

M

*
*

G

*
* *

1

6

8

6

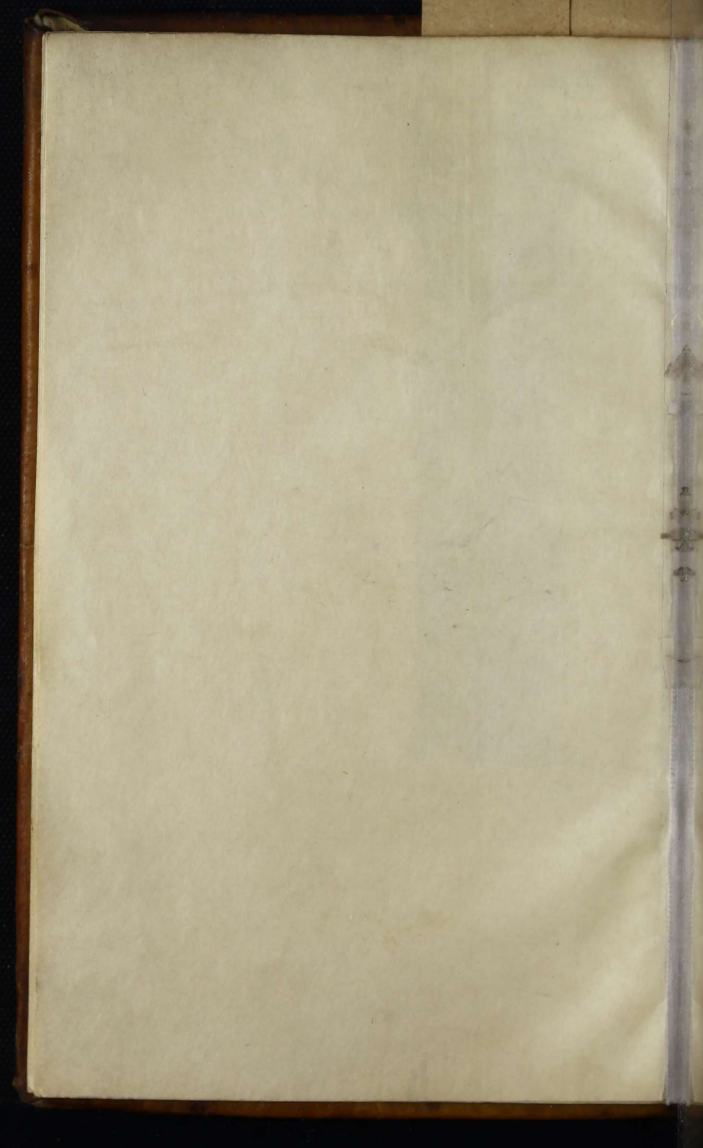
T-H K.
~~969. I.~~

T-H K.
T. 855.

RMK T. 855.

3. péld.
(Teljes.)

ORTHODOXUS CHRISTIANUS,

Az az:

Igaz Vallásu

K E R E S Z T Y É N

Mellynek

Nevezeti alatt, az igaz, és Isten előtt
meg-igazito Hit, szerző okaival, tulajdon-
ságival, és azokat követő szükséges dolgokkal, a'
szent Írás szerint úgy ízem eleiben adatik
és le-íratik ;

Hogy:

A' fok vélekedések között:

Az egy keresztyéni vallásnak meg-külömböztetésére;

A' fok tettei keresztyéniségek között:

Az egy igaz keresztyéniségnek meg-ismérvésére;

A' fok reménységek között:

Az egy Istenben való reménységben meg-erősülésre ;

Akar-melly valláson lévő embernek-is nem keve-
set használhat.

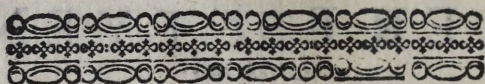
Melly, egynehány Anglus és Déák Authorokból
össze-fzedegtetett, e' mostani jótul el-fajult, és az Isten
kegyelmességével gonolzul elő világ fiainak serkengeté-
sére, s' kíváltképpen az Isten beszédére meg-első lelkek-
nek vigasztaltatásokra.

N A G Y - A R I B E N E D E K

A' Boros-Jenő Sz. Gyülekezetnek méltar-
lan Prædikátora által.

V A R A D O N,

Nyomtattatott, L. D. B. J. egygyik Patronus köi-
tséggével. 1651. élesztendőben.

ERRŐL
MIND A' PRO-
PHETÁK-IS BIZONT-
SAGOT TESZNEK, HOGY
BÜNNEK BOTSANATTYAT VESZI
AZ Ó NEVE ALTAL MIN-
DEN, A' KI HISZEN
Ó BENNE.

Act. 4. 27.

Az igaz Keresztyéni nével, kegyes indulatokkal és egyéb jó emlékezettel híres neves

F E R F I U N A K ;

Nemes Szegedi

L U K A T S D E A K

Uramnak ;

A' Boros-Jenői Gyülekezetnek, Istennek szép nyájjának egygyik fő Tagjának, nékem kedves és jó-akaro Uramnak, s' Fautoromnak, &c.

A' kegyelemnek urátul, az Ur Jésus Christustul, ez életben kegyelmet, és békeséget: ez élet után idvőséget kívánok.

Tisztelendő URAM!

 Zent Pál a' Corinthusbéliekhez másodszor-is el-érkezvén, ott való mulattában, több gondolkozási kőzött, mint ollyan Isten ditsóségének terjesztésére gerjedező embernek, jut eszé-

a 2 ben,

A J A N L O L E V E L.

ben, minémű nagy hasznót te-
hetne Romában, ha oda mehet-
ne: azoknak-is pedig, kik Ro-
mának akkori lakosi voltanak,
minémű nagy szűkségek volna
az ő szolgálattýára. Egykor az-
ért arra bírja magát, hogy ő hoz-
zájok első alkalmatósággal el-
mennyen. Igyekezik ugyan se-
rény indulattal és jó szándékkal,
véghez vinni szándékát, de ugyá
alkalmas időkig meg-gátolodik
jó igyekezetiben. Azért, mint
egy el-unván várni egykor az al-
kalmatóságot, levelet ír hoz-
zájok, (Ez most-is a' Romában
írott levél) mellyben meg-írja,
és elől-járobán el-is küldi, hoz-
zájok való igyekezetit, jó szán-
dékát, hozzájok való jó akarat-
tyával egyetemben. Ez levélnek

A J A N L O L E V E L.

azért első részében a' 11dik versb.
 így jelenti-meg nekik akarattját
 végével, vagy derekas okával e-
 gyetembé: Kivánlak, ugymond,
 titeket látni, hogy valami lelki
 ajándékot hozólhetnék veletek,
 hogy meg-erősíttetnétek. Eb-
 ből meg-tetszik, hogy szent Pál,
 mint Istennek jó és hív szolgája,
 nem igyekezett Romában vala-
 mi világi gőgös bótsületet, hasz-
 nnot, vagy külső gazdagfágot
 keresni, hanem a' Romabéli-
 neknek lelkekbéli éppületit, hit-
 dben való bé-avatásokat, és abban
 való meg-erősüléseket. Ezt ő
 véle tselekedtetre:

Elsőben, Apostoli tiszti és hi-
 svatallya, mellyre ő hivatott, és
 a' többek közzül el-választatott
 volt, az első versben.

A J A N L O L E V E L.

Másodszor, Urához való hív-
sége, és buzgó indulattya, kit lé-
lekkel akart szolgálni, az ő Fiá-
nak a' Jesus Christusnak Evan-
geliomának személy válogatás
nélkül való prædikálásában, a'
9dik versben.

Harmadszor, az Isten válasz-
tottihoz, ugy-mint Pogányok-
hoz, a' minémük voltak még ak-
kor nagy részre a' Romanusok,
mint ki-tetszik e' résznek 13dik
verséből, Görögökhöz, és min-
denekhez való kötelelségéből;
melly szerint ő a' vőtt kegyelem
közléssel, mellyet ő néki Isten az
éppítésért adot, és mint hiv szol-
gájára bizott volt: mind Pogá-
nyoknak (azoknak pedig főkép-
pen) mind Görögöknek, mind b
Barbarusoknak adós volt, mint

A J A N L O L E V E L.

maga is meg-mondgya e' rész-
nek 13dik 14dik verseiben. Illyen
okokra nézve azért, ő az ő benne
valo erő szerint, kész volt minde-
neknél, s' a' Romában valoknál-
is az Evangeliumot prædikál-
ni, azért hogy mindenekkel lel-
ki ajándékot közölhessen. Nem-
is szégyenlette pedig magánál
alatsónb rendűknél-is az Evan-
geliumot nag' hatalommal hir-
detni, és az által az embereknek
lelkeket, mint valami lelki szű-
zeket, a' Vó-leginy Christushoz
készítgetni: tudván, hogy noha
a' Górógóknek bolondság, s' a'
Sidoknak pedig botránkozta-
tásnak tetszenék; de azért ugyan
az volna az Istennek hatalma a'
hivóknek idvóségekre, mind
Sidokban s' mind pedig Góró-
gókben.

MIJANLO LEVEL.

Tisztelendő Uram! nekem
 ugy tetszik, e példában egész és
 tellyes prädikátor-ság vagyon:
 ugy hogy a' ki Prädikátor, és
 tisztit kívánnyá meg-tudni mi
 legyen, e példában mint valami
 szép tiszta tükörben tekintsen-
 bé egyszer-is mászer-is, és eb-
 ből tisztí mi legyen, egészen és
 tellyessen meg-tanulhattya. De
 kíváltképpen, a' többiközött im
 ez kettőt: Elsőben mikor, má-
 sodszer mitsoda igyekezettel
 kellyen valamelly Ecclesiában
 kívánczkzni, és bé-lépni? Tud-
 ni-illik, hogy nem éléb, hanem
 mikor osztán, mint Elihu, meg-
 rakodik Isten ditsóségéről valo
 beszéddel, és fel-gerjed lelke az
 Istennek nagyságos dolgainak,
 minden jó alkalmatossággal va-
 lo be-

Job. 32.
 v. 18.

A J A N L O L E V E L,

lo beszéllésére. Es hogy ő a' szerint lelki ajándékokat közölhesen mindenekkel, a' kik vészik, az Istennek lelki dolgait okossan a' ^{1. Cor. 2.} lelkekre, és lelkiekre alkalmaztatván. Valóban szép ditséretesen emlekezik Prædikátor Salamon ez illyetén Prædikátorok felől, Prædik. irt könyv. 12dik rész. az 11. 12. 13dik versekben, ilyenképpen: Mivel-hogy (ugymód) a' Prædikátor bölts volt, és a' népet tudományra tanította, és tudakozván írott sok bölts beszédeket. Es igyekezett megtudni sok kívánságos beszédeket, igaz írást és hűséges beszédeket. a. t. Ezekkel a' Prædikátort commendállyá. De tovább, nézd-meg mit mond a' tudos Prædikátornak tanítása felől. A'

A J A N L O L E V E L.

felől azt mondgya: Hogy annak beszédi hasonlatosok a' fulákhöz, és a' juh kosárnál a' földben veretett czólóp, vagy oszlophoz; meg akarván jelenteni, hogy a' tudos Prædikátornak mind szavai foganatosbak, s' mind álhatatosbak, a' hitelre és mindenek előtt való kedvességre. Amazigen fő Prædikátora is az Istennek, az Ur Jesus Christus, éléb fejét meg-raká éjjeli nedvesítő harmattal, és haját meg-ujjito nyerseséggel, és ugy akara bé-köszönni az ő jegyéhez az Anyaszentegyházhoz. E-nekekenek. 5dik rész. 2dik vers. a' Magyar Biblia szzerint. Boldog tanítvány, a' ki követheti az ő Mesterét, annál-is inkább hatókélletes lehet mint az ő Mestere.

Deki-

A J A N L O L E V E L.

De kitsoda erre elégéges?
Ezt, néminémű ábrázolás által,
a' benné valo Isten kegyelmef-
ségének mértéke szerint, melly-
ben az én Uram engem hagyott,
mert a' kívül nem-is szollok, én-
is igyekezetemre nézve magam-
ra merem nagy bátran alkalmat-
oztatni, tsak hogy minden di-
tsekedés nélkül. Tudod Isten,
ugy szollok; mert mitsoda va-
gyok én? és mitsoda az én e-
rőm? hogy az idegen Ország-
kat, imigy amugy, Isten kegyel-
me által meg-tekintélhettem,
kevés költségemnek fogyatko-
zását eszemben vévén, elmémet
egykor fordítám édes hazám,
s' Nemzetem köziben valo visz-
sza-térésre; a' végre, hogy az én
Uram, és rolam gyermeklégem-
től fog-

A J A N L O L E V E L.

tól fogva kegyelmes gond-vise-
lő édes Istenemhez; tisztém, és
Nemzetemhez való kötelezsé-
gem szerint, én-is valakinek va-
lamiben szolgálhatnék. Te tu-
dod Istenem, ki a' szíveknek bel-
ső részeit-is vizsgálod, hogy nem
egyebet, hanem ezt töttem volt
fő célul én magamnak; melly-
nek meg-teljesítésére az Ur tot
erőt kérvén, alázatos könyörgé-
semben, még minek-előtte a'
kevély, maga hányó, iszonyu
Tengerre szállottam volna, u-
gyan fogadáffal-is köteleztem
volt magamat. Ithon-is pedig,
minek-utánna Isten kegyelmé-
ből, sok bajos bujdosásim után,
hazaérkezhettem, nem egyebet
viseltem mindenkor előttem,
mind Scholai, s' mind Prædika-
tori

A J A N L O L E V E L.

tori hivatalomban, akar-ki mitsoda értelem bőlött, vagy mostis legyen felőlem: hanem hog' én-is valamitskében az én Istenemnek ditsóségének használhatnék. Nem azért, mintha én arra másnál alkalmatossabbnak itiltem volna magamat lenni, vagy mások ugyan felelssen eze remnél-is alkalmatosabbak né voltak volna: mert mitsoda vagyok én mások között? hanem azért, mert akarmi voltam-is, de én-is a' végre az én Istenemtől nem kevés jokat vóttem volt. Hogy azért én-is amaz egy Tálétornos szolgával halgatásom, félelmem, restségem, vagy egyéb gondviseletlenségemmel, Uramnak nálam le-tótt Girátskáját el ne ásnám: mindenütt, a' hol,

A J A N L O L E V E L.

a' hol, s' miben, és mikor illet,
szollottam, szollom-is ennek-
utánna-is az én Istenemnek igaz-
ságát az ő ditsóségére, minden
félelem és tekintet nélkül. Meg-
bántódtam ugyan ennek előt-
te-is nem egy-féle jó igyekeze-
temben, mint Sz. Pál-is, a' Ro-
mában és Corinthusban mehe-
teltül; mert ugyan-is minek le-
hetnének több akadályai, mint
a' jó igyekezetnek? De ebben-is
né annyira másokra mint a' ma-
gam gorombaságára vethetek;
mert tudom hogy ha én azokra
alkalmatos lehettem volna, Is-
ten-is én általam akarta volna,
azokat-is a' dolgokat véghez
vinni; senki engemet annyira
meg nem gátolhatott volna: De
mivel hogy talált az Ur mást én-
nálam

nálam sokkal alkalmatosabbat,
mint Salamont Dávid helyében
a' templum építésre: Ez volt
a' derék oka meg-gátoltatásom-
nak.

Az-is ide járul: hogy Istennek
minden kegyelmességének ide-
je legyen, mint egyéb féle min-
den munkájának. Az el-rendelt
időben bé-vízi ugyan a' meg-
igirt földre az ő népét: de addig
sok akadályokat enged elejek-
ben egygyütt-is másutt-is gör-
dülni; sőt maga-is a' fölhöben
addig sokszor meg-áll előttök,
ugy hogy addig sem elő sem hát-
ra nem mehetnek; hanem mi-
kor áll, amazok-is állnak; mikor
indul amazok-is indulnak, Mo-
ses 2dik könyv. 40dik rész. 36dik
vers. Mindazáltal meg-emleke-
zik egy-

A J A N L O L E V E L

zik egykor rola, mit tselekedett

2. Sám. 15.
20. 3.

az ő Canaán felé törekedő népével, a'les hányo Amálek, hogy lest hányot eleiben, midőn Ægyptumból ki-jőne; és őket meg-büntetteti érte: Az akadály szerző tővishez hasonló pogányokat-is végre ki-irtya az ő

2 Tim. 4.
9. 14.

népek közzül. Az ércz mives Sándornak-is meg-fizet egykor az ő tselekedeti szerint. Nyereségem vagyó azért ebben-is ennékem: mert mint Abrahámnak az ő igaz Hiti, és Istenhez való hívésge, és engedelmeslége, és fegyvere fel-huzásából: ugy nekem-is szent igyekezetem, erőm szerint való törekedésemből megtett Isten dicsősége való tellyes és tőkélletes indulatom.

Teremt.
21 dik
része.

Azért, az akarathoz teher seget

adható

s adható Isten, a' kinek tettézt,
 d hogy én rejám-is leg-kisfebbik
 szolgájára bizná az Evangelio-
 mot: nevelégyen ditsiretben ó-
 rókkéérette, most immár vala-
 menyivel job alkalmatofságot
 engedvén; és rejám bizott egy-
 gyetlen egy Talentomotskával
 v való keresetre, utat és modot
 mutatott ez Boros-Jenői Isten-
 nek szép nyájának lelki legelte-
 tésre való bé-botsáttatásomban;
 d hogy szolhatnám ő közöttők az
 én Uramnak titkait: azért nem
 kiméllettem magamat, mind
 ennyi sok felé ránczigáló fogla-
 latofságim között-is: hogy az
 Uramnak idvőiségről ki-jelentett
 titkaiban, vagy el ne rejtenék
 valamit, vagy fogva ne tartanék
 nálam. Szollottam azért az Ur-

nak minden igazságát közönfé-
 gessen és kiváltképpen, a' hol, és
 mikor illet minden meg tarto-
 zás nélkül mindeneknek. Hogy
 pedig látható, és meszszire-is ki-
 terjedő nagy hathatósága, és kül-
 fő éppületi nem lehetett epeke-
 désemnek, oka volt, mert én Sz.
 Pállal tsak plántáló voltam, ,
 és öntöző, nem nevedéft
 adható: Más az, hogy a' mag-
 nak tsak egygyik része eshetett
 fokszor a' jó földben a' foktővis,
 kővits, és egyéb földbéli alkal-
 matlanfágok miatt. Ide való az-
 is, hogy e' ravasz világban az
 emberek, mint egyéb dolgok-
 ban, ugya' kegyesség dolgában-
 is igen meg-ravaszodtanak. Né-
 mellyek ollyak mint a' nagy ha-
 lak, kik a' hálóban sebesen fut-
 ván

A J A N L O L E V E L.

ván által-szakasztyák még az e-
rös hal-fogót-is : Némellyek is-
mét igé-fikos meny-halhoz ha-
sonlovak, kik, tsak eszében sem
vveheti valaki, melly hamar el-fi-
kamlanak a' kegyesség mellől;
némellyek ismét eszekben vé-
vén hogy el nem mehetnek az
Evangeliumi igazság előtt, mint
az igen szárnyas halak által-
ugordgyák az Isten igéjének há-
lóját, ismét a' kik el nem ugord-
hattyák, viszsa rugják mago-
kat.

Mivel azért illyenek a' világ-
nak fiai, nem tsuda ha mi-is sze-
gginyepekedő Tanítók, Sz. Pé-
terrel egész éjelmunkálkodunk,
de még-is semmit nem fogha-
tunk. A' nyavalya ha el-hatalma-
szik, nehezebben gyógyittatha-

tik-meg: A haszontalan fű-is ha-
 széles gyűkeret verhet, neheze-
 ben szakasztatik-ki a' földből.
 Ezekhez hasonlók a' Magyar ke-
 resztyéneknek régi meg-róg-
 zótt, mélyen meg-gyűkerezett
 haszontalan szokott bűnök,
 úgy-mint tánczok, részegeske-
 dések, egészségért való ivások,
 ezifra, pohár mellett való kő-
 szóntések, helytelen esküvések,
 lélek mondások, és több meg-
 számlálhatatlanok. Mellyekben
 sokaknak elméjek, szivek, nem
 csak meg-keményedett, hanem
 ugyan Adamáskővé-is lótt. Oh
 melly sok akadályoztatási vol-
 tak mindenkor, és most-is vad-
 nak, ezek miatt az Evangeliom-
 nak idvősséget nemző prædikál-
 lásának! Vaj-ki hatalmasson

A J A N L O L E V E L.

munkálkodik azaérnek fejedelmé az engedetlenségnek fiaibá! De mindazáltal fú ott a' Lélek a'hol akar; és noha eszében nem veheti az ember, honnét, és hová megyen, ugyan fú azért. Így én-is el-hittem, hogy az én szorgalmas munkám-is nem volt tellyeségeffen gyümöltstelen, hanem ha egyben nem-is, másban hasznos gyümöltstöt teremthetett. De erről az én idvősséges tanításimat sürjebben halgato jobb hivek tehetnek nálamnál bé-vehetőbb bizonyfágot. Ezeken kívül jo bizonyfág lehet e' néhány árkus papyrosra szorított rövid elmélkedés-is; mellyben én csak nem minden tudományotskámnak, és mindenkori tanításimnak velejét,

A J A N L O L E V E L.

vagy summáját világ szeme eleiben terjesztettem. Melly felől én-is csak nem azt mondhatom nagy bátran, a' mit az Apostolok a' Christus felől; hogy, tudni-illik, a' mit láttam, tanultam, meg-tapasztaltam, szent irással egygyező igaságnak lenni, mind a' keresztyén Doctoroknak élő nyelvel valo tanításokból, s' mind hasznos irogatásokból, a' szeginy magában el-kárhozott bűnös embernek Isten előtt Hit által valo meg-igazulása felől, ő magának az egy idvőzítő Hitnek-is kiváltképpen valo természeti tulajdonági, és azokat követő gyűmőltsei felől azokat szollottam, azokat bizonyítottam, ama' mondása szerint az Urnak: A' mit láttunk

azt bi-

A J A N L O L E V E L.

azt bizonyittyuk, és a' mit hal-
lunk azt szollyuk. Ez kivül vad-
nak ugyan kezem alatt más dol-
gokrol valo irogatásim-is, ugy-
mint: Istennek, némellyeknek
mindē külső tekintet nélkül va-
lo meg-vertetésekben, és ellen-
ben némellyeknek minden kül-
ső néminémuségre valo tekin-
tés nélkül el-választásokban sza-
bados kegyelmességének meg-
oltalmazásául, minden emberi
okoskodás, és azzal egygyező
vélekedések ellen. Vagyon, ugyá-
e könyvben bé-foglalt dolgok-
nak Prædikátiok formájára i-
gazgatása; Mellyet, Isten élete-
met halasztván, még jobban
meg-akarok tekintélni és bővi-
teni, és annak utánna közönse-
ges haszonra ki-adni. De ezt, és

nem mást akartam, leg-előbb
szem eleiben botsátani, de azok
között im e' néhány kiváltkép-
pen valokért.

I. Hogy avagy tsak e' műkats-
kábol-is meg-tessek, hogy a' mi
Sola Fidesünk, Tsak Hitünk, nem
ellenkezik a' szent Jakabnál valo
Nem tsak Hittel. Mint Pázmány
pag. 753. Péter az ő nem Kalauz, hanem
inkáb kelevézes írásának 12-dik
könyv. első részében orczáz vé-
le. A' hol hozza elő Jakab Apo-
stolnak ime' szavait: Láttjátok,
ugymond az Apostol, hogy tse-
lekedetből igazul-meg az em-
ber, és nem tsak a' Hitből. To-
vább osztán nézd-meg mit ba-
bosgat. Itillye-meg, ugymond,
akar ki-is, ha az esze-veszet Præ-
dikátoroknak kellé hinni, mi-
dön

dön azt írják, hogy tsak Hitból,
 vagy inkább szent Jakabnak, ki
 azt írja, hogy nem tsak Hitból
 igazulunk-meg. Látod melly
 szineffen tollázkodik, Hitunk és
 igaz vallásunk ellen a' záp száju
 Pápista! Könnyen meg-útköz-
 hetnék ám itt a' szeginy tudat-
 lan Orthodoxus Keresztyén. I-
 gen álnokul (mint törvények a'
 Pápistáknak) azt fészegeri ám itt
 a' Jesus unta ember: Hogy mi
 Prædikátorok olly hitet tanita-
 nánk és javallanánk az idvezülés-
 re, a' kihez nem volna szükséges
 járulni a' jo tselekedetnek, vagy
 a' kinek nem kellene ószve köt-
 tettetni a' jo tselekedetekkel;
 maga az illyen Hit felől azt ta-
 nittyuk mi igaz Orthodoxus
 Keresztyének, hogy nem igaz,

Pag.
 202.
 203.
 204.
 207.
 213.
 215.
 67c.
 22
 1613.
 Eszten-
 dő nyő-
 szásbá.

hanem őrdőgi Hit, ime' mon-
 dása szerint az Apostolnak: Az
 őrdögök is hisznek, és meg-resz-
 ketnek, Sz. Jak. 2dik rész. 19dik
 versben. Hogy pedig ezt fogja
 rejánk, lásd-meg a' meg-neve-
 zett sok rut szidalmokkal, ots-
 mánylágokkal, es nyilván valo
 szarvas hazugságokkal meg-ra-
 kodott irásának 3dik könyv. 7-
 dik részét. A' hol ugyan széles
 bordában szedi, sok szálú ha-
 zugságinak fonalát, és olly te-
 mérdek hazugságból álló hetes
 vásznót akar ki-szöni belőle, a'
 mi nyakunkban: 1. Hogy a' jo
 tselekedet a' mi vallásunkban
 nem szűkséges. 2. Hogy mi
 minden jo tselekedetet bűnnek
 mondunk. 3. Hogy az Isten-
 hez valo engedelmeség alól a'
 mi hal-

A J A N L O L E V E L.

mi halgatoinkat föl-szabadit-
tyuk. 4. Hogy az Isteni félel-
met ki-rekesztyúk. 5. Azt-is i-
gyekezi osztán meg-mutatni,
minémű mérges, és veszedelmes
gyümöltsei voltak, vadnak-
is a' mi *Sola Fidesünknek* a' mi Ec-
clesiáinkban. Itt mind más, s'
mind a' maga meg-dóglótt szá-
jában, régen őszve gőmböly-
getett utálatos turhát igyekezik
orczánkra pókni. A' kiknek
még tsak meg-gondolásától-is
ha keresztyén lélek lakott volna
benne, kellett volna iszonyod-
ni, nem hogy nyelvét olyan ots-
mányságokban sokáig gőm-
bölygetni; annál inkább mások
ellen minden igaz ok-nélkül ki-
mondani. De az ebnek termé-
szeti az, hogy ha nem marhat,
ugasson.

ugásson. Meg-fogják tőle kér-
deni jóvendőben, miért tsele-
kedte? Minékünk nem miénk
(nem-is akarjuk miénknek is-
mérni) az a' Hit mellyet miné-
künk tulajdonit. A' mi Hitünk
az Isten kegyelmességének szép
nedvesítő folyó vize mellett plá-
taltatott termő fa, a' ki még le-
velét-is nem hullattya-el, hanem
meg-termi gyümölcsét min-
denkor az ő idejében. Szeretet
által munkálkodo, nem hivol-
kodo Hit a' mi Hitünk; és olly,
a' ki minden alkalmatossággal
az ő belső erejét külső jó tsele-
kedetekből is meg akarja mutat-
ni, a' Jakab Apostol tanáts-adása
szerint: Mutasd-meg nékem a'
te hitedet a' jó tselekedetből.
Meg-valljuk ugyan, hogy Isten
előtt

A J A N L O L E V E L.

előtt való meg-igazulásunknak
 eszközsak a' Hit ő maga: mert
 a' mi Istén előtt való igazságunk a'
 Christus igazsága, a' kihez nem
 juthatunk egyéb-ként, hanem
 Hit által, mivel minden embe-
 rek előtt bősös dolgoknál bő-
 tsősebb a' Jesus Christusnak vé-
 re és érdeme mi érettünk. Hi-
 tünkkel nyulunk azért mi ahoz,
 Idvőzítőnknek ime' mondása,
 szzerint: A' ki hiszen örök élete
 lesz. Hogy pedig a' jó tsele-
 kedetnek-is igazulást tulajdonit
 az Apostol, az elől hozott hely-
 ben; Ha jó lélekkel akarta vol-
 na Pázmány az egész dolgot ki-
 fejezni, meg kellett volna jelen-
 teni: Hogy ott az emberek előtt,
 és nem az Isten előtt való igazu-
 lásról vagyó az emlékezet, mint
 ugyan

ugyan azon példából ki-tetfzik Romában irt lev. 4dik rész. 2dik vers. A' hol meg-mondgya, az Apostol a' kőz igazságot, s' így szoll: Ha Abrahám (ugy-mőd) jo tselekedetből igazult-meg, vagyonditsekedése; De mitso-dás? Azt mondgya: Nem az Isten előtt valo. Forditsuk nyakában azért mi-is immár Pázmánynak viszlá szegezett kasszáját. Mondgyuk ezt: Itillye-meg akar-ki-is, ha a' hazug és tsalárd Pápista embernek kellé inkább hinni, vagy a' kőz igazságot ki-fejező Apostolnak?

II. Mert ezek-is a' mi Magyar keresztyénink, majd ugyan így hiszik a' dolgot lenni, a' mint vádol bennünket az ellenkező, s' ez az oka, hogy olly kevés kőzöttünk

zóttunk az okos és bölts Ortho-
 doxus keresztyén, a' ki a' jo tse-
 lekedetet okosán (mint az öt-
 vős a' drága követ az aranyban)
 őszve tudná, s' akarná igaz Hi-
 tivel kötni. De vallyon miért né
 akarnak ebben igen sokat szor-
 galmatoskodnia' Mag' ar keresz-
 tyének? Azért mert azt hitték-el
 nagy gorombájul, hogy igé kö-
 nyű hinni, és valamikor akar va-
 laki, mindg'árt hihet, és ha hihet,
 mindgyárt idvőzül. Nyert pör
 azért előttök az idvőtség dolga.
 Azért akar mi volt, vagy legyen
 valaki, tellyes életében; de tsak
 halála előtt valamivel mond-
 hasson egy H I S Z E K U R A M A T,
 vagy egy Miferere meit, mind-
 gyárt kész az idvőség. Es az ő
 tellyes életében Ördögnek szol-
 gálo

A J A N L O L E V E L

gálo embert az ő halálakor se-
reggel várják a' szent Angyalok,
hogy ama' dorbizlo gazdaggal
bé-vigyék az Abrahám kebelé-
ben. Mint leheffen ez így. Az
illyetének olvasásak-meg tsak e'
kónvetskét fig'elmetes elmével,
magok eszekben veszik a' dol-
got külömben lenni az ő véle-
kedéseknél.

III. Azt-is, ugyan alkalmas
ideje már hogy eszemben kez-
dém venni, hogy a' kegyesség-
hez valo jó indulatból némel-
lyek, hogy az embereket arra fel-
indithatnák, tehát el-tserélnék
a' Fidest az observantiával ; a'
Hitet az engedelmességgel ; és
hogy ezt amaz eleiben, vagy in-
kább annak helyében űltetnék :
(melly majd közelget a' Remon-

stran

A J A N L O L E V E L.

stranfoknak értelmekhez) és az
 Istenhez való engedelmességet
 igen szorgalmaztatván, a' Hit-
 re néző derekas dolgok mellől
 csak könnyen el akarnának men-
 ni, tudomány nélkül való buz-
 góságokat akarván az emberek
 elméjében indítani. Ezt én
 igen nagy kárnak kezdém itilni,
 mint hogy nints-is nagyobb kár
 a' tudatlanságnál a' keresztyén-
 ségben: E' kis írásotskámban a-
 zért meg akartam azt mutatni,
 hogy a' keresztyénségben a' Hit
 az első. Azért ama' közmondás
 szerint: *Prior ordine, potior est*
jure: annak kell elsőben tanít-
 tatni, és bővebb mértékben. Es
 hogy amannak meg-kell lenni,
 de ennek-is semmiképpen ne
 el kellyen el-maradni. A' Hit gyű-

kere, fundamentoma; Az engedelmeség kezelába, fizeme és mindene, a' jó keresztyénységnek. Nints-is semmi tag a' jó keresztyénségben, a' melly hátra vonná magát valaha, jó alkalmatossága jelen lévén, a' jó keresztyénkedésben.

IV. Azt-is el akarám akarkivel-is hitetni, hogy noha minékünk tökéletes, tellyes, és állandó igazságunk vagyon már Istenünknek előtte; és hogy semmi kárhoztatásunk már minékünk ne legyen, a' kik Hitünk által a' Christus Jesusban vagyunk. Mindazáltal nem hasonlatlanok a' minden-napi könyörgések, és tanításokbéli fenyegetések, igiretek, és többek: sőt izúkségesek, és az igaz ke-

refz-

A J A N L O L E V E L.

keresztyéniséghez köttetett hasz-
nos dolgok, mellyeket nem kell
el-mulatni a' keresztyén ember-
nek, azért, mert ő keresztyén;
de hanem, inkább azért kell ab-
ban magát szorgalmaztatni, és
gyakran foglalni, mert ő jó ke-
resztyén.

V. A' Christus érdemének
Hán, Condition álló hathato-
ságát-is örömezt tehetőségem sze-
rint el akarnám bontani, és az
embereknek elméjeből ki-ven-
ni: Mert még mostan-is sok
emberek elméjekben lappang
ám imez értelem: Hogy Hával
mindenekért meg-hér a' Chri-
stus: Ugy hogy, akarki-is tsak
hogy akarjon hinni, tehát idvő-
s zúlhet. Es így az embernek id-
vőssége tsak kinek-kinek az ő

A J A N L O L E V E L.

maga akarattján fog függeni,
 azért ha idvózúlhet valaki, ma-
 gának köszönnye. E' dolog fe-
 lől egy igen tudos embernek
 imillyen állatásat olvasom az ő
 maga írásában: *Christus enim,*
 (inquit) *pro te satisfecit, sed ea le-*
ge, si te id factum credas, ut si ca-
ptivum redimerem, pretio nu-
merato, ita tamen, ut nisi ille
se redemptum, agnoscat meo be-
neficio, habeatur pro non redem-
pto. Az az: A' Christus, (igy
 mond) eleget tótt te éretted, de
 illyen okkal, ha te azt el-hiszed:
 mint ha én valamelly rabot,
 sanczát meg-adván, meg-válta-
 nék: de ugy, ha azt el-hinné,
 hogy az én jo téteményem ál-
 tal szabadult-meg: de e' kívül
 legyen meg nem váltattott. Eb-
 ből kö-

Camer.
 Tom 3.
 in mist.
 pag.
 574.
 Epist.
 Anno.
 1611.

A J A N L Ó L E V E L.

ból következik-ki : Hogy a' Christus minden emberekért meg-holt, tsak hogy akarki-is azt el-hihesse. Másodszor, hog' senki el nem kárhozhatik az emberek közzül, mivel Hával a' Christus mindenekért az adósságot meg-fizette. Erre nem elég felelet az. Hogy, ez Há-val valo dolog; ha tudni-illik hisznek. Mert ha Há-val mindenekért eleget tótt; azért mindeneknek minden bűnökért, a' Sz. Léleknek ime' mondási szerint: Sz. Ján. 1. lev. 1. rész. 8dik vers. Sz. Pét. 1. lev. 1. rész. 18dik 19dik vers. Isaiás. 53dik rész. 6dik vers. Azért a' végiglen valo hitetlenségekért-is. Es így a' végig valo hitetlenségért senki el nem kárhozhatik. Es így a' kik nem

c 3

hisz-

A J A N L Ó L E V E L.

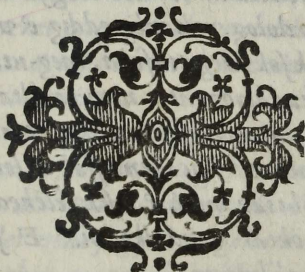
hisznek-is mind fognak idvő-
zúlni. Nosza iszonyu vallás!

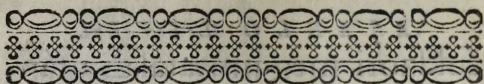
Ezek indítottak engemet,
Tisztelendő Uram, hogy nem
más, hanem a' Hitről indítsak
tractát, és Orthodoxus Chri-
stianust néminémű képpen rő-
vid elmélkedésemben ki-ábrá-
zoljak. Ha el nem követhet-
tem igyekezetemet, a' kész el-
mél-is, nem hiszem hogy ked-
ves ne lenne az Istennek előtte.
Ha pedig munkám Isten, és Ke-
gyelmed előtt kedves fog len-
ni, (ki felől jó reménységem va-
gyon) nagyobb a' nyereségem
a' munkámnál. Isten, Kegyel-
mednek szívében az igaz Or-
thodoxiát gyűkereztesse-meg,
és segillye, hogy Kegyelmed
Orthodoxus keresztyéniségének
fok/zo-

A J A N L O L E V E L.

fokszori meg-mutatása után,
az igaz Orthodoxus keresztyé-
neknek fővebb , és tőkélletes-
sebb gyülekezetiben holta
után juthasson-be.

Amen.

Az igazság szerető O L V A S O H O Z.

Keresztyén Olvasó barátom, magam eleve elől láttam én azt, hogy e' kis munkátskának kibotsátásában nem egyféle gántsot fognak némellyek találni. Mert ugyan-is, mi-soda jó dolog volt még eddig e' világon, a' kinek sok meg-tsufoloi, meg-utáloi, és meg-akadályoztatói nem találtattanak volna? A' természetes, vagy csak tsupa testi emberek Nicodemussal a' lelki dolgok felől csak merő a' testi vélekedés szerint szoktak gondolkodni. E' szerint léfnek el-hittem:

Szent
Ján. 3.

I. A' kik, mivel ez munkátskában semmi testre, annál inkább világi haszonra, vagy gyönyörűségre néző dolgot nem fogván találni, ezt a' munkát nem igen fogják kedvelleni. De ezek, akarom hogy meg-tudgják, hogy én ezt, a' mint hogy a' lelkek javára igyekeztem egyen-

egyengetni; úgy lélek szerint-is akarom
 meg-itiltetni; még pedig azoktól, a kik ^{2. Cor. 2.}
 a' lelkieket a' lelkiekre tudgyák alkalmaz-
 matoztatni. Ha azért a' test szerint vé-
 lekedő embereknek csak merő bolondság-
 nak fog tetszeni e' kis munka, nem lehet
 valakinek tsudálni, mert e' féle dolgok,
 ugyan úgy tetszenek azoknak, a' kik a'
 dolgok felől nem a' léleknek ereje szerint
 szoktak itéletet tenni; a' lelkiek pedig
 mindeneket meg-itilnek, noha ők senki-
 től (érts a' testi emberek között) meg
 nem itiltehetnek.

II. A mostani veszett idő szerint
 a' jobbak, a' dolgot, és igyekezetet, nem
 fogják talám kárhoztatni; de a' modot,
 és rendet nem fogják javallani: Hogy
 így darabok, vagy táblázásokban, a' hol
 néhol meg-szakasztás nélkül széleffeb-
 bedkén ki-terjedhetett a' tracta: innét
 tapasztos írásnak fogják találni: és erre
 nézve töle meg-idegenedni: De úgy tu-
 dom, hogy az egész könyvben nints olly
 darab, mellyet fertály ora olatt akarki is
 meg nem olvashatna. Ha azért valaki

AZ IGAZSÁG SZERETŐ

találtak olyan, ki illy nagy és idvössé-
ges dologba csak fertályt-is resztellene el-
röltetni, tudtára legyen, hogy nem ez irás
unalmának oka, hanem az ő lelki dolgok-
ra nem szoktatott, és az idvösséges dolgok
felől resztelkedő, és hamar el-fáradó elmé-
je. Ha végezetre kérdések és feleletekben
(mint némellyek) akartam volna, e'
munkát foglalni, alig hihetné valaki,
melly ki fogna ugy e' dolog terjedni: mert
noha e' formában nem nagy a' munka,
papirofsára nézve: de akarki-is, a' kiestt
elmével meg-kezdi olvasni, maga eszé-
ben fogja venni, melly sok, és nehéz, de
minden napra szükséges dolgok vadnak
ilyen kitsiny helyen egyben szorítva.
Hogy azért, ha kinek tetszik, kezében,
vagy sebjében-is viselhesse, a' könyvnek
kitsinységére-is a' ki-botsátásban kellett
vigyázunk.

III. A' rendben nem tudom egye-
bet mitsoda gántstot találhatna valaki;
hanem hogy a' három első részekben a'
Hitnek szükségéről, nehézségéről, és rit-
kaságáról kellett irnom: mert egyéb-
ként

ként a' rend a' természetet követi; mely
 szerint a' Genesis, az az, a' dolognak létele;
 az Analyssist, az az, a' dolognak mi vol-
 tát elől szokta venni. Hogy pedig a' három
 első részekbē a' meg-nevezett dolgokról
 kellett írni: Annak azért kellett len-
 ni, hogy azzal a' Hit dolga felől gond-
 vifeletlen élnek, (a' minémük nagy rész-
 re a' mostani emberek) ez illy szent dol-
 goknak szorgalmatossabb tudakozására
 fel-serkentethetnének, és a' következendő
 tractának szívesebb olvasására mint egy
 el-készítettethetnének; mert majd mint a'
 rest ökör, olyan a' természet a' lelki dol-
 goknak tudakozásában.

IV. Némellyek sok Rhetoricai ékessé-
 get, szóllásban való czifrát, vagy in-
 kább tara-farát nem tapasztalván meg
 e' munkában: fő képpen a' kik fülöket af-
 félére inkább mint a' dolognak nagyságá-
 ra szoktatták, erre nézve e' tractában
 több simaságot, czifrab beszédeket fognak
 né-talám kívanni: De legyen hitekkel
 ez illyeténeknek is, hogy az igazság egy-
 igyű beszédben szokott járni. Erre néz-

Veritas
 sermone
 gaudet
 uti sima-

ve nem-

A Z I G A Z S A G S Z E R E T Ő

plíce.

1. Cor. 2.

v. 2. 3.

ve nem-is igen szokták az okosok ötet
 czifrázni, mint az Apostol-is az Evan-
 geliumot Corinthusban, tudván hogy az
 igazság, az igazság bölcsüllői előtt minde-
 nütt bölcsős és foganatos. En is azért er-
 re nézve ha lehetett volna is fellyebb ter-
 mészetinél nem akartam, pipeszgetni,
 vagy udvari piperében öltöztetni ez kis
 munkát: meg-gondolván hogy elég czif-
 rája volna ennek, az ő terhes, és kivált-
 képpen való volta. Mert noha az egész
 keresztyénségnek a' meg-igazító. Hit a'
 sarka; de miről vagyon kevessebb külön
 magán, való irás, a' Szent Irás kívül,
 mint erről? A' derekas elme a' dolgon
 inkább mint a' beszéden szokott tsügge-
 dezni. Az aranyat tarka papiros nél-
 kül-is kedvellik az emberek: miért nem
 hát az aragnál méltoságosabb igazsá-
 got festékes beszéd nélkül?

V. Ha kinek valami homályosnak
 reczhetnék e' kis elmélkedésben; meg-vi-
 lágosodik naponként a' sok sűrű Hitról
 való Prædicatiokból: mert egyebet ennél
 az Evangéliom, hirdető igaz Tanitók

sem-

OLVASÓHOZ.

semmi-is nem prædikállanak: Magam is pedig Isten életemet tovább nyújtván igyekezem azon, hogy ugyan ezen dolgot bizonyos számú Prædikatiokban foglaljam, nem sok idővel ez után: akkor osztán a' mi homályos lehetne most ebben, igen szépen meg fog világosodni.

VI. Máséval való dítsekedéssel, léssen talám olyan-is, a' ki kárhoztasson: mivel az én magam neve alatt, nagy részre más munkáját bocsátam-ki személciben: De ki irt még olyat, a' ki valamelly részben másé nem volt volna? Itéllék-meg azok a' dolgot, mi enyim, s' mi másé ebben, a' kik meg-íudgyák olvasni, és érteni, azokat az Authorokat, a' kiknek irásokból én ezt ki-szedeztettem egyszer-is más-szor-is, mind ennyi bajos szolgálatom, és foglalatosságom között-is. Azok pedig im ezek: Cameron János, Roger János, Vilson János, Baáll János, és Streso Gáspár. Ezeknek ditsiret, mivel hogy nem-is vagyok méltó. nem-is vágyok, ne-is adgya nékem bár senki. Egyébként-is pedig ne igen ditsírenen-

A Z I G A Z S A G S Z E R E T Ő

jen engem bár akarki-is, csak ne-is kár-
hoztasson. Ha kárhoztat-is pedig vala-
ki, tudtára legyen, hogy azzal-is nem so-
kat árthat ennékem, mivel a ditsiretet-
is nem igen kívánom. Mert: Qui lau-
dem non appetit, nec contumeliam
sentit.

VII. Ha ki rövidelli a munkát il-
lyen nagy dolog felől, legyen tudtára,
hogy ha bővebb írással ő néki ked-
veskedtem volna, másoknak, kik a rö-
vidségben gyönyörködnek, nem tetszer-
tem volna: ha azért néki nem teszik,
engedgye amazoknak, ő pedig ha a bő-
ségben gyönyörködik, olvassa-meg az
előbb meg-nevezett Authorokat, azok-
ban bővebben meg-találja.

VIII. Ha végezetre olyan kényes el-
mével találtnék valaki, a ki ilyen
alatszon rendű embertől mint én vagyok
semmit-is nem akarna jó kedvel fogni,
ő lássa. Adgyon ő valamit közönsé-
ges jora való dolgot szem eleiben, jó
szemmel fogom én látni, és Istent ő éret-
te imádni. Te azért keresztyén Olvasó
élly ez-

élly ezzel, a' te magad, és másoknak is
hasznokra, azt itilem hogy ha kevés jót
fogsz-is benne találhatni, de gonoszt
tellyességgel nem fogsz benne meg-ta-
pasztalni. Elég nyereség nékem, ha tsak
egy czikkelyt találhatsz-is benne, a' mi-
vel segítheted a' te igaz Orthodoxus ke-
reszttyénségedet, vagy kételkedésnek ör-
vényében tekergő szeginy lelkedet. Ha
olvasod pedig, olvassad szemmel, és egy-
szersmind elmével. Ha pedig szível
nem akarod olvasni, legyen tied szímed.
Légy io egésségben.

RENDIE KÖNYVBEN

foglaltatott Részeknek.

I.	Rész. A' Hitnek szükségéről, és az ellen a' Sátánnak rörekedéséről.	Pag. 1
II.	A' Hitnek nehézségéről.	5
III.	A' Hitnek ritkaságáról.	9
IV.	A' Hitnek vagy hiteleknek neveiről.	12
V.	Az Igaz hitről és annak szerző okáról.	16
VI.	A' Hit szerzésnek rendiről és módgyáról.	23
VII.	A' Hitnek meg-talhatatlanságáról.	38
VIII.	A' Hitnek tellyességéről és részeiről.	49
IX.	A' Hitnek néminéműfégi, vagy tulajdonlási- ról.	64
X.	A' Hit-	

- X. A' Hitnek köszönféges fundamentomárol és
czéllyárol. 73
- XI. Az Idvőzítő Hitnek kiváltkeppen valo czél-
lyárol és fundamentomárol. 88
- XII. Az igaz, és kiváltkeppen valo Hitnek gyű-
möltseiről. 105
- XIII. Az Idvőzítő Hitnek első jeléről; melly vé-
tetik a' Hitnek az ő eleiben vettetett czélra valo
egyenes vitetésétől. 112
- XIV. A' Hitnek második jeléről; melly vétetik a'
hitnek az ő előtte valo czélban meg-határozása-
tól. 120
- XV. A' Hitnek harmadik jeléről; melly vétetik a'
hitnek viszsza-térő ereje vagy munkájától. 128
- XVI. A' Híveknek minden-napi félelmek és ké-
telkedésekről; és ellenben a' világ fiainak béke-
séges, és örömmel folyo állapottyokról. 142
- XVII. A' Hitnek külső jeleiről, vagy maga ki-
mutatásárol, mellyel másoknak is ki szokta magát
mutatni, a' szeretet által munkálkodván. 165
- XVIII. A' Hitnek külömböző mértékeiről 183
- XIX. Az egyfzer adatott Hírről valo gondvile-
lésről, annak meg-erősítéséről, és oltalmazála-
ról. 202
- XX. A' Hit szerzésnek szükséges és lehetősé-
géről. 205
- XXI. A' Hitben valo meg-erősödésről. 213
- XXII. A' Hitnek a' Sátán sok féle kétérteti ellen
valo oltalmárol. 218

V E. G E.

I. RESZ.

I. R E SZ.

Az

Hitnek szükségéről, és az
ellen a' Sátánnak töre-
kedéséről.

 Ivel az ember, a' bűnnel,
az épp és tökéletes álla- *Solt. 13.*
pottul; és az által Istentől *v. 3.*
-is, felette megszűze esett:
már senki is Istenhez Hit *Sid. 11.*
nélkül vizsgálva nem térhet; *v. 6.*
mivel lehetetlen dolog,
hogy Hit nélkül valaki Istennél kedves le- *Sid. 11.*
hessen. Azért a' ki Istenhez akar közelget- *v. 6.*
ni, annak hinni kell, hogy vagyon Isten, a' ki
ajutalmat ad azoknak, a' kik őtet keresik.
Tiszti azért minden lelke idvőtségére jól vi-
gyázni akaro K. Embernek, hogy mindgyárt
mikor elméjével és okosságával élhet, effe-
lől az írást tudakozza s' tanullya; a' melly
őtet böltsé teheti az idvőségre, a' Christus *2Tim. 3.*
Jesusbán való hit által. *v. 15. 16.*

2. Ez egy idvőző Hitnek szerző oka
ugyan a' Szent Lelek: de magvai ennek az

A

egész

1 I. RÉSZ. A' Hitnek szükségéről.

egész tellyes szent írásban széllyel el-hí-
tegettetett Istennek bizonyság-tételi és igé-
reti , mellyekben hogy az ember sürűjen és
nagy szorgalmatossággal gyakorollya magát
tellyes életében , és azokbul magát az ő igaz
és idvősséges hitiről meg-vísgáltiya , annak
valóságáru tudakozzék ; igen hasznos, sőt
ugyan szükséges-is. Ezt ugyan parantsol-
lya-is az Apostol a' Corinthus-béliekkel
egygyütt minden keresztyéneknek. Ugyan-
is, az ő igaz és idvősséges hiti felől valo bi-
zonyos volta a' keresztyén embernek itt e'
világon , mind életében s'-mind halálában
egygyetlen-egy vigasztalása , sok háborui
között tsendésege , sok buva és bánati kő-
zött álhatatos öröme , a' halál, pokol , és I-
sten ítéleti ellen bátorsága , áll az egy Idvő-
zító Hit felől valo jól értésben. Ez egy Hit
amaz *unum* , & *summum necessarium* , egy fő
és szükséges dolog : melly a' kinek adatik ,
az minden lelki áldásokkal meg-gazdagul
azontul az Ur Jesus Christusban . A' kitől
pedig az meg-tagadtatott : az mindenektől
meg-fosztatott. Ennek ha mindene volna-is
e' világ szerint, még-is semmie nints : mond-
hattya ugyan magát gazdagnak : de szegény
azért, a' Laodiceabéli Angyallal ugyan szű-
kőlködő, ugyan nyavalyás, nyomorult, me-
zitelen.

I. RESZ. A Hitnek szükségéről. 3

3. Jól tudgyák ezt ő magok-is az Őr- Jac. 2.
 dögök s' hiszik-is, minek-okáért semmiénn- v. 19.
 is nem kapdosnak az idvőzülő embernek
 annyira mint a' Hitin : semmie körül ugy
 nem sürgölődnek ; semmit benne ugy nem I. Thess.
 ostromolnak ; olly sűrű és ártalmas dandá- 3. v. 5.
 rokat semmi ellen nem készitnek s'-nem ál-
 latnak, mint ez ellen : mert jól tudják, hogy
 s' a' kit itt el-ejthetnek, mindenütt esik, hull,
 romol ; és ollyan ez illy ember, mint az el- Solt. 62.
 vált régi fal , a' mellyben egygyik darab a' v. 4.
 másikat utánna vonszá. A' kinek itt vilá-
 gossága, az az, jo, és igaz értelme nintsen,
 ollyan a' mint e' láthato világ éjtszaka, mely-
 ben semmi világosság nintsen. Ez sötétlég-
 ben helyeztetett ember előtt a' Sátánnak
 két felől, két mélyen áfott vermei vadnak,
 mindenikben a' kárhozatnak köteleiből ál-
 nok mesterléggel őszve-fűzetett és tsimboz-
 tatott, s' meg-vettetett tőrei. Bal felől két-
 ségben esésnek verme : mert ha el-hitetheti
 veled, hogy nints hited, mivel te nem ér-
 zed ; itt vagyon mindgyárt az Őrdög töré-
 nek fel-tsapo peczke : Ez, tudni-illik ; hát
 te el-kárhozol : mert a' ki nem hiszen, el-
 kárhozik. Ez, téged Judással, Cainnal, mind- Joh. 3.
 járt fel-függeszt, avagy a' nap keleti Tarto- v. 18.
 mányra küld ; és lelkedben reszkerő , vándor- Mat. 28.

4 I. RESZ. A' Hitnek szükségéről.

Tereint. dorlo bujdosóvá tészén. Job felől áfott te
 4. v. 16. előbben testi bátorfágnak, helytelen hitel-
 nek, kevély keresztyénfégnek az ő mély ver-
 mét; melly semmivel-is nem tsekélyebb a'
 másíknál, ha nem mélyebb-is. Itt tört vét,
 és meg-fog téged akkor, mikor téged tsak
 pufzta hívóvé, nem tselekedővé; Uram U-
 ram kiáltová, nem Uram Uram felővé vagy
Jac. 1. tisztelővé tehet. Itt az Őrdóg olyan, mint
 v. 22. az álnok madarász, a' ki űrül, s'-jo remén-
Mat. 7. ségben vagyon, mikor az ő tőle meg lép-
 v. 22. veszfűzőzött, s'-meg-törőzött fájának ágain
 láttya repdesni, vagy szókdétselni a' gorom-
 ba madarat, és tsak alig várja hogy le-essék.
 Így a' Sátán mikor vészí eszében, hogy te
 keresztyén embernek alitván magadat, még-
 is világi gyönyörűségednek, fesslett és ren-
 deletlen életednek sikos, vagy sikamlo után
 futkároszsz, tobzodo s'-rélzeges, és főf-
 vénységednek lépes veszfűzőkkel mindenűtt
 meg-rakatott, s'-meg-törőzött árnyékos fá-
 ján lépetskélisz, szókdétselsz oránként, mint
 a' maga életére gondot viselni nem tudo ma-
 dár: tsak kiáltod: Hiszek hiszek: mint a'
Peld. 30. Nadálynak leányi: hozd-el hozd-el. Uram
 v. 15. Uram. Az Urnak Templomának, az Urnak
Mat. 7. Templomának. Kegyelmes az Isten, kegyel-
 v. 25. mes, nem gondolván azt, hogy a' bűnben
 élő

I. RESZ. A' Hitnek Szükségéről. 5

élő fertelmes bűnösöket Isten meg nem hal- Jer. 9.
gattya. Ismét hogy azért az Isten kegyel- Deut. 29
mes hogy félelemmel tiszteltessék. Mikor v. 28. 29.
ezt véled, és ezeket miveled, oh te maga Joh. 9.
gondolatlan világnak fia! oh melly jó re- v. 31.
ményességben vagy a' Sátán a' te megfo- Sol. 130.
gattatásod felől! oh melly igen örül, melly v. 4.
igen tapsol! látván hogy te a' hitnek csak ár-
nyékán nem a' valóságán kapdosz. Vigyázz
azért kérlek, oh ember, te magadra; és a' te
egy Isten előtt kedves, és meg-igazító hi-
tedre. Mert a' Hit a' mint hogy nem e' vi-
lágbol való, noha e' világban plántáltatott:
Ugy az ő belső természeti szerint, senkit-is
világivá, testi bátorrá, nem téssen; hanem
inkább mennyeivé, *Coloss. 3. v. 2.*

II. R E SZ.

Az

Hitnek Nehézségéről.

1. **A'** Kőz mondás szerint: Minden nagy
dolgok nehezek; A' mint hogy: A'
ritkák-is bőséfsők és kedvesek. Hinni igá-
zán és valósággal Istenben, nem csak nehéz
a' pusztá természetnek: hanem ugyan lehe-
retlen-is. Mert a' földi, és földből való em-
bernek mennyeivé lenni: E' földről, sőt a'

A ;

pokol-

6 11. RESZ. A' Hitnek nehézségéről.

pokolbul menyországban mehetni, Istennel szemben lehetni, s' véle beszélgethetni: tőle a' Christus Jesust ki-nyerhetni: magájévé tehetni: ő általa az őrdögnek bűdös tömlőczéből ki-jöhetni: és a' mennyei ditsőséges országnak szabados polgárává lehetni: Istennek természet szerint való ellenfégeből kedves fiává lenni: A' Christus által őrdögön, retten, világon diadalmaskodhatni: A' megromlott természet ellen élni, a. t. Nagyobbak ezek, és nehezebbek; és több ehez hasonlok: hogy sem mint egy puszta és száraz HISZEKKEL vagy HISZEMMEL véghez vitethetnének. De a' Hitnek mind ezek lehetőségek.

2. Sokan kárt vallanak itt, és magok kárával vészik ezekben, melly nehéz és nagy munka legyen HINN I. Futnak itt sokan, de nem érkeznek; vagy csak igen hátramaradnak Péterrel: Zórgetnek amaz őt bolond Szűzekkel, bé nem eresztettetnek: még éjjel-
Joh. 20. is fáradoznak szent Péterrel, de még is sem-
7. 4. mit nem foghatnak: Az erejebéli Dávidok
Mat. 25. itt a' Saulnak fegyverében elő nem mehet-
Luc. 5. nek; benne annál inkább nem győzedelmeskedhetnek. Sőt maga-is az Istennek Fia, noha serényen munkálkodott hogy hinnének ő benne, de még is igen kevéssé hittek ő benne.

II. RESZ. A' Hitnek nehézségéről. 7

benne. Sőt alig talált hitet itt e' világon. Oka: 1. Mert itt a' testi bôltsefégy bolondfág; az emberi erő erôtelenfégy, tsôpû és pozdorja. 2. Mert né a' futóké, nem-is az akaróké a' Hit; hanem tsak a' könyörûlô Istennek szabados kegyelmességéjé. Kezdetiben tsupa merô ajándék; nevedésében, az Istentôl hagyatott s' meg-szentelertetett esz-kôzôknek, a' könyörgésnek és a' szent Sacramentomoknak gyûmôltse, Isten kegyelme által. Itt fokban a' dolognak nehéz volta miatt, tsak a' Hitnek árnyékán kapdosván, maga nélkül maradnak: az éltetô eget vervén, a' derekas égh kívül maradnak; mint a' melly átsok a' Noe bárkáját faragták. Sokan meszfsze mennek a' Hit dolgában, mint az Ægyptombul Canáán felé sietô Sidok: kik közzül némelleyek a' veres tengerig: némelleyek a' Nebo hegyeig: némelleyek Ka-

Sz. 13.

32. 33.

Hasonlatosság.

8 II. RESZ. A' Hitnek nehézségéről.

rész. a' 22dik versben. Ismét 20dik rész.

11. 12dik versei szerint, s' azt mondani:

Uram nem de &c.

3. Öregbiti a' dolognak nehéz voltát

a' meg-romlott emberi elmének-is nyava-

lyásága: úgy-mint lelki vaklága, tompasá-

ga, akarattyának a' jótul való el-fajulása, sok

nem idvősséges dolgokrol való szorgalma-

tolsága, az egy szűklégsnek el-hagyása, a'

gonoszra való vágyodása, és a' लोक ha-

szontalanlágoknak tanulása. Az embernek

magának (még a' bűnben-is) helytelen és

rend kívől való szereteti; abban való meg-

átalkodása; a' jövendő jutalom (kárhozat

vagy idvősség) felől való kételkedése. a. t.

1. Cor. 2. kik miatt a' lelkes ember meg nem foghat-

tya, azokat mellyek az Istennek Lelkejé,

mert néki bolondlágnaq tetstzenek. Ez lelki

alkalmatlanlágnaq gyűmóltse ez: 1. Hogy

az ember vétkei^{ket} mint egy akarattya kívül-

is szereti, és gyenge mentségekkel, mint

valami fige levelekkel fedezgeti; s' inkább

akarja okalmazni (mint Ráchel az ó attyá-

nak bálványát) mint el-hadni. 2. Hogy

ha valamint meg-ismérheti-is bűnét, de

meg-vallani szégyenlye, el-feletkezzvén ar-

rul, hogy Isten hűséges; ha meg-vallaná,

meg-botsáttatnék néki, 1. Joh. 1. 3. 3. Hogy

ha tör-

Senec.
A' szűk-
ségeket
nem tud-
juk, mert
a' né szűk
ségeket
tanull'uk

1. Cor. 2.
v. 14.

Vétkei-
ket mivel
szeretjük
okalmaz-
zuk, és
inkább-is
akarjuk
mégteget-
ni mint
el-vetni.

Senec.
Ep. 116.

II. RESZ. A' Hitnek nehézégéről. 9

ha történik hogy bűneitől meg-ijedgyen, hogy olyan nehezen hiheffe Cainnal, hogy nagyobb leheffen az Istennek irgalmasága az ő bűneinél. Melly dolog oh melly nagy kissebbségére vagyon a' könyörülő Istennek minden bűnöket fölyl mulo kegyelmességének, és a' meg-átalkodott elméjü bűnösöknek kárhozattyát keserülő Jehovának irgalmaságának! A' kinél tsak a' Pharisauloknak kemény és lágyulhatatlan szivek: a' Cainoknak gobélkodo elméjek: a' Christusokat el-árulo Judásoknak megrettentése: és végezetre a' meg-térni nem-tudo bűnösöknek vak-merőségek nem találhatnak irgalmaságot. A' mint maga régen fel-kiáltatta Isaiással, irásának második és negyvenharmadik részeiben.

III. R E SZ.

Az

Hitnek Ritkaságáról.

I. **A'** Mint hogy nehéz, ugy igen ritka-is a' Hit. Idvőzítőnk ama' Centurionnak hiri felől azt mondgya, hogy tsak ollyant-is nem találhatott Izraelben, szent. Máthe 8dik rész. 10dikversében. A' fok hittekkel ditsekedők felől-is nyilván állattyá.

A s

hogy

10 III. RESZ. A' Hitnek ritkaságár:
hogy sokan kiáltyák ugyan az Uram Ura-
mat: de azonban meg-hallják Idvőzitőnk-
nek-is im e' szomoru mondásat: nem ismerte-
lek titeket. Szent Pál pedig ugyan nyilván
mondgya hogy a' Hit nem mindenké. Meg-
is tetfzik; mert a' Noe idejében a' sok száz
ezer közül tsak nyolczan találkoztanak. Ab-
rahám idejében, tsak egy ház népben volt
az Istennek Anyaszentegyháza; s' még-is
azok között-is Esau és Ismael hitetlenek
voltanak. Isaiás idejében olly ritka volt az
igaz hitű ember, hogy ugyan Istentől tuda-
kozik a' Propheta, hogy kitsoda volna az,
a' ki hinne a' prädikállásnak? Szegény Illyés
pedig majd ugyan el-hiteti vala magával
már, hogy tsak ő maga maradott volna; ha
Isten ama' hét ezer ember felől ötet bizo-
nyosá nem téfzi vala. Hát az Istennek Fiá-
nak utolsó el-jövételekor mint fog a' dolog
következni? Azt mondgya Idvőzitőnk,
hogy a' nagy esz-veszés miatt, alig fog hi-
tet találni e' földön. Hát ha mi ma a' mi vá-
rosinkból s' gyülekezetinkből ki-válogat-
nak a' színeseket; földhöz ragadott elméjű-
veket; a' nyelvel vallokat, de a' tselekedet-
tel tagadókat; az atyafi-szeretet nélkül valo-
kat s' a' többi; eszébe vehetné akarki-is, melly
keveessen maradnának a' Noe hajójában.

Erre

III. RESZ. A' Hitnek ritkaságár: 11

Erre nézve Idvőzítőnk a' hívőknek seregét ugyan kitsinyke seregnek-is nevezi, szent Lukás 12dik részében a' 32dik versben. De mivel szent Pál probát kíván, hogy megprobállya ki-ki magát, ha a' hitben vagy-oné? Ugyan akarnám, hogy a' ki azt merné mondani, hogy ő néki hiti vagyon: hogy azt-is mondhatná-meg, hol vőtte? kitől? mikor? és miképpen? Mert ha házunkban gyanuság nélkül nem tarthatunk olyan jószágot: főképpen méltóságost, a' kit nem tudunk hol vőttünk, kitől, és miképpen? Menyivel inkább a' mi szivünkben? Ha pedig valaki azt mondaná hirtelenségeből; hogy ő néki mindenkor volt Hiti. Ez igen kétséges dolog; sőt ugyan rossz jel: mert a' Hit nem születik a' mi természetünkkel, hanem születésünk után létszen a' Szent Lélek újjá szülő kegyelme által, ki noha titkos kezdetire nézve, és meg-tapasztalhatatlan: mindazáltal nevedésére, gyümölsőzésére, és munkájára nézve meg-ismértehetik, sőt meg-is tudattathatik bizonyosan. A' ki azért Hitinek sem idejét, sem modgyát, sem eszközt, sem munkáját nem tudja meg-jegyezni és mondani; én nem tudhatom hogy-hogy mondhatya bizonyosan, hogy ő néki igaz és idvőzítő hiti vagyon.

Hogy

Hogy azért valamivel többet lássunk és tudgyunk, mint eddig; az igaz Hitnek titkos ízerzéséről, nemeiről, tulajdonfágirol, és erejéről valamenyivel bővebben kell beszélgelnünk.

IV. R E SZ.

Az

Hitnek vagy Hiteleknek nemeiről.

Eph. 4.
v. 5.

1. **A'** Hit a' hiteltől neveztetik Hitnek. Egy a' Hit, a' mint az Apostol-is bizonyította: Így az égen-is láttuk hogy egy a' Nap, noha az fok különböző szemektől szemléltetik. Így az egy Hit felől-is, fok féle hívések, avagy hitelek vadnak; a' mellyekre nézve különböző nemci-is tulajdonittatnak a' Hitnek. Mert:

1.
Historiai
hit.

I. A' melly ember az egész tellyes szent írásbéli dolgokat hiszi igazaknak lenni, ennek hiti tsak historiai, avagy historias hitnek mondatik lenni. Ez senkit-is magában nem idvőzit, mint nyilván szól felőle szent Pál 1 Corinthusban írott levelének tizenharmadik részében.

2.
Tudás
hit.

II. Ismét ha valaki valami tsuda és rend kívül való dolgot el-hiszen, vagy maga, vagy más

más által bizonyosan meg-lehetni, Istennek arrul kiváltképpen való igéreti által: Ez neveztetik tsudás, vagy tsuda tételnek hitinek: mint mikor Idvőzítőnk feddené a' tanítványokat a' hihetetlenségért, azt mondá, hogy ha egy mustár magni hitek volna, s' azt mondanák a' hegyeknek: kellyetek innét, mennyetek amoda, az-is meg-lenne, szent Máthenak tizenhetedik részében a' huszadik versben.

Ezzel hitték a' régi szent emberek, Propheták, Patriárák, Apostolok, ó általok a' tsuda tételeknek bizonyos kővetkezését. Ez rend-kivül való hitnek-is neveztetik: mivel rend-kivül való az ígélet-is, a' mellyhez ragaszkodik; rend-kivül való dolgot-is tselekeszik az ember ez által; rend-kivül-is szerzetik az illetén emberekben a' Szent Lélek által. Ez efféle emberekben mind egy természettel, az idvőzítő hittel: de erővel, vagy gradussal, és tselekedettel meg-külömböztetik. Mert mikor a' tsuda tételtől való ígéletet el-hitték a' szent emberek, tsudás hittel mondattattanak hinni: mikor pedig a' minden hivekkel közönséges igiretekhez ragaszkodtak, akkor az igaz és Isten előtt meg-igazító hittel hittének; nem mint más hitel, mert a' Hit egy volt benne: hanem külö-

14 IV. RESZ. A' Hitnek neveiről.
lőmbőzővel a' tsupa tsudas hittúl.

Luc. 8. A' tsudas Hit, és hitel már a' mi időnk-
I. 14. ben meg-szünt, nintsen-is igireti melly mi
Marc. 13. reánk tartoznék. Azért efféle hittel mi mo-
v. 20. stani időbéli hivek nem-is idvőzülhetünk.

3. II I. Ha pedig valaki valamit, ha mind-
Ideig va- is (a' mi a' Sz. írásban vagyon) el-hiszen, bi-
lo hit. zonyos ideig: ám bár örömmel hidgye-is:
főt ugyan nagy győmöltset teremtse-is kül-
sőt; de ha csak ideig hiszen, s' az után meg-
szűnik hinni; ez idős vagy csak ideig való
hitnek mondatik lenni, az ideig való hitel-
túl. Ez rend szerint való hit, de hogy csak
ideig való; nem tőkélletes, nem idvősséges;
nints-is igireti az idvősség felől. Minek
okaért nem-is idvőzithet.

I V. Ha ki Istennek végezetre, a' Chri-
stusban tött igiretit, a' kegyelemből való
idvőzítés, és bűn-botsánát felől, élő remén-
féggel, álhatatos bizodalommal el-hiszi: a'
Christus érdemét Isten előtt való maga meg-
igazulására, magájévé teheti; abban lelkét
meg-nyugodhattya, véle meg-elégedhe-
dik, ahoz ragaszkodhatik; ez, az ő kivált-
képpen való erejéről, győmöltseről, tsele-
kedetiről, igazito és idvőzítő hitnek mon-
datik: nem azért mint ha több idvősséges
győmöltsei s' tehetségei-is nem volnának:

mert

IV. RESZ. A' Hitnek neveiről. 15

mert a' hívó Keresztyénnek a' hit minden-
 élete itt e' vilagon. A' mint hogy az em-
 ber az okos lélek által tselekeszik mindene-
 ket : de azért a' lélek ugyan tsak okos
 léleknek mondatik ő benne. Így az igaz
 hit-is ez két kiváltképpen valo erejéről
 vagy gyümölséről, ugy mint Isten előtt va-
 lo meg-igazításáról, és eszköz-szerint valo
 idvözítéséről, mondattatik igazito és idvő-
 zítő hitnek. Mert a' hívó keresztyén em-
 ber, mint egy kézzel, ezzel vészi-el az
 Isten kegyelmének kezéből, az egész Chri-
 stust érdemével egygyütt, s' magájévá teszi
 Isten előtt valo meg-igazulására. Ez rend
 szerint valo hitnek, a' menyiben kőz rend
 szerint teremtetik az emberben; de rend
 kívül valonak-is mondathatik az Isten Lel-
 kének belső tsudálatos munkájára nézve, és
 a' hitetlenekre nézve; a' kikkel már ez az
 Istennek Lelkének munkája nem közön-
 séges. Ez már az Isten előtt meg-igazito
 hit, a' mellyel mi igaz keresztyének hi-
 szünk, és a' melly által Istennek előtte iga-
 zulást, és idvőseget keresünk. Sőt ugyan
 idvözölünk-is meg-tráthatatlan-keppen, I-
 stenünknek igaz igireti szerint, tsupán és
 merőjül tsak az Istennek kegyelmeisége
 által, a' kinek ajándéka ez a' mi kivált-
 kép-

16 IV. RESZ. A' Hitnek neveiről.

képpen_ valo hitünk, *Ephes. cap. 2. v. 8.*

Ez Hit a' szent Írásban az ő tulajdon jed-
zőfében Istenben valo hitnek, Isten hitinek,
Christusban valo hitnek, Christus hitinek-
is neveztetik; és előnkben adatik imez

- Rom. 4.* f. zollásnak formáiban: Hiszek Istent; Hiszek
v. 3. Istenben; Hiszek Istennek. Ísmét: Hiszem
Joh. 5. a' Christust; Hiszek Christusban; és hiszek
v. 24. a' Christusnak. Erről tészünk vallást az A-
Act. 16. postoli Credoban-is, imez formákban: Hi-
v. 34. szek egy Istenben_; Hiszek mindenható
Joh. 18. Atyában; Hiszek Jესus Christusban; Hi-
v. 1. szek Szent Lélekben.
Rom. 9.
v. 33.

V. R E S Z.

Az

Igaz Hitről és annak szerző
okáról.

Az em- 1. **E**Z hittel senki-is a' meg-romlott em-
ber sem berek között nem hihet, a' termé-
nē hihet szetnek ereje s' tehetősége szerint; sem ma-
maga e- gát a' hitre el nem készítheti, noha hitre né-
rejeből sē gát s' tartozó dolgokat sokakat tselekedhe-
magát a' zó s' tartozó dolgokat sokakat tselekedhe-
hitelre el tik: de Isten előtt kedves és idvőséges, an-
nem ke- nál-is inkább érdemes dolgot nem tseleked-
szítheti. hetik; mellyre nézve Isten ő neki hit adás-
sal, vagy egyéb kegyelemmel tartoznék.

A' hitel

V. RESZ. A' Hitnek szerző okár: 17

AA' hitel, vagy hívés mindazáltal, akkor osz- *Gen. 21.*
 tán, mikor a' Sz. Lélek hitet nemz az ember- *v. 19.*
 sben, magátul az embertul vagyon: nem kü- *2. Keg. 6.*
 lömben mint a' látás, akkor mikor Isten va- *v. 17.*
 lakinek szeme világát meg adgya. De a' Hit ő
 maga, Istennek kiváltskeppen valo munkája
 s' ajándéka az ő ingyen és szabados jo tetszé-
 séből valo, mellyben a' kegyelemnek edényi-
 mez meg-akarván mutatni kegyelmességét, a'
 omolott, s' kiben, és mikor, akar munkálkod-
 ni, hitet szerez. Es (mint az első teremtfé-
 sben vala) ő parantsol hogy a' fetétségből lé-
 gyen világosság: Es ő kezd világoskodni *2. Cor. 5.*
 munkája által a' kárhozatnak fetétségében
 álló, de azért idvősségre el-rendeltemett embe-
 reknek szivekben; hogy magát vélek meg-
 mértetvén, javait vélek közölhesse. Es
 hogy kegyelemből légyen az idvőzítés, és id-
 vősség, nem érdemből vagy jo tselekedet-
 sből, hogy senki ne ditsekedhetnék. *Jer. 9.*
57. 23.

2. Ez hit tehát nem embernek, nem- *A' Hit*
 zis az Isten igéjének külön magában valo *né embe-*
 munkája: Mert az Ige mindennek meg-kü- *ri mun-*
 lömböztetés nélkül praedikáltatik: hanem *ka, nem-*
 Istennek tsudálatos természet felett valo *is a' pre-*
 munkája s' ajándéka; mellyet szerez tsupán *dikálás*
 az ő kegyelme és jo tetszése szerint; belől *által les*
külön
magába.

B

az em-

18 V. RESZ. A' Hitnek szerző okár:

Eph. 2. v. 8. az emberben az ő Szent Lelkének hatalmas meg-bánthatás, vagy ellene álhatás nélkül való ereje által; nem erő-szak-tétel vagy kételenség szerint: hanem az embernek szabad akarattyának lágyan, de hathato hajtása és hajolhatása szerint; kívül pedig az igének prädikállása, halgatása, és értefe által. A' bűnében meg-holt, sőt magában el-kárhozott szegény bűnös embernek, a' kárhozatból való ki-ragadására; az idvőlség felől való elő reménységben meg-elevenítésére, és a' Christusbán való bé-plántáltatására. Hogy Istennek új alkotványa leheffen a' Christusbán a' jó tselekedetre, mellyeket azért szerzett, hogy azokban járjunk.

Eph. 2. v. 10.

Eph. 3. v. 10. 3. E' munkája Istennek a' szent írásban különb-külömb szollásnak formáiban adatik előnkben, az Istennek sok formájú böltséfének ki-mutatásáért; Azért hogy Isten az emberben semmi tehetséget nem találhatott, mellyből az új lelki embert felépithette volna: mondatik új teremtésnek, ettől az illetén ember-is új teremtet állatnak. E' munkának magában való (nem Isten hatalmára nézve) nehézségére nézve kö szivnek el-vételének, vonásnak, hatalmaskodo erőnek-is neveztetik. Az új indulatok-

Sok formában adatik a' sz. írásban előnkben a' sz. Lélek a' Hit szerzésben való munkája.

latoknak pedig, és lelki lágyfág, vagy jora 2. Cor. 5.
 valo hajlásnak, mellyeket a' Sz. Lélek szerez v. 11.
 az emberben, adására nézve, ismét mondatik Ezech.
 hus sziv adásnak, akaratnak gyengén erőszak 11.
 nélkül valo hajtásának. Az Isten, idvőzítő Joh. 6.
 akarattyának meg-érthetésére nézve, meg-
 világosításnak, értelemnek szemeinek fel-
 nyitásának, szeretésből valo ki-ragadásnak,
 bőltsefég adásnak, meg-jelenésnek, értelem
 és uj sziv adásnak, a. t. A' Szent Léleknek
 e' dologban valo munkálkodásának mod-
 gyára nézve: ujjá-szülésnek, ó köntősből
 valo le-vetkeztetésnek, és ujban valo fel-
 öltöztetésnek, ó Adám le-vetkezésének, és
 ujnak fel-öltözésének. Ez uj embernek ö-
 regbűlésére vagy gyarapodására nézve mon-
 datik meg-szenteltetésnek, nevedezésnek.
 A' menyiben pedig ez uj ember már ujjon-
 nan született, s' lelki életet kezd élni, az ő
 első lelki tehetőségére nézve, Christusban hit
 által élő embernek. Es a' menyiben ez uj
 életnek kut-feje a' Hit fel-fakad az ember-
 ben, és mint egy uj lélek (mert ugyan-is a'
 hit mint egy lelke az idvőzülő embernek)
 be-öntetik ő beléje, meg-elevenítésnek; és
 az örök élet felől valo reménsége, mint egy
 lelki lehellésnek hivattatik. Es osztán kö-
 zönségessen ez illy embernek egész élete,

hit által valo élésnek mondattatik: mert ez illy ember immár nem annyira él maga, mint él a' Christus ó benne Hit által. Ez Hit már a' Christus igaságáért, mellyet az embernek tulajdonává téfzen, Isten előtt valo megigazulására; Hit által valo megigazulásnak, Isten irgalmasságában valo bizodalomnak, abban valo megnyugvásnak, Istenhez valo ragaszkodásnak, a. t. neveztetik. A' naponként, sőt minden óránként, a' jobban valo ujjulton ujjulásra, és büntől valo elszakadásra nézve, ó ember megöldöklésének, és közönséges nével meg-szenteltetésnek. A' melly emberben már ezek valamikor halála előtt fel-találtathatnak, az már az Isten szerint az újjá, az az, igaság és szentségre teremtetett, és az örök életre újjá született.

Ecce novus homo

Ez, egy szoval, az igaz KERESZTYEN EMBER.

Soc különbömb erei s' teheté- gi a' Hit nek.

4. Ez egy élő igaz Hit, a' keresztyén emberben valo sok rendbeli ki-mutatására, részeire, erejére, helyére nézve, különbömb különb nevezettel-is illetetik. Ugy álhatalomságnak avagy hűségnek Istenhez, Isten akarattya tudásának, annak javallásának, arról valo vallás tételnek, Evangeliomi igaságnak, Istenben valo hitelnek; De leg kiváltképpen s' közelben, az ó magában meg-
álló

állo természetre nézve, Istenben meg-nyugovo s' meg-elégedő, és hozzá álhatatossan ragaszkodó bizodalomnak. Mellyet hogy akarki-is meg-ismérhessen, és meg-külömböztethessen rövid summában így adom eleiben: Az igaz Hit, Istennek olly tsudálatos, s' természet szerint való munkája s' kegyelmes ajándéka a' szegény bűnös, bűnét meg-ismérő, s' meg-vallo s' meg-firato embernek szívében, mellyet a' Szent Lélek által, mikor akar rend szerint az Isten igéjének prædikállása által szerez, ezért hogy Istenének a' bűnöknek kegyelemből való meg-botsátása felől, minden ígéretit bizonyossan el-hihesse a' maga idvözülhetéére. A' Christus Jesust pedig Istentől rendeltett meg-váltojának: Egy Közben-jároló, s' bűnéjért eleget tévőjének lenni hihesse; ő benne meg-nyughassék tökéletes bizodalom által, hogy se magán kívül, a' teremtetett állatokban, se magában és érdemében ne vesse bizodalomát, hanem csak az egy könyörülő Istenben, a' ki könyörül a' kinn akaró könyörölni. Es hogy az idvőség nem a' futojé, s' nem-is az akarójé, hanem csak ez egy könyörülő Istené legyen, Rom. 9.

*Az igaz
Hitnek
bővebb le-
írása.*

Avagy rövidebben így:

Az igaz és Isten előtt meg-igazito Hit

*A' Hit-
nek szerző*

kebb le-
írása.

nem egyéb, hanem Istennek a' bűnös embernek meg-igazításában s' időzítésében való igazságának, és egyszer s' mind kegyelmességének tudása s' ísmérése, annak minden részeiben való javallása, és a' szerint magának a' bűnös embernek Isten igazsága alá való bocsátása, ahoz való ragaszkodása, azzal való meg-elégedése nyugovása, a' végre

Martin.
Credo ut
Deus mi-
hi place-
at; Et e-
go Deo.

hogy ő néki már Isten előtt Hiti által legyen tőkélletes, állandó, és elégséges igazsága, úgy hogy ő néki immár az Isten a' Christusban meg-békéltett édes Attya legyen, ő-is pedig az Istennek kedves, sőt ugyan szerelmes fia legyen. Mert csak ez az örök élet, szent János. 17dik részében a' 3dik versben.

Miért né
minden-
ekben
egyenlő
a' Hit?

5. Noha pedig a' Hit Istennek munkája, de mivel nem az ő mindeahato hatalma, hanem szabad akarattya szerint munkálkodik a' hit szerzésben. Innét a' hit nem mindenkiben egy mértékű; sőt csak egy emberben-is nem tellyes és nem tőkélletes minden részeiben; hanem némellyben erősb, mint az Abrahámban; némellyben gyengébb, mint a' Centurioban. Erre nézve már, a' könyörgés és Sacramentomi közösfülések által ő regbittethetik s' nevedkedhetik-is, mert noha a' hitnek teremtetése a' Szent

ő regbül-
heté s'
kötél?

Lélek-

V. RESZ. A' Hitnek szerző okar: 23

Lélektől vagyon: de öregbitése s' vastagítása Isten kegyelme által az embertől vagyon: és kell-is lenni, Hiti és könyörgése által; melly könyörgést a' Szent Lélek szerez mi bennünk akkor, mikor ötet az ő tőle szerzetett Hitünk által szívünkben tartjuk, és veszfűzük; ugy hogy a' kiket először a' Szent Lélek el-foglalt, ugyan azoktól ő-is osztán el-foglaltassék; hogy Isten legyen fő képpen mind a' kezdés, mind a' végezés az idvözítésben: de az embernek-is azért ahoz járulo és hozzá illendő munkája által; ama' mondása szerint szent Pálnak: *Apprehendam, apprehensus fui, Phil. 3. v. 12.*

*Fides est
parens
precum.
Preces
sunt ad-
minicula
fidei: sa-
cramēta
sigilla.*

VI. R E S Z.

Az

Hit szerzésnek rendiről,
és modgyárol.

A' Mint hogy a' vak szemben nintsen A' Hit
tehetőség a' látásra; így a' meg-romlott Isten-
természetű embernek lelkeben-is az Isten-
ben valo hitelre. Hogy azért hiessen vala-
ki, az Istentől vagyon, de hogy hiszen, ma-
gától; mint a' melly vaknak Isten szeme vi-
lágát meg-adgya, mikor akar láthat vele. Solt. 119.
v. 18. Marc. 8.
v. 24. 25.

B 4

Isten

24 VI. RÉSZ. A' Hit szerz: modgyár:
Isten alkalmatofsá az embert.) (

Eph. 1. 1. Az ó értelmének meg-világosítása
v. 18. által, akarattyanak-is édesdeden és kén-

Phil. 2. 2. szerezítés nélkül, de mindazáltal ellene álha-
v. 13. tás nélkül való hajtása, vagy vonása által,
ugy hogy az ember szűkséges következés

Joh. 6. keppen hidgyen ugyan, de mindazáltal
v. 44. szabad akarattya szerint, az Isten akarattya-
Apoc. 21 nak benne való nagysága, és hatalmas ere-
v. 17. jének hathatósága által, Eph. 1. v. 19. Azért

Eph. 2. hogy valaki hiheessen az Istentől vagyon, Sz.
v. 8. Lélek munkája; de hogy én, vagy te hi-

Rom. 2. szünk, az én tőlem, és tőled vagyon. In-
v. 1. nét vagyon a' hitetleneknek magok ment-
hetetlenségeknék, és méltán való kárhoz-

Hogy I- 2. A' bűnben meg-holt embernek a-
sté mint zért meg-elevenítésére szűkséges Istennek
egy gyer- mint egy uj rejá fuvallása: és a' lelki vakfág-
nyat gyuj- ban vakoskodo szegény vaknak-is láthatá-
tsó a' lel- fara, Istennek mint egy szővédnek, vagy
ki vak- gyertya gyujtása és tartása; mert egyébként
nak eki- az ember magára nézve, meg-fogná talám
ben. mentherni magát, az Isten ítélő szeki előtt, és

Gen. 2. az Isten törvénye-is egyébként, mint valami
v. 7. botránkoztató kő ugy vertetnek a' lelki vak

Psf. 119. eleiben a' Törvény ellen. A' mint azért a'

v. 14. Napot az égen mindeneknek világosságban
Lev. 19. v. 19. valo

valo járásokra hordozza: Így a' lelki égben-
 is (mert ugy nevezi a' Szent Lélek a' men- *Jel. 12.*
 nyei látásban az Anyaszentegyházat) az I- *v. 1.*
 sten törvényének és áldott akarattyának
 napja-is hordoztatik, némellyeknek tsak a' *Rom. 2.*
 lelkek-isméretiben irott természet által bé- *v. 14.*
 irott törvényben, némellyeknek pedig az
 Isten könyvében meg-iratott törvényekben,
 némellyeknek egyfzer s' mind az áldott E-
 vangeliomi mennyei igaságban, meg-vilá-
 gosítván az ő elméjeknek szemeit, hogy *Eph. 1.*
 tudhassák mi légyen az ő hivatalyoknak *v. 18.*
 reménsége, és Isten akarattyának kívánsága,
 hogy abban járhasanak meg-űtközés nél- *Joh. 12.*
 kül ha akarhatnak és akarnak. De az akar- *v. 35.*
 hatást már Isten a' hitetleneknek nem ad-
 gya igaságának meg-mutatására, mivel ad-
 ta volt egyfzer, már nem tartozik véle. Az
 hiveknek adgya kegyelemből Fiában, a' *Mat. 13.*
 Christusban irgalmaságának ki-mutatásá- *v. 13.*
 ra. Oh Istennek bőltsefégenek, tudomá-
 nyának mélyféges gazdaglaga, melly igen
 meg-tudhatatlanok az ő iteleti, és végére
 mehetetlenek az ő utai; mert ki mehetett
 végére az Isten akarattyának, vagy ki volt
 neki tanátsoffa, és ki adott neki valamit hogy *Rom. 11.*
 azt viszfza adná? mindenek ő általa vadnak. *v. 33.*
 Légyen azért ővé a' ditsófségnek méltósága, *34. 35.*
 Amen. *36.*

26 VI. RESZ. A' Hit szerzés: modgyár:

3. E' lelki világosságnak szerzésében és fenn tartásában, azon rendet tartya-meg Isten, a' mellyet a' természet szerint valo világnak szerzésében. Annak fenn tartására Isten két nagy világosító eszközöket szerze: a' Holdat az éjszakai, a' Napot a' nappali világosításra: így a' lelki világnak (az Isten kegyelmének) meg-világosítására, s' világosságban valo tartására, két nagy világosító eszközöket, a' Törvényt tudni-illik, és az Evangeliomot rendelte. Az ó Testamentomnak homályosságában, mint egy éjszakában [az új Testamentomi időre nézve érts] világoltatá ama' három rendbéli törvényét, mint egy Holdat, homályos világosságot az emberekre nézve. Az után, az új Testamentomban, a' kegyelemnek fel-virradása után, mindgyárt kezdé világoskodtatni az Evangeliomi igazságot, mint egy Napot. Elsőben a' Keresztelő Jánosban, mint egy lelki napot jelentő hajnal tsillagban: az után a' Messiás Ur Jesus Christusban, mint egy fétét homály és kód közzül magát ki-mutato fényeskedő Napban: annak utánna pedig az Apostolokban, mint egy Napnak e' világ-nak minden részeire ki-terjedő sugárokban. A' mint annakokáért hogy az első Evangeliom előtt Törvényt ada-ki, az után jelenté-ki az

Malach.
első
része.

Joh. 5.
v. 35.
Mal. 3.
v. 1.
Luc. 1.
v. 15.

ki az Evangeliomot az idvőség felől: Igy
 ma az embereknek meg-világosításában,
 vagy meg-térítettésekben, hitben bé-avat-
 tatásokban, elől szokta botosítani a' Tör-
 vénynek világát; az Istennek, maga s' bűne,
 és Isten igazságának meg-ismérésére; az után
 ugy mutattya-ki osztán az ő igazságának nap-
 jár, a' Jesus Christust az Isten idvőző kegyel-
 mének meg-ismérésére. Dörög azért első-
 ben az Ur a' Törvénynek beszédében, meg-
 zendül az ő szava mint egyszer paraditsom-
 ban, az embereknek bűnös homályban bé-
 merült szivekben: az után villámik és vi-
 lágoskodik az Evangeliomban. Veres zász-
 tot mutat elsőben ki, az ő ellenfének fel-
 konczoltatására; az után mutattya-ki osztán
 a' meg-rezzent és rettent lelkeknek az ő ke-
 gyelmének fejer szép gyengéden folyo zász-
 toját, az Evangeliomot, és az alatt azt kiál-
 tattya, az halálra üldözö, vádlo, s' karhozta-
 to lelki isméreteknek verekedö angyala el-
 len: Elég immár, hadgy békét neki. Is-
 még: Szabadits-meg ötet, találtam szabadu-
 lál lást és meg-engeszteltetést neki. Itt talál-
 lyak egymást elő az irgalmaság és az igaz-
 ság; és az igazsága Istennek az ő békefégét
 elől-találván meg-tsokolgattyák egymást, és
 a' szegény bűnös embernek Isten kegyelmé-
 nek

2. Sz. 24.

v. 16.

Job. 33.

v. 24.

Solt. 85.

v. 11.

nek absolutionalisát, menedek levelét adgyák a' Christus Jéhus által, a' Szent Léleknek kegyelmének zálogával bé-persételvén. Itt emlekezik-meg Isten, az ő nagy boszfonkodásának idején-is az ő nagy kegyelmességéről és irgalmatságárául, a' mint Habakuk bizonyítja, a' harmadik Résznek második verében.

4. Erre legyen példád néked az Istennek meg-jelenése Illyéshez, az első Királyok könyvének 19dik részében, a' 11. 12. 13dik versekben. Ott meg-olvashadd, hogy minek-előtte az Ur gyenge és vékony befzeddel meg-fzolitotta volna Illyést, annak-előtte

1. Erős kő-sziklákat fel-forgato s' föld indulást szerző szelet borsátott elől.
2. Annak-utánna tüzet (de ezekben egyikben sem volt az Ur.) Annak utánna következett a' gyenge vékony szo; és még annak utánna a' derekas szo. Itt a' kő-sziklákat meg-fzaggato, s' hegyeket meg-ingato erős szélen érts az Isten törvényének erőssen fuvo zugását; a' kő-sziklának fel-hasogatásán, a' te kő szivednek által-járatatását, meggyőzettetését; a' hegyeknek meg-ingatásán, a' te magadnak nagynak tetsző, kevély bűnös természetednek meg-rendítését, rettentését, iszszonyodását, és a' bűnért az idvőzü-

wózulás és meg-tartatás felől (mint a' Sidok *Apostoli*
 akkor Jerusalemben) valo szorgalmatos- *tselked.*
 ságát ; a' tűzön érts, az Isten akarattyának *2. rész.*
 s' igaz itéletinek, sőt a' kárhozatnak-is né- *37. vers.*
 minémű érzését, lelked-isméretiben a' rád
 támadás, vádlás, és kárhoztatásban. De
 ezek még mind tsak készitések, és, a' hivek-
 dben a' meg-térést meg-előző szűkféses dol-
 gok, nem tulajdon részei a' meg-térésnek:
 hanem ezek után következik az Isten ke-
 gyelmének gyenge és vékony szava, és még
 annak utánna az ingyen kegyelemből valo
 bi idvőtség adásnak derekas szava, a' mellyben
 osztán ő maga fog jelen lenni az Isten, és
 maga fog az ő Szent Lelke által a' szegény
 bűnös emberrel idvőisége felől tractalni, a'
 szabadulásra utat mutatni, s' néki idvőiséges
 tanácsokat adni idvőisége felől. A' bélpok- *1. Reg. 5.*
 los Námánokat Sido országban a' meg-tisz-
 tulásért ; A' szegény Ismaeleket el-hajto A- *Teremt.*
 gárokat, a' kut-fő felé a' vizért ; A' harmincz *21. rész.*
 nyolcz elztendős betegeket a' Bethesda toba *Joh. 5.*
 a' gyógyulásért ; A' Corneliusokat Joppé fe- *Apostol.*
 lé, a' meg-keresztelkedésért ; A' hiveket ül- *tselked.*
 dőző Saulokat Damascus felé, az Istennek *10. rész.*
 válasz-tételéért ; A' sem hev sem hideg Lao- *ismét*
 diceabéli angyalt a' Christus felé, arany és fe- *9 dik.*
 jér ruha vételért, a. t. *Jelen. 3.*

30 VI. RESZ. A' Hit szerzés: modgyár:

- 1 Reg. 19. 5. Itt lépzen immár, hogy a' Jezabel el-
lőtt lappango szegény Illyés vigasztalást hall;
Teremt. a' mezitelen Adám köntöft lél; a' meg-tiztu-
3. refz. lásért buslakodo Námán Syrus meg-újjul,
az ő lelki halálához közelgető, sőt a' kárho-
zat sírja mellett fekvő szegény beteg lélek-
Job. 33. hez el-érkezik az Isten kegyelmességének kő-
v. 24. vete. A' mezitelennek itt takartatik-bé lel-
Jel. 16. ki mezételensége; a' lelki szegény itt gazda-
gul-meg; végezetre itt osztogatattik ama'
titkos Manna [az az, a' titkos Hit] a' fejér
követkével, az az, a' te bűneid botsánattya
felől valo bizonyos reménységed, és az új név
adás, mellyet senki nem tud, hanem csak te,
és a' te Istenhez igazán meg-térő lelked, mel-
Jelen. 2. lyel Isten ezt az ő idvőzítő kegyelmét köz-
v. 17. lóttre. Így vagyon minden lelki és igaz ke-
refsztyén embernek az Isten új kegyelmében
valo bé-állatása, és abban valo fel-éppítése.
A' mint azért az igaz békeséget nagy táma-
dás, nagy hartz szokta meg-előzni, és ugy
szokott a' békeség következni: ugy a' lelki
békeség-is. A' ki azért soha az ő Istene és
ő maga között valo ellenkezést meg
nem érezhette, hanem mindenkoron béke-
ségben volt az ő lelki isméreti, amaz isten-
telen Jezabellel egygyútt, annak békesége
nem egyéb, hanem a' rejá következő
vesze-

VI. RESZ. A' Hit szerzés: modgyár: 31

veszedelemnek nem tudása, a' ki egy-aránt békefegben biztattya a' gorombákat, mint az eszes, Istenhez, a' lelki harc által meghóldolt, és igazán meg-tért igaz keresztyéneket az ő Istenekkel való új lelki frigy kötések, és a' Christus által való meg-békellések.

6. Innét négy igen szükséges dolgokat kell észében venni a' keresztyén embernek:

I. Mellyik légyen jó rend szerint a' Hit szerzésnek Istentől rendeltetett rendi; ez, hogy Isten a' Hitet az embernek fejében, az az, elméjében kezdgye-el, és az ő szívében végezze-el. Elméjét a' mennyei igazságnak világával meg-világosittya elsőben, mint *Sol. 119.* egy lelki szemét fel-nyittya. Annak az ember *v. 18.* épségtől való el-szakadását meg-mutat-*Eph. 1.* *v. 18.* tya, természeti veszettségét az eredendő bűn miatt; testében, lelkében, belső külső tehetségiben, és részeiben, tagjaiban, eleiben adgya: Tselekedet szerint való vétkeit, gondolkodásában, beszédében, tselekedetiben, eleiben rakogattya: még jobb tselekedetinek-is hibáságát, vagy inkább lelki motskos és tsorbás voltát ki-mutattya, hogy azokért érdemes legyen, nem tsak azokra az életnek terheire, keresztre, mellyeket naponként, óránként, házában, kívül, űlvén, áll-
ván;

32 VI. RESZ. A' Hit szerzés: *modgyár:*
ván; feküvén, járván; magában, övéiben,
javaiban, tisztességében, testében, lelkében
szenvet, érez, visel, és mint egy le-hajtott fő-
vel le-görbedve és nyögve hordoz: hanem
egyszer s' mind a' pokolnak-is örökké valo
gyötrelmére és vég nélkül valo kinnyaira,
véle ezt-is el-hiteti: és hogy soha maga ere-
je, érdeme, okossága, költsége, futása, fá-
radása által ezek alol magát meg nem szaba-
dithattya: sőt hogy mint a' lépes veszfűzővel
meg-fogatott madár, mellynél inkább repdes
szárnyaival, annyival inkább meg-kötelezi
magát: úgy ő-is akarván jot tselekedni, a'
szent Pállal a' mit gyúlól gyakorta azt tse-
lekeszi: és így meg akarván szabadulni a'
büntől, a' bűnnek tőreiben esik; mind ezek-
ről azért az embert a' Törvény meg-győzi
lelki-ismeretiben, sőt, mint valami fogoly-
nak, minden tehetségének, bizodalmanak,
érdemében és maga iszentségében valo re-
ményiségének mint egy kezeit hátra kóti, az
Isten törvényének átkával őtet fenyegetvén
az ő lelki-ismeretiben. őtet annyira meg-
ijeszti, hogy meg az ő vétkei felől prædi-
kállo Isten szolgait-is véle úgy nézeti, mint
ha azok néki még titkos vétkei-is mind
tudnák, és arra prædikállásokban mint egy
ujjal úgy mutogatnának.

VI. RESZ. A' Hit szerzés: modgyá: 33

II. Mire valo a' bűnös embernek meg-
 térítettésében a' törvénynek elől-botsátása?
 HHogy tudni-illik azzal mint egy tudos gyo-
 ggyito Borbély, lelki élő erére le-horpatt feje
 kaponyáját fel-furja; füleit meg-nyissa; kő
 szívet mint egy pöröly alatt meg-rontsa; és
 az Isten haragjának, a' pokol és kárhozatnak
 vég nélkül égő tűzének félelmének melegítő
 erejével mint egy meg-olvaszsa; hogy a' mint
 a' viaz lágyitva veszi-bé a' petsétnek formá-
 ját, így a' bűnös embernek-is, gonoszságában
 meg-rögzött, s' gonosz kívánságinak mé-
 lyen el-folyt gyökereivel ószve-tsoporto-
 zott, azokban Adamás kőnél inkább meg-
 keményült szíve meg-olvadhasson, hogy az
 Isten akarattjának petsétit, a' törvényhez
 valo engedelmeséget bé-vehesse, és az által
 a' Szent Léleknek új ábrázatot formáló ke-
 gyelmességét-is magában meg-mutathassa.
 Ez az Istennek törvény által valo meg-ret-
 tentése szorgalmaztatá a' szent Péter prae-
 dikatiojára a' Christust meg-feszítő Sidokat
 idvősségek felől. Ez szelidítés-meg ama' ke-
 gyetlenkedő Saulust, le-űtvén őtet az ő sza-
 máráról, a' mellyen akkor-is az Apostolok
 üldözéseire törekedik vala, úgy hogy azt
 mondaná az Istennek Fiának: mit akar-sz U-
 ram hogy tselekedgyem?

Apostol.
 tselek. 2.
 v. 37.

Apostol.
 tselek. 9.

rim azért a'

C

vad

34 VI. RESZ. A' Hit szerzés: modgyár?

Job. 39.

Jer. 2.

vad szamár és unicornis vagy egy szarvu állat, külföldben nem engedi magát tapogatóra, hanem ha valaki kezét vagy zaboláját veti szájában: Így a' fene bestianak kegyetlenségéhez közelgető természeti-is a' megromlott embernek nem engedne Istennek, és az ő törvénye alá magát semmiképpen nem adná, ha Isten őtet a' törvénynek zabolájával meg nem tartoztatná, és magához meg nem szelidítené, mint egy rajta való hatalom avagy erőszak-tétel által. A' mint azért, a' magánál erősbnek nem engedő ember, magának tulalodonithattya, ha erősben meg-verettetik: Így a' gonoltságban megátalkodott ember-is, ha az Istennek törvényétől lelki-isméreti, vagy Prædikátora által, erősben fegyvereztetik vagy mint Adám a' Paraditsombul tűzes fegyverrel üldöztetettik és kergettetetik: Mert vaj ki nehéz, akar melly bűnösnek-is az őszton ellen rugodni.

Terét. 2.

Apostol.
Eselek. 9.

III. Micsoda léfzen tisztí és fő mesterfége a' bűnösöket meg-téríteni igyekező Prædikátornak? Hogy tudnia-illik, az ő prækallásat a' bűnösöknek meg-térülhetésekre, ez szerint a' rend szerint okossan alkalmazta. Micsor békesége nints a' bűnösöknek békeséget ne kiáltson, mint

Jeru

Jeremiás idejében valo hamis Propheták:
 Hanem inkább ugyan meg-riafszá őket, mi-
 dőn a' békeféget keresik, maga ők meg akar-
 nak az ő gonofságokban maradni, és az ő
 útok szerint akarnak járni; Es azt kell mon-
 dani, a' mit monda Jehu a' Jorámnak, mi-
 dőn a' békefégről tudakozék: Mitsoda a'
 békefé a' kiről tudakozol, holott még-is
 Jezabelnek a' te anyádnak paráználkodási ^{2. Reg. 9.}
 és varáslási felette igen sokak? Ha a' Pro- ^{v. 22.}
 pheták így nem viselték volna magokat,
 csak annyira-is nem zabolázhatták volna
 meg a' meg-átalkodott elméjű Izraelnek fia-
 it. Isaiás az ő Testamentumbéli Evangeli-
 sta, noha Evangelista volt, de még-is nézd-
 meg csak az ötödik részben-is menyi jajt-
 szór a' bűnösöknek fejekre. Hát Jeremiás-
 nak, Micheásnak menydörgéshez kasonló
 prophetiáit olvastadé? vagy vettedé eszed-
 ben? Ha ama' Bochim-béli Prædikátor
 (vagy Angyal) a' népnek Istentől valo el-
 szakadását, és az ő hozzá valo háláadatlan-
 lágokat derekason szemek eleiben rakván,
 ő őket lelkek-isméretiben meg nem sebesitheti ^{Jud. 2.}
 va, soha olyan kesérveffen Istennek előtte ^{v. 3. 4.}
 nem sirtanak volna. Ha szent Péter-is Jeru-
 salemben az ő első prædikatioja által, a'
 Christust meg-feszítő Sidoknak ugyan sze-

36 IV. RESZ. A' Hit szerzés: modgyár:

mekre nem hánnya vala (ime' beszédekkel: Ti vóttétek a' ti istentelen kezetekkel, és kereszt-fára fel-feszítvén meg-öltétek az Istennek Fiát) az ő vétkeket, semmiképpen meg nem győzettetnek vala, és idvősségekről teprenkedni, és azt mondani: Mit tselekedgyünk hát atyámfiai hogy idvőzüllyünk? Így azért az Istenhez meg-térést prädikállo

Mark. 3.

v. 17.

Tanitoknak is nem kevésszer Boanergeseknek, az az, meny-dörgésnek fiainak kell lenniök a' Törvénynek prädikállása által, tsak hogy igen okossan, úgy hogy ha lehet hogy eszében veheti a' Prädikátor, tsak egy meg-sebefült szivet is nem kell vigasztalás nélkül hadni: a' mint hogy egy meg-átalkodott bűnös ember után is nem kell vankost hordozni, és őtet fájdalom nélkül orvoslani.

Jer. 23.

IV. 1. Mitsodás prädikátort kell az ő lelke idvősségére gondot viselni igyekező bűnös embernek magának választani? 2. Mit kell ő tole leg derekasban kívánni? 3. Es végezetre miért kell őtet leg inkább bősűletben tartani?

I. Nem olyan lelki-isméretőt, a' kinek lelki-isméreti vak, s' nem láthattya-meg, nem hogy a' más, de még a' maga vétkét is. Mert

Ezech. 3. Isten a' Prädikátort őrálló és vigyázonak

rendel-

rendelte, azért ő néki a' tőrészekre kell felállani, az Izrael háza körül fővényt kell fonni vagy tsinálni, hogy a' nép meg-álhasson az Isten haragjának napján. Nem-is nyelv nélkül valot vagy némát, a' ki ne szólhasson ha lát-is, vagy olyant mint a' koncznak szemlélésére hunyorgato, és farkát tsováló eb; a' ki a' nyereség kedv s' barátságért valakinek bűnét el-nyelje: Hát olyant, a' ki azt mondhasa az ő prädikállása felől, a' mit az Apostolok, hogy tudni-illik soha embereknek kedveskedvén nem szollottunk; sem telhetetlenségből valamit né mondottunk; sem emberektől ditsóséget nem kerestünk, az Isten bizonyfág arrul. De oh Uram, kistsoda arra elégéses! A' tudos orvos a' nyavalyának meg-ismérése után akar s' tud orvosfágot szolgáltatni, azt meg-ismérvén, a' nyavalyásnak meg szokta jelenteni, sőt az orvosfágról-is őtet bizonyosítani: olyan-nak kell lenni az okos Prädikátornak-is a' lelki nyavalyáknak orvoslásában.

II. Azt kell tőle kívánnod, a' mit a' vén Eli a' gyermek Samueltól, mikor az Isten néki meg-jelent vala; hogy tudni-illik: Ugy tselekedgyék az Ur Isten ő véle, és ugy adgyon jot ő néki, hogy tsak egy beszédet-is el nem titkol azokban, a' mely-

Ezech.
13.

1. Sam.
3. v. 17.

38 VI. RESZ. A' Hit szerzés: modgyár:
lyeket az Ur Isten meg-jelentett ő néki. Így
a' jó keresztyén embernek-is az az ő kíván-
sága, hogy ne hizelkedgyék ő néki a' Præ-
dikátora, hanem valamit Isten ő néki hasz-
nára meg-jelent a' szent írásból, semmit-is
el ne rejtsen abban, hogy azt ő néki meg ne
jelentené.

III. Kell ötet bősülnöd, még pedig
kettős bősülettel, 1. Tim. 5. v. 12. nem hara-
gudnod vagy bőszszonkodnod rejá (a'mint
szoktad) az ő tisztiben jó lelki-ismérettel
való forgolodásáért, és a'te lelkedre való fe-
rény vigyázásáért: Sőt engedned-is kell
néki, s' joval nem gonoszal lenned, azért
hogy örömmel mivellye tisztit nem bánat-
tal, mert az használ néked. Sidokh. irt lev.
13dik rész. 17dik vers. Lásd 2 Chronica
könyv. 31dik rész. 4dik vers.

VII. R E SZ.

Az

Hitnek meg-tsalhatatlanfá-
gárol.

§ 1. A' Hit az írásban egygyik részére
nézve, értelemnek vagy elmének
meg-világosításának; másik részére pedig
világosságban való járásnak mondattatik.

Az el-

VII. RESZ. A' Hitneksalhatatlanság: 39

Az elsőben az adattatik az embernek eleiben, mit hidgyen-el idvőségére tőkélletes és meg-tsalhatatlan igazságnak lenni. A' másikon mint élyen, vagy miképpen mutassa ő azt meg, hogy ő azt ugy hiszi lenni.

Ebben az elsőben, három dolgoknak kell ferényen végére menni a' keresztyén embernek:

I. Kitsoda beszéde az a' kit ő tőkélletes igazságnak hiszen lenni?

II. Mitsoda az, és mitsoda annak igaz értelme?

III. Hogy az állandó, tőkélletes, főt meg-tsalhatatlan igazság legyen.

Ezek között a' két első, a' hitel előtt kívántatik; mert hogy-hogy hihet valaki abban a' ki felől nem hallott? Es hogy-hogy mondhat arra, hitel által AMENT a' mit nem érthet, vagy tudhat bizonyos igazságnak lenni?

Rom. 10

v. 14.

1Cor. 14.

v. 16.

A' harmadik a' hitellel egygyütt jár, elválhatatlan képpen; ugy hogy az a' hívó embert meg-gyôzi, fôt mint egy fogva viszi a' hitelre; ugy hogy az azzal ellenkező más dolgot ne hiessen igazságnak lenni mind addig, valamig az nem igazságnak lenni bizonyos erősségekkel meg nem mutattathatik.

Mert ha meg-czáfolás nélkül azzal el-

lenkező dolgot, a' hit dolgában bé-veszen valaki, a' Szent Lélek ellen való vétéknek egygyik részében ejti önnön magát, melly neki soha örökké meg nem botsáttathatik. Szent Máthé tizenkettődik részének harminczkettődik versében.

A' Hitnek nem lehet az ember bizony-ság tételén fundatni.

§ 2. Itt hogy valaki valami ingo bingó tettetes dolgot igazságnak lenni ne hidgyen, meg-kivántatik hogy semmi emberi, sem más, sem maga vélekedésén Hitit ne fundálja; mert holott tsak egy ember-is nints tökéletes; sőt minden ember mivel hazug, hazudhat, s' meg-tsalván meg-tsalhat, egy embernek-is bizony-ság-tétele, főképpen az

Apoc. 3. Isten titkainak dolgában, mint tökéletes

v. 17. igazság meg nem álhat. A' holott a' puszta

Jer. 9. 4. természet szerént, vak és merő fetétség minden ember: Minek-okáért a' melly vallás,

Joh. 1. 5. vagy Isteni tisztelet tsak tsupán emberi bizonyításnak fundamentomán áll, ha még a'

Eph. 5. *v. 8.* *G. 4. 17.* *Ath. 26.* Papok közönséges állatásánn-is, meg-tsal-kozhatik még-is mint nem tökéletes igazság. Azok-is pedig a' kik olyan Isteni tiszteletet tartanak, és a' szerint akarják az Istent tisztelni, azok nem az Istent, hanem az ő agyok találmányát tisztelik és betsülik.

v. 18. A' minémű tiszteletekre néz Idvőzítőnknek imez mondása: Hijában tisztelnek engemet

Lásd meg Calvin. Institut. könyv. 1. rész. 4. darab 3.

VII. RESZ. A' Hitnek tsalhatatlans: 41
met olly találmányokkal a' kik embernek
parantsolati. Szent Máthénak tizenötödik
részében, a' kilenczedik versben.

§ 3. Hogy azért a' hívó ember hitiben
erős lehetne, és ne ingadozna mint a' nád,
ne-is hordoztatnék imide amoda akar melly
tudománynak szelétől, az Isten a' hitet
minden erős vélekedésektől s' állatásoktól,
főt minden emberi okoskodáson függő tu-
dományoktól meg-külömböztette, és a'
Szent Léleknek bizonyság tételének meg-
mozdulhatatlan fundamentomán építette;
ugy hogy még a' pokolnak-is kapui azonn
erőt nem vehetnének, és hogy minden erős
vélekedés, tudomány, és emberi bizony-
ság tételnél erősb lenne, ugy-mint a' ki nem
emberi mondás, irás, persét, Hit javalláson:
hanem Istennek magának a' kiben semmi
homály, (főt még tsak változásnak árnyé-
ka-is nintsen) bizonyság tételén főt ugyan
esküvésén áll. Menyivel nagyob, s' igazb
Isten minden embereknél, annyival erősb s'
meg-tsalhatatlanabb a' Hit minden emberi
találmányoknál. Noha azért a' Hitnek dol-
gaiban nintsen mindenkor szemmel, kéz-
zel, vagy egyéb külső érzékenységgel valo
meg-tapasztalás, (noha az-is járul akkor
mikor Istennek tetszik, mint a' vigyázób

A' Hite
Isten a'
sz. Lé-
lek bi-
zonyság
tételén
építette.

Luc. 7.
v. 24.
Ephes. 4.
v. 14.

Sid. 6.
v. 18.

42 VII. RESZ. A' Hitnek tsalhatatlans:

Sid. 11. keresztyének ezekben vehetik) mivel a'
v. 1. Hit és reménfég a' láthatatlan dolgoknak
meg-mutatása és bizonyos várása: mindaz-
által az külfő látható képpen meg-tapasztal-
tatott dolgoknak bizonyos voltoknál nem
kissebb, lőt nagyobb az ő bizonyos volta,
ugy-mint a' melly a' láthatatlan dolgoknak
mint egy ki-mutato, és meg-jedző uttya.

Kettő azért a' Hitnek erőssége a' mel-
lyeken áll:

I. Isten ő maga, és az ő igaságos szava,
az igaságról való bizonyfág tételben. Szent
Ján. 1 lev. 5 rész. 9. 10. 11 dik vers.

II. A' természet világának a' kegyelem
által való meg-világosítása, a' melly által
meg-győzetternek és fel-forgattatnak min-
den emberi okoskodások, mint testnek
fegyverei, és fogva vitetternek minden em-
beri hatalmafságok; mivel ennek fegyverei
nem testiek, hanem lelkiek, és Isten által
erőssék, minden emberi okoskodásoknak
el-fordittatásokra, 2 Corinth. 1 odik rész.
a' 4. 5 dik versekben.

§ 4. Hogy a' mit ez ideig mondottunk
a' Hitnek meg-tsalhatatlanságáról, világos-
fabb légyen, két dolgokról kell itt tovább
tudakoznunk.

I.
Kérdés

I. Hány képpen vagy uton modon ja-
vallhat

vallhat az ember valamit, vagy vehet-bé igazság gyanánt.

II. Miben áll valamelly hitelnek erőfége és tőkélletessége?

2.
Kérdés.

Felelet az elsőre: Az embernek javallása nem egyéb, hanem az ő értelme által való ítélet tétele, a' melly által valami közallatást, beszédet, bizonyfág tételt igaznak vagy hamisnak itél lenni. Ezt penig három uton és módon tselekeszi az elme:

I. A' tudomány által, mikor a' dolognak derekas és bizonyos okának végére mehet. Mint p. o. Igaznak itéli akar ki-is ez állatást az ember felől: Az ember okos állat; mert minden tudgya, hogy okos lélekkel meg-ajándékozott az ember.

II. Vélekedés által; mert mikor a' dolognak bizonyos okának végére nem mehetünk, akkor némelly dolgot javallunk ugyan, de mivel bizonyos okát nem tudhattyuk, nem javallhattyuk tellyességgel úgy, és nem hihettyük, mint hamás képpen a' dolog nem lehetne, erre nézve elménk mint egy függőben vagyon a' dolognak bizonyos volta felől. Mint: Szent Péter volté Romában, és ott holté meg, avagy nem: mivel bizonyossan a' szent írásból végére alig mehetünk, kételkedünk-is felőte.

III. Hit

III. Hit által; mert mikor másnak valakinek relatioja és bizonyítása által vé-
szünk-bé valamit igazságul, akkor HINN
mondattunk. Itt, ha emberi a' bizonyság,
a' Hit-is tsak emberi, vagy emberhez valo:
ha pedig a' bizonyság tétel Isteni, a' hit-is
Isteni, vagy Istenben valonak mondattatik.
Amott meg-tsalatkozhatunk: itt nem sem-
miképpen; mert az Isten szájában tsalárd-
ság nem találtattatott; ő meg nem változik,
a' mit egyszer mond, másszor őtet másban
senki nem találhattya. Innét hazudni nem
tudo Istennek-is mondattatik. Így azért a' mit
ember Isten szájából igaz értelemmel hi-
szen, az nem egyéb tőkélletes igazságnál; a'
mint Isten maga-is tőkélletes igazság, az El-
ső Samuel könyv: 15dik részében a' 29dik
versben.

2. *Felelet.* § 4. Felelet a' másokra: Az igazságok-
nak, mellyeket az ember a' felül meg-irt.
modok szerint bé-vőtt, azoknak három tu-
lajdonlági vadnak: 1. Az erőtség. 2. A'
bizonyosság. 3. A' meg-tapasztalhatás.

Az erős javallás az, a' melly felől az ember
nem kételkedik, nem tsüggedez, és nem-
tétováz. Ez meg-találtathatik a' hamis val-
lást vallo tudatlan goromba emberekben-
is, a' kik a' neveltetéstől, szokástól, érte-
lenység-

VII. RESZ. A' Hírneksalhatatlans: 45

lenségétől, szabad akarat szerint való vak-
ságtól, meg-átalkodástól víszeltetvén, olly
erősnek hamis vallásokban, hogy még csak
nem-is akarnak vétkecs állatások, s' tévelygő
vallásoknak igazságtalansága felől gondol-
kodni, annál inkább kételkedni, sokkal in-
kább attól meg-válni: noha ha szorongat-
tatnak, oka vakmerő és okoság nélkül való
állatásoknak nints egyéb, hanem hogy az
apjok, öreg apjok, őfők-is azon a' valláson
voltak volna: maga ez ellen egyenes írás
vagyona a' vétkecs dolgokra nézve, hogy tud-
nia-illik ne lennének ollyanok mint az ő
attyok, Zachariásnak 1 rész. 4dik verséb.
Illyetének az Oláhok, Rácok, Totok, és
a' Pápisták között-is nagy foka, a' kik a' ré-
giségek színe alatt minden istentelenségeket
és utálatosságokat javallanak. De ha Eze-
chiellel által-furhatnák az Ecclesia hatalmá-
nak falát, meg-láthatnák mennyi igazságyu
utálatosságok vadnak vallásokban.

Eze. 3.
v. 7. 8. 9.

A' bizonyos javallás és állatás az, melly-
nek az ember bizonyos fundamentomát-
tudgya, és igaz okát adhattya: mint hogy az
ember nem idvözülhet jó tselekedetiből, ho-
lott minden ember bűn alá rekesztetett, és
nintsen csak egy ember-is a' ki jót tseleked-
nék alhatatos és tőle elletettséggel. Ez javal-
lásnak

46 VII. RÉSZ. A' Hitnek tsalhatatlansá-
lásnak fundamentomában, az kívántatik,
hogy nem tsak magában legyen bizonyos,
hanem annak-is ugy tetsék, a' ki az által va-
lamit akar javallani vagy hinni; mert egyéb-
ként nem lehet bizonyos igazság. Példa:
Bizonyos igazság ez a' szent irás szerint, hogy
Etelben, Italban, s' Napokban, Isteni tisztel-
letnek okáért nem jó válogatást tenni: De
mivel a' goromba kőtség ennek fundamento-
mát nem értheti, tudni illik hogy a' Christus
el-jövelele ellen, és az ő el-jövelele s' szenvedése
által szereztetett lelki szabadságunk ellen le-
gyen, ha azt tselekezzük; innét nem hiheti
ezt el tőkélletes és bizonyos igazságnak lenni.

A' meg-tapasztalás által bé-vőtt igazság
az, a' mellyet az ember a' maga látásával, hal-
lásával, tapasztalásával meg-tapasztal s' tud
igazságnak lenni. Így tudá s' hivé szent Ta-
más, hogy bizonyosan fel-támadott legyen
a' Christus. Illyen bizonylást kíván vala a'
gazdag-is, hogy Abrahám az ő atyafiaihoz
küldgyön a' halottak közzül. Ezzel com-
mendállya szent János-is a' Christus Jესus-
rol meg-iratott igazságot. A' mit (ugy-
mond) hallottunk, szemeinkel láttunk s'
szemléltünk, kezeinkel meg-rajzoltunk,
az életnek Igéje felől, azt hirdentyők ti-
néktek.

§ 5. Ezek szerint Immár az igaságnak három águ tökéletességi szerint, az erős javalláshoz elég az, hogy néki ugy tetsék, ha szintén a' dolog nem ugy volna-is magában. Így a' tévelygőknek tevelygések igaság ó nekik, mind addig, míg ő nekik ugy tetszik. Így tetszenek a' bűnös embernek-is az ő utai joknak, mind addig, valamig Isten ő véle az ő bűneit meg nem ismerteri, a' mellyért szűnetlen-is kell a' szegény bűnös embernek könyörgeni, hogy Isten ő véle, avagy csak reja tekintése által, mint Péterrel, ismértesse-meg az ő bűneit, hogy meg-térvén sirathassa-meg, hogy az ő bűnében el ne vesszen, és lelki szemeit nyissa-fel, hogy az ő törvényéből láthassa az ő tsudálatos böltségét, és idvőzítő Evangeliomából az ő hivatal-lyának reménységét.

Mat. 26.

v. 75.

Sol. 119.

v. 18.

Eph. 1.

v. 18.

Másodszor, a' bizonyos igasághoz az kívántatik, hogy a' javallásnak fundamenta mind magában igaz és bizonyos legyen, s' mind hogy annak a' ki az által valamit hiszen igaságnak lenni ugy tetsék, mert egyéb-ként nem lehet bizonyos igaság. Így a' mit a' szegény paraszt ember a' szent irás szerint hiszen, noha ő azt derekassan nem tudgya állatni és oltalmazni, bizonyos igaság, nem azért hogy ő ugy hiszi lenni, hanem

48 VII. RESZ. A' Hitnek tsalhatatlansf:
hanem hogy a' mint ő hiszi, úgy vagyon a' Sz.
Írásban, és a' dolognak-is igazsága: Egyéb-
kent bűn volna hinni, a' mit nem tudna
lenni bizonyossan a' Sz. írásban ki-jelente-
rett igazságnak. Így kárhozzatás, főt méltó
kárhozzat, a' Pápistafágot (a' menyiben Pá-
pistafág, és emberi bizonyfág tételén áll)
igazfág gyanánt be-venni, a' meg-jedzett-
okokert

Harmadszor, a' meg-tapasztaláshoz sen-
kinek bizonyfág tétele nem kívántatik; mert
a' mit tudunk azt szolliuk, és a' mit látunk
azt bizonyittuk, a' mint Idvőzítőnk szol
Nicodemusnak e' dolog felől, Szent János-
nak 3dik részének 11dik versében.

Summája vagy veleje az egész dolognak :
A' mint hogy azért valami állítás vagy ja-
vallás erős lehet, noha nem bizonyos, a'
mint a' tévelygőknek tévelygésekben való
erősségek, vagy inkább meg-átalkodások
meg-mutattya: Ugy az erős hitel bizonyos
és meg-tsalhatatlan lehet, noha meg nem-
tapasztaltathatik mindenkben. Így azért
a' mit mi-is hiszünk, bizonyos és meg-tsal-
hatatlan igazság, noha ez életben, a' fő rész-
re nézve, nem lehet meg-tapasztalása [mi-
vel a' hit a' láthatatlan és reménység alatt való
dolgoké Sid. 11. v. 1.] mert az erős és ha-
zudni

VII. RESZ. A' Hitnek tsalhatatlans: 49

zudni nem tudo Istennek bizonylág tételén, mint meg-mozdulhatatlan fundamentomó áll, ama' mondás szerint: Fel-éppítették, ugymond, a' Prophetáknak, Apostoloknak fundamentomán, mellynek szegelt köve a' Jésus Christus, amaz egy fundamentom, a' melly kívül mást senki nem vethet. A' mint azért a' Christus Jésus a' mi hitünknek fundamentoma volt, vagyon, és megmarad mind örökké; ugy a' mi idvőzítő hitünk-is, mellyet ő benne fundáltunk a' Sz. Léleknek ki-jelentése szerint, meg-áll, és megmarad mind örökké, és tulajdon maga természeti szerint bizonyosab minden emberi tudomány és mesterfégeknél, még a' meg-tapasztalásoknál-is.

Eph. 2.

v. 20.

1. Cor. 3.

v. 11.

Ame.

rész. 3.

darab 6.

VIII. R E S Z.

Az

Hitnek tellyeségéről és részeiről.

§ 1. A' Hit, minden kétség kívül Istennek bólts ajándéka és kegyelme. Nem tsak azért, hogy Isten bóltsen elől láttá, hogy hit által kellyen embernek meg-igazulni Istenének előtte, vagy hogy az Istennek sok formájú bóltseségének mint egy petsét-

Gal. 3. 8.

Eph. 3.

v. 10.

D

tye az

50 VIII. RESZ. A' Hitnek teljess: és részeir: tye az emberben; hanem hogy mind természetire nézve s' mind gyümölsére, nem egyéb mennyei bőltsefégnél.

§ 2. Természetre nézve bőlt, mint Istentől bőltsen találtatott és rendeltetett út, és mod: a' szegény bűnös embernek bűne által meg-bántatott Istene előtt valo kedv-lelésére; mert ha az út nem jo s' nem egyenes lejend, hogy-hogy térhessen azon vízfzaz, és hogy-hogy mehefsé egyenessen Istenéhez [a' kitől bűneivel megszfe esett] a' szegény bűnös ember? Hogy ha a' mód bőlt, és jo meg-gondoltatott nem lészzen, hogy-hogy találhat az által a' meg-átkoztatott teremtet állat [a' ki természeti szerint Isténének ellenfégevé és gyűlölőjévé lött] az ő reá szüntelen boszszókodo és reá rettenetesen haraguvo Istene előtt kedvet és kegyelmességet? Valoba nagy mesterfé és lelki bőltsefégből származott okos bátorlág, nem vak-merőfé kivántatik ide. A' Nadab és Abihu idegen tűze; A' Bersemiták szorgalmatozsága; Uzának gyámolitása; Saulnak helytelen és tiszt kiűl valo áldozása, és minden hitetleneknek magok mesterfégek szerint valo tűz gyujtasok semmit-is nem használ itt: mert azt mondgya az Ur Esaiás által, hogy szikrakkal vétetnek mind ez illyetének körül,

Sid. 11.

v. 6.

Lev. 10.

v. 1.

1Sam. 6.

v. 19.

2Sam. 6.

v. 6.

Ej. 10.

v. 11.

VIII. RESZ. A' Hitnek tellyess: és részeir: 51
 nyúl, és fájdalommal fognak fekünni, az az,
 meg-halni. Oka: Mert egyedül az Urnak *Isa. 43.
 v. 11. 12.*
 karja szerzi a' meg-szabadítást, ő egyedül
 a' szabadító, a' ki Zorobabel által fel-tészi
 a' felső követ a' mi idvőzítésünkben, hogy
 azt kiálthassák az idvőzült szentek: Hála *Zach. 4.
 v. 7.*
 legyen, hálá legyen Istennek.

§ 3. *Tselekedetire* böltsnek kellerik len-
 ni a' hitnek, mint Istentől az egygyűgyűvek-
 nek, gorombáknak, sőt lelki kábáknak böl-
 tsekké tételére ki-gondoltatott bölts me-
 sterfégnek, a' melly által a' gorombáknak
 okosoknak; az ostobáknak éles elméjűvek-
 nek, és a' bolondoknak böltsékké kell té-
 tetniük; úgy hogy ezeknek böltseségek ál-
 tal meg-bolondittassék e' világnak böltsesé-
 ge, a' pokolnak kapuinak ereje meg-győ-
 zessék; az erőssék erőtelenekké; a' nagyok
 kitsinyekké; a' vagyonok nintsenekké; és
 ellenben a' nintsenek vagyonokká és ugyan
 nagyokká-is tétessenek. Ez a' hiveknek
 Istentől rendeltetett böltseségek és értelmek *Törv. 4.
 v. 6.*
 a' pogányok előtt, e' nélkül nem jó a' lélek, *Péld. 19.
 v. 2.*
 sőt maga-is a' Hit nem jó, a' mint hogy Hit
 nélkül semmi nem lehet jó, és kedves Isten-
 nek előtte, Sid. 11. v. 6. Róm. 14. v. ult.

§. 4. Hogy azért valakinek hiti jó és
 bölts légye; még pedig igaz és meg-tsalhatat-

52 VIII. RESZ. A' Hitnek teljessz: és részeir:

lan bõltsefeggel, bõltsnek kell lenni isteni és Istennek bõltsefégével, mellyet Isten az Ő fiában mint egy frigy ládában el-rejtett volt, de immár ki-jelentett ugyan az Ő szent Fia által, és meg-iratott hűségese iro Deáki által és hirdettet csak nem mindenütt szerént szerte e' széles világon, azért hogy abból mindenek bõltsekké leheessenek ki-ki az Ő maga idvõségére, Joh. 20. v. 31.

I. Tudás
vagy ér-
telem.

Rom. 10
v. 17.

Ide azért elsőben-is Biblia, avagy Isten szent írásban ki-jelentetett akarattjának tudása, értése kívántatik: Mert a' Hit [rend szerint] hallásból [olvasásból] a' hallás pedig az Isten igéjéből vagyon; Isten beszédén tehát, nem emberi bizonyfágon, szokáson, találmányon, kell fundáltatni az igaz Hitnek. Sõt nem-is lehet ott hit, s' nem-is kell lenni, a' hol nints Istennek beszéde, idvõségese hit tudni-illik; Isten beszéde-is nints pedig ott, a' hol nints írás és bizonyfágtétel felőle: Mert meg nem iratott beszéde Istennek az idvõségre néző egy tsep-is nints. A' mi bõlts hitünknek azért állandó és megmozdulhatatlan fundamentoama csak im ez

Két fő
fonda-
mentomi
a' Hit-
nek.

kettő: Ő mondotta. Ismég: Ird-meg a' mit láttál és hallottál. Ez a' Propheták, Apostolok, és Evangelisták fundamentoma, a' mellyen minden keresztyén ember hitinek kell fundál-

fundáltatni, Ephes. 2dik rész. 20dik vers. Ha pedig ezeken kívül valaha Isten valakinek, kétszer, háromszor, tízszer, ezerszer, a. t. kegyelmességét, látható és tapasztalhatóvá teszi, vagy bizonyos jelből véle megismérteti [mint vadnak példák rejá, Solt. 116. v. 2. Malach. 1. v. 5. Jer. 5. 10.] úgy hogy Tamással néki-is tapasztalható dologban miut egy láttasék az Isten szolni: Illyenkor kettős a' mi hitünknek bizonyos volta és erőssége; Első és fő az Istennek bizonyfág tétele; Második, a' meg-tapaszthalás. De itt-is fontosb, erősb, és méltob a' kétség kívül való hitelre az Istennek bizonyítása. Ha pedig a' bizonyfág tételhez külső meg-tapaszthalást nem ragaszt-is az Ur [minthogy nem-is akar mindenkor és mindenekben, főképpen az emberi okosságot felül mulo dolgokban] de még-is minékünk az el-hitelre elég fundamentó az Urnak a' dolgokrol valo bizonyfág tétele. A' mint hogy ha egy vak nem bizonyította-is minékünk hogy fényes a' Nap, kik láttyuk a' Napnak fényét, elég az hitelre minékünk hogy fénlik: Így az Istennek bizonyfág tétele-is ő magában elégfeges bizonyfág; A' hol azért Isten bizonyit, hiszünk: a' hol nem, nem. A' bölts hitű embernek azért egyéb (*implicita fide*)

54 VIII. RESZ. A' Hitnek teljess: és részeir:
 desse) vak hiti nintsen, nem-is kell lenni;
 hanem tsak a' menyiben ama' két principium-
 ban, mint kut-főben hiszen minden mennyei
 igasfágot bé-foglalva lenni; még azokat-is a'
 mellyeket jóvendőben fognak meg-érteni
 és tanulni. Mint tavaszszal a' fáknak bim-
 boiban tudunk zöld leveletskéket lenni, no-
 ha azokat nem láthattyuk.

Ez elől-fzámlált dolgok szerint, min-
 den bőltsen hinni akaro emberben három
 tulajdonságu értelemnek és tudománynak
 kell fel-találtatni: 1. Minden hamiságtól
 külön vált magában meg-állo igasfágnak.
 2. Minden részeiben igaz és meg-tsalha-
 tatlan igasfágnak. 3. Bizonyos és meg-
 mozdulhatatlan fundamentomon éppült, és
 minden veszekedéseknek szél-veszeiben
 meg-álható tudománynak; hogy a' keresz-
 tyén ember a' tudományoknak szeleiben, és
 a' fok vélekedéseknek külömbözésiben ne
 ingadozzon mint a' nád-szál, hanem meg-
 állhasson tőkélletesen. Mint lásd-meg
 erről a' Szent Léleknek bizonyfág tételét:
 Solt. 46. Ismég 125. Es 1 Cor. 16. v. 13.

Eph. 4.
 v. 14.

2.
 Javallás

II. Javallás, az az, egész és tellyes bé-
 vétele a' meg-értett igasfágnak. Egésznek
 kell lenni fundamentomára, és imide amoda
 el-széllott vagy el-özlott gyűkereire nézve.
 Tellyesnek a' külső okokra nézve, hogy se
 kénize-

VIII. RESZ. A' Hitnek tellyeff: és részeir: 55

kényszerítés, se vakmerőség, se gorombaság, se szokás avagy szoktatás, se meg-tsalatás ne járulhasson, se végezeire az ékeffen szol-lásnak emberi mesterléggel ószve-szöt font czifrája, hogy valakinek hiti emberi bõltse-ségen ne állyon, és el-hitetõ beszédén [nem-
is kell soha az Isten-felõ Prædikátornak ezt
czélul fel-tenni magának a' prædikállásban,
annál inkább azzal kelletni õnnõn magát]
hanem a' Sz. Lélek erején, és az által a' lelki
dolgoknak meg-mutatásán, a' melly által az
emberi okosságok fogva vitethetnek, hogy
az igazságnak engedhesse nek. Innét, és im-
ez következendõ szent-írásnak helyeibõl,
Apost. tselek. 18. v. 24. 25. 26. 28. 2 Tim.
2. v. 15. Sid. 5. v. 14. Prædik. 12. v. 11. 12. 13.
ki-tanulhattya, avagy tsak gondolkodha-
tik minden lelkét hitben fel-éppíteni ki-
vánt ember, minémûnek kellyen lenni az
õ lelkének hitben valo meg-gyûkereszte-
résében, és minémû Prædikátorban-is kel-
lyen gyoyórkódni. A' Prædikátornak-is pe-
dig minémûnek kellene lenni a' tudomány-
ban, olynak tudni-illik, hogy tudhatná a'
búnos lelkeket a' Christushoz, mint tiszta
szûzet egy férfiuhoz készíteni, és szerkesz-
tetni, 2. Cor. 11. v. 2. okossan és nagy lelki me-
sterléggel.

1. Cor. 2.

v. 1. 2.

1. Thess.

2. v. 4.

5. 6. 7.

§ 3. Ez javallás szűkléges a' Hithez : mert az akarat olyan az embernek elméjében, mint egy Király avagy Királyné-aszszony ; A' bölts értelem pedig az előtt, mint egy okos Tanács; az értelemnek azért tisztí, a' bölts tanács adás ; az akaraté a' tanácsnak bé-vétele, vagy meg-vetése ; javallása, vagy meg-utálása. Az értelemnek böltsnek kell lenni az Isten akarattyában, de kivált-képpen az idvősségre néző dolgokban, és a' szerint kell mindenkor tanácsot adni, ha jó, és bölts tanácsot akar adni ; az akaratnak is tsak azt kell tőkélletes igazságul bé-venni, és jóvá hadni ; mert ha valaholott, itt valoban veszedelmes a' gonosz és nem jó tanács, mind a' két résznek, tudni-illik, mind a' tanács ado s' mind a' vévőnek. Innét nem tsak nem szabados a' hitnek kétes fundamentomát bé nem venni, mind addig mig kétléges, hanem szűkléges-is, hogy a' Berroe városbélieknek nemes elméjek szerint, ugyan derekassan végére mennyén, ha ugyan ugy vagyóné a' mit a' Tanítók tanítanak ; tsak hogy távolý legyen az eléggé meg-mutatott igazság ellen valo meg-átalkodás : mert ugy az ember fogva kezdené tartani az igazságot ; és magát hasonlóvá tenné az Álpis kigyohoz a' ki bé-dugja fülét, hogy ne hal-

I. Cor.
10. 15.

Rom. 1.

VIII. RESZ. A' Hitnek tellyeff: és részeir: 57
ne halhassa a' bölts bájolonak bölts és ötet *Solt. 58.*
meg-szelidető bájolását. *v. 6.*

Itt javallom ha meg-szemléled K. olvaso a' Pathai István Scotodolus és Diaphanes iffjaknak beszélgetésiről irt könyvetskéjét. Ismét a' Medgyesi Pál Hét napi beszélgetésről fordított könyvetskéjét.

II. Mert a' mint hogy a' hitnek, az Isten beszédének tudásán kell fondáltatni; ugy a' javallás vagy jóvá hagyásnak-is a' tudományon; mert a' mit az ember nem érthet meg jól és meg nem tudhat, hogy-hogy mondhat arra Ament? Még az Isten beszédének is azért igaságát tsak annyiban veheti-bé, és javallhattya valaki, (főképpen a' Hitnek kétséges fundamentomi felől) a' menyiben tudhattya és értheti azt tsupa merő igaságának lenni. Mint lásd-meg erről Teremt. 15. v. 6. Ki-menetel. 4. v. 1. Törvény. 1. v. 32. *Solt. 116. v. 10.*

Ebből eszedben veheted:

I. Miért kellyen még a' hitetlenekre nézve-is az Evangeliomnak közönségeffen és mindenűt prädikáltatni, tudni-illik hogy *Rom. 2.*
magok menthetetlenek legyenek. *v. 1.* Lásd-meg Esaiás. 6. v. 10. Szent Mát. 13. 14. Sz. János. 12. v. 40. Apost. tseleked. 28. v. 26. Rom. 11. v. 8. Sz. Ján. 15. v. 22.

D 5

II. Hogy

II. Hogy még a' Christus Jesufrol valo tudománynak nem külömben mint a' Napnak az Egen meg kellyen hordoztatni mindenit, még e'kédig az Isten igaz isméreti kívül valo emberek között-is: mert hogy hogy hihattyák azt hittel segítségül, a' ki felől még nem-is hallottanak? Hogy-hogy iteltethetnének-meg egyéb-ként az utolso napon— a' szent Pál Evangeliomából, Rom. 2. v. 16. Es 10. v. 14. 15.

§ 4. Mivel azért hogy a' prädikállás által mint egy ujjal ki-mutattatik a' hitnek czéllya, a' kiben meg kell határoztatni, és fundamentoma, a' kinn kell fundáltatni. Innét a' prädikállásban— semminek nem kell hirdettetni, és ha hirdettetik-is, javallani s' hinni, és igazság gyanánt bé-venni, az Istennek igazságos beszédénél, és ki-jelentetett akarattyának szemén fzedett igazságánál.

1. Mert a' javallásnak erős és álhatarosnak kell lenni, ugy-mint a' hazudni nem tudo Istennek ki-jelentetett akarattyán. Erre nézve a' maga természeti szerint ki-rekeszt minden kételkedést. Szent Máth. 13dik rész. 31dik vers. Ismét 21dik rész. 21dik vers. Sz. Lukáts 12dik rész. 29dik v. Noha a' mi gyarló természetünkre nézve, gyakorta— meg-egyelittetik kételkedéssel; mint

VIII. R E SZ. A' Hitnek tellveff: és részeir: 59
mint meg-tetfzik Szent Márknak 9dik rész.
24dik versf. Es a' Dávid és Abrahám nagy
hitekhez ragadott néha néhai kételkedésk-
ből, kiket Isten mindazáltal az ő hitekről és
tökéltetésegekről mások felett commendál
fok helyeken a' Sz. irásban. Lásd-meg Te-
remt. 16dik rész. 23dik versf. Rom. 4 rész.
16. 19dik versf. Solt. 31dik rész. 23dik v.
Ismét Solt. 73. v. 16. Es 116. v. 10.

2. Meg-határozás nélkül valonak is kell
lenni, az Isten ki-jelentetett akarattyában, az
az, ollynak, a' melly minden Istentől ki-
adatott igazságot, igiretet, fenyegetést, pa-
rantsolatot, és a. t. válogatás nélkül bé-vé-
gyen: mert ugyan-is kárhozatos volna egy-
gyet az Istennek beszédében el-hinni, és
másban kételkedni, vagy tellyeséggel meg-
vetni, holott mindenik azon egy hazudni
nem tudo Istennek szava, mellyre nézve Ja-
kab Apostol 2dik részében ezt az okát ad-
gya imez állatásának: A' ki vét (ugymond)
egygyik parantsolat ellen, az egész törvény-
nek meg-törésében vétkes. Miért? Mert
a' ki egygyiket mondotta, ugyan az mon-
dotta a' többit-is. Példát-is ad hozzá: A'
ki (ugymond) mondotta hogy: Ne pa-
ráználkodgyál; ugyan az mondotta azt-is:
Ne ölly. Egyenlő hát mindenikben az Isten
beszé-

Apostol.
tseleked.
24. rész.
14. versf.

60 VIII. RESZ. A' Hitnek tellyeff: és részeir: beszédének az ő valósága, és igazsága-is válogatás nélkül valo. Mindazáltal a' derék dolgokban valo egygyezést nem menten bontya-fel némelly apro czikkelyekben valo külömbözés, sőt még ellenkezés-is. Mint, a' tanítványok meg-egygyezének ugyan mindnyájan abban, hogy az Istennek Fia volna a' meg ígértetett idvőzítő: de azért mind a' fel-menetelig elméjekben lappanga ama' vélekedés: tudni-illik, hogy az földi Király vagy Fejedelem fogna lenni, ime' szent irás helyeire nézve, Solt. 27dik v. 17. Dan. 2. v. 44. Így a' Szent Lélek el-vétele után-is kételkednek vala a' Pogányok megtérítések felől, mint ki-tetszik Apostoli tselekedetekről írt könyvnek 11dik rész. 2dik és 3dik versekből.

3. Nyilván valonak; mert a' meg-értett dolognak igazsága, és az elmének-is arról valo bizonyos volta, egygyüt születnek és egygyüt halnak meg-is; mint két egy hason-
lóság. fal született gyermekek. Erre nézve szent Pál a' hitet nevezi láthatatlan dolgoknak meg-mutatásának, és a' reménlég alatt valoknak valóságának, Sid. 11dik rész. 1.v. Noha azért a' hitnek egygyik fundamentomat-is főképpen a' titkosokat, az első okai-
Job. 11. v. 33. ban, és úgy mint a' következő világban fogjuk

VIII. RESZ. A' Hitnek teljessége és részeir: 61

fogjuk tudni (mint Zophar, Elihu, és ő maga-^{34. 38.} is Isten el-hiteti Jobbal, holott nem-is^{39.} kérdehetjük okát, mikor valamit tseleke-^{Ismég 9.} szik miért tselekefszi) itt ez életben senki-is^{v. 12.} közölünk meg nem értheti: mindazáltal, ki-ki az ő benne való Isten kegyelmének mértéke szerint tudgya, és mint egy maga szeme világával szemléli s' nézi az Isten beszédének tókélletes igaságát. Némellyeket magokban, némellyeket a' fundamentomban a' szent írásban. Így még a' szegény tudatlan egyigyű paraszt ember-is tudván és el-hivén, hogy az Istennek beszéde tókélletes igaság: ez okáért, noha ő nem mehet végére minden abban bé-foglaltatott dolgoknak, mindazáltal a' mi a' szent írásban vagyon, tudgya és hiszi tókélletes igaságnak lenni.

4. Okoskodonak, az az, ollynak, a' ki az el-múlt, vagy jelen való Isten kegyelmességéből, a' következendőt is némiképpen tudgya, hiszi, és reménli. Mint, lásd-meg a' szentek példájokban: 1. Sam. 17. v. 37. Solt. 3. v. 3. Ismég. Solt. 77. v. 6. Ismég. Solt. 43. v. 4. 2. Corinth. 1. v. 9. Philip. 1. v. 20. 2. Tim. 4. v. 17. 18.

III. Bi-

III. Bi-

zodaló.

I.
Solt. 27.

v. 13.

Terē. 45.

v. 26.

2. Cron.

20. 20.

Solt. 78.

v. 22.

2.
1. Chrō.

5. v. 20.

Solt. 78.

v. 53.

Ismég

146. 3.

Péld. 28.

v. 17.

Solt. 4.

8. 22. 9.

3.
Solt. 2.

v. 18.

Isai. 11.

v. 1.

36. 7.

Euth. 2.

v. 12.

Solt. 64.

v. 10.

Nab. 1.

v. 17.

III. Bizodalom; azaz, Istenben és az ő igiretiben valo meg-nyugovás, ahoz valo ragaszkodás, támaszkodás. A' melly által az igazán hívő ember, Istenhez és az ő igiretihez, mint, mind életének, s' mind életére néző minden javainak, méltoságosabb dologhoz, az életnek mindennemű háboruiban ragaszkodik, kívánván a' békeféges tűrésnek általa örökös lenni az igiretben; Es Moyses-szel, el-választani az Isten népével valo nyomorgatást, gyalázatot, bujdosást; hogy nem mint világ fiának hivattatni, a' bűnnek ideig valo hasznával élni, és az Ægyptumbélieknek kintsekkkel meg-gazdagittattatni. Sid. 6dik rész. 11. 12. 13dik ver. felekben. Ismét 11dik rész. 25. 26dik vers. Itt keresd-fel a' margon fel-jedzett szent-írásnak külömb külömb bizonyfágit, és a' Szent Lélektől az egy idvőzítő hitre ruház-tatott titulust, mellyekkel ugyan ki-festé-kezi, ki-rajzollya, frisseli, akarván tégedet és engemet meg-tanítani ennek külömb kü-lömb féle sok hasznaira, és meg-mozdulha-tás nélkül valo erejére. Noha azért az id-vőzítő Hit az erős javallásról is néhol néhol commendáltatik, mint Rom. 4dik rész. 19, 20dik vers. mindazáltal egy hely-is nints a' szent írásban, a' hol az idvőzítő hitről tracta volna,

VIII. RÉSZ. A' Hitnek teljess: és részeir: 63

volna, a' melyben az Istenbéli erős bizo-
dalom-is bé nem foglaltatnék, mint hogy
nem-is lehet: mert a' bizodalom az igaz
hitnek élő lelke, a' melly által a' holt hittúl
meg-is különböztetik, és a' lelki embert a'
lelki dolgokban munkálkodóvá teszi. Lásd-
meg Gal. 2dik részt a' 20dik verset. Hogy
pedig szent Pál Galatákhöz írott levelének
ötödik részének hatodik versében azt mond-
gya hogy: A' hit a' szerezetet által munkálko-
dik; Igaz, s' ugy vagyon: tsak hogy ez tsak
annyit tést, mint ha azt mondotta volna,
hogy a' szerezetet a' hitnek kiváltképpen valo
eszköze, a' melly által dolgait véghez viszi,
mint az ember az ő karjának ereje által nagy
dolgokat tselekezik. Noha azért a' hit nin-
tsen szerezetet nélkül, mivel élő tagja az, ugy a'
fejének szerzeteti-is lakik benne; mindazáltal:

1. A' szerezetet a' hitnek nem lelke, vagy
elevenítő ereje, mert a' szerezetet nem előbb,
nem-is tőkélletesebb a' hitnél, sőt a' hit teszi
a' szerezetet-is tőkölletessé. A' hit azért
nem a' szerzettől, hanem a' Szent Lélek ke-
gyelmétől vészen lételt, és a' szerent élő e-
rőt-is a' munkálkodásra, azért hogy a' Chri-
stus érdemével egygyüt el-vehesse magának
az Istennek könyörületessen idvőségét.
nyujto kezeiből, és abban az ő bűn borsáto
kegyel-

A' sze-
retet a'
Hitnek
né lelke.

64 VIII. R E SZ. A' Hitnek tellyess: és részeir: kegyelmességét, a' mellyben áll a' hitnek élete és lelki elevenése.

2.
Né nagyobb mindenben a' Hitnél.

2. A' szeretet az idvőségnek megszerzésére nézve (noha nagyobb bírálára és véle való életre) az idvőzítő hitnél nem nagyobb, nem-is méltóságosabb. Hogy pedig Sz. Pál nagyobnak mondgya az első Corinthusban írt levelének 13 dik részének 13-dik versében; Azt értenünk kell: 1. A' következő életre nézve. 2. Kilyebb, vagy meszszebbre való terjedésére nézve; mert a' szerint ki-terjed Istenre és az emberre-is, a' hit pedig egyedül az Istenben határozta-tik-meg. De nagyobb a' hit: 1. A' keresztyén embernek itt e' világon való lelki életének el-kezdésére s' élésére nézve. 2. A' lelki embernek maga állapottyára nézve. 3. Az idvőzülendő (nem idvőzült) emberre nézve.

IX. R E SZ.

Az

Hitnek néminéműségi, vagy tulajdonfégirol.

A' meg-mondott részekből álló Hitnek immár imillyen tulajdonfégi vadnak.

§ 1. **A**Z igaz Hit lassu ugyan a' nevedésben; de bő földön mélyen gyöke-

IX. RESZ. A' Hitnek tulajdontságairol. 65

gyűkerező, áthatatos és még maradando; és végezetre nevedéssel minden egyéb vélekedő, s' idő szerint való hiteleket meg-előző, áthatatossan gyűmöltsőző, még akkor is mikor rend szerint nem volna a' gyűmölts termésnek ideje. Ez Hit azt tselekefzi, hogy az első utolsók, és az utolsók elsőkké legyenek a' hitnek dolgaiban. Itt Péter eléb indul néha, és gyorsan-is fut a' Christus korsoja felé, de azért a' másik tanítvány hamarab el-érkezik, Joh.20.4. Judas már tanítás akkor a' Christus nevében, mikor Nicodemus még ingyen sem rezgelődik; de azért ez (mivel éjjellel-is toldgya) eléb megyen a' Christushoz szeretettel, és meg-előzi amazt a' Christus szerelmében: mert mikor amaz éjjel álnokságot forral, és mesterkedik hűségcs Mesterének el-árulásában, akkor imez fényes nappal is (noha az előtt nem mér vala) vallást tézzen Idvóztóje felől; és mikor amannak hirtelenkedő hitei kárhozatos kétséggé leszzen, és magát magával fel-akasztattya: akkoron imez erős hittel, és nagy bátorsággal kéri az ő Christusa testét le-venni a' keresztfáról, és tisztességgel el-takarítani. A' hypocrita hit, mérő Jonás hirtelen nevedő Tökje, a' ki egy éjjel noha fel-foly hirtelenséggel, de

E

gyűke-

gyökere meg-értetvén hirtelen meg-is hirt-
vad. Avagy mint az idétlen született gyer-
mek, a' ki ritkán jut a' tökéletes embersegre.
Ez illyen hit az ő maga ki-mutatásában hirtel-
lenkedő, és isméret nélkül való; Isteni buz-
goságára nézve pedig olyan, mint a' reggel
fellegés időben magát bű fénnyel, s' nagy
melegséggel ki-mutato Nap, a' melly után-
gyakorta ugyan azon nap eső szokott lenni.
Gyümöltse-is pedig éretlen, savanyu és ha-
mar el-fonnyado. Rövid szóval csak nem
olyan mint egy féle állat felől írják; a' melly
melly nap léfzen, azon nap meg-is hal, és
el-vész, mint az éjjel ki-növő harmat-
gomba.

Lásd-meg a' hitnek tulajdontságáról Sz.
Lukás 8dik részének 15dik versét. Szent
Máthénak 13dik részének 5dik versét, és
fontold-meg imez két Görög igéket:
ἐν ἑαυτοῖς. Es ἐν ἑαυτοῖς. Mellynek egygyi-
ke jelent mindgyárt következő közben-ve-
tés nélkül való tselekedetet. A' másik vá-
rakozás által valót. Ez az igaz Hitnek tulaj-
donittatik, a' másik az idő szerint valónak.

2. Az igaz Hit mindenkor kegyes
indulattal, istenes dolgokra való vágyodás-
sal ószve-köttetett. Az Isten kegyelmessé-
géhez igen erőssen támaszkodik, és az Isten
irgal-

IX. RESZ. A' Hitnek tulajdonfégirol. 67

irgalmasságával erőssíti ugyan a' hű keresz- Joh. 14.
v. 21.
tyénnek lelkét; de azonban az ő parantsolatihoz való engedelmeiségben-is igen győ-
nyörködik, és tehersege szzerint igyekezik;
minden Istentől néki mutatando alkalmatos-
ságot kapva-is kap, vagy árron (mint Dávid 1 Chron.
21. 24.
Eph. 5.
v. 16.
Ornantul, a' szzerint) a' szent Pál intése szze-
rint meg-vészen, hogy Isten ditsősségére
valamit tselekedhessek. Hiszi ugyan az igé-
retet; de azonban a' parantsolatokhoz-is
enyvezi elméjét, hogy azokrol el ne felet-
kezzék. Olvasd-meg erről a' Dávid 119dik
Soltárát egészlen, és eszedben veheted.

§ 1. Ez illyen tulajdonfégu hit azért
hiszi:

1. Hogy vagyon Isten, Sid. 11. v. 6.
2. Hogy jok, igazak, sőt szentek az ő
parantsolati.
3. Hogy jutalmat ád azoknak, a' kik
őtet keresik.

Ezekre nézve azért Istenéről soha el
nem feletkezik, sőt az ő parantsolatit ked-
velli, azokban gyönyörködik, azok szzerint
Istenét félve de örömmel-is tiszteli és bő-
tsúlli; a' mit parantsol, engedelmeiséggel
tselekeszi; a' mit tilt, mint a' tüzet, lelket
meg-keferítő mérget, és mint valami vesze-
delmes mély árkot kerüli. Sőt ha más az el-

len tselekeszik-is, azonn-is bánkodik, és azt
 szomorú elmével, és csak nem könyvező
 szemmel szemléli, Solt. 119. v. 138. És 118.
 És ha maga romlandóságból valamint az el-
 len talál tselekedni, azt meg-ismérvén bán-
 nya, sirattya szent Péterrel; magát érette-
 utállya, szíve hirvad, fonnyad, lankad raj-
 ta, lelke fáj, és elméjében győtri és foggat-
 tyá magát, mind addig míg vigasztalást nem
 nyerhet. Sőt az utánn-is a' Dáviddal szűn-
 telen előtte forog az ő régi bűne, hogy az
 ujjaktól magát annyival-is inkább őrizhesse.
 Ellenben ha valami jót végben vihet, őri-
 lőt ugyan tapsol rajta, mint Dávid az ő né-
 pének bőfészes adakozásán, 1 Chron. 29dik
 rész. 14dik vers. és azt mondgya Istené-
 nek: Te adtál Uram erőt, és a' mellyeket
 a' te kezedből vőttem azokat adtam most
 tenéked. És így az után még többre igye-
 kezik, mind addig míg az Isten törvényé-
 nek édesfészes izit érezvén, Solt. 119. v. 10.
 s' végre Dáviddal, Solt. 119. v. 106. Josue-
 val 24dik rész. ugyan meg-esküszik rajta,
 hogy ha mindenenk más idegen- istenhez
 hajolnak-is, de ő és az ő háza népe [je-
 gyezd-meg tselédes gazda] az ő Urát Istenét
 tiszteli és ő neki szolgál. Rövid szóval:
 Hiszen, s' szól. Sol. 116. v. 10. tselekeszik

Abra-

IX. RESZ. A' Hitnek tulajdonfégirol. 69

Abrahámmal, Rom. 4dik rész. és bizik az Apostolokkal, 2 Corinth. 1. v. 8. 9.

III. Az igaz hit uralkodo, győző, igazgato, de szelidséggel, és nagy alázatossággal. A' hol lakik, uralkodik: de soha nem kegyetlenkedik; fokot tselekeszik szépen, jól, és szelid mértékletességgel; de semmiben nem kevélykedik: Előmeneteles fokszor e' világra néző dolgokban-is, de abban fel nem fuvalkodik, abban nem bizik, szívét hozzá (a' Dávid kívánságához szabván magát) nem ragasztya, azzal nem kérkeszik, annál inkább nem ditsekedik: mert tudgya hogy szárnyok lehet azoknak mint a' Sas-keselyűnek, és nagy hamar Isten parantsolattyára tőle máshoz repülhetnek. Es végezetre azokban magának ugy nem tetszik, hogy az által mást szeginybet magánál meg-utálna. Annál inkább az Assyriai királlyal nem tulajdonittya magának az előmenetelt, hogy így szollana: Az én kezemnek ereje által miveltem ezeket, és bőltsefégem által, mivel okossággal fel-ékesíttettem, azért vőttem-el ezeknek a' népeknek határokat; azért adott Isten nekem ennyi jokat. Annál inkább Jeroboámmal vétke tselekedetit a' következésből nem igazittya; az ő békeségét, bővölködését, bál-

Solt. 62.
v. 11.

Isa. 10.

E ;

ványo-

70 IX. RESZ. A' Hirnek tulajdonfégirol.
ványozásának a' Jerusalembeli asztásonyok-
kal, Jerem. 44. 17. 18. nem tulajdonította :
Hanem inkább ítéletet téfzen előmenetele fe-
lől, az ő jo életének mértéke szerint, nem
életének jo voltát mérfékli világi előmene-
telinek mivolta szerint. Őrül azért s' győ-
nyörködik akkor az Isten gondviselésében,
mikor jo s' istenes tselekedeti után, jo kő-
vetkezik reá s' háza népére : Mikor pedig
utai vétkesek, tselekedeti gonoszok, még-
is boldog, még-is szerentsés, még-is elő-
meneteles ; ekkor fél inkább és retteg, hogy
nem ditsekednék. A' hasznót, a' gazdaglá-
got a' jo és istenes tselekedet nélkül, mint
egy Judás pénzes fátsoját, avagy Pha-
raho aranyas kupáját úgy itéli lenni az ő
fakjában. A' honnét gyakorta gondolko-
dik, hogy netalám el-érik az urban az Isten-
nek büntetési ; Es a' Hachan sátorában fel-
fog találtatni az arany veszfő, és Babylo-
niai köntös, és mint egy tart s' gyanakodik
magához, hogy a' 37dik és 73dik Soltá-
rokban (hozzá adhatod a' 49diket-is ha-
akarod) meg-irt hitetlenek állapottya sze-
rint ne következék magának vagy mara-
dékjának állapottya. Sőt meg-fordul az-is
nem kevésszer elméjében, a' mit halla ama'
gazdag pokolban a' győtrelem között : Fiam
el-vőte

el-vőtted a' te életedben a' te javaidat ; Es gyakorta tépelődik, hogy talám Isten azért emelte-fel őtet, mint a' rosz, bűdös, firos fazakat , hogy felülről erősben és sebeslebben sujthassa. Es ezekre nézve szent Pállal e' világiakat tsak mint ganéj gyanánt kezd tartani, a' Christus Jესusnak ismérетиhez képest ; és kívánván több részt a' mennyégben venni, tsak ugy él e' világi kővér portiójával-is mint ha nem-is élne, az Apostol intéséhez akarván szabni magát. Igy azért elméjében hányodván: Őrűl, de sir-is. Sokat sir pedig, keveset őrűl : Mert noha valoban sokaknak tetfszenek rajta az Isten kegyelmességi ; de azonban ugyan azonokkal nevedeknek az ő jo tévő Istene ellen való álnokfsági háládatlanfsági-is ; mivel hogy sokat, és sokaknál többet vévén Istentől, még tsak kevésre sem érkezhetik ; mást keveseb Isten kegyelmességével részefűlt embert látván hogy a' kevesfél-is hivebben szolgállya ő nálánál Istenét ; magát mint egy meg-itéli, és háládatlanfságnak iszonyu rútvetke alá rekeszti. Őrűl azért és vigad az Isten kegyelmességiben, és hálákat ád szűntelen a' jo teteményért : de ellenben keserveffen sir, zokog, jajgat, fakadoz , a' 8dik Soltárból imez mondást : Mitsoda Uram.

72 IX. RESZ. A' Hitnek tulajdonosságairol.

az ember hogy meg-emlekezel róla, és az embernek fia hogy illy gondot viselsz róla: sűrű könyv-hullatásával énekli; és magát emészti az ő sok számu és terhes bűneiért. Hogy alázatos lehet abban, nem kevélykedik, mint a' hypocrita, hanem hogy kevély azért alázza-meg magát; mint egy jó izzel, a' jora való hajlandósággal, és gonosztul való el-fordulással, minden igyekezetit, indulatit, kívánságit ugyan meg-édesíti; és mint sóval, vagy valami fű-szerfzammal, jó izüvé tést, és indulatit a' szelidséggel uralkodo Hitnek, jó és hűséges szolgálivá tést. Az ellenkező, rendeletlen, és ottan-ottan elméjében bé-űtő, és a' joban véle ellenkező gondolattal mint valami bajnokokkal bajnokodik és küzkodik, ez Hitből mint egy derékból ki-származo lelki erők és kegyelmek által. Ez útközetben pedig erőtlenséget észében vévén könyörög, munkálkodik, fegyverkezik, (de lelki fegyverét azért élesíteni a' Philistæusokhoz soha nem viszi) hogy lsten szivét, elméjét, kezét, lábát, és minden részeit az igazságnak fegyverévé tegye, azon buzgóságon esedezik. Ez által a' szent szorgalmatosság által végre a' lelki ember, a' ki az előtt Dáviddal tsak medvéket és Oroszlánokat öldöklött, majd a' Goliát,

1 Sã. 13.
20. 21.

1 Sã. 17.
33. 34.
39. 49.

IX. RESZ. A' Hitnek tulajdonágiról 73

Goliátthal-is, az az, a' Sátánnal, s' Világgal-
is szemben száll nagy mérészen, és homlok-
ban hajítván meg-gyózi, fejét derekától csak
hamar el-szakasztván. Ez szelid de győző-
delmes Hit azért a' hiveknek itt e' világon
valo győzódelmek, Szent János első le-
velének ötödik részének negyedik és ötö-
dik verse szerint; melly által mindenekre
erőssék: országokat győzhetnek, az igére- *Sid. 11.*
teket el-veszik, Oroszlánoknak szájokat bé- *33. 34.*
dugják. A' tűznek erejét meg-oltyák, fegy-
ver élitől meg-menekednek, erőtelenebből
erőssék lesznek a' viadalban; és mindenekre
alkalmatosak abban a' ki őket meg-erősíti
az Ur Jesus Christusban, Phil. 4. v. 13.

X. R E SZ.

Az

Hitnek közönséges fundamen-
tomárol és czéllyárol.

1. **N**Em tudni a' Hitnek dolgait csak
fundamentomiban-is kárhozatos:
Ellenben, tudni s' nem hinni, annál inkább
meg-tagadni eretnekfég. Azért mit hidgyen
a' keresztyén ember idvőségére igazságnak
lenni, és mint hidgyen, derekassan végére kell
menni, és jól meg-kell fontolni; mert a'

E 5

szent

74 X. RESZ. A' Hitnek közöns: fundament:
szent irásban be-foglaltatott dolgokat ,
mind hinni kell ugyan, s' egy hittel-is; de
nem mind egyképpen és egy tekintettel :
Mert a' Szent Lélek a' szent irásban, néha
csak lótt avagy leendő dolgokat beszéll-elő,
és historiát ír: néha pedig ígér. Amazt más,
ezt meg más-képpen kel hinni. Amot
mindent el kell hinni, nem a' dologért ma-
gáért, mint ha az mind jó, igaz és idvősé-
ges volna: hanem azért, mert a' Szent Lé-
lek úgy bizonyította lenni. Az ördögnek be-
szélgetését Evával a' Paraditsomban: Chri-
stussal a' pusztaban: A' Rabface'snek átkát,
az istenteleneknek Isten ellen káromkodo
szavokat Jobnál, és a. t. nem kell hinni
mint magokban jó, igaz és szent dolgokat;
hanem, valósággal, egészen hiba-nél-
kül úgy lótt dolgokat. Itt mindeneket hin-
ni kell bizonyos, jó, és igazságnak lenni;
de nem mindennek egyképpen; mert vad-
nak Istennek a' szent irásban kiváltképpen
való igéretekkel öszve-kötöttetett parantsola-
ti, mint az Abrahamé az ő Isakjának meg-
áldozása felől: Dávidé az Amalekitáknak
meg-űzése felől: Achazé a' jegy kérés fe-
lől: Az Apostoloké; sok kiváltképpen csak
ő rájuk néző dolgok felől: Jairusé, és amaz
Capernaomi Regulusé és a. t. mellyek
nem

X. RESZ. A' Hitnek közönsf: fundament: 75

nem mindenekre tartoznak: mint példának-okaért Ha hisznek az Apostolok, órdögöket űzhetnek, hegyeket egy helyből más helyre tehernek, és a. t. Ezeket és ezekhez hasonlokat kell hinni mindnyájunknak közönséges hittel, igazaknak lenni: de nem úgy mint imezt, Hidgy és idvözűlsz. A' mint hogy azért a' hitnek munkája közönséges megszfére ki-terjedő, egész, és kiváltképpen valo: Igy czellya és fundamentoma-is közönséges és kiváltképpen valo.

§ 1. A' Hitnek közönséges fundamentomára tartoznak:

I. A' Historiák, vagy meg-lőtt dolgoknak elől-számlálási: azokban pedig ime' következő dolgok:

1. Istennek mindennémű tselekedeti; teremése, gondgya-viselése, tsudái, bőltsége, hatalma, irgalmasága, titkai, parantsolati, itéleti, büntetési a' hitetleneken, és mindenek felett az ővéire valo serény vigyázása, a. t.

2. Az embernek meg-romlott állapotjának, nyavalyáinak, nyomorúságinak elő-számlálási; a' jorul valo el-fajulás által a' gonoszra fordulása, bűn alá valo rekesztése; onnét reá szarmazott fok rendbéli kereszt-viselésinek, háborúságinak, üldöztetésének,

76 X. RESZ. A' Hitnek közönsi fundament:
fének, méltatlan gyaláztatnak, és véres ve-
résekkel folyo munkálkodo életének elő-
számlálása és le-írása.

3. A' jobb, és Isten parantsolattyának
engedelmes hiveknek; Istenhez valo hűsé-
gek, hitek, bizodalmok, könyörgések, a'
nyomorulágokból azok által tsudálatos
meg-szabadulások: az után ismét fel-ma-
gasztaltatások, és sokszor reménységek fe-
lett valo rajtok tellyesedett vigasztalások,
azon valo éneklések, örvendező hálá-adások.
Homályos és setétes homállyal bé-borult-
napjoknak fel-vidulása, és az által szájoknak
kaczagás és Istenben_ valo örvendezésnek
énekeivel valo bé-töltések.

4. A' hitetleneknek istentelenségek, és
Isten parantsolatihoz valo engedetlenségek,
Isten ellen valo rugodozások, rút bűnös és
Istentől el-fajult életek; az Isten szerelmesi,
és gyönyörűséges öröksége, főt szeme fénye
ellen valo sok álnok ravasz törekedések, in-
tselkedések, és álnok tanátsos practikálá-
sok, s' a. t. Az Istennek hiveire vigyázo
gondviseleése által meg-szégyenülések, pi-
ronságok, pusztulások, és gyűkereztül valo
ki-szaggattatások, fundamentumostul valo
fel-forgatások, mint sebes szél-tül valo fel-
fuvatások, és az Isten haragjának tűzétül
valo

X. RESZ. A' Hitnek közöns: fundament: 77

valo meg-emészterések és fémnikké valo lérelek. Mind ezeknek olvasásában, hallásában, tanulásában a' keresztyén ember tsudálkozik, Istenéhez ragaszkodik, a' maga bűnös természetitől idegenedik, és Isten kegyelme által a' Christusnak ábrázattára szent indulati által mint egy formálódik.

1. A' teremtésből; tsudállja Istennek hatalmát, böltsességét, jovoltát.

2. A' gondviseleésből; Istenének hatalmához, jovoltához, kegyelmességéhez erősen ragaszkodik.

3. Az ő bűnös állapottyából; Istennek a' bűn ellen valo haragját, az ember háládatlanlágát, bűnös természetinek rút voltát, a' bűnért nyavalyával tellyes sorlát, siralmas jajjal folyo életét, szomorú napjait szemléli, és mint egy tükörből ugyan ki-nézi. Innét bűne alatt, mint nagy hegyhez hasonlo tereh alatt nyög, s' várja (az ígéretekhez bizván) Isten kegyelme által az alol valo fel-szabadulását.

Job. 14.
16. 18.

4. A' Christus Jesusrol valo titkokból; mint egy ki-ábrázoltatik előtte, életével, indulatival, tselekedetivel valo követésre, az Ur Jesus Christus; hogy ő-is hozzá hasonlittatván, a' nyomorúságokban itt e földön, hasonlatos leheffen hozzá a' ditsőségben-is

78 X. RESZ. A' Hitnek közöns. fundament.

ben-is ottfönn a' mennyégben, Rom. 8. 17.

II. A'
külső i-
géreték
a' bűn-
botsánat
kívül.

II. A' külső igéreték a' bűn botsánat kívül; Lelkiek tudni-illik és testiék. Az első néznek a' keresztyén embernek itt e' világon való lelki életére, és nevezet szerint meg-szenteltetésére. A' másik rendbéliek, az ő testi életére, és azt árnyék képpen követő dolgaira. Ugy-mint 1. Egészségére, vagy betegségéből való meg-gyógyulására. 2. Béketségére, vagy háborúságból való meg-szabadulására. 3. Eletebeli jó előmenetelinek eszközeire, boldogabb állapottyára, jó hírére nevére, a. t. Ezekre, és ezekhez hasonló minden dolgaira néző Isten igiretinek (mellyek Isten igazságának és irgalomságának kur-fejéből folynak-ki) szemlélésére; nem tsak szemes az idvőzítő Hit, hanem egyszer s' mind kezes-is; szemléli ugyan ezeknek az Isten igéreti szerint bizonyos következését ott a' hol, és úgy a' mint Istennek tetszik: de vész-i-is, sőt ugyan kapja a' Christus Jესusban az Isten elégféges áldásinak (az ő állapottyához képest) bőségét. Es mellynél méltoságosabb, mellynél nagyobb, mellynél szűkfégesb az igiret, annál erősen ragaszkodik hozzá; Ugy hogy ha Jácobbal valami nagy kárt vall-is tagjaiban vagy egyéb jószágában;

X. RESZ. A' Hitnek közöns. fundament: 79

ban; de mind addig küszködik könyörgésben hitinek erős karjaival, az őtet megáldható Angyal Jesus Christussal, hogy végre Isten győzővé lésszen, és Istentől gazdag áldásokat, és megáldatásokat vesszen. Így léznek a' Christusban Istennek minden igireti Amenek és Ugyanok, 2 Corint. 1. v. 20. Ugy hogy az Isten az ő igiretiben vészi az áldást; a' keresztyén ember hitivel mint egy kézzel el-vészi. Ebben áll a' keresztyén embernek igaz keresztyéniségének fundamentoma és sarka: Mert ha el nem hihetné a' keresztyén ember, hogy Isten őtet az ő sok kísértetiben el nem hadgya, sőt meg-segíti, és végre jó ki-menetelét-is adgya, és hogy ő néki mindenekezt javára szolgáltsa, hogy őtet e' görbés utú világban egyenes és jó uton hordozza, hogy ennek motskátul (mint a' fős tengerben az édes halat) tisztán megtartya, reá törőitől meg-oltalmazza, a. t. kétségben esnék: De hogy hiszi ezek felől az Istennek igiretét; Innét hiti által erőt vesszen, bizik, álhatatossan reméni; meg-áll *Dan. 3.* amaz három iffjakkal egygyűt, még a' ves- *17. 18.* szedelmes dolgok és helyekben-is, férfui erővel tusakodik az ő hitivel ellenkező dolgok ellen, mind addig míg a' Sátánnak, hiti *1 Cor. 16.* es keresztyénsege eleiben vettetett akadályit

80 X. RESZ. A' Hitnek közöns: fundament: lyit, keresztyéniségének utáról el-fordította; sőt ugyan erőszúlve jó vizsgálja az ő Christussával a' kétfertésnek pusztájáról; annál inkább, ha könyörgéssel kezdett dolgához, és könyörögvén tuszkodott Istenével az ő kétfertésének előtte. Sz. Luk. 22. Láts példát erre 2 Reg. 20. Ezechiásban, 2 Chron. 14. Asában, és a' 2dik részben Josaphatban.

A' testi joknak igiretire nézve pedig a' keresztyén ember midőn észében vészi, magán Istennek hozzá való kegyelmességének mint meg annyi petsétit, avagy donatios leveleit: Őrül, gyönyörködve él belőle, és kiváltképpen lelki okossága szerint azon igyekezik, hogy azokkal való élesben Istenének kárt vagy bocszút, annál inkább az ő nevének gyalázatot ne szerezzen; sőt hogy a' testieket is lelki haszonra fordítsa. Mindeket, és étét és itát is, az Apostol intése szerint, az Istennek dicsőségeire egyengervén. Es hogy azok is, az Ur Vatsorájában való kenyerral és borral, az Istennek kegyelmességivel való részefülésnek néminemű-képpen mind annyi illendő eszközei lehessenek.

A' kik pedig külföldben élnek a' testi áldásokkal; gyakran külföld külföld fele, elméjebéli háboruságokkal, es idegen gondola-

X. RESZ. A' Hitnek közöns. fundament: 81
ollolatokkal környül-véteztetnek. Es mivel
sz ilyenek számosak, meg-marad Sala-
monnak ama' mondása, e' világi jok felől:
Mindenek csak hijában-valóságok, és a' lé-
leknek gyötrelmei. Ez pedig abból vagyon,
mert a' lélek hit nélkül a' teremtet semmi-
nemű állatokból még-elégedést, vagy álha-
tatos örömet és gyönyörűséget nem vehet,
őöt azoknak nevedesek szerint nevede-
mek az ő nyughatatlan hijában-valóági-is.

Tsak akkor elégedhetik azért meg a' lé-
lek a' világi jokkal, mikor azokban-is Iste-
nemét és idvőségét a' Christus Jesus által fel-
találhattya; Es akkor-is élhet azokkal sza-
badosan és lelki bátorfággal, mikor azok-
hoz való jussát a' Christusban, azoknak te-
remető Urától és gondyok-viselőjétől uj-
jokban ki-nyerheti hitből származott buz-
gó imádkozása és könyörgése által.

Tanuld-meg innét oh háládatlan ember!
miért kellyen a' szívedet könyörgéssel meg-
áldanod, és attul fel-kelvén Istenednek há-
la lákot adnod. Ezért tudni-illik, mert az ál-
tal tenéked meg-szentelezték, 1 Tim. 4.

III. A' fenyegetések; a' mellyek mivel
azon egy Istentől származtak; azon Szent
Lélektől dictaltatott igazságok, és a' szent-
írásnak természet szerint való részei, egyen-

III. A'
fenyege-
tések.

lő hitet-is kívánnak: mivel Isten-is egyaránt igaz a' fenyegetékben, mint az igiretekben; nem-is lehetne pedig igaz az igiretekben, ha igaz nem volna a' fenyegetésben: sem pedig lehetséges volna valakinek ezek között egygyiket hinni igazán a' másik nélkül; holott ezek között mindenik azon egy hazudni nem tudó Istentől származott. Es, ezek között egygyik őszöne a' kegyességnek, a' másik zabolája a' meg-tiltott dolgokra hanyat homlok igyekező meg-romlott természetnek és meg-vesztegettetett erkölcsnek.

§ 1. A' fenyegetéseknek el-hitele, a' kereszttyén emberben alázatosságot, vigyázást, Isten előtt való kedveskedésre szorgalmatosságot: az istentelenek ellen, kik ellen Isten fenyegetőzik, bátorságot szerez. Innét ki-tetszik, honnét legyen hogy az istentelenek az Isten fenyegetésére, mint a' kővek meg ne indullyanak; sőt azokat tsak nem semmire bótsúlván, azok ellen-is magoknak bátorságot ígérjenek, Deut. 29. v. 16. Péld. 16. v. 2. Jerem. 5. v. 14. 15. tudni-illik, mert nem hisznek az Istennek fenyegetésének. Es a' minémű hitele, vagy szivekben az Isten fenyegető beszédének, olyan az ő ereje és gyümöltse-is az ő csele-

X. RESZ. A' Hitnek közöns: fundament: 83

Életekben és tselekedetekben. Ellenben va-
 ggyon ezekkel a' hiveknek tulajdonfágok, a'
 kik az igiretből Istenben való hitet, bizodal-
 mat, és élő reménféget szereznek magok-
 nak: a' fenyegetésből pedig igaz Isteni fé-
 lelmer. Mert noha a' választottak a' kár-
 hozástól, vagy végfő kárhozattól nem fél-
 hernek, mivel a' Christusban lévén nintsen Rom. 8.
 kárhoztatások: mindazáltal holott a' ter- v. 1.
 mészeti erőtelenség és gyarlófág alatt vad- Péld. 28.
 re nézve az idő szerint való fenytéktől fél- v. 14.
 vén, mindenkor tartanak és serényen őriz- Bernárd.
 kednek; sőt felnek, főképpen mikor az I- Gyanos
 Isten fenyegetésében mint egy kezében lát- az a' se-
 tyák fel-huzva tartatni a' veszfzót: annál reteti a'
 inkább tudgyák, hogy gyakorta az Ur Isten teremtet
 az ő háza-népén kezdi-el a' fenytéket; sőt állatok-
 hogy néha, majd mint ha keményebben nak a'
 nyulna az ővéihez, azért hogy a' hitetlenek melly I-
 annál inkább meg-ijedgyenek és rémüllye- sté kívül
 nek, és nem lévén békeféségek, olyanok le- vagyon.
 gyenek mint a' fel-háborodott tenger. Jer. 25.
 Ugyan-is ha az igaz e' földön meg-sanyar- v. 28.
 gattatik, menyivel inkább az istentelen és a' 1. Pet. 4.
 bűnös. v. 17.
 If. 57.
 v. 20.
 Péld. 11.
 v. 31.

IV. Az Istennek parantsolati. Az Isten
 parantsolatihoz való engedelmeségnek gaz-

84 X. RESZ. A' Hitnek közöns: fundament:

dag s' nagy igireti vadnak. En bűséges jutalmad leszek tenéked. Ismét ; En tégedet igen meg-szaporitlak, azt igiri az igen könyörülő Isten minden ő parantsolatihoz engedelmes bűnősnék az Abrahámmal. Az Isten áldási előtt járnak a' parantsolatok, követik azt az ígéreteknek bé-telleyesedési, az engedelmeségnek uttya, vagy közbenjárása által. E' felől így jedzi-meg tettségét

Péld. 11.

v. 3.

bólt Salamon : Az igazaknak (ugy-mond) tökéletességek vezetí őket ; de a' hitetleneknek gonoszságok el-pusztittya őket. Így lévén azért a' dolog, nem lehet valakinek hinni az igireteket igazán a' parantsolatok nélkül ; sem ezeket, amazok nélkül. Az igiretek lelki erők a' hit által élő emberben, a' melly által nem csak erőssék, hanem minden jokra alkalmatosok-is az Ur

Phil. 4.

v. 13.

Jesus Christusban. Az engedelmeségek tsatornák, mellyeken ama' nagy gazdagnak ki-folyo kutyaiból bű áldások folynak a' Hit által élő embernek házára. Lásd-meg Péld. 5dik részének 1odik versét. Ismét 3dik rész. 9 és 1odik vers. A' hit által élő ember maga mint egy élő fa, az Isten igiretinek szép tiszta folyo vize mellett, a' ki az ő idejében meg-termi gyümölsét, sőt még csak levelét-is nem hullattya-el. A' mint

Dávid

X. RESZ. A' Hitnek közöns. fundament: 85

Dávid éneket irt állapottyok felől a' hiveknek az első Soltárban, és ugyan mint valami A-B-C-ben adta elejekben a' 112dik Soltárban. Melly Soltárokat a' ki Dávidnak lelkével énekelhet, méltán boldognak mondathatik a' Dáviddal.

§ 2. Mivel azért Isten ezeket őszve-körötte, senki-is egymástól el nem szakaszthattya; Mint Idvőzítőnk regulában adta-ki a' szent házasságbeli szövetség felől szent Máthé 19dik részében a' 6dik versben. Így az elő hit-is azért nem szakasztya-el e' kettőt egy-mástól; hanem inkább őszve-köti, úgy hogy a' ki ditsekedik hitivel, a' Jacob Apostol kívánsága szerint tartozzék azt meg-mutatni jó tselekedetivel. Mert mi hasznát vészi az olyan hitnek, a' kinek jó tselekedeti nintsen? Avagy idvezitheti-e az az embert? E' kettő azért, a' HIT, és az ENGEDELMESSEG az Isten semélyét nem minémű-képpen ki-ábrázollyák, vagy ki-mutattyák a' keresztyén emberben, ama' mondás szerint: *Fides imaginem Dei imprimit, obedientia exprimit.* Ugyan ezenek Istennek még a' kártevő parantsolatit is kedvessé tészik a' Hit által elő emberrel, mint A' Abrahámmal az Ifak meg-áldozása felől va. Ter. 22. állót. Ezechiással az ő javainak el-prædáltatá-ly. 39.

86 X. RESZ. A' Hitnek közönsé: fundament:
farul, és fainak jóvendő rabfagok felől va-
lokat, mint beízelgeti szent Pal a' keresz-
tyén Sidok felől, hogy az ő javoknak fá-
máltatását nagy örömmel vőtték, mivel tud-
ták hogy drágáb és maradandob jószágok
volna a' mennyegben, mivel valami fő jo
vagyon és valóságos, az igazaknak számok-
ra el-tétetvén vagyon Istennel, a' mint Sala-
mon Attyával a' Dáviddal egygyütt bizo-
nyittyák. Péld. 2. v. 7. Es Solt. 3 1. v. 20.

Summa. Akar jo, akar pedig gonosz
légyen: Istennek vagy embernek és angya-
loknak-is tselekedetek; meg-lőtt vagy jó-
vendők, a' mit Isten a' szent írásban ki-
jelentett: mind kell hinni a' keresztyén em-
bernek. Nem azért mint-ha azok mind jok,
szentek, és igaz tselekedetek volnának ma-
gokban: mert az hitetlen embernek, sőt
magának az ördögnek-is tselekedetit hü-
seggel meg-iratta a' Szent Lélek, (még pe-
dig a' mi oktattatásunkra, feddetésünkre, es
vigasztalásunkra) mellyek nem jok, nem
szentek, nem-is igazak. Hanem kell hinni
mind azt, hogy ugy lőttének és ugy vad-
nak, mind pedig hogy jo végre minékünk
irattattanak meg, mind végezetre, mert az
Istennek lelkétől irattattanak. Közönséges
czéllya azért a' közönséges hitelre méltó
hitnek;

X. RESZ. A' Hitnek közönf: fundament: 87
hitnek; mellyel a' keresztyén embernek
kell hinni; az Isten beszédének közönfégé-
sen minden igasága, mellynek sarka im ez:
Az Ur mondotta; Az Ur szája mondotta.
Tudván azért mi keresztyének, hogy az Ur
szollott a' Prophetáknak, Apostoloknak, Pa-
triáráknak, és Evangelistáknak, valamint ír-
nak és bizonyitnak hiszszük tókélletes igas-
ságoknak lenni; azért, mert tudgyuk hogy
az Isten szollott Moysesnek és ő vele egy-
gyütt a' többeknek. Lásd-meg szent Já-
nosnak 9dik részét a' 29dik verset. Szent
Péter 2dik levelének első részét a' 29dik
verset.

Innét ki-rekesztetnek minden tsupa-
emberi szerzések, találmányok, és azok-
nak emberi okoskodás által találtatott Isteni
tiszteletek, mellyek noha bőltsefégeknek
tetszenek, a' szabad akaratból származott-
tiszteletnek színe alatt, mindazáltal haszon-
talanok, Coloss. 2. v. 23. Lásd-meg er-
ről a' Calvinus János Institutioját-is az első
könyvnek 4dik részét, s' annak 3dik sza-
kaszát, vagy darabját. Ismég a' 4dik
könyvnek 8dik részét, és ugyan 8dik sza-
kaszát, vagy darabját.

XI. R E SZ.

Az

Idvőzítő Hitnek kiváltképpen-
valo czélljáról és funda-
mentomárol.

Az igaz **S** 1. **A** Z igaz idvőzítő és istenes Hit,
hit sem mindenütt életnek fok féle hibát
az Isten mentskát, tsorbázást tapasztalván, még a'
törvényé- leg jobb tselekedetiben is az embernek
ben ma- nem kereshet, s' ha keresne is nem találhat
gára néz azokban tökéletességet, ez által életet, és
ve; sem idvőssége felől bizonyos reméniséget. Az
a' maga Isten parantsolatiban, tilalmiban, fenyege-
tselekedé- tésiben, és tsudálatos tselekedetiben is ha-
tiben né sonloképpen meg-rémülést inkább, mint
talál tö- vigasztalást (mint a' Sidok a' Törvény ki-
kelletes- adáskor) tapasztal; és a' szent Pál meg-ta-
séget. papasztalása fzerint; A' törvény kívül el a'
Deut. 5. nyavalyás bűnös ember, és a' bűn halva-
v. 29. 30 fekszik ő benne: de a' törvénynek el-jövé-
31. tele után ő meg-hal, a' bűn pedig meg-ele-
Rom. 7. venedik. Az idvősségnek után azért az o-
A' tör- kos keresztyén néz ugyan az Isten parant-
vényt né tsolatira, mint szent életének Istentől eleiben
rekesztí- iratott és adatott reguláira, és hitnek azok
ki az i- fzerint, a' szeretet által munkálkodván,
gaz hit, akarja

XI. RESZ. A' Hitnek kiváltképp: czélljár: 89

akarja és igyekezi minden alkalmatossággal, engedelmeségének gyümölcstét megmutatni. De nem határoztatik meg azokban, ugy-mint idvőtségének és lelki életének érdemlő vagy meg-szerző okaiban. Hát, hogy a' régi veres, tűzes régi Sárkány kigyónak mardosála miatt ő rajta meg-bűszhódott lelki sebekből, az az, bűneiből meggyogyulhasson, néz egyenesen amaz igaz lelki Ercz kigyó Jésus Christusra, és abban Istennek az idvőtség, bűn botsánát felől való drágalátos igéretire. A' ki föl-emeltetett ugyan (mint maga mondá Idvőzítőnk Nicodémusnak szent János 3dik részének 14 15dik verseiben) a' Bibliái igazságban, mint valami szemlélhető ki-terjedt világos mezőben: De a' mint hogy az Ercz kigyó a' pusztaban noha fel-emeltetett vala, de nem használ vala azoknak, a' kik vagy nem akarnak vala arra nézni; vagy nem nézhetnek vala, fájos, vagy tellyeséggel meg-vakult szemek miatt: Igy ez-is fel-emeltetett ugyan, hogy a' ki őtet látná, és hinne ő benne örök életelégyen, v. 16: De nem használ egyebeknek, hanem csak a' kik ő reá egyenesen nézhetnek, igaz hiteknek kiváltképpen való szemeivel. Az idvőzítő Hitnek azért kiváltképpen való czéllja, a' Kereszt-

noha a'
törvény
nem a'
Hitből
való.

Samuel.
21. 8. 9.

90 XI. RESZ. A' Hitnek kiváltképp; czélljár:

Czélljár
az igaz
Hitnek.

Rom. 8.
v. 32.

Solt. 31.
v. 20.

2Tim. I.
v. 12.

Az i-
gaz Hit

fán fel-emeltetett, az az, meg-felzittetett Ur
Jesus Christus minden. Ő jo téteményével,
érdemével, és azokhoz köttetett Istennek
bűn botsánat, és örök élet adás felől valo bi-
zonyos ígéretivel egygyűtt. A' kit valakik-
nek a' szegény el-kárhozott bűnösök köz-
zül rendelt Isten adni és ad-is bizonyos idő-
ben idvőzítő hitek által, semmie nints már
Istennek ollyá, a' mit azoknak az ő Fiában
nem akarna adni. Sőt azok számára, az Isten
kegyelmességének drága jokkal bővölködő
teli Tár-házában, mindenek le-tétetvén,
vadnak; és noha, mig itt e' világnak pusz-
tájában bujdosnak, és tulajdon házoktul
távol vadnak, a' jok csak reménység alatt
vadnak; de bizonyosan ő rájok néznek,
számokra meg-is tartatnak, és meg-is adat-
tatnak minden bizonnyal, akkor, mikor
háza érkeznek, és bé-mehetnek a' lelki Ca-
naánban az ő lelkeknek örökös boldogsá-
gában; hogy bűnők botsánattyát itt e' vilá-
gon meg-nyervén a' másik jobbik világban
részt vehessenek, a' meg-fzenteltettek kö-
zött az Ur Jesus Christusban valo hit által.
Apostoli tselekedetekről irott könyvnek
26dik részének 18dik versében.

§ 2. Ez kiváltképpen valo és idvőzi-
tő Hit, ki-szakasztya Istennek a' töb igireti
és jo-

XI. RESZ. A' Hitnek kívált képp: czéllyár: 91

és jo-téteményi közzül a' Christust és az ő ^{mint}
 érdemét, ebben Istennek idvőségére néző ^{minde-}
 igiretit, a' néki ingyé kegyelemből adattatott ^{nek fe-}
 egygyetlen-egy Idvőzítőjében az Ur Jesus ^{lett valo}
 Christusban, bűnének ingyen kegyelemből ^{johoz,}
 valo botsánattyát, az örök kárhozat alol va- ^{minde-}
 lo fel szabadittatását, s' a. t. és ezeket a' töb- ^{nek fe-}
 bitől mint egy külön állatván, vagy félre ^{lett ra-}
 tévén, erre néz, erre czéloz, ebben nyug- ^{gasko-}
 szik-meg, és ebben helyhezreti álhatatos ^{dik a'}
 örömét, életét, és ez élet után bizonyos id- ^{Chri-}
 vőségét, és meg-maradando boldogságát. ^{stushoz.}
 Erre nézve szent Pállal a' Christus ismeretin
 kívül mindeneket tsak ganéjnak itél itt e'
 világban, és mind életében s' mind halálá-
 ban egygyetlen egy nyereségének, még pe-
 dig fővebnek és nagyobnak tsak a' Jesus
 Christust tartya, Philippiben irt levelének
 első és harmadik részeiben.

§ 3. Ez hitnek azért 1. Czéllya, a' ^{Rövideb-}
 kiben meg-határoztatik, a' választottak bű- ^{ben.}
 nókért meg-felzittetett Jesus Christus, mind ^{I. Czel-}
 ő érdemével és igazságával egygyűt, és azok- ^{lya az}
 ban fundáltatott mi rejánk tartozo Istennek ^{idvőzi-}
 minden kegyelmességével egygyűt. Mellyre ^{tő Hit-}
 nézve, erről valo igiretnek beszéde hitnek ^{nek.}
 beszédének-is mondattatik, Rom. 10. v. 8.
 A' mellyben nem egyéb, hanem tsak a' meg-
 felszült

91 XI. RÉSZ. A' hitnek kivált képp: czélljár: fészült Jesus Christus praedikáltatik, 1. Cor. 2. v. 2. és 1. v. 23. Ísmét 2 Cor. 5. 19. A' melly Istennek hatalmának-is mondatik, észközi erejére nézve, a' hívőknek idvőzítésekben, Rom. 1. v. 16.

II. Fundamen-
tóm.

2. Fundamentoma a' kiinn áll és fündáltatik; az Istennek emberi nemzetiséghez való szerelme, és annak egygyik részének idvőisége felől való kegyelmességének bizonylág tétéle; itne' bizonyságok szerint: Ugy szereté az Isten e' világot, hogy az ő egygyetlen egy Fiát adná erette, &c. Ísmég: Ez az én szerető Fiam a' kiben megengeszteltettem. Ísmég: Ez az én hű szolgám, a' ki sokakat meg-igazít, a' ki minek utánna verendi az ő lelkét áldozatul a' bűnért, meg hosszabittya napjait, és az Urnak keze ő általa szerentsés leízen, a. t. Ísaiás. 53. rész. 10. 11. 12dik versekben. Sz. Máthe 3. Sz. János 3dikban.

III. E-
reje.

3. Elő ereje a' hitnek a' Christussal való egygyesülés, ő belé való be-plántáltatás, ő benne való meg-nyugovás, az ő érdeméhez való ragaszkodás, ő általa az Isten idvőzítő kegyelmében való tökéletes élő reménység, és bizodalom, mellyel hoha a' földön vagon a' keresztyén ember, de azért remén-
sege és hitre nézve a' mennyegben hely-
hezte-

Eph. 2.
7. 6.

XI. RESZ. A' Hitnek kíváltképp: czélt vár: 93
heszterett, sőt mennyei szabados polgárra
tétettetett, a' honnét az ő meg-tartóját az
Ur Jesus Christust-is várja, hogy az ő bűnös
testét-is az ő ditsőséges testéhez hasonlatos- *Philip. 3.*
lá tegye az ő hatalmas ereje szerint. *v. 20.*

4. Hitele, avagy tselekedeti a' hitnek
nem csak az, hogy higgye a' Christus Jesust
minden hívő bűnösöknek idvőztőjének len- *4. Meg-*
ni; hanem 1. Hogy ő neki-is idvőztője, *külöm-*
élete és idvősége. 2. Hogy ebben bizo- *bóztató*
nyos, és meg-talhatatlan minden ez hit- *modgya*
szerint hívőknek, s' neki-is idvősége, ugy *vagy*
hogy a' kevés számu választottaknak-is ő az *forma-*
egygyike, a' kire néznek Istennek a' bűn *litassa.*
botsánát, idvőség, és örök élet felől, min-
den igireti, és azoknak bé-telylefedési,
ama' mondása szerint az Apostolnak: Az *2. Cor. I.*
Istennek minden igireti ő benne Ugyanok *v. 20.*
és Amenek az Isten ditsőségére.

§ 4. Hogy azért az okos keresztyén
ember ez hit szerint meg-erősülhesse, *Eph. 4.*
hogy akar melly tudománynak fzeletül-is *v. 14.*
imide amoda ne ragadtassék, és ingadozo *Mat. II.*
nád ne legyen a' hitnek dolgában; ez hitit
csak tsupán merőjül a' szent iráson akarja
fundálni, nem az Ecclesiának, vagy egyéb
embereknek szerzeteken, szokásokon, vagy
rendeleteken: reményét-is nem a' meg-
holt

94 XI. RESZ. A' Hitnek kiváltképp: czélljár:
holt szentekben, vagy azoknak közben-
járásokban, es ő érette valo esedezéseben
veti: annál inkább, nem a' maga helytelen
fogadás tételin, ugy-mint Pénteki hus nem
ételén, vagy Valárnapi bor nem italán, vagy
egyéb e' felén, éppiti szegény lelkének vi-
gasztalását. Hát? tsakegyedül a' szent irás-
ban drágalátos igiretekkel őtet biztato Iste-
nében, és attol ő néki idvőtségére rendel-
tetett s' adatott egygyetlen egy Idvőzítő-
jében, az ő bűneiért kereszt-fára feszítettett
Ur Jesus Christusban. Ez okosságát az okos
kereszttyénnek maga-is maga, és ővéi ellen,
javallya, főt ugyan mint bátorfágosb utát,
commendállya, vallások ellen-is, a' Pápi-
stáknak czimeres postájok Bellarminus Je-
suita, mert azt írja, Lib. 5. de Justific. Cap. 7.
propositione tertia. Hogy *Propter incertitu-
dinem propriæ justitiæ, & periculum inanis gloriæ,
tutius est totam fiduciam in sola Dei misericordia
& benignitate collocare.* Azaz, Az embernek a'
maga igazságának bizonytalanfágáért, és a'
helytelen, vagy haszontalan dítsekedésnek
veszélyéért, bátorfágosabb az embernek
egész bizodalmát egyedül tsak az Istennek
kőnyörületességében és jo-voltában hely-
hesztetni.

§ 5. Nem dőjti-el a' hitnek fundamen-
tomát

XI. RESZ. A' Hitnek kiváltképp: czélljár: 95

tomát a' Pápáoknak amaz ellen-vetések. *Fő ellen-
Nintsen (ugy mondnak) ez a' szent irás-
han, hogy te Péter vagy Pál idvözül; vagy
Jakab és János idvözül: azért a' kiváltkép-
pen valo hit, mellyel el-hiszi valaki maga
felől, hogy ő idvözül, nem igaz hit, mivel a'
szent iralon nem fundáltatik. Mert:*

1. A' mi minden hiveknek és meg-
térő bűnösöknek mondattatik közönfégel-
sen, mondatik az kiváltképpen az ő bűnet-
meg-firato Péternek Pálnak is, és amaz A-
postolokat foglágban tarto Tömlócz-tarto-
nak is, Apost. tseleked. 9 rész. Es 16 rész.
31 verséb. a' holott nyilván mondattatik,
hogy: Te és a' te házađ népe idvözültök,
tudni-illik, ha meg-tértek s' hisztek. A'
mint azért a' törvényben Istennek imez pa-
rantsolattyát: Ne legyenek tenéked ide-
gen istenid; minden Sidoknak kelle hinni,
hogy ő néki-is nevezet szerint nem kell
idegen isten után járni. Így itt-is; Ez kő-
közönfégés parantsolatot: Térj-meg, s'
hidgy; magára kell alkalmaztatni, és hin-
ni kiváltképpen valo hittel, minden ez pa-
rantsolatot hallo, vagy olvaso keresztyén-
embernek.

2. A' mint oda fel-is meg-jedzettük;
Mert: avagy azt kell minckünk tökéletes
igafsa-

*2.
Felelet.*

igasságul bé-vennünk és hinnünk, a' mit az Isten beszél historia szerint tőkélletes igaznak lenni, hogy meg-lett vagy meg-lejendő: avagy azt a' kiról parantsol, és igiretet részen, ha meg-tselekefszűk. Ez mi kíváltképpen valo hitünkkel azért nem hiszünk mi valami irott historiát szent Péter, vagy szent Pál felől: mint ha ezt hadta volna Isten írásban valahola' Sz. írásban, Sz. Péter, vagy Sz. Pál idvözült, s' Judás el-kárhozott: mert ez nintsen a' szent írásban: hát mit? A' mit parantsol és igir. Mi az? Ez, hogy ha hiszünk idvözülünk, szent János 3dik rész. a' 16. 18dik versekben. Apost. tsel. 16 rész. a' 26. és 38dik versekben. Ismég, Rom. 10. a' 9dik versben.

Fundáltatik azért a' mi hitünk igen is a' szent íráson, mert sok helyeken parantsol Isten e' felől, hogy ha hiszünk örök életet ad minékünk, és hogy a' mi örök életünk az ő Fiában vagyon, Láld-meg ugyan kérlek, Sz. János 1 levelének 5dik rész. a' 9. 10. 11. 12dik verseket. Mellynek ha nem hinnénk, nézd-meg melly rettenetes vétékben ejtenők magunkat. Azt beszéli ott szent János, hogy ha ennek nem hinnénk, tehát az Istent az embereknel kissébbre bósúlunk, vagy kissébbé tennők, holott

nagyobb; okát ezt adgya: mert az embereknek bizonyságokat bé-vefzszük. Másodszor azt-is hozzá-ki ebből, hogy ha az Isten bizonyság tételének nem hinnénk, tehát az Istent hazuggá tennők. Így szól: A' ki nem hiszen (ugy-mond) Istennek, hazuggá tőtte őtet, mert né hitt az ő bizonyság tételének, melyet tőtt az ő Fia felől. Mellyik az? Ez hogy: Ugy szerette az Ur Isten e' világot, hogy az ő egy szülőt Fiát adná, hogy minden valaki őtet látná, és hinne ő benne, el ne vészne, hanem örök élete lenne. Immár az jó-ki ebből, hogy ha ez Isten igéreti az idvőség felől nem tartozik az emberekre külön-külön, tehát ha senki nem hiszen-is ennek, nem téstí az Istent hazuggá, a' szent János bizonyság tetele szerint; mivel nem ő reá tartozik. Es így talám csak egy ember-is nem kárhoznak el a' hitetlenségért, a' ki merő képtelenség, és szent irással egyenesen öszve-ütkozó kábafág.

Ha pedig valaki ez ellen azt mondaná: hogy ebből az tetszik inkább meg; hogy mit hidgyen az idvőzúlni kíváno ember: nem az, ha ő e' szerint hiszené avagy nem? Erre azt felelem: hogy az-is meg-tetszik mit kell hinni; de nem csak az, hanem az-

98 XL. RESZ. A' Hitnek kiváltképp: czélljár:
is: hogy ez ilyen ígérethez ragaszkodó, ki-
váltképpen való hit igaz és valóságos; mert
ez ilyen ígéretet tévő Istennek beszédén
fundáltatik. A' mi pedig az utolsó dolgot
illeti, hogy ebből nem teszük a' meg, ha én
vagy te hiszünké? Igaz dolog, s' ugy va-
gyon; de erre nem-is kívánratik írás: mert
más a' Hit, s' más a' hitnek érzése, avagy
valakinek magában való meg-tapasztalása.
Ez amaz elsőnek gyümöltse. Az elsőnek
a' szent íráson kell fundáltatni; mert nem-is
volna igaz másképpen: De ennek valamelly
emberben való meg-tapasztalásának, vagy
érfésének, tsak ez Hit által meg-tisztitta-
tott jó lelki-isméreten, és erről titkos kép-
pen bizonyító Szent Léleknek kiváltkép-
pen való bizonyfág tételén kell fundáltat-
ni, és meg-is tapasztaltatni a' szent Pál mon-
dása szerint, Rom. 8. v. 16. A' Szent Lé-
lek (ugy-mond) téfzen bizonyfágot a' mi
lelkünkkel, az az, a' Hit által meg-tisztitta-
tott, és meg-világosított jó lelki ismér-
et által, hogy mi Istennek fiai vagyunk. Nem-
is bizonytalan Hit pediglen ez; holott a'
Szent Lélektől erőfittetik; nem-is valami
el-híretett, hanem valóságos érfés, az Isten
beszédének, tudni-illik, magunkra való fza-
bása: Egyébként az ember semmit-is nem
hihet-

hihetne bizonyos és erős hittel. Így a' Pá-
pisták-is nem hihetnék-el, hogy az Ecclesia
nem vétkezhetik, és hogy az ő jo tseleke-
detek kedves Isten előtt. Oka: mert azt
mondgya Bellarminus, hogy azt fenki
egyéb-ként nem tudhattya-meg, hanem a'
Szent Léleknek titkos meg-jelentéséből, az
oda-fellyebb meg-nevezett helyen. Ha azért
a' Szent Léleknek titkos bizonyítása nin-
tsen, falban romol tehát az ő Ecclesiájok-
nak-is, és a' béli minden szerzéseknek bi-
zonyosságok; meg-tsalattathatik az ő hi-
tek egészlen, melly az Ecclesiának autho-
ritásán (hatalmán) nem a' szent íráson ép-
pítettett. Sodoma alnájává lészén tehát
minden jo tselekedetek, melly a' szép szín
alatt nem egyéb haszontalanfágnál. Ha pe-
dig vagyon a' Szent Léleknek titkos bizo-
nyítása valami felől, főképpen kell lenni a'
mi hitünk, és az által idvőségünk felől.
Mert ez a' mi fővebb boldogságunk itt e'
világon, Solt. 32. v. 1. Melly felől hogy
ha bizonyos hitünk, és élő reménységünk
nem volna a' Szent Lélektől szivünkben,
plántáltatván, merő boldogtalanok volnánk,
és a' mint szent Pál szoll felőle, hiában va-
lo volna a' mi hitünk. Holott azért tetfzet-
tünk a' mi Istenünknek az ő egy szent Fiá-

100 XI. RESZ. A' Hitnek kíváltképp: czéllár-
ban, a' kiből meg-is békéltet velünk; nem
vetett-el ennyire bennünket az ő nevéjért;
hanem élő hitet és élő reménységet plántált
a' mi szívünkben, a' melly által sokkal erősb-
ben, mint kő falhoz, ragaszkodunk és tá-
maszkodunk az ő igiretihez, mint hazudni
nem tudó Istenünknek tökéletes és igaz
igiretihez; mert ha külömben tseleked-
nénk, kissébbre bősúlúnók Istenünket az
embernél, hazuggá tennők őtet, mellynek
még meg-gondolásától is iszonyodunk.

Innét három dolog tetszik-meg:

1. Melly iszonyu vétek legyen az Isten
beszédében való kétség, vagy kételkedés.

2. Miért kárhozzanak-el a' hitetlenek.

3. Melly kitsiny hitele és bőszi legyen
az Isten maga bizonyfág-tételének-is a' Pá-
pa vallásán lévő emberek előtt; ugy-mint
kik az Isten bizonyfág tételének külön ma-
gában, az Ecclesiái Canonizálása nélkül nem
akarnak hinni, és nem-is hisznek:

Ez Istennek bizonyfág tételén fundál-
tatott hitünk és hitünk-beli bizodalunk,
és ez által az-is, hogy mi idvőségünk felől
bizonyosok vagyunk:

*Felclet
az ellen-
kezők-*

1. Minket sem hivalkodokká, sem te-
fői bátorokká, sem végezetre tunyákká az
idvőséges jokban csak egy tsepnýére-is nem
tészen.

XI. RESZ. A' Hitnek kiváltképp: czélljár: 101

tészen. Mert a' mint hogy a' szánto ember nek el-
 reménfég alatt szánt s' vét, a' nyomtato-is len-ve-
 azon-képpen, és mellynél többet munkál- tészekre.
 kodik s' vét, annyival többet reméni: Igy Az első-
 mi-is mellynél nagyobb hitünk s' reménf- re.
 gunk vagyon, annál inkább munkálkodunk 1Cor. 10.
 a' szeretet által. v. 10.
 Es mellynél bizonyosbak
 vagyunk a' felől, hogy minékünk boldog-
 sag vagyon el-készítve s' le-téve menyor- Phil. 2.
 szágban, annál inkább oda sietünk, féle-
 lemmel és rettegéssel munkálkodván a' mi
 idvőségünket, nem külömben mint az ide-
 gen országban bujdosó fia, valamelly Ur,
 avagy méltóságos Fejedelemnek, a' ki min-
 den képpen siet haza az ő attyának házában,
 hogy az ő néki gyűjtetett kénstet és örök-
 séget kezéhez vehesse és azzal szabadoson
 élhesse. Annál inkább pedig ha az idegen
 országban (mint minékünk vagyon állapo-
 tunk ama'tékozlo fiuval e' meg-veszett vi-
 lágban) igye-fogyott szegénységre, lőt éhel
 haláfra fordul állapottya. A' mint azért Ab-
 solon buflakodék rajta, hogy bizonyos
 ideig attyával, a' Dáviddal szemben nem 2 Sã. 14.
 juthata, melly miatt kárt-is tétete a' Joábnak: v. 30.
 Igy mi-is szorgalmatoskodunk, hogy mind
 itt távolý lévén testünk szzerint Istenünk-től,
 mind ott véle egygyütt lévén ő néki tetsz-
 heffe-

102 XI. RESZ. A' Hitnek kíváltképp: czélljár:
helsünk, s' ő hozzá közelgethelsünk. U-
gyan-is a' hoszszas reménység fárasztja-meg
a' vélőket, nem a' bizonyos; mert az olyan,
mint a' jo hir hallás megszűről; a' ki olyan
mint a' hivesítő szellő, vagy hideg víz, a'
melegségben el-lankatt embernek, a' mint
Péld. 24. Salamon szoll felőle. Így azért a' mi bizo-
nyos idvőségünk-is minket inkább serény-
v. 25. bekké, gyorsabbakké, és munkálkodob-
bakká tehet a' mi idvőségünkre néző dol-
gainkban, szent és keresztyéni tisztunk és
hivatalunkban, és Istenhez való engedel-
mességünkben.

2. Könyörgésünket-is hasonlatos-kép-
pen, és a' Sacramentumokat nem téfzi ha-
szontalanokká; mert ezeket az igaz Hit,
sem magától ki nem rekeszti, sem magá-
tól soha el nem hadgya: hanem inkább
mint egy kebelében tartja, és magával egy-
gyűtt munkálkodtattya a' mi idvőségünk-
nek nem meg-szerzésében, hanem meg-ér-
zésére ez életben, és ez élet után valóságos
meg-tapasztalására. A' mint azért Dávid
könyörgött, mert Isten igéretihez támasz-
kodott a' ház éppítése felől, 2. Sam. 7. 27.
1. Chron. 8. Abrahám-is az igiretért vótte-
fel a' környül-metélésnek jelét magára,
Rom. 5. v. 11. Így mi-is Istennek igire-
tihez

XI. RESZ. A' Hitnek kiváltképp: czélljár: 103
tihez erőssen támaszkodván, még szorgalmatosban könyörgünk.

1. Mert igiretünk vagyon felőle, hogy a' mit kérendünk könyörgésünkben, ha hiszszük el-veszszük, mint maga Idvőzítőnk magyarázza, szent Márk 11dik részének 14dik versében.

2. Mert tudgyuk hogy semmire nints érdemünk, mint haszontalan szolgáknak, ha mindeneket meg-tselekednénk-is, Szent Lukátsnak 17dik részében.

3. Mert parantsolatunk-is vagyon róla: Hogy kérjük és el-veszszük. A' mint hogy azért Idvőzítő Mesterünk könyörgött, hogy az ő édes Attya Őtet el ne hadgya, noha jól tudta s' hitte, hogy az ő Istene soha Őtet el nem hadgya tellyességgel. Így mi-is követni akarván illy bölts tanító Mesterünket, talám nem vetkezünk benne, ha könyörgünk, és számtalan, sürű, esedező fohászkodásokkal szorgalmatoztattyuk édesléges mennyei Atyánkat, a' minékünk meg-szereztetett, mi számunkra le-téetett, s' minékünk bizonyosan meg-igirtetett, reánk néző javainknak ki-osztogatására, és alkalmas időben való meg-adására: noha tudgyuk s' hiszszük bizonyosan, mennyei édes Atyánknak felőlünk faradhatatlan gondgya-vifelését, reánk való

104 XI. RESZ. A' Hitnek kíváltképp: czélljár:
szorgalmas vigyázását, és Atyai indulat-
tya izerint hozzánk mindenkori kész ke-
gyelmességét. De hogy, mint a' bolond
Saul, a' Romaiak, magok fegyverek miatt
veszszenek, vefsünk egy kérdésetskét itt
elejekben, lássuk, mit felelhetnek. Holott
ők azt hiszik s' vallyák (még pedig tőkél-
leteffen) hogy az Ecclesia soha el nem
fogyhat tellyességgel. Mire valo tehát az
ő ceremoniás könyvekben az Ecclesiáért
valo sűrű epekedés, vagy tóprónkodés? Mit
használ Máriához [kit ők még Idvózitónk-
nél-is hathatobnak hisznek lenni a' könyör-
gésben, ugy-mint a' ki Anyai hatalmával pa-
rantsolhat a' Fiának, hogy a' mit kérnek
meg-adgya] az a' fok Ave-Máriázás? Ha
ők az Ecclesiának el nem fogyásáért (a' kit
jól hisznek hogy soha el nem fogyhat tel-
lyességgel) olly sűrűn busittyák a' szegény
Máriát (noha ő rajta abban semmi nem-
áll) és a' több szenteket, kik itt nem sokat
használhatnak ; Vallyon magunk gondo-
latlanul tselekekszűké mi, hogy a' mi kő-
nyörülő, mindenható, s' mi rajtunk szánako-
zo, minket igaz igiretekkel biztato édes men-
nyei Atyánkhoz folyamodunk ottan ottan
könyörgésünkben, hogy a' mit igirt Fiában
az Ur Jesus Christusban, ugyan annak vé-
réjért

Pázmán'
Péter
Kalauz'
lib. 8.
cap. 2.

XII. RESZ. A' Hitnek gyümöltseiről. 105
réjért, és közben-járásaért meg-adgya ke-
gyelmessen? Ha azért ők vétek nélkül meg-
tselekedhetik az első minden Isten paran-
tsolatya nélkül, vallyon miért nem mi a'
másikat, holott parantsolatunk, és igire-
tünk-is vagyon rola?

XII. R E SZ.

Az

Igaz, és kiváltképpen valo Hit-
nek gyümöltseiről.

§ 1. **M**Ivel szívünket senkinek-is ki
nem adhattuk, és ki-forditva
az emberek előtt nem mutogathattuk, sem
a' Szent Léleknek bennünk valo titkos és
láthatatlan munkáját a' hit szerzésben, mint
vessé-fel annak fundamentomát, mint gyü-
kereztessé-meg, és nevellye mi bennünk,
láthatová a' maga természetite nézve nem-
tehettyük: Ez mi bennünk már régen meg-
gyükerezett, bennünk élő, és gyümöltsozó
igaz és kiváltképpen valo hitünknek, tsak
mindenkor zöldellő, sőt tsak leveleit-is el
nem hullato nyerses ágait, némelly gyü-
möltseivel egygyűt mutogassuk. Mert a' mi-
képpen tudgyuk hogy a' fa gyükere nélkül
fenn nem állhat, és belső nyersség nélkül

zöldséget nem tarthat, annál inkább nem gyümöltsozhatnak: Így hitünk-is ugyan azok nélkül meg nem álhat, zöldséget nem mutathat, annál inkább természeti szerint való gyümöltsüket nem hozhat. Ha azért igaz Istenben való hitünknek szép nyerses ágatskáit, zöld leveleit, termésével egygyút meg-mutogathattuk, bizonyosok lehetünk igaz és idvőzítő hitünk felől; Nyilván vé- gére mehetünk annak-is, hogy mi legyünk amaz Isten igiretinek szép folyo vize mel- lett plántáltatott élő fái, a' kik felől a' Dá- vid az első Soltárban énekel; meg-tudhat- tyuk nyilván, hogy mi legyünk az Istennek házában, az Anyaszentegyházban plántál- tatott fák, és az Isten tornáczában virágzo és szépen illatozo virágok, liliomok, ced- rusok, és a' Libánus hegyének szép olajfái, a' kik virágozunk, illatozunk, ki-terjedünk, a. t. és szerentsékek leszünk mint a' jo föld- ben vettetett buza mag; mert az Ur, a' mi Istenünk a' mi nedvességünk, s' a' mi siros, és a' mi lelkünket meg-kővéritő harmatunk, Solt. 92. Hof. 14. v. 5. 6. 7. &c.

§ 2. Ezt-is nem annyira másokért, mint magunk javáért kell minékünk tsele- kednünk: Mert noha illendő, sőt ugyan- szükséges-is, hogy a' mi bennünk való re-
mén-

ménfégünknek minden alázatossággal, min- 1. Pet. 3.
denkor okát adhassuk; meg-is kívántatik v. 15.
az-is a' Jakab Apostol írása szerint, hogy a' jo
tselekedetekből meg-mutassuk a' mi hitün- Jac. 2.
ket: De mint hogy minden igaz az ő maga Hab. 2.
hiti által él: Ugy senkinek-is nem használ
többet, mint magunknak, ha élő, gyümöl-
tsöző, és igaz keresztyénfégünknek szép
zöld leveleivel zöldellő hitünknek dereka-
san végere mehetünk. A' mi pedig a' mások
felőlünk való itéletit illeti, azon nem so-
kat akadozunk; Mert a' mint hogy a' Já- Száml.
kob háza ellen nintsen varáslás, vagy bü- 23. v. 23.
jölés bájolás; ugy méltatlan itélet-is nin-
tsen. Ha pedig méltatlan itelettel terhel-is
valaki bennünket, azzal sem sokat gondo- 1. Cor. 4.
lunk: holott még magunk-is nem itilhet- v. 3.
tyűk magunkat. Isten lévén azért az, a' ki
minket meg-ityil, nem sokat tartunk a' kár-
hoztatástól; mivel a' hol Isten a' Biro, meg-
szabadul ott az ártatlan, a' kárhoztatás pe- Aug. in
dig a' kárhoztatonak tulajdonittatik. Azt Ps. 118.
mondgyuk azért: Isten a' ki meg-igazit,
kitsoda háta a' ki kárhoztathatna? Mindaz-
által, kívánunk mindenek előtt gondot vi-
seltetni a' tisztességes dolgokrol; sőt még csak 2. Cor. 8.
beszélgetésünket-is mint valami soval meg- v. 3.
fozni: hogy ne kárhoztassék a' mi hivata- Coloss. 4.
lunk. v. 6.

lunk. Magunkért kell azért inkább mint
 másokért a' hitnek bizonyos volta felől szor-
 galmatoskodnunk, hogy illy nagy dolog-
 ban meg ne tsalatkozzunk. A' hitnek hajlé-
 kát nem bátorfágos, nem jo, főt igen káros,
 tsak lágy fővenyen éppiteni. Sok zuhogo
 szél-veszeknek tsak nem az eget érő, egy-
 mást tsapdoso haboknak tsapdosafokat kell
 ám a' hitnek házának itt e' siralmas, és hi-
 vekhez idegen természetű világban
 el-szenvedni, és azok között-is egyenessen
 fenn-állani és romlás nélkül meg-maradni.
 Hogy azért, a' kik időnkre nézve nem va-
 gyunk gyermekek, a' Hit dolgában-is fok-
 kal inkább ne legyünk: és akar-mi tudo-
 mánynak, vagy kereszt-viselésnek fzele által
 imide amoda ne ragadtassunk: Sokkal in-
 kább hajo tőrést a' hit dolgában ne szenved-
 gyünk, igen erőssen meg kell vastagodnunk;
 és a' meg-örökódott Christusnak állapot-
 tyának mértéke szerint, a' tőkélletes férfiu-
 ságra kell minékünk igyekeznünk, hogy
 minden kéfértetek ellen, főt még a' Sátán-
 nak tűzes nyilai ellen-is egyenessen meg-ál-
 hassunk, Eph. 6. v. 11. melyekre mind a'
 Hit téfzen minket alkalmatosfokká, Sid. 11.
 v. 33. 34. 35. 37.

§ 3. Az oda-felylebb meg-jegyzett
 hason-

hasonlatosság szerint azért; a' Hit a' jo és igaz keresztyén embernek lelki nyeresége, melly őtet nyersen tartya, a' keresztyéniséget követő jo tselekedetekkel, mint valami zöld levelekkel zöldelteri, és gyümöltsozteri-is az ő idejében. Erre nézve szent Lukás 23dik részének 31dik versében a' jo keresztyén ember nyers fának; a' rossz keresztyének pedig aszszu fának neveztetnek: Azért, mert a' mint hogy a' nyereségnek fok különböző erei vadnak az élő fának különböző ideiben és részeiben; ugyanint gyökeriben, törőkéiben, bimboiban, és gyümöltseiben; de azért csak mindenütt a' nyereség: Így a' hitnek-is fok, sőt mi több ugyan elő-számlálhatatlan erei és gyümöltsei-is vadnak. Nem csak a' fok fele Isten kegyelmeivel egy-mástól különböző keresztyén emberekben; hanem ugyan azon egy keresztyénnek-is különb-külömb tehetőségiben, ugyanint, éttelmében akarattyában a. t. Ismég, életének különböző idejében és állapottyában, ugyanint, kitinsységében, nagylágában, boldogs' boldogtalan állapottyában: de azért ugyan azon Hit, és egy Hit, minden keresztyén embernek az ő lelki nyeresége, elevenése, és igaz keresztyéniségének mint egy lelke, melly

110 XII. RESZ. A' Hitnek gyümöltseiről.

melly által minden keresztyénfégével egy-
gyező jo dolgokat meg-tselekedhetik: az el-
lenkezőket meg-győzheti, jól élhet, a' joban
nevekedhetik, mindeneket meg-győzhet;
még az őrdögökre-is lábait verheti, talpa-
alatt meg-tapodhattya: fokkal inkább a' ké-
ferteteken erőt vehet, az által a' ki őtet sze-
reti és meg-erősíti: Es (mint a' Noe hajo-
ja a' fok vizeken) a' nehéz tereh alatt-is
Pálma fa modgyára, az ég felé emelkedhe-
tik: Vagy mint Illyés a' tűzes szekérben,
ugy ő-is a' fok nyomorgatások között igaz
hitinek szárnyain az ég felé repülhet, és ter-
mészeti ereje felett valo dolgokat-is vihet
véghez, Coloff. 4. v. 13. Ephes. 3. v. 20.
Sid. 11. v. 35. 36. 37. Majd hasonló ez az
igaz Hit az Izrael népének manna névű men-
nyei kenyéréhez, mellynek noha egy kő-
zönféges édes izi vala: mindazáltal, kinek-
kinek az ő szája izint tetszik vala az étel
közben; nem külömben mint-ha csak ki-
nek-kinek külön, nem másoknak-is közön-
fégeffen készítettett volna: Így az igaz hit-is,
minden hívőket, kit-kit az ő kivanfaga-,
szűksége, és állapottya szerint segít, erősít,
táplál, és igazgat minden keresztyéni tisz-
tiben valo elő-mehetésre, és Isten kegyel-
mének fok formájú mértékének ki-sáfár-
lására.

Szép ha-
sonlítás
a' Man-
na, és i-
gaz Hit
között.
Prov. 16.
v. 21.

láfára. Szent Péter 1. lev. 4dik rész. 10dik vers. Eph. 3. rész. 10. vers.

Innét vadnak már az idvőzitő hitnek az ő fok és méltóságos nevezeti: Mert mondatik; Ajándékoknak ajándékának, lelki életnek gyűkerének, Isten fiainak bélyegének, mennyei joknak tárházának költsának, lelki örömnnek szülő anyyának, a' jo lelki isméretnek tápláló s' nevelő dajkájának, Christust minden érdemével el-fogo és miénk tévő kéznek, Isten láthatatlan dolgait szemlélő szemnek, lelkünk kenyerét el-fogo szájunknak, mennyei öröklégűnknek zálogának, Istennel való békefegűnknek petsétinek, menyország lajtorjájának, lelkünk pailának, minden ellenségűnket el-kergető fegyverűnknek, Idvőzitőnk és mi köztűnk való szövetségűnknek kötelének, és végezetre olly erős egygyűsülésűnknek a' Christussal, hogy ő minékűnk fejűnk, mi ő néki tagjai vagyunk, az ő tsontyából való tsontok, és az ő testéből való testek; egy szoval, ő egészen miénk, mi ismét egészen ővéi vagyunk; mint a' vő-legény Christus Jesus az ő jegyefével az Anyaszent-egyházzal beszélgetnek egymással, az Enekeknek Enekeinek 2-dik részének 26-dik versében. Summa. Az igaz Hit a' keresz-

tyén

112 XII. RESZ. A' Hitnek gyümöltseiről.

tyen embernek fő java, és egygyetlen egy meg-állando boldogsága itt e' világon. A' Hit a' mi győzódelmeskedésünk, Szent János 1 levelének ötödik részében, a' 4dik versben.

Ha többet kívánsz, vagy ezekben kételkednél, kérlek olvasd reá az egész tellyes szent irást: vagy ha azt restelled, tsak a' Sinto kerefztyénekhez irott levélnek tizenegygyedik részét; így lenni a' dolgot magad-is meg-tapasztalod, és én velem egygyüt meg-vallod.

XIII. R E SZ.

Az

Idvőzítő Hitnek első jeléről; melly vétetik a' Hitnek az ő eleiben vettetett célra valo egyenes vitetéseiről.

Joh. 2.
v. 18.

§ 1. **U**Gy vagyon, a' Hitnek gyümöltseiről magokban-is nagy jelek: Szent Jakab ugyan azokból kívánnyá, hogy, ha ki hitivel kérkedik, az az, ha azt mondgya hogy néki hiti vagyon, meg-mutassa hitit tudni-illik az emberek előtt, okát-is adgya: Mert (így szol) a' melly hitnek jótsele.

v. 16.

tselekedeti nintsen, holt hit az. De a' külső tselekedetek nem meg-tsalhatatlan jelei az Isten előtt kedves hitnek. Oka ez: Mert a' hitetlen és istentelen ember sokszor megelőzi az egyigű, szelid és szegény keresztyén embert külső jó tselekedettel, sőt semmit-is nem tselekedhetik az igaz hitű keresztyén ember ollyat igazán, melyet a' hitetlen-is meg nem tselekedhetik hamisan és álnoksággal. Mint az Ægyptombéli varáslók a' Moyses nagy és hatalmas dolgait: de meg-tetfzik tehetetlenségek és álnokságok: mert mint ezek gyakorta a' kicsiny dologban fogyatoznak-meg. Amaz ifjú gazdag az Evangeliumban azt állattya *Mat. 19° v. 21, 22.* vala maga felől, hogy ő az Istennek minden parantsolatit meg-tartotta, s' azonban Idvőzitőnknek tsak egyik parantsolattya-ira-is megfzontyolodik: így a' hypocrita és nem igaz hitű keresztyén, még vérét-is ki-onthattya, mint a' Báál Papjai, 1 Király könyv. 19dik rész. sőt életét-is el-fogyathattya, martyromságot szenvedhet, a' ki leg-főbb gráditza a' külső tselekedetnek, a' hit és keresztyéniségért: mint Campianus, Garnetus, Oldeornus a' Jesuiták részéről, hamis és istentelen emberek. Igaz, Idvőzitőnk oktatása szerint, hogy a' jó fa az ő jó gyümöl-

móltserül ismértetherik-meg: mert a' tövis-
ról akar-ki-is nem szedhet szőlőt, és a' boj-
torjánról figét, Szent Máthenak 7dik rész.
a' 16. 17dik versekben. De az-is meg-eshe-
tik, hogy a' vad és keferű gyümölcs-is kül-
ső szinere nézve, jó és kívánatos gyümölcs-
nek tetszhetik, mint Evának amaz igen ke-
ferű gyümölcs a' Paraditsom kertében. Igy
lehet a' hit és jó tselekedetnek-is dolgában
a' dolog, mivel sok meg-fejérrített ko-
porfok voltak, és ma-is vadnak, kik no-
ha kívül fejérek, de belől telik dőggel.
Hogy azért illy nagy dologban meg ne tsa-
lalkozzunk még magunk-is, másokat-is pe-
dig hitünknek igaz voltárul meg-győzhes-
sünk, sőt hogy az őrdögök-is hitünknek
igaz voltára meg-némullyanak, mutassuk-ki
mind e' világ előtt, kiváltképpen valo, és a'
több vélekedésektől tellyeségeffen külö-
böző igaz hitünket, kiváltképpen valo, sőt
meg-tsalhatatlan jelekből.

A' Hit-
nek jelei
csak hár-
mak és
három red-
béliiek.

§ 2. A' jelek csak hár-mak (mivel min-
deneket elő nem számlálhatunk) és három
rendbéliiek. Mert vétetnek az igaz Hitnek:

- I. 1. Avagy az ő előtte valo czelra egyenes
czélozása, vagy vitetésétől.
- II. 2. Avagy a' kiváltképpen valo czélban-
csak magában valo meg-határozásától.

3. Avagy

3. Avagy azok szerint, az emberre magára nézve az ő belső ereje, vagy megérzetésétől: Vagy máira nézve, az ő külső gyümöltseiből való maga ki-mutatásából, melyekben az igaz Hit, mint a' Nap az ő ragyogo sugariban, ki szokta magát mutatni, még a' sok nyomornságoknak, és fűrű kerestt viseléseknek-is az ő feretes homályi közzül.

Azért,

Első jele igaz hitűeknek legyen; Hitűnek a' Christus Jesusban magában c-gészlen czélozása, vagy vitetése; melly által, mint Moyses idejében a' tűzes kigyotul meg-sebhettek a' fel-emeltetett értz kigyora egyenesen nézzenek a' meg-gyógyulás-ért. Száml. 21. v. 8. Ugy az igaz hitű kereszttyén czéloz és néz, a' bűnös világnak pusztájában ama' kerestt-fára fel-feszített Ertz kigyó Jelus Christusra, az ő bűneinek halálos sebeiből való lelki meg-gyógyulásaért, és a' Christus Jesusban el-rejtett Istennek minden fele kegyelmességének kintseiben és javaiban való lelki részefülés-ért. Ez szerint nem tsak hajol a' mi hitűnk az Istennek minden igiretinek (kiváltképpen pedig a' bűn botsánat és idvőtség felől valoknak) el-hitelére: hanem járul-is

Első jele
az igaz
Hitnek
egyenese
a' Chri-
stus Je-
susra va-
ló czélo-
zás.

a' meg-igirt joknak el-vételére. Hogy-
 hogy vallyon? Űres kézzel, minden maga
 méltóságát, illendőségét vagy idvözülésre va-
 lo alkalmatosságát magátul el-adván, mint
 Idvözítőnk maga-is tanátsul adá ama' gaz-
 dag iffjunak, Szent Máthenak 19dik részé-
 nek 21dik versében. Mert ugyan-is ez az
 igaz hitnek természeti, hogy maga véghez
 vigye dolgát: Minek-ekéért nem hogy ki-
 vánná valamit attul, a' ki ő általa akar, a'
 Christushoz menni, és az Idvözítőre va-
 gyon szükségét, egyebet el-vételnél, vagy
 el-fogásnál: de inkább ha valaki meg nem
 vethetné ő érette attyát, annyát, feleségét,
 gyermekét, életét; nem tsak jo tselekedet-
 tit, méltóságát, érdemét, illendőségét, a. t.
 azt mondgya hogy az olyan nem méltó ő
 hozzá. Szent Pál azért hogy ő a' Christus-
 ban találtnék, mindeneket kárnak tartá,
 a' mikben világ szzerint ditsekedhetik vala,
 Philip. 3dik rész. 8dik versében. Moyse a'
 Pharaoh pompás udvarát, a' maga király
 fiui méltóságát, hogy Pharaoh király leá-
 nyának fiának hivattatnék, meg-veté; és
 választá magának inkább, hogy az Isten né-
 pével egygyütt nyomorúsággal illetetnék,
 mint ez bűnnek ideig valo hasznával élne,
 Sid. 11dik rész, 24. 25dik vers. Így Abrahám
 inkább

inkább akara bujdosni, és a' bujdosásban
 sokat szenvedni, mint az ő bálványozo föl-
 de és nemzetsége között tsendefségben él-
 ni. Így azért valakik az ő magok érdemét,
 méltóságokat, és egyéb féle magok tetfzé-
 sének vélekedését le nem vetkezhetik; ha-
 nem a' törvény által akarnak meg igazitat-
 ni, hiában valok lesznek, és a' Christu-
 stul ki-rekesztetnek, azt mondgya az Apo-
 stol, Gal. 5. v. 4. Ugyan-is miért kellene
 minékünk másban igazságot keresnünk, va-
 lakinek igazságán kapdosnunk, ha magunk-
 ban találhatnánk és ahoz bizhatnánk? Ez
 okért a' szent Pál az ő maga nemzetségé-
 nek még Istenhez való buzgoságát-is nem
 szereté, mivel a' magok igazságát akarván
 állatni, az Isten igazságának alája magokat
 nem akarták adni, Rom. 1.odik rész. 3. dik
 vers. Valóban nagy kárt-is töttenek ezzel
 magoknak a' nyavalyás Sidok; Mert még
 ma-is meg-tompultanak az ő elméjek, és ^{Ki-jöve-} tel. 30.
 nekik ama' fedel fel-fedetlenül maradott, v. 33.
 és midőn a' Moyses irását olvasák, az ő fzi-
 vekre fedel verttetetett, és a' felki Moyses-
 nek, az Ur Jესus Christusnak fel-fedett orcá-
 jára egyenesen nem nézhetnek, 2. Cor. 3. dik
 rész. 14. 15. dik vers. kit mi szegény pogá-
 nyokból lőtt keresztyének mint egy tükör-

ben látunk, és az ő ábrázattára el-is változtatunk, ditsóségból ditsóságra, ugyanint az Urnak Lelkétől, a' 18dik vers. A' mint azért az igen meg-félemlett, vagy meg-ijedett gyermek, tellyes erejével az ő attya kebelében futni igyekezik, hogy bátorfágot vehessen: Es mint a' vízben halni akaró ember, a' közel való czőlőp vagy támaszhoz tellyes igyekezetivel kap és ragaszkodik: Igy az Isten törvényétől, és annak menydörgés vagy menyűtő köhöz hasonlószerűségétől meg-ijedett lélek, fut és ragaszkodik egyedül csak a' Christushoz és az ő érdeméhez. Mikor azért meg-hallja, az az, a' szent írásból meg-érti, hogy ez az igaz Izraelnek királya, az Ur Jესus Christus, igen irgalmas, ottan Benhadaddal kevélységének és maga tettségének, vagy magában való bizakodásának fegyverét le-térfi, ditselkedésének tollait le-cserélti, és köteleket vetvén a' maga nyakába, le-tévén ezt magában, hogy az Izraelnek ez a' királya igen irgalmas természetű, siet jutni a' Christushoz, azért hogy ő néki meg-kegyelmezzon, ő tőle örök életet, felől remenléget vegyen, és tőle őtet meg-örvendeztető szót halhasson, és végezetre hogy bűnének elvisselhetetlen terhe alatt nyögő lelkének kőn-

1 Király.
20. rész.
v. 31.

XIII. RESZ. A' Hitnek első jeléről. 119

könnyebbséget lelhesse, Idvözítőnknek imez igireti szerint : Jöjjetek én hozzám valakik bűnötökkel meg-vadtok terheltetvén, én meg-könnyebbítlek titeket, Szent Máth. 11dik rész. 29dik vers. Így azért a' szegény bűnös lélek a' Christushoz mint erős törönyhöz futván, bátorfágot talál, és érdemét bűnös lelkének sebeire raggatván, mint valami flastromos, vagy ires ruhát, annak gyógyító ereje által, lelki egészsége végre szépen meg-ujjul. A' mint azért a' flastromos ruha sebre ragasztással, a' tisztító potio, ital, bé-vétellel szokott használni: Ugy szintén a' Christus érdeme-is, el-vétel és mienké tétel által. A' ki azért hiszen ő benne, az az, el-vészi, és magájévá teszi őtet minden érdemével és igazságával, el nem vész, hanem örök élete leszén, Sz. János 3dik rész. 16dik vers.

Péld. 18.
v. 10.

Ez jelből minden érdemesekek ezekben vehetik magokat, menyire mehernek elő dolgokban. A' ki áll meg-lássa hogy el ne esék, 1 Cor. 10. v. 12.

XIV. R E SZ.

Az

Hitnek második jeléről; melly

H 4

véte-

vétetik a' hitnek az őelőtte való
 czélban meg-határozá-
 sául.

1. Cor. 9. § 1.
 v. 26.

Sid. II.
 v. 23.

1 Király.
 rész. I.
 v. 10.

A Z hívő keresztyén ember, az
 Hitnek pályájában fut, de nem
 mint bizonytalanra; és harczol, de az eget
 nem vágja haszontalan. Hát? Ama' bizo-
 nyos czél féle, tudni-i lik a' Christus Jესus-
 ban való mennyei jutalomnak el-vételére,
 Philip. 3dik rész. 14dik vers. Erre nézve
 pedig a' mellyek a' háta megett vadnak azo-
 kat el-felejtí, és a' mellyek előtte vadnak,
 azokra igyekezik nagy szorgalmatossággal.
 Az pedig nem egyéb, hanem amaz *Unum*
necessarium, egy szűkfeges dolog, mellyet,
 mint jobb és fővebbik részt választotta va-
 la el Mária-is magának; az pedig nem egyéb,
 hanem a' bűnnek átka és kárhoztatása előtt
 (mint Adonia az oltárhoz) a' Christus Je-
 susban való igafsághoz ragaszkodás; annak
 minden igafságok felett való el-választása,
 abban való tőkélletes meg-elegedése és meg-
 nyugovása a' szegény hívő bűnös léleknek.
 Mert el-hinni, hogy valakinek bűne meg-
 botsáttatott; de azonban sem igafságban,
 nem találtni, és semmi igafságának lenni,
 nem

nem elég és tellyes vigasztalás. Hathato és
 tőkélletes vigasztalásunk azért minékünk
 az, ha Isten előtt tőkélletes igazságunk va-
 gyon; nem lehet pedig illyen igazságunk
 minékünk, más valamelly egyéb a' Chri-
 stus igazságánál; mivel azon kívül minden
 emberi igazság, nem tsak meg-vettetett
 ezútt a' Jerusalembéliek igazságával egy- *Jer. 6.*
 gyütt: hanem undok vérben ferteztetett utá- *v. 30.*
 latosság-is, *Is. 64. v. 6.* Fő ereje azért a' mi igaz
 hitünkek, melly minket idvőtségünk felől
 biztathat, az, a' melly minékünk igazságot
 szerez Istennek előtte, az pedig nem egyéb,
 hanem a' melly a' Christus Jesust minékünk
 igazságunká, válttságunká, és Isten előtt
 meg-szentelésünké teszi. *1 Cor. 1. v. 30.*
2 Cor. 5. v. 21.

§ 2. Ez hitnek ereje által azért igaz-
 zakká tétetvén, vagy inkább itéltetvén Iste-
 nünk előtt, mi a' kik az előtt hamissak va-
 lánk, és természetünkre nézve ellenségi I-
 stennek, és haragnak fiai: Istennek fiai és
 leányi leszünk. Isten-is minékünk igireti
 szerint Atyánk léssen; és ugy-is viseli ma-
 gát hozzánk mint Atyánk mindenben,
Sid. 12. Es ki-botsáttya az ő lelkét a' mi szi-
 veinkben, a' ki által Abbának, azaz, sze-
 relmes Atyánknak kiálthattyuk őtet nagy
 H 5 bizvást

bizvást, Gal. 4. v. 6. és a' Szent Lélek té-
fzen osztán mi bennünk bizonyfágot a' mi
lelkünkkel egygyütt, hogy mi Istennek fiai
vagyunk, Rom. 8. v. 15. 16.

Példa. § 3. Nem eléb lehetünk azért mi bű-
neink botsánattya felől bizonyosok, ha-
nem mikor Isten előtt magunknak igazsá-
got szerezhetünk. Mint p. o. ha valamelly
embert hamis és nem jó tselekedetiért meg-
fognak, és tömlőczben vetnek, az igazság-
nak rendi szerint, nem eléb botsáttatik-el,
hanem mikor dolga el-igazittatik; Igy itt-
is. Elsőben, meg kell minékünk az Isten
előtt, mint igaz Magistrátus előtt igazitta-
tunk; ugy lehet osztán, a' bűnnek árka, és
a' pokolnak tömlőczéből való ki-szabadu-
lás felől bizonyos reménységünk. Nem-is le-
het pedig mind addig-is hinnünk igazán,
hogy bűnünk meg-botsáttatott légyen, va-
lamig meg nem tudhattyuk és hihertyük bi-
zonyossan, hogy minékünk Isten előtt igaz-
ságunk vagyon. Oka ez: Mert Isten-is nem
igazittya-meg a' hamissát, mig hamis, Ki-
jövetel. 32. Es nem-is lehet, meg-lótt do-
lognak azt hinni, a' mi még nem lótt, nem
lótt pedig s' nem-is lehet meg, hogy a' ha-
mis igaz legyen. A' hitnek azért leg-elsőbb,
s' minket idvőzítő ereje nem az, hogy meg-
botsát-

XIV. RESZ. A' Hitnek második jeléről. 123
botsáttattnak legyen a' mi bűneink, ha-
nem hogy minékünk igazságunk legyen
Istennek előtte. Ebből foly-ki ofztán mint
valami kut-főből, a' mi bűnünk botsánattya
felől-is, a' mi bizonyos reménységünk, és min-
den háboruságinkban sokélleres és hathato
vizsgáztatásunk. Mert ugyan-is a' kit a' Tör-
vény meg-ment, ment ember az, fel-szaba-
dult már az a' vád, és kárhoztatás alól. Illye-
nek mind a' Christus igazságát hitek által
magokévá tévő hivek. Minek-okáért már
ő nékiek semmi kárhoztatások nintsen,
Rom. 8. v. 1. Idevalók, egy Isten felő An-
glus tudos embernek imez következő
szavai: *Credere peccata mea, propter Christum
esse remissa est potius experientia in credente iam
justificato; quam illud ipsum credere, quod requi-
ritur ad justificationem.* Az az, Hinni, (ugy-
mond) hogy a' Christusért meg-botsáttat-
tnak nékem bűneim, inkább meg-tapaszta-
lása, vagy észében vétele a' dolognak a' már
meg-igazult emberben, hogy nem az, a' mi
a' meg-igazulásra kívántatik.

§ 4. Innét meg-felelhetni szép kón-
nyen a' Jesuitáknak ime' két szarvu ellen-
vetésekre: Vagy igaz (ugy mondnak) az ^{A' Jezu-}
a' ki hiszi bűne botsánattját (tudni-illik ^{táknak}
akkor mikor hinni kezd) vagy nem: Ha ^{egy két}
^{szarvu}
igaz

ellen-ve-
rések.

igaz, tehát nem a' hit az a' mi meg-igazít: Ha pedig nem igaz, tehát hazugságot hiszen az ember akkor el, mikor el-hiszi hogy az ő bűne meg-botsáttatott. Ez igen színes ellen-verések K. az ellenkezőknek. Tagadhatatlan dolog-is pedig, hogy nem volna valami színe; melly alatt meg-árthat az igazságnak, mind elő s' mind hátul; főképpen ha helyes, és jó szemes nem léfzen reja

Felelet a'
színes el-
len-ve-
rése.

a' meg-felelet. Leg helyesb és fontosabb felelettel azért erre alig felelhetünk-meg, mint ha a' Hitnek elsőb és utolsobb tselekedit igen jó rendel egy-mástul meg-külömböztettyük; tudni-illik azt, a' melly adha-
rentianak, hozzá valo támaszkodásnak mondatatik: Attul a' melly evidentiának, certitudonak, és experienciának, az az, meg-terfzésnek, bizonyosságnak, és meg-tapasztalásnak neveztetik. Ez Hitnek kettős erei között, az első szerzi az Isten előtt valo igazságot a' bűnös embernek: a' másik kimutattya. Bé-foglalallya azért magában az első a' szűkölködő léleknek szűkségét vagy fogyatkozott állapottyát, és e' szerint, az igazság után:

Hinc fi-
des ex ef-
fectis di-
viditur
an fidei
Adha-
rentia &
Eviden-
tia.

1. Ehező és szomjuhozó kívánságát és ohajtását. Solt. 42. v. 1. Ísmég, 73. v. 2. Birák könyv. 14dik rész. 18dik vers.

2. Arrol

XIV. RESZ. A' Hitnek második jeléről. 125

2. Arrol valo nyughatatlan fáradozást és szorgalmatoskodását, Sz. Máth. 13. v. 45. 46. Sz. Luk. 2. v. 48.

3. Annak az Isten igiretiben fel-találását, el-fogását, és ahoz tellyes bizodalommal es meg-elégedéssel valo ragaszkodását, Sz. Máth. 13. v. 46. Philip. 3. v. 7. 8.

§ 5. Ez hitnek munkája: Elsőben meg-előzi a' mi Isten előtt valo meg-igazulásunkat: Mert valamig mi a' Christushoz nem juthatunk, ő hozzá nem ragaszkodhatunk, őtet egészen minden érdemével miénk nem tehetjük, mind addig-is hamisak vagyunk, és semmi igazságunk nintsen: De mihelyen reá szert tehetünk, véle részesülhetünk, és ő benne találrathatunk, azonnal mi-is ő benne igazaknak íteltetünk, és mint igazak kedveltetünk Istentől, imez menyből le-származott szava szerint Istennek: Ez amaz én szerelmes Fiam, kiből én meg-engeszteltetem, Sz. Máth. 3. v. 17. Ez immár az idvözítő Hitnek az az első ereje és tselekedeti, a' melly minket meg-igazít, és Isten előtt igazakká tészen. Másodszor, ugyan ez tselekedeti a' Hitnek meg-különböztetik; 1. Attul a' mi igazságunktól, a' melly volt világ teremtelének Rom. 16. előtte Istennél az ő decretomában: mert 25. 26.

az min-

az minket magunkban meg sem különböztetett (értsaz idő szerint bé-telleyesedésnek előtte) a' több kárhozatnak edényitől, sem valami változást nem tsinált mi bennünk, mivel még nem-is voltunk : Ez pedig mind meg-külömböztet minket a' kárhozatnak edényitől, s' mind pedig meg-változtat a' mi állapotunkban, ugy-mint a' hamissakból igazakká, s' a. t. ime' mondása szerint az Apostolnak : Illyenek valátok, de meg-mosogattattatok, meg-szenteltettetek az Ur Jesufnak nevében a' mi Istenünknek lelke által, 1 Cor. 6. v. 11.

2. Attul, a' melly az Istennek kegyelme által ez után következik mi bennünk, a' mellyből eszünkben kezdgyük venni, sőt meg-tudhatjuk bizonyosan, hogy minékünk igazságunk vagyon Isten előtt meg-szereztevé. Hogy-hogy vallyon? Mert mikor szolgai voltunk a' bűnnek, az igazságtul szabadosok voltunk: de minek-utánna meg-szabadultunk a' bűntől, Isten szolgai-vá lőttünk, mellynek gyümölcsét-is vóttuk, a' szent életet, mellynek vége örök élet, Rom. 6. v. 20. 22. Pelda :

Pelda.

E' dolognak valósága ki-tetűzik, és meg-értethetik az ollyan rabnak állapottyából, a' kinek dolgát Prokátora véghez viszi a' Magistra-

gistratus előtt és meg-fzabadittya, de azonbá még a' vasban és tömlőczben vagyon, bizonyos ideig. Ez meg-értvén hogy a' Prokátor őtet meg-fzabadította, ha hiszi szabadlágát, tehát mindgyárt szabadlága vagyon; de mivel még a' vas a' lábán vagyon, nem tudhatya bizonyossan, hanem mikor osztán a' vasból ki-vágatik, tömlőczből ki-botsáttatik, és szabadossan botsáttatik és jár, akkor veszi észében osztán ugyan valóban hogy szabadlága vagyon. Így vagyon itt-is a' dolog.

§. 6. Erős és hathato vigasztalást vehetnek innét, a' magok állapottyához gyanakodo szegény bűnösök, a' kik erőssen ragaszkodnak ugyan a' Christushoz, de azonban még-is sok kételkedő gondolatokkal ottan ottan szorongattatnak, s' vilongnak magok állapottyok felől: sőt mint egy gyanusok igaz hitekhez; ha tudni-illik, igaz hité az ő hitek, mivel nem bizonyosok tellyességgel felőle. holott a' bizonyosság nem természetéhez hanem tökéletességéhez tartozik a' hitnek; és hogy vagyonlága a' hitnek jól meg-álhat, annak bizonyoslága és érzése nélkül, mint meg-tetszik az alvo igaz hitű keresztyén embernek példájából; a' ki az ő alváltában nem érzi az ő hitit, de azért igaz hiti vagyon. Lehet
azért

128 XV. RESZ. A' Hitnek harmadik jelér:
 azért valakinek hiti a' Jésus Christusban,
 noha ő még nem bizonyos felőle. De azt
 is meg-jelenti bizonyos időben, a' buzgo-
 van imádkozó keresztyénnek az Urnak
 szentléges Lelke, tsak hogy nagy sürjen és
 Istenes buzgósággal, hitinek öregbüléséjért
 Istenhez kiáltani meg ne szűnnyék, és ezt
 mondani: Hiszek Uram, légy segítségemre,
 az én hihetetlenségemnek, Sz. Márk. 9dik
 rész. 24. vers.

XV. R E SZ.

Az

Hitnek harmadik jeléről; melly
 vétetik a' Hitnek vizsgálása tőrő
 ereje vagy munká-
 játul.

*Ab actu
 fidei re-
 flexo.*

§ I. **A**Z Hitnek a' czéltul vizsgálása tőrő
 ereje, vagy munkája két felé hat,
 avagy terjed-ki:

I. Az emberre magára a' kié a' Hit.

II. Másokra, a' kik a' hit által élő ke-
 resztyénnek külső állapottyát vagy
 életét szemlélik.

Az igaz hit által a' Szent Léleknek ket-
 tős kegyelme érkezik a' hívő keresztyénhez,
 az ő

az ő szívében való titkos izenet, vagy bizonyosság tételnek különböző mértéke szerint: Első, a' Szent Lélek igazság hirdető szava vagy bizonyosság tétele, hogy tudniillik néki már Istennek előtte tökéletes és állandó igazsága van, Rom. 8dik rész. 1 vers. Ismét 5dik rész. 1 vers. Második, ugyan azon Szent Léleknek lelki bekecséget mondó örömdetes izeneti, mellyel [mint az Idvőzítőnk születésekor a' félelmes szívű pásztoroknak szíveket az angyalok] megörvendeztet, a' nyavalyás félelmes szívű keresztyének szívet és buzlakodo elméjét.

Ez pedig el-érkezik a' hívő keresztyénhez két képpen:

1. Ama' titkos szó vagy biztató beszéd által; Midőn a' hit által szóló Szent Lélek szól az embernek szívében az ő fiui méltósága felől, és el-hiteti vele igaz okokból, hogy Istennek választotta, és hogy néki már Isten kegyelme által a' Christus az ő igazsága: mellyről szívében az Isten Lelkétől, mint lelki Secretariustól absolutionalis levele-is van, ugyan azon Szent Léleknek bizonyosság tételének meg-erősítő petsétivel egygyűtt, 2 Corinth. 1 rész. 22dik vers.

Elsőben
a' Szent
Léleknek
Isten elő-
igazsá-
gunk fe-
lől való
hír mon-
dása vag-
meg igá-
zító ize-
neti ál-
tal.

2. E' Szent Léleknek titkos biztató szava, az ő lelkeket meg-elevenítő és tápláló ere-

2.
Mtsoda
neveze-

tek alatt lo erejére nézve mondatik titkos Manná-
adgya a' nak, Jelen. 2. v. 17.
Sz. Lé-
lek elönk
ben ben-
nünkva-
lo hat-
hato és
biztato
munká-
ját.

Mondatik pedig:

1. Mannának: Mert a' miképpen a'
Manna táplállya vala az Izraelitákat a' pusz-
tában: ugy ez-is a' titkos Sidokat, az az, az
igaz keresztyéneket az ő bűnös természe-
teknek és életeknek pusztaájában, Sz. Ján. 6.
v. 32. mint maga jelenti Idvőzítőnk. En
vagyok (ugy-mond) az életnek kenyere,
a' ki én hozzám jő semmiképpen meg nem
éhezik, és a' ki én bennem hiszzen soha meg
nem szomjuhozik.

2. Titkosnak. 1. A' Szent Léleknek
titkos munkájára nézve. 2. Az ő titkos
erejére nézve. 3. Az emberre magára néz-
ve, mivel ezt senki egyéb nem tudgya, s'
nem-is tudhattya igazán, hanem csak a' ki-
nek adatik, és a' ki azt adgya a' Szent Lé-
lek. Mert, (igy szoll az Apostol) kitsoda
tudhattya az emberek között a' mi az em-
berben vagyon, hanem csak az ő maga lelke,
a' melly ő benne vagyon, 1 Cor. 2. v. 11.
Ismér, Tudgya Isten kitsodák az ővéi, 2 Tim. 2.
v. 19. Fejér kő adásával-is biztattyá a' Szent
Lélek ez illyetén jo keresztyéneket, az az,
a' Christus Jesus tőkélletes és elégséges ér-
demével, mellyel tőkélletesekké tőtte mind
örökké

örökké azokat a' kik meg-szenteltettek, Sid. 10. v. 14. Az pedig fejez kőnek mondatik annak minden sötétség és homály nélkül való valóságára és igazságára nézve; melly a' hit által meg-igazulo szegény bűnös embernek a' meg-igazulásban adattatik jelül az ő Isten előtt való meg-igazulásának bizonyosságára, és mint egy Salvus conductus, (úti levelül) az ő bátorfágos, de szent életének el-követéjére. Ennek pedig bélyege vagy pertséri a' meg-igazult keresztyen embernek új keresztyéni neve, mellyel (mint a' tanítványok Antiochiában) egykor a' pogány keresztyénné; a' jóvevény, vagy idegen örökösse; a' szolga, vagy rab, fiuvá; a' hamis igazzá; a' Saulus Paulusá; a' Zacheus Abrahám fiává; az Isten ellenfege Isten baráttyává, és végezetre az ördögnek meg-kötöztetett rabja, lészzen a' Christus Jesus örökös szabadosává, az az, ugyan valójában való, és lelki szabadosá. Mivel a' Fiu szabadította-meg őket, Szent Jan. 8. rész. 36. vers. A' kinek lelke a' hol legyen, ott legyen a' derekas szabadság, 2 Cor. 3. rész. 17. vers.

§ 3. Ez pedig a' Szent Léleknek biztato szava szokott következni gyakortább (noha nem mindenkor) a' törvénynek

132 XV. RESZ. A' Hitnek harmadik jeleröl.
 hegyeket fel-forgato, és föld indulásokat
 szerző [mint a' hatodik részben oda fel
 meg-értettük] iszonyu zugással fuvo fzele
 után, mint az állandobb és derekassabb bé-
 keiség-is a' nagy háboruság után.

Mikor,
 és mikép-
 pē követ-
 kezéka'
 nyava-
 lyás bü-
 nōshōz
 az Isten
 Lelkének
 meg-ör-
 vēdex te-
 zō keg'el-
 mesege?
 Elsőben.

Joh. 20.
 13. 14.
 Teremt.
 21. rész.
 16. vers.

Következik pedig két képpen: Első-
 ben, mikor maga-is a' Szent Lélek az igé-
 nek külső prädikállásával egygyütt pradi-
 káll a' mi lelkünknek, és meg-jelenti sze-
 gény lelkünknek Istennek hozzája szaba-
 dos és ingyen valo kegyelmességét, annak
 gyümöltseben az Ur Jēsus Christusban, kie-
 néki adott az Isten hozzá valo szerelmé-
 ből bűnének válttságára. Mert mint a' Mag-
 dalena hogy noha közel vala a' fel-támadott
 Christushoz, de még-is nem ismérheté-meg
 őtet: Hágár-is nem mészsze vala a' forrá-
 stul, de ugyan nem láthattya vala meg, ha
 Isten szemeit meg-nyitván meg nem mu-
 tattya vala néki: Így a' bűnös ember-is kő-
 zel lehet ugyan az ige prädikállása által a'
 Christushoz (mint amaz iffju az Evange-
 liumban) de nem tudhattya-meg soha-is
 Isten előtt valo igazságát és kedvességét, az
 igenek külső prädikállásából csak magá-
 bol, hanem ha a' Szent Lélek-is belől prae-
 dikáll és bizonyfagot téfszen, fel-nyitván ér-
 telmének szemeit, mint a' Lydiának, hogy
 meg-

XV. RESZ. A' Hitnek harmadik jeléről. 133

meg-tudhassá mi legyen az ő hivatalyának reménfége, és az Isten ditsóségének minémű gazdagfagi legyenek a' szentekben, Eph. 1. v. 18. Ez pedig a' Szent Léleknek belső bizonyfag-tétele avel különböztetik-meg, a' vélekedés, és meg-tsalható reménfegtől: 1. Hogy ez mindenkor az élő Hitnek és a' fiuvá fogadáfnak Lelkének munkája az emberben; nem a' maga gondolkodásból származott vélekedésnek haszontalan és el-mulo árnyéka. 2. Hogy ez mindenkor és egészlen, nem egyéb fundamentomon, hanem a' szent iráfnak egygyező igazságán fundáltatik. Nem ott hirdet azért ez békeféget (mint a' hamis Prophetak) a' *If. 6. 19.* holott semmi békeféget nintsen; hanem ott a' holott már a' Szent Lélek az Isten és bűnös ember között a' Christus Jesus érdemében a' lelki bekefégetnek fundamentomát felvetette és meg-erőssítette. Ezen kívül a' Sz. Lélek soha csak egygyetlen-egy bűnöst-is nem biztat Isten előtt valo kedvességgel, fő a' lelki-isméretnek titkos vádgyai által terhel és kárhoztat, és mint ajton álló, ugyan tilt az Istenhez valo meneteltől, és ő benne valo helytelen reménfegtől. Ha (ily szoll az Apostol) a' mi lelkünk isméreti minket nem vádol, bizodalmunk vagyon az Isten-

134 XVII. RESZ. A' Hítnek harmadik jelérök
 nel, 1 Joh. 3. v. 20. mint ha azt mondaná:
 ha vádol lelki-isméretünk, nem mehetünk
 Isten eleiben tellyes bátorfággal. Tsak az
 azért itt kedves a' kit a' Szent Lélek ditsir,
 nem az a' ki magát ditsiri, 1 Cor. 10. v. 18.
 mert a' Szent Lélek biztato kegyelme nél-
 kül, a' bűnös lelki-isméret merő Paraditsom
 ajtaja eleiben állattatott fegyveres angyal,
 a' ki a' nyavalyás Adámot, mind maradéka-
 val egygyűtt a' bé-menéstől ellenzi, Ter.
 2dik rész. 29. vers.

Másod-
 szor kö-
 vetke-
 zik.

2. Másodszor akkor, mikor a' bűnöst
 bűnéről meg-gyózi, lelki éhel halandová-
 téfzi, ama' tekozlo fival egygyűtt, a' Chri-
 stushoz menni serkengeti, őtet hiti által ma-
 gájévá téteti, szivében hiti által, mint vala-
 mi kintses ládában el-rejteti, azért hogy
 ne éllyen ő tovább maga, az az, ne téssek
 magának az ő tselekedetinek igazságában:
 hanem éllyen a' Christus ő benne az ő igaz-
 ságával, Galat. 2. v. 20. Ephes. 3. v. 17.
 Ez uton a' melly embernek szivében el-ér-
 kezik a' Christus, a' felől méltán azt mond-
 hatni mit a' Zachæus háza felől: hogy az
 nap lőtt annak a' háznak idvősége, Luk.
 19dik rész. 9. 10dik vers.

Két nagy
 kétség a-

§ 4. Innét két nagy kétség alatt forgo
 dolognak mehetünk mi végére:

I. Hogy

136 XV. RESZ. A' Hitnek harmadik jelér:
 hatyák hogy ők isméri az Istent, 1 Joh.
 2. v. 3. Solt. 119. v. 14. Luk. 1. v. 6. Add
 hozzá ezekhez a' szenteknek-is példájokat,
 melyekről nézd-meg, Solt. 116. v. 10. Job.
 19. v. 25. 2 Timoth. 1. v. 12. Rom. 8. v.
 38. 1 Corinth. 7. v. 40. 2 Timoth. 4. v. 8.
 1 Joh. 3. v. 14. Tselek. 8. v. 38. Ha pedig
 valaki ezeket rend kívül valo jelenésnek
 itélnéje lenni, azoknak meg-felel az Apo-
 stol, 2 Corinth. 4. v. 13. mondván: Miné-
 künk-is ugyan azon hitünk vagyon, mint
 irván vagyon: Hittem (ugy-mond) azért
 fzollottam. Mi-is hiszünk azért, és azért
 fzollunk.

A' má- A' második-is ki-tetfszik ime' követke-
 sodik-is zendő okokból:

meg-tet-
fszik.

1.

1. Mert az Isten bizonyittya az ő be-
 fzédében, hogy a' ki hiszen az ő Fiában,
 annak örök élete vagyon, és kárhozatban
 nem mégyen, sőt hogy semmi kárhoztatá-
 sa nintsen, Sz. Ján. 3dik rész. 18dik vers. Is-
 még, 6dik rész. 51. 52dik vers. Rom. 8dik
 rész. 1 vers.

2. Mert igiretünk vagyon rola, hogy
 ha kérjük el-veszfszük. Hiszünk azért az
 igiretnek, és kérjük az igiretet azért, hogy
 el-vehesfszük, Szent Márk 11dik rész. 24. v.
 Sz. Ján. 1 level. 5dik rész. 15dik vers. Solt

XV. RESZ. A' Hitnek harmdik jeléröl. 137

145. 18dik vers. Igy Dávid-is el-hitte bizonyosan a' Náthán beszéde szerint, hogy Isten el-vőtte az ő bűnét, és bűnével egygyütt büntetését-is, 2 Sam. 12. v. 12. 13. De azért ugyan nem szűnt-meg az Isten kegyelmének meg-érzésejért nagy buzgóssal könyörgeni, Solt. 51. v. 13. 14.

9. 5. Nagy és terhes okok-is viselik az igaz keresztyéneket, hogy ezt tselekedgyék:

1. Mert ha hitek mindenkor erős volna-is, de a' mi nagy méltatlanágunknak, és Isten ellen sok fogyatkozásinknak, mint annyi meg-bűszhött testünkbeli sebeknek érzési, buzgo könyörgéseket fatsarnak-ki a' mi töredelmes szívünkbelől; nem külömben mint a' több szentekéből-is, ugy-mint szent Dávidbol, szent Pálbol, Solt. 38. Rom. 7. v. 23. 24.

2. Mert tudgyuk mi azt, hogy a' Christus érdemejért meg-engedtettek ugyan minden bűneink, mint elégséges árrért: de azért a' mi bennünk lako bűnök ő magokban ugyan kárhazatosok; és mivel mig e testben élünk [noha test szerint élni tellyes igyekezettel kerülni igyekezünk] nem lehet hogy ne vétkezzünk, mivel nintsen a' ki ne vétkeznék: Sőt az Apostol mondása szerint; mindnyájan sokakban sokakat

Hogy terhes okokrolván feltetnek a' hitek, hog' minden nap könyörgésnek noha megbotsátatának bűnök.

1. Ok. Mert érzik a' bűnökért lelki sérelmeket.

2. Ok. Mert tudgyák, hogy az ő mindennapi bűnök kárhazatosok magokban, és hog' öné-

kik nagy károkat tehetnek. vétkezünk. Inaét tudgyuk, hogy méltok volnánk a' halálra: Es hogy a' mi minden-napi fogyatkozásink igen nagy károkat te-
1 Reg. 8. Jac. 3. 2. Rom. 1. v. 22. hetnek minékünk mind a' mi külső mind a' belső vigasztalásinkban: azért hogy eze-
ket el távoztathassuk, könyörgünk nagy alázatosan, és a' mindennapi, orái, főt-
szempillantási bűneink ellen, mindennapi vigasztalást, uj kegyelmet, és bűn botsána-
tot kérünk, mivel Idvőzítőnk-is ugy tani-
tott minket a' mindennapi könyörgő imád-
kozásnak formájában.

3. Ok.
Mert minden napi könyörgésünkben mint egy el-vész-
jük I-
stentől nekünk szerez-
tetett ja-
vainkat.

3. Mert a' hitet szerző lélek ó benne egy-
szer s' mind könyörgéseket szerző lé-
lek-is, Rom. 8. v. 26. Noha azért Isten-
előtt való igazságunkrol zálogos levelünk-
is vagyon szívünkben. igaz hitünk által,
mindazonáltal mikor könyörgésünkben azt
mint egy szemünk eleiben terjesztyük és
szemléllyük, nagyobb örömünk és bizo-
dalmunk vagyon felőle; nem külömben,
mint mikor a' fel-nevekedett fia atyától né-
ki hagyatott kintset a' tutor keze alol ke-
zéhez vészti, és minden napon szemléli.

4. Ok.

4. Mert a' mi igazságunk, még tsak a' Christusban tőkélletes, nem mi magunk-
ban. Hogy azért nagyobb mértékben legyen
mi bennünk az igazság, ha szintén tőkélletes
és hiba

és hiba nélkül nem lehet-is, és lelkünk-isméretibenn-is tsendesebbek lehetsünk, a' mi alázatos és sürű könyörgésünkben nem szűnünk-meg a' Christus tökéletes igaságát saját magunkévá tenni, és annak telyeslebb mértékere telyes igyekezettel igyekezni.

Azért: 1. Mert ha arra hitünknek szemivel szűnetlenül nem nézünk, a' nélkül a' naponként való esetek miatt csak háborog szegény lelkünk, azok szűnetlenül szemünk előtt forogván, Solt. 51. v. 5.

2. Mert erőtelen hitünknek sokszor homályos, sőt majd kétséges bizonylág tétele; hitünknek-is annak-okáért gyengeségét akarjuk segiteni, és hogy bizonyos jelből meg-ismértessé Isten velünk ez által hozzánk való jó akarattját, Solt. 86. v. 17.

3. Mert noha eredendő bűnünk naponként fogyton fogy mi bennünk, Isten kegyelme által, 2 Cor. 4. v. 10. de bennünk marad mindenkor romlott természetünkben mélyen el-folyt gyűkere, mellyben tselekedet szerint való bűnünk mindenkoron szaporodton szaporodik. Mint az uj sebeket azért az uj kötéssel, ugy mindennapi esetinket uj meg-térésekkel, és abból származott uj könyörgésekkel akarjuk meg-orvoslani, azért hogy a' lelki uj életnek el-követésére ujabb

jabb erőt vehetsünk, és mindennapi külön külön magában valo bűneinknek, magokra néző botosanattyát szivünkben meg-érezhessük, Sidok. 13. v. 15. Solt. 32. v. 3. 4. 1 Joh. 1. v. 8.

4. Mert a' mi hitünk ki-folyo kut-fő ; a' könyörgések abbol ki-származo folyamatok. Hogy azért teli legyen mindenkor igaz hitünknek ki-folyo forrása, az az, hogy hitünk nem csak meg-gyűkerezhessek, és meg-is tartassék mi bennünk Isten kegyelme által (mert az által őriztetik hitünk, 1 Pet. 1. v. 1.) hanem hogy öregbülhessen-is, arra igyekezzünk minden alkalmatossággal ; Így tselekedett Dávid-is házának meg-erősödéséjért, 12 Sam. 7. v. 15. 27. 1 Chron. 17. v. 25. Így Idvőzítőnk maga-is juhainak (kiket tudot jól, hogy senki ki nem ragadhatna kezéből, szent Ján. 10. v. 28.) el nem veszésékért, Sz. Ján. 17. v. 11.

5. Mert lelki szabadságunkal, még e bűnnek idejében nem élhetünk tellyes bátorsággal. Hogy azért minékünk némelly részben lelki raboknak a' bűnnek köteleivel hátra kóttetett kezeink meg-oldattassanak, gonosz kívánságinknak lelki békoit, lelkünknek lábairól (azaz, indulatinkrol) le-vágattassanak, és az órdógnak bűnnel tellyes

XV. RESZ. A' Hitnek harmadik jeléről. 141

teljes bűdös tömlőcéből ki-szabadulhassunk,
a' bűnnek szolgálból kegyelemnek fiaivá
lehecsünk, hogy Istennek szabadossan, sőt
ugyan gyönyörködve, szolgálhassunk,
Deut. 28. v. 47. Rom. 6. tudván azt, hogy
ha a' bűnnek szolgálunk meg-halunk, de ha
szolgálunk Istennek, annak vége szent élet,
és ennek örök élet.

Ez már a' szengény bűnös embernek
igafsága Istenének előtt. Ez magára nézve
az ő lelkebeli békesége, és mint egy e' vi-
lágon valo fengéje a' más világon követke-
zendő örök életnek, mellyel a' Szent Lélek
meg-álván a' bűnös embereknek szivének
közepin, kőszönti őket Istennek béke-
ségével. Melly békeség mindenek felett va-
lo, még értelmeket-is fellyúl mulo, mellyel
meg-erősíti, sőt meg-is őrzi a' Szent Lé-
lek a' mi lelkünket az örök életre az Ur Je-
sus Christusban, Philip. 4. v. 7. Mivel nem
csak reánk bizatott ennek meg-őrizése; mint
Adamra az első szentség, hanem Isten ereje
által őriztetik mi bennünk a' meg-jelenésre,
Szent Péter I lev. I. refz. 5. verő.

Az adósságért tömlőczben vetendő em- *Hason-
latosság.*
ber meg-tudván, hogy más derekas jo aka-
roja meg-fizette érte az adósságot, ottan
le-tész arrol valo busulását, és nagy öröme
fog

fog rajta következni: Így vagyon dolgozó szegény lelkünknek az ő fok, és megfizetetlen adósságát megfizető egy Idvőztőjével, az Ur Jéhus Christussal, Sz. Matth. 18dik rész. 27dik vers.

XVI. R E SZ.

Az

Hiveknek minden-napi félelmek és kételkedésekről; és ellenben a' világ fiainak béke-séges, és örömmel folyó állapottyokról.

§ 1. **A'** Hitnek bizonyosságával, és az által a' hiveknek állandó, és tökéletes békeféségével nem kevesé láttatik ellenkezni a' hiveknek mindennapi rettegek, kételkedések, és az ő mindenkori fok háboruknak és külömb-külobmb-fele bántodásoknak zajjával folyó világi állapottyok. Sirnak ok szegények és zokognak, Idvőztőjöknek jóvendőlése szerint, s' e' világ ellenben kezeit őszve vervén kaczag és tombol. Ezt látván, sőt minden-napon meg-tapasztalván magokon a' szeginy gyenge hitű hivek, mit gondolhatnak elméjekben, és mire fakadhat-

hatnak ki beszédekben? Arra a' mire amá' tséplő ember Gedeon; tudni-illik: Ha Isten
 vagyon velünk, miért talált minket mind ez
 a' nyavalya? Vagy Dávid, Solt. 73.v. 13. 14. Birák
könyv.
része. 6.
v. 12. 13.
 Hijában tartottam tisztán az én szivemet,
 és hijában mostam-meg ártatlanságban az én
 kezeimet: mert mindennap nyomorgatta-
 tom, és minden reggel ostoroztatom. Sőt
 némelly nagy nyomorúság között veszeke-
 dő bus lélekben a' Jeremiás Istennel perleke-
 dő indulattya-is fel-találrathatik, melly sze-
 rint meg-vallya ugyan, hogy az Isten igaz
 a' mint maga úgy minden ő tselekedeti-is:
 de azonban örömeit ugyan szemben állana
 Istennel ha lehetne, és okát kérdené a' hi-
 veknek háborgatásoknak, és az istente-
 leneknek békelességes és jó szerentsés álla-
 pottyoknak, Jerem. 12dik rész. 1. 2. 3dik
 vers. Ugyan-is ha a' hiteknek Istennél mind
 igazságok s' mind békelességek vagyon; ha
 az ő hitek mind igazito hit, s' mind béke-
 séget szerző; honnét vagyon hát az ő el-
 mejebéli sok nyughatatlanságok, bántodá-
 sok, és sok külömb külömb félc háboru-
 ságok? Talám a' kiknek illyen az ő világi
 sorfok és állapottyok, azoknak nintsen igaz
 és idvőzítő hitek? Oh balgatag természeti
 erőtelenég! és kéfedelmes sziv mind az-
 oknak

oknak el-hitelére, a' mellyeket meg-mondottak a' Propheták, sőt maga-is Idvőzítőnk. Avagy nem ezeket kellé a' Christus Jesust követő igaz hiveknek szenvedniek, és úgy bé-menniek a' mennyei ditsőségekben? avagy nem ezé a' menyországnak minden szentektől, sőt magától-is az Istennek Fiától meg-nyomattatott uttya? Jo eleve meg-mondotta ezt tenéked, a' ki Christus tanítványa vagy, Idvőzítőnk; azért, hogy midőn rejád következnek, meg-emlekezhessél, hogy ő meg-mondotta tenéked, Sz. Ján. 16dik rész. 4dik vers. Így lévén azért a' dolog, meg-teszik hogy nem a' hittől magától, hanem inkább a' hihetetlenségtől, természetierőtleniségtől és gyarlóságtól vagy on még a' jobb keresztyénekben-is a' gyakor kételkedés, rettegetés, és elméjébéli hányódás és nyughatatlankodás, a' mint maga meg-vallja ezt Dávid, a' 31dik és 73dik Soltáriban. Az első helyen a' maga hirtelenfégét vádollya, s' azt mondgya a' 23dik versben, hogy csak hirtelenfégében mondotta azt maga felől, hogy Isten őtet el-vette szemei elől. A' második helyen maga gondolatlanfágát, hogy a' kegyelenségnek gyakorlataban, a' hitetleneknek jo szerencsejeket látván, és az Isten szeretőknek nyomor-

morgattatásokat, ott meg a' világosságban-
 és meg-ütkezött, nem gondolván meg,
 hogy igen fikon helybeztettenek az istente-
 llenek, és hogy nyakra főre akarja Isten őket
 alá haigálni, és hogy csak hizlalni akarná
 most őket, és el-keszíteni a' meg-ölésnek
 napjára, Jerem. 12dik rész. 3dik vers. Es el-
 llenben, hogy hasznos volna a' kegyesség
 mindenekre, úgy-mint a' mellynek igireti
 volna mind e' világon, s' mind a' más vi-
 lágon való meg-ajándékoztatásáról. Szent
 Pál 1 Timoth. 4dik rész. 8dik vers. Ezeket
 Dávid maga meg-vallja, de ezeken kívül
 vadnak még ennek közönségesebb okai is.

I. Mert nem mindenkor tudhattya azt *Hogy az*
 meg az ember a' mie vagyon; mert néha *igaz hi-*
 történik, hogy az ember még a' kezében *tűek-is*
 való kést is szorgalmatosan keressse. Az uj- *neha-né-*
 ja nem született embereknek iszonyu sok *ha félnek*
 bűnei vadnak, de egygyet sem tanulhat és *és kétsé-*
 tudhat meg benne derekasan az ő idvős- *gesek, mi*
 ségére. Ellenben, az ujjá született keresz- *okai le-*
 tyén ember ugyan szorgalmatosan vizsgálja *hetnek?*
 sokszor az ő gyarló természetiben lappan- *1. Ok.*
 go bűnöket, de még sem tudhattya meg *Job. 10.*
 mindeniket, hanem a' Jobbal Istentől kéri *v. 2.*
 hogy meg-mutassa, vagy tudtára adgya né- *ismég,*
 ki, a' végre hogy annál inkább el-kerülhesse. *13. v. 23.*

Azért mivel meg nem tudhatták, azért azt is hozzá adgyák mindennapi áhitatos könyörgésekhez, hogy az ő titkos bűnök-
ből meg-tisztítsa Isten őket. Így azért, hogy a' nálla való kést kereső ember, nem tudhattya-meg ideig, hogy a' kés nálla: Hogy mind az ujja született, s' mind az ujja születetlen ember nem tudhattya-meg az ő bűnét, vallyon következik innét, hogy amannál nem volna a' kés, vagy hogy imezeknek nem volna bűnök? Nem itélem. Így, hogy te jobb keresztyén, néha néha kételkedel, hogy rettegész, nem mindgyártmondhatod azt magad felől, hogy nints tenéked hited. Mert, a' mint az asziszony ember méhében élő gyermek él ugyan minden bizonnyal, de magát élni az idétlenség miatt ő nem tudhattya; ugy lehet tenéked-is dolgod, a' te hitbéli kitsinyféged miatt. Rejád tartozik azért Idvőzítőnknek ime' feddése: Mit felsz oh te kitsiny hitű ember! Szent Máthenak 8dik részében, a' 26dik versben.

2. Ok.

Mert a'
hienek
vagyon-
sága né
az érze-

I I. Mert a' hitnek vagyon-sága, bizonyos, nem az érzésre nézve annyira és mindenkor, mint a' következésre. A' részeg, alvo, vagy igen beteg ember, e' világban vagyon ugyan az ő igen nagy betegségében,

ben, de nem tudgya magát e' világban len- *se bizo-*
ni; lőt mikor más valaki tudgya jól ötet *n'os min-*
élni, akkor-is maga nem tudgya magát élni: *denkor.*
ugy lehet dolga néha a' jo hitű keresztyén- *Erre hár-*
nek-is az ő hitivel. *mas pél-*
da.

1. Mert sokszor a' hitről valo gondvi- *I.*
seletlenségnek mély álmában [mivel mint *Példa.*
oda fel meg-jelentők, a' szükségeseket nem
tudgyuk, mivel a' nem szükségeseket tanul-
lyuk] annyira el-aluszik, hogy nem hogy
kitsiny, de még nagy erejét-is a' hitnek nem
veheti észében. Mint Jákob az Urnak ma-
gának-is jelen létét Luzban, Teremt. 28dik
rész. 16dik vers.

2. Mert e' világi gyönyörűségben, és *2.*
tobzodásokban-is nem kevesen szintén ugy *Példa.*
bé-merülnek, mint a' korso, vagy egyéb e-
bény a' mély vízben. Melly miatt nem
hogy hiteket, a' ki titkos, de még ember-
séget-is tellyességgel el-felejtik. Es mint
ama' barom király Nabugadnesár, hogy a'
baromi szivel, baromi természet-is visele,
ugy ezek-is. Innét ha életeket meg-nézed
ez illetén emberből lőtt vadaknak, egyebet
nem láthatsz benne baromi oktalanság-
nál, ugy hogy látván őket, magok visele-
fere nézve, igazán nem mondhatod hogy
embert (annál inkább emberiségest) látisz,

(noha ők úgy szokták egymást nyalogatni) hanem hogy fene, rusnya, és gonosz vad állatot az emberi személyben. Ezek (kérlek gondolkodgyál felőle) ha szintén hitek volna-is, (mint Lothnak, Noenak) hogy-hogy vehetnék ezekben? Magokat nem tudgyák hol, s' mint vadnak; hát mustár mag vagy szikrához hasonló hiteket hogy-hogy tudhatnák-meg az ő titkos erejében és mértékében? De nem tsuda, hogy ez illetének közzül sokan nem érezhetik-meg hiteket, mert talám nintsen-is. Ez negyed napi büszhőttfégből tsak az egy Szent Lélek az, a' ki az illetén embert felköltheti, vagy Lázárral mint egy koporóból ki-hihattya, és lelki érzékenységgel meg-ajándékozhattya, ama' mondás szerint: a' Lélek az, a' ki meg-elevenit, szent János. 6dik rész. 63dik vers.

3.
Példa.

3. Mert az életnek sok féle zuzavari, és tengeri haboknak hányattatásához hasonló hányattatási-is, mint valami belső részeinket szorító nyavalyák, vagy elméinket meg-háborító hagymáz betegséghez hasonló sok busulásink, és mód nélkül való meg-indulásink-is, nem kevesse meg-szokták hitünknek világát homályosítani, és mint valami égő tüzet Istenhez való buzgóságunkat,
a' sok

a' fok kedvetlen gondoknak haszontalan hamvában bé-takarni. Innét, mivel világosságot várna a' szegény keresztyén, s' fértégre talál, az Istennek jó akarattyának fényét remélven, mégis homályosságban jár. If. 59dik rész. Majd Dáviddal, az ő reményfegyével ellenkező dolgokat eszébe vévén, a' kétségnek szeleitől kezd környül vértetni, és azoktól ingadoztatván, és Dáviddal csak nem azt mondani: Bizony hazugok minden emberek. Ezt értvén, az Isten ígéjével ötet biztató Isten szolgálaira, Solt. 116. v. 11. Avagy kápolodni, és árnyékhoz vagy inkább semmihez hasonló kegyes életek felől így szollani: Hiában tartottam tisztán az én szívemet, és hiában mostam meg ártatlanságban az én kezeimet, Solt. 73. v. 14. Es végre a' Sionnal így panaszkodni: El-hagyott engemet az én Istenem, és az Ur el-feleltkezett én rolam. Ismét Dáviddal: Ki-vágattattam, nem győnyörködik az Ur én bennem, s' a. t. De ezek, mind csak a' Sátántól a' jó keresztyénfégnek útára gőrdített akadályoktól való irtozásoknak és erőtelenségeknek hirtelenkedő szavai; mellyeket az erős hitű keresztyénnek inas lábaival által kell vala lépni. Ezekben, mint vas rostákban nem a' tsupa

konkolyok szoktak vettettetni; hanem az abajdoczos és polyvás buzái az Ur Istennek, kik azért adattatnak a' meg-rostaltatásra, hogy meg-tisztullyanak; hogy, Ignatius Martyrral tisztá buza kenyerei lehessenek Istennek. A' nyomorúságoknak szintén a' leg-nagyobjai-is nem egyebek, hanem ama' három iffjakra hétszerte inkább bé-fűjtett tűzes kemenczék, kikben maga-is jelen szokott lenni az ővéivel az Istennek Fia, Daniel. 3dik rész. 25dik vers. Is. 63dik rész. 9dik vers. Itt a' három Ifjakat tűzből ki-vévő férfiak meg-emésztetnek akkor, mikor Sidrák, Mesák, Abednegonak, még csak köntösök szőri-is meg nem perfeltetnek; sőt a' kiknek az ellenségeknak reménységekre nézve, meg kell vala a' tűztől emésztettetniük; ugyan azok irigykednek nagy bosszszonkodásokra, minden ártalom nélkül majd ki-jőnek a' nyomorúságoknak égő

1.Sz.12. tűze közzül. Mivel az Ur az ő nagy nevéjért nem hadgya-el őket mind örökké: mivel örökké-valo szeretettel szereti őket, Jer. 31. v. 3. és ha egy szem-pillantásig el-hadgya-is őket, de örökké-valo irgalmasságából ismét őszve-gyűjti őket, Is. 54. v. 3. Solt. 89. v. 30. Es így a' mi őket gyótri, egy szem-pillantásig valo, de a' mi örvendezteti, örök-

XVI. RESZ. A' Híterlenek: világi öröm: 151
örökké-valo. Mint az élő fak azért télben,
hogy noha nem zöldellenek, és nem gyümölcsöznek, de azért nyersnek: úgy vagyon sokszor a' híveknek-is az ő állapottyok. De ez vigasztalások, hogy akkor-is épp Istennek hozzájuk valo Atyai szerelme nem külföldben mint Dávidnak Absolonhoz, 2 Sam. 13 dik rész. 29 dik vers. ki haza nem akará ugyan hivatni őtet a' számkivetésből; de azért atyai szíve ugyan utánna szakadoz vala. Egyenesen így vagyon az ő fiain és leányin szánakozó Istennek-is Atyai indulatya az övéihez, ki még az ő haragjában-is meg-szokott emlékezni az ő nagy irgalmaságáról, Habac. 3 dik rész. 2 dik vers. és nem feddődik ő vélek mind örökké, mert jól tudgya melly gyarlók és porok, azért mint Atya az ő fiain, úgy könyörül azokon a' kik őtet félelemmel tisztelik, Solt. 10. 3.

Jer. 3°

III. Mert az igiretek, mellyekkel az Ur Isten biztatta eleitől fogva, s' ma-is biztattya a' híveket, nem az hogy hiteknek világa meg nem homályosodhatik, hanem hogy meg nem fogyatkozik tellyességgel, Sz. Luk. 22 dik rész. 31. 32 dik vers. Ezzel azért biztatván Pétert Idvőzítőnk, nézd-meg mit ad hozzája, azt mondgya hogy a' Sáthán ki-kivánta őtet a' meg-rostálásra,

152 XVI. RESZ. A' Hitetlenek világi öröm:
hogymint meg-rostaltatik a' buza a' vas ro-
stában, ugy ő-is (és ő véle egygyütt minden
hiv keresztyén) meg-rostaltassék, az ő ez
életet sereggel követő sok nyomorúságok
és késértetek között. Ezek azért ha kit a'
hivek közül el-burítanak (mint hogy nem-
is lehet egyébként) arra szűkléges-képpen
setétség következik, mellyben ő néki ideig
kell járni. De hívleges az Isten, nem had-
gya fellyebb őtet késértetni, hanem a' mint
el-szenvedheti, sőt erővel-is segíti őtet, hogy
el-szenvedhesse, az után pedig maga utat-
is fog mutatni a' meg-szabadulásra, 1 Cor.
10dik rész. 14dik vers. A' ki azért a' nyo-
morúságoknak setétségében jár, s' nem
bizhatol hitednek tellyes erejéhez, hald-
meg melly jó tanátsot ad ő maga néked, a'
te nyomorúságodat szemlélő édes mennyei
Atyád, Isa. 50. v. 10. Kitsoda, ugy-mond,
közöletek, a' ki féli az Urat? halgassa az
ő szolgainak szavát; vagy ki setétségben
jár, és kinek semmi világossága nints, biz-
zek az Urnak nevében, és támaszkodgyék
az ő Istenéhez. Mi követi pedig azt a' ki
azt tselekefzi? Meg-mondgya ide aláb az
ötven-ötödik részben, mondván: Könyő-
rúlven könyörül ő rajta. Ismég, Job.
5dik rész. 19dik vers. Az ő sok nyomo-
rúsá-

XVI. RESZ. A' Hitetlenek világi öröm: 153
ruságiból-is meg-szabadítja őtet, és az ő
számtalan sok háborúságiban-is nem illeti
őtet a' veszedelem. Lásd-meg Solt. 91. v. 1.
Példab. 24. v. 16. Solt. 106. v. 44. 45. Jer.
26. v. 19.

IV. Mert az Istennek igireti, és ő ma-
ga-is a' hit merő lelki, mellyre nézve a' testi
okoságnak mindeniket hinni felelte nehéz.
Vajki kettős Tamás ez a' meg-romlott ter-
mészet még az igaz hivekben-is nagy sok-
szor! Moyses ugyan nagy keresztyén vala,
de még-is nézd-meg mit felel az Isten igi-
retire, Száml. 11 dik rész. 22. vers. Nemde
őkrök vágattatnaké le, és juhok, hogy elég
hús legyen? Avagy a' tengernek minden-
halai őszve gyűjtetneké? és a. t. mint ha azt
mondotta volna: nem léfzen az. Mitsoda?
Hogy az Izrael táborában egy egész hol-
napig elég hús legyen a' meg-ételre; mivel
azt-mondotta vala Isten. Ha azért Moyses
igy kételkedhetett, főképpen a' testre néző
igiretekben;vallyon a' gyengébb hitű, de azért
igaz keresztyén nem kételkedhetiké? Nem
fundállya ugyan soha-is a' jó keresztyén az
ő Istenbéli bizodalját az ő jó tselekedet-
tin: de azért mikor észében vészi termé-
szetinek gyarolását, a' kéfértetekben és a'
kedvetlen állapotokban Isten ellen való zu-

154 XVI. RESZ. A' Hitetlenek világi öröm:
golodását, elméjének nyughatatlankodását.
főt még a' joban-is fok rendbéli fogyatko-
zását: Oh vajki nehezen hiheti-el, hogy na-
gyobb legyen az ő hitinek ereje az Isten ke-
gyelmességéhez való ragaszkodásban, mint
e' világi kedvetlen állapotoknak erejek a'
késértetekben: Es hogy kézsőbb volna az
ő természetinek hajlandósága, az Isten pa-
rantsolatihoz való engedelmségre; mint
meg-romlott természetinek vakmerősége,
az Isten ellen való engedetlenségre. Mel-
lyeket mivel nem vehet észében, kűszkódik
ugyan fokszor gyenge hitinek ereje szerint,
és fok kételkedő gondolatokat-is meg-
győz: de nem kevésszer meg-is győzetik,
és Isten parantsolattyához való engedetlen-
ségének jég-nél-is síkosabb ősvenyén annyi-
ra meg-síkamlik, hogy tsak nem előre-is
esik a' Dáviddal, Solt. 73. v. 2. Noha azért
a' hitnek tulajdon természeti a' volna, hogy
ki-rekesztene minden kétséget, de nem le-
het, mert maga-is a' hit ez életben nem
mehet tókélletességre minden részeiben,
mivel a' meg-romlott természet-is nem
szentelteshetik-meg egészen. Követi azért
kétség gyakorta nem annyira a' hitet, mint
a' hitelben való gyengeségét. Mert:

1. Ez igen meg-romlott természetben
ben-

benne szorult-meg a' kételkedésnek magva, melly nem lehet hogy ki ne tsirázzék nagy gyakorta, noha a' hivekben az ő tulajdon gyümölsét, a' kétségben esést, soha meg nem érlelheti: mivel az Ur kézen tartya őket, és ha el-esnek-is fel-kelnek ismét Isten kegyelmé által, Péld. 14dik rész. 26dik vers.

2. Mert a' hitnek napjai ollyak, mint az esztendőnek napjai, mellyekben sok felleges, szomorú, és háború, keveslebb tiszta, tsendes, és örvendetes. Gyakorta tsak egy holnap alatt-is sok felleges, zivataros, és szél-veszes idők szoktanak következni. Szent Pál tsak mig Romában el-érkezék-is, olly szerentsétlen napjai lőnek, hogy sok napokig sem a' napot, sem a' tsillagoknak fényeket nem láthatá, Apost. Tsel. 27dik rész. 20dik vers. Ugy folynak nem tsak néha-néha, hanem többször a' hitnek-is az ő napjai e' nyavalyás életben. Mert a' miképpen hogy a' sok és sűrű levelű fát inkább meg-ingattya a' szél: Ugy az igaz hiveknek-is többek az ő szorongattatások itt e' világon. Honnét a' mint hogy állapottyók nem egyenlő: azonképpen sem hiteknek világa nem egy mértékű; sem az Isten kegyelmének közlése nem egy formájú ő benne. Innét vagyon, hogy még a' jó keresztyének-is

156 XIV. RESZ. A' Hitetlenek világi öröm:
nek-is nem egy-aránt nézhetik mindenkor
és érezhetik az Isten kegyelmének nap fé-
nyét, és az által a' Sz. Léleknek-is vigasztal-
lo erejét. Sokszor, mint a' burhonyagos
időben a' nap világa, úgy mutogatya az I-
sten kegyelmességének világa magát ki a'
hiveknek-is az ő világi életekben. Moyses-
nek néha úgy fénlík orczája, hogy mások
még nem-is nézhetnek reája; néha ismét
ugyan Moyses úgy meg busul, hogy az Isten
Törvényének kő tábláit-is őszve-rontya.
Job néha átkozódik, néha ismét, még a'
halálban-is Istenéhez ragaszkodik. Dávid,
most Istenhez, mint kő-szálhoz úgy ragasz-
kodik; de majd meg azt mondgya maga ál-
lapottya felől, hogy ő ki-vágattatott. Sz.
Péter most crössen pőki markát, hogy ha-
szintén meg kellett halni-is az ő Mesteré-
vel, de még-is meg nem tagadgya őtet: de
majd tsak egy hitván szolgáló-leány előtt-is
még pedig bokrosával meg-tagadgya. Így
vagyon a' hitbéli erőtelenség miatt a' több
hiveknek-is állapottyok.

3. Mert a' mi elméjinknek szemei-is
nem mindenkor egy-aránt és egyenesen
néznek az Istennek igireti. Vajki sok-
szor hunyorit a' földiekre az emberi gyar-
lóság, és hibetelenség! főképpen mikor

nem

nem láthattya honnét jöhetne a' segítség, 1s. 59.
és mikor fokká várja a' meg-szabadulást, és
nem jön. A' Héja nagy fenn jár az ég felé
a' föld fölött, de a' földet szemléli, és a'
földön való pradára fűtyötözik: olyan a'
jó keresztyénben-is az emberi veszettség és
gyaroltság. Geházi az Elyseus szolgája az ő ^{1 Királ.}
előtte való fűrü Angyali íereget nem vehe- ^{köny. 6.}
té eszében, mind addig-is, mig az Ura a'
Propheta könyörge érette, hogy szemei
meg-nyittatnának a' látásra; ugy vagyon
fokszor a' jó hitű keresztyénnek-is állapottya.
Igen ki szokta e' világi nyerekedés, kénts,
gazdaglág, és elő-menetel az emberek lel-
ki szemek fényét szűrni. Ama' Bileam Be-
sornak fia e' miatt nem láthatá az ő előtte ki-
vont fegyverrel álló Angyalt, a' kitől az ő
alatta való számára annyira meg-ijede,
Száml. 22dik részben.

4. Mert erősebb és bizonyosabb-is a' mi
Istenhez támaszkodó hitünknek fundamento-
ma, a' mi bűnünk botsánattya felől való bizo-
dalmunknál. Oka ez: mert amaz egyenes-
fen fundáltatik az Istennek igazságos beízedén
és igiretin: de ez a' mi lelkünk-isméretinek
bizonyfág tételén. Melly mivel minden mi
bűneinket tudgya, természeti gyaroltságun-
kat-is, és abból származo fok féle eseten-
ket-is

ket-is nem tagadhattya. Innét nem mindenkor erős az ő bizonyítása, és nem hathato az ő vigasztalása, mivel a' bűnnek az ő nagysága, rutlága, és mérge; Istennek-is a' bűn ellen ki-mondott átkának és haragjának meg-tapasztalása, igen meg-rettenti a' meg-sebesült lelki-isméretet. Sőt ugyan üldözi-is nem kevésszer (mint Adámost egykor) az ő lelki-isméretiben. Mikorra valo ime' úralmas poenitentiás szavai, az Isten igaz itéletit, az ő bűnének méltó meg-látogatálában, meg-ismérő jo keresztyénnek: Az Urnak haragját hordozom, mert vétkeztem ellene; De várom az én megszabadításomnak Istenét, mert meg-halगत engemet az én Istenem, Mich. 7dik rész. 7. 8dik vers. A' minémű azért a' jo keresztyénnek-is az ő Istenéhez valo engedelmes-
 sége, tsak olyan nagy sokszor lelki-isméretinek-is tsendessége, Sz. Ján. 1 lev. 3dik rész. 21dik vers. Ha a' mi szivünk (ugy-mond) minket nem vádol, bizodal munk vagy on az Istennél. De mivel szivünk, az az, lelkünk-isméreti, akar-mellyikünket-is vádollya: Mert kitsoda mondhattya azt, azt kérdi Salamon, hogy tiszta az én szivem, és hogy tiszta vagyok a' bűnőktől? Példab. 3odik rész. 9dik vers. Mivel azért nem mehe-

XVI. RESZ. A' Hitetlenek világi öröme: 159

meherünk tókélletességre e' bűnnel tellyes életben, Szent Ján. 1 lev. 1 rész. 10dik vers. Jakab Apost. lev. 3dik rész. 2dik vers. Ugy lelkünknek-is öröme és tsendessége nem lehet tókélletes e' bűnnel tellyes életben. Ezért kell azért lelkünknek vigasztalását ez életben, és ez élet után álhatatos boldogfágát, tsak az egy Jesus Christus érdemében keresnünk és helyheztetnünk, és hitünknek nagy vas-matskáját jo fenckre vetnünk, hogy a' mi reménységünknek tántorgás nélkül valo vallását erőssen meg-tart-hassuk, Sid. 10dik rész. 23dik vers. Hogy erős vigasztalátunk lehessen minékünk, kik e' végre futunk, hogy az előnkben adott remenséget el-vegyük, Sid. 6dik rész. 18dik vers. Hogy végezetre a' meg-öröködött Jesus Christusnak állapottyának mértéke szerrint tellyes férfiak lehessünk, es a' tudományoknak ez életbéli szélveszeknek tsapdosási között ne hajladozzunk, hanem minden terhet mi rolunk le-vevén, és minden környülünk valo bünt nagy álhatatossággal, a' mi előnkben adattatott czélt ki-fussunk. Nézvén a' Hitnek Urára, és el-végezőjére a' Jesusra, ki az ő előtte valo örömért szenvedett, a' keresztet es gyalázatot meg-utálván, az Isten székinék jobbára ült, Sid. 12.v. 1. 2. 3.

§ 2. Hogy

Honnét
legyen
hogy a'
hitetle-
neknek
békefé-
gek va-
gyó; ho-
lott nin-
sen ez
a' Szent
Lélek bé-
kefé-
gel
köszön-
ő bi-
zonyosá-
ga o' ben-
nek?

§ 2. Hogy pediglen e' világ fainak pok-hálóhoz hasonló bekefségeket fordit-
tya-elő a' hivekben valo buslakodo gyarlo-
ság, és azt kérdi Jeremiással, látván a' hitet-
leneknek békeféges állapotokat; Hogy
honnét legyen hogy az istenteleneknek is
jo bekefségek vagyon? Erre igen könnyű a'
felelet.

I. Kétség nélkül nyomorult békefé-
gek kell annak lenni, mellynek vagy éj-fel-
korig, vagy tsak egy szem-pillantásig valo
rövidlegét örökkön örökké valo háboru-
ság sőt gyöttelelem fogja követni. A' beteges
ember az állandó egészségnek reménységé-
jért, sokszor igen keferű italt-is bé-sz okott
venni; de nem reménlem, hogy találatnék
valaki olly esztől távozott, a' ki egy vagy
fél nap, annál inkább egy ora, vagy szem-
pillantatig akarna örülni, vagy magát gyö-
nyörköttetni, tudván, hogy azt az ő kevés
ideig valo örömet örökké valo szomorú és
siralmas állapot fogná követni. Az Evange-
liumban amaz iffju-is ezért nevezterik bo-
londnak, mert az ő küllő javainak szemlé-
léséből sok időkre valo áthatatos viglágot
ígirt vala magának, Szent Luk. 12dik rész.
Esaiaánál is ama' hasoknak lakodalmat hir-
derő hitetlenek felől, kik azt mondgyák.

vála::s

vvaló: Együnk, igyunk, mert holnap meg- Esf. 22.
 dhalunk: maga azt mondgya az Ur, hogy v. 12.
 az ó gonofságok meg nem bocsátatik ó né-
 kik miglen meg-hálnak. Illyen a' hitetle-
 neknek az ó világi békecségek, ha békecsé-
 gnek kell mondani. Egy szem-pillantásig
 vvaló a' mi őket örvendezteti, de örökké va-
 llok az ó bűnös és tisztátalan lelkek-ismére-
 tinek férgei, kik őket örökkön örökké fog-
 ják gyötreni. Ezt maga-is észében vévén
 egykor Jeremiás azt kezdé mondani, hogy
 a' hitetleneknek az ó e' világi boldog álla-
 pottyok nem egyéb, hanem a' meg-ólésre
 való készítgetés. Esaiás pedig ki akarván
 fejezni a' mi a' dolognak veleje, a' hitetle-
 neknek hirtelen változó örömökre, és kö-
 vetkezendő vég nélkül való gyötrelmekre
 nézve, azt mondgya hogy semmi békecsé-
 gek nintsen a' hitetleneknek, If. 57dik rész.
 21dik vers. Ismét 48dik rész. 22dik vers.
 Elsőben azt mondgya, hogy nintsen békecsé-
 gek; az után azt-is hozzá adgya, hogy
 semmi békecségek nints. Hogy meg-tessek,
 hogy az istenteleneknek az ó világi szines
 békecségek nem valóságos, nem állandó,
 és nem-is igaz békecség. Igen rossz vig la-
 kás lón az első világbelieké, mert szintén
 abban éré őket és veszté a' viz-özön nagy

162 XVI. RESZ. A' Hitetlenek: világi öröm:
hirtelenséggel. A' Sifera alig ihatá-meg a'
Jahel tejét, annak édeségét, ott éré a' kefe-
rűsleges halál. Ama' javaiban gyönyörködő
iffju mikor vig lakásban készül, akkor ké-
retik-meg lelke, és a' miben akar vala gyö-
nyörködni el-vétezik tőle. Boldisár Kiraly-
nak-is alig ha száján nem volt aranyas ku-
pája, mikor a' falra író fél kezét észében
kezdé venni: Így volt, s' így vagyon, és
így lészén-is a' hitetleneknek téli verőfény-
hez hasonló békecségek. A' tengeri tsen-
deséghez nem okolság igen sokat bizni;
a' vizen álló hajó, mivel hogy alól erős fun-
damentoma nintsen könnyen el-fordúlhat;
ollyan az istenteleneknek ha mi békecségek
vagyon-is. Maga az Ur hasonlittya őket fel-
háborodott tengerhez, a' ki még a' fene-
kén való rutfágot-is fel-forja. A' Joseph
bátyyainak lelkek ílméretinek egy ideig va-
la valami békecségek, de az után fel-kelvén
bűnös lelkek ílméreti mint valami alvo eb,
hald-meg magok mir beszélnék magok fe-
lől: Bizony, (ugy mondnak) vétkeztünk
a' mi atyánk-fia ellen, mert láttuk az ő lel-
kének keferűségét, mikor minékünk kő-
nyörgött, és nem halgatok-meg őtet, azért
következett mi rejánk e' nyavalya, Teremt.
42dik rész. 21dik vers. Ha ezeknek a' Pa-
triár-

XVI. RESZ. A' Hitetlenek: világi öröm: 163

triárcha embereknek lelkek-isméretinek a'
d bűn miatt csak kevés ideig valo volt békes-
sége; vallyon a' hitetleneknek tsendes leheté-
n mindenkor bűnnel meg-terheltetett lelki-
ismeretek? Hamis Propheta a' tsalárd sziv,
o ott-is békességet hirdet ideig, a' hol semmi
d békeség-is nintsen, Jer. 6. Illyen a' hitet-
leneknek tsalárd, és istentelen szivek.

II. A' jövendő veszedelemnek nem
tudása, és a' veszedelemnek vélekedés sze-
rint valo el-kerülhetése, egy-aránt békes-
séget szokott szerzeni mind kettő. Ebből
vagyon, hogy fok hitetlenek és szin muta-
tók egyenlő békeséggel láttatnak élni, és
meg-is halni a' hivekkel. Oka: mert a' go-
rnosz, mellyet az ember nem tud reménleni,
és a' mellytől nem-is tud félni, szintén olly
békeséggel szokta a' gorombákat biztat-
ni, mint ha ugyan frigyet vetettek volna
véle, mint a' Tyrus királya-is gondolko-
dik vala felőle. Maga a' Sátánnal fok hy-
pocrita ember soha még tsak szemben sem
szállott, annál inkább véle nem viaskodott,
nem hogy győzte volna: még-is azon valo
győzedelemmel mérészel kérkedni és ditse-
kedni, mint ha az ő tőle soha még tsak
szemmel sem látott vadnak akarná bőrét
el-adni. Nem gondolván-meg, hogy soha

Ezech.
28.

164 XVI. RESZ. A' hitetlenek: világi öröm:
nem lehet akar-kinek-is addig állandó tse-
désége és békeisége, ama' széllyel járo sivo
rivo orofzlántul az órdógtúl, valamig meg-
gyózetvén ki nem úzetterhetik, és le nem
vettetherik az ó országlálából, melly a' bün-
ben vagyon: főt ha egyszer ki-vettetnék-
is, az után-is minden mesterléggel vízfíza-
térni igyekezik; Es hogy vízfíza meheffen
ísmég helyében, rostonként [mint a' vár-
ostromlásban szokott lenni] ujjabb ujjabb
eróvel szokta a' hiveket szorongatni és os-
tromlani. Akkor vagyon azért az erős és
derekas békeiség, mikor a' jó keresztyén,
mint erősebb vitéz hiti által azt meg-gyöz-
heri, tűzes nyilait, az az, minden kéferte-
tit meg-olthattya, és minden fegyvercit el-
veszi: Akkor bezzeg békeiségben vadnak
osztán mind ó, s' mind pedig azok, a' kik
az ó birtokában vadnak, Sz. Luk. a' 11 dik
részben. A' háborulágok után szokott kö-
vetkezni azért a' jó békeiség, a' mint a'
külfő világban, ugy a' belső, vagy lelki-
ísméretnek-is világában. Valakinek azért
nem volt még eddig része a' hartzban, a'
Sátánnal valo uj vonásban, és azon valo
gyózedelmeskedésben; nints még annak
állandó és derekas békeisége. A' Titkos
látásokrol irt könyvnek 12dik rész. 7. 10.

XVI. RESZ. A' Hitetlenek: világi öröm: 165
 vers. az után következék a' győzedelmef-
 kedő vers éneklés, midőn a' Mihály Angyal,
 és az ő Angyali tufakodának a' Sátánnal.
 Ugy szokott az lenni mindenkor az égben,
 az az, az Isten viaskodo Anyaszentegyhá-
 zában. A' kinek azért még ilyen bekecsé-
 ge nintsen, annak az Isten ítéletinek Jehu-
 ja, mikor bekecségről tudakozik, azt kiált-
 tya, a' mit Jehu Jezabelnek; tudni-illik: 2 Király.
 Mitsoda bekecség? holott még-is a' te go- 9. rész.
 nóságid meg-fokaúltak, és még most-is ve- 22. vers.
 led vagynak? Tsak az Isten országa azért az
 öröm és bekecség, a' Szent Lélek által, melly
 néz egyedül tsak a' hivekre, Rom. 14dik
 rész. 17dik. vers.

XVII. R E SZ.

Az

Hitnek külső jeleiről, vagy ma-
 ga ki-mutatásáról, mellyel má-
 soknak-is ki szokta magát mu-
 tatni, a' szeretet által mun-
 kálkodván.

§ 1. **A**Z igaz hitű keresztyén ember,
 otthon házában jó gazda, kívül
 jó vitéz: Azért néki-is szent Pállal belől fé-
 lelemi,

lelmi, kívül mindenkori harczai vadnak,
 2 Corinth. 7dik rész. 5dik vers. Otthon az
 ő szívének jó kintsebből hoz elő jót, Szent
 Luk. 6dik rész. 45dik vers. Kívül, (mint
 szent Pál-is Athenásban) mindennel, a'
 kiker elől talál verekedik, harczol: otthon
 (az az, az Ecclesiában) a' hitnek tselédi-
 vel szeretetben él; azokat magával egy-
 gyütt, mint Christus Jesus tagjait szereti,
 adakozó mindenkhez, de kíváltképpen a'
 hitnek tselédihez, Sid. 13dik rész. 1odik
 1Cor. 16. vers. Mindeneket tselekeszik szeretettel,
 v. 14. szép rendel; és serény, de szent szorgalma-
 tofsággal, nem habahurgyájul, tudván hogy
 a' ki hiszen nem siet, Isa. 28dik rész. 16dik
 vers. Es hogy Isten-is rendnek, nem egybe-
 zűrés és zavarásnak Istene. A' szeretet ő ben-
 ne tűrő, kegyes, nem irigykedő, álnokul
 nem tselekedik, fel sem fuvalkodik. Nem
 tselekeszik éktelenül, tsak az ő maga hasz-
 nát nem keresi, nem gerjed hamar haragra,
 né őről a' hamisságnak, őről pedig az igazság-
 nak: Mindeneket el-szenved, mindeneket
 hiszen, mindeneket remél, mindeneket el-
 tűr, 1 Corinth. 13dik rész. 4. 5. 6. 7. vers.
 Mind ezekkel ellenkezik a' hypocritai hit,
 siető dolgaiban és rendeletlen, hamar kez-
 detik és hamar-is végeztetik; hamar lészen
 s' ha-

s' hamar-is vész, mint a' harmat gomba, vagy mint a' Nemerocallis nevű fű avagy virág; gyakorta a' melly nap születik, vagy élni fog, mint a' Hyppanis nevű folyó viz mellett termő Hemerovios nevű madár, ugyan azon nap meg-is hal. Nem ilyen az igaz Hit. Hát?

Előben, álhatatos az ő Christusához való enyveztetés vagy ragaszkodásban. Itt a' Hit:

Az igaz hit.

1. Ha hirtelenségen, vagy gondolatlanfágon fundáltatik, meg-lehet hogy olly dolog gördülhet valahonnét eleiben, mellyet ő nem reménlett, és ezt látván meg-fogyatkozhatik; mint amaz iffju gazdag, halván hogy mindenét el kellene adni, és a' szegényeknek osztogatni, igen meg-szomorodék rajta, és inkább akara Idvőzítőnk nélkül, mint gazdagsága nélkül lenni, mivel igen gazdag vala. Így ama' színes halgatói is Idvőzítőnknek, Sz. Ján. 6dik rész. kérmény beszédnek itilvén azt, mellyet monda az ő testének és vérének vétele felől, nem akarák tovább az ő beszédét halgatni, hanem oda hagyván őtet, az után véle egygyütt-is nem akarának járni, v. 66. Josue ezt el akarván az Izrael népével távoztatni, halván a' népnek Istenhez való maga kötelezését, így ízolitá-meg őket: Nem szolgálhattok

1. *Álhatatos a' Christushoz való ragaszkodásban.*

ti az Urnak, mert szent és bőszerű állo Isten, nem fog kedvezni a' ti bűnösöknek, Jof. 24dik rész. 29dik vers. Mint ha azt mondotta volna: most elöttetek vagyon, mitso-da Istent választotok magatoknak; A' Jehova a' mi Istenünk igaz Isten, bőszerűs Isten, szent Isten: Ti pedig kemény nyakú népek vadtok, engedetlenfégtelkel vétkezni fogtok, ez léfzen, hogy ó igaz Isten lévén és szent, meg fog benneteket fanyargatni, és így ti-is el fogtok ő tőle hajlani: azért most gondollyátok jól meg mit tselekesztek. Egyenessen így kell a' keresztyéni igaz Hitnek kötelével magát az Istennek szerelméhez köttetni kíváno hív keresztyénnek az ő vad erköltsével tselekedni, hogy osztán az eke szarvára hátra ne nézzen, Szent Luk. 9dik rész. Vagy magas tornyot akarván éppíteni, költsége nem lévén félben ne kellefsék hadni, Isten és az Angyalok előtt valo nagy kissébbségével, Szent Luk. 14dik rész. 28. 29dik vers.

2. Ugyan ezen következhetik abból is, ha, tudni illik, valami félelem lezend fundamentoma a' hitnek. Itt-is el-mulván az, a' mitől félhet vala az ollyatén keresztyén, a' hit-is véle egygyütt el-mulhatik. Mint az emberek előtt jamborlágot mutató ember-

XVII. RESZ. A' Hitnek külö jeleiről. 169
embernek jámborlaga, tsak olyan ez a'
hit; amaz az embereknek jelen létét nem
érezvén meg-szűnik, így ez-is. Moyses ab-
bol mutatá-meg, nem igaz Ægyptius vol-
tát, mert Ægyptiusokat jelen lenni nem-í-
mervén, amaz Ægyptius embert meg-ölé.
Ísakis abbol mutatá-ki, hogy Rebeka ő né-
ki felesége volna (noha ő tudgya vala) mert
mikor masok nem látták vala, szabadon-
jártzodozott véle, Teremt. 26dik rész.
Így a' félelmes és kételen keresztyén-is ab-
bol mutattya-meg istenes hitit; mert ha po-
kol, itilet, és bűnnek büntetése nem vol-
na, nem sokat kapdosna a' jo keresztyénfé-
gen. Illyenek az olyan nem jo keresztyé-
nek, a' kik el-hívén, hogy a' Christusban-
valo igaz hiveknek semmi kárhoztatások
nintsen, ez alatt minden gonofságot sza-
badosan tselekesznek, ezt tévén-le magok-
ban, hogy már ők akar-mi pogány életet
éllyenek-is, ugyan idvőzülnek a' felől; mi-
vel a' Christus eleget tőtt az ő bűnökért,
tudva, nem akarván meg-gondolni, hogy
nem hívott minket Isten a' tisztátalanlágra,
hanem a' meg-szenteltetésre, Szent Pál
1 Thess. 4dik rész. 7dik vers.

3. Ha, hasznon, melyet az ember a'
Christus által reménlhet, és nem a' Christu-

son magán fundáltatik-is a' Hit, itt-is megfogyatkozhatik; mert az meg nem lévén, és más tettetés és mulando hasznok magokat mutogatván, ez illeten keresztyén-
 tsak hamar e' világhoz ragaszkodhatik Demással, és ama' paraszt erkölcsű Gadarenu-
 fokkal, egy-néhány dísznő-béli kárért ugyan kívánnya el-menni Idvőzítőnket az ő határáról, Szent Máth. 8dik rész. 34dik vers.

2Tim. 4.
 v. 10.

4. Az-is meg-lehet, hogy nem derekas okokon fundáltságok a' Hit, azonban a' Sátánnak, e' világnak, magának-is a' testnek, vagy egyéb ellenkező vélekedéseknek nagyobb és erősb ellenkezési érkezhetnek, mellyek a' testnek inkább tetfzhetnek, és emberi okosságnak (mivel közelb vadnak ahhoz) valóbbnak, vagy igazabbnak láttathatnak. Itt-is kárt-vallhat ez ilyen hanyatlo fundamentomon hitit építő ember, a' ki nem a' Prophetáknak, Apostoloknak erős fundamentomán [mellynek szegelet köve az Ur Jhesus Christua] építette-fel hitit, Ephes. 2dik rész. 2odik vers. mellyen valamelly hit okossan fel-éppítettik, az nem hajladozo imide amoda mint a' nád-szál, nem sokszor változo mint a' burhonyagos nap, vagy téli verővény; hanem meg-áll mint az erős kő-szál, nagy erős

erős áthatatósággal. Az ellenkező dolgokban erős és győzedelmes; a' szerentsefekben okos és mértékletes; a' kedvetlenekben tűró és békefészes; a' reménység vagy várakozás alatt valokban vigyázó, és reménfészes. Rövid szóval: nem függ e' világnak hamar el-mulo, és haszontalan ábrázattától, tudván hogy el-mulik. Ennek-okáért, ha mosolyog, vagy jó kedvet mutat-is hozzá, mindazáltal nem hunyorit ő-is hozzá, annál inkább nem tsüggedez rajta; ha pedig haragszik, vagy kedvetlenséget mutat-is hozzá, azonn-is nem sokat busul vagy boszfzonkodik, hanem mint az Apostol regulában írta: E' világban világ nélkül, a' gyönyörűségben gyönyörűség nélkül, a' testben de nem a' testtel, 1 Corinth. 7. v. 27. 28. &c. Az ő édesfészes meg-váltoját leg elvettettebb állapottyában-is e' világnál inkább szereti, mindent tsak merő veztesfészesnek tartván valamik e' világbol való ő érette; és hogy az ő ismémentire jutván, őtet magának meg-nyerhesse, és végezetre hogy ő benne taláttatván, hit által az ő szenvedfészenek és halálának erejét magában eszfészen vehesse; igyekeztvén minden uton jutni az halottaknak fel-támadására, Phil. 3. v. 8. 9. 10. Erre nézve azokat el-felejtí a' mellyek háta

megett

1 Cor. 2.

v. 31.

megett vadnak, és azokra igyekezvén melyek előtte vadnak, a' czél felé fut mennyei hivatallyának jutalmának el-vételére, v. 14. Nem úgy mint a' Christust fészítő Sidok, kik Idvőzítőknak köntősen mindnyájan örömeit kapdosnak vala, de azonban magát kereszt-fára feszíteni teli torokkal kiáltják vala. E' világi hasznon és nyereségen kapdosoknak-is ez az ő tulajdonágok, mindegyik meg Jerem. 44dik rész. 17. 18dik verseiben. A' nyilván való hitetlenek pedig külső hasznat a' kegytségben nem tapasztalhatván, hanem inkább sürű keresztet és háborgattatást, azt kezdik csak hamar kiáltani: (avagy csak szivekben-is) Mi haszna hogy a' Jehovának szolgálunk, Job. 21dik rész. 5dik vers.

2.
A' szenvadásbē.

Másodszor a' szenvadásban: mert jól tudgya, hogy Isten az ő kegyelmének ajándékot, mint meg annyi Isteni erőket, mindeneknek tereh hordozásért osztogatya. Es hogy az ő ajándékot azokban a' kiknek adgya meg-is szokta próbálni, és a' proba által gyakorlani. Ha kinek azért ad békeséges türésnek kegyelmét, nehéz keresztet-is térszen annak vállára, hogy mind maga eszében vehesse magában. az Isten kegyelmének mértékét, s' mind pedig mások meg-

meg-ismérhessék ő benne. Ugy vagy-
 hogy senkit nem kélért fellyebb annál, a'
 mint el-szenvedheti, 1 Corinth. 10dik rész.
 13dik vers. A' kerefsztet azért az erő szerint
 rendeli, hogy a' mint valaki vőtte az ajándé-
 kot, azonkeppen fáfarkodgyék abból, mint
 az Istennek külömb külömb fele ajándeki-
 nak jó sáfára, Szent Pét. 1 lev. 4dik rész.
 10dik vers. Ismég, ha kiben plántál Isteni
 szereteter, azt nem keveffszer meg szokta-
 fosztani mindenétől, mint Jobot, Abrahá-
 mot, és többeket; hogy meg-lássa, ha De-
 mással e' világnak szereteti miatt meg fogé
 fogyni ő benne az Isteni szereteter avagy nem?
 Ha hitet ad pedig valakinek (főképpen ha
 nagyot) azzal maga-is nem keveffszer tufa-
 kodik, mint Jákobbal, Teremt. 32dik rész.
 Sokszor úgy mutattya magát mint ha el a-
 karna tőle menni, mint ama' két tanítvá-
 nyoktul, Szent Luk. 24dik rész. Sőt még
 könyörgésekre-is néha egész nap estig-is
 nem felel meg az ő szerelmésinek, mint
 magának-is Idvőzítőknak, Solt. 22dik.
 Hogy meg-tessék', mint a' finum arany a'
 proba kővön, hiteknek finumsága és álha-
 tatossága, Sz. Péter 1. lev. 1 rész. 7dik vers.
 Es találatfésék ő nekik ditsiretekre, tiszté-
 ségekre, és ditsőségekre lenni, akkor mi-
 kor

174 XVII. RESZ. A' Hitnek külső jeleiről.
kor a' Jესus Christus meg-jelenendik. De-
jaj! kitsoda erre magátul elégféses? Itt
tetfzik-meg a' szenteknek hitek és békef-
féses tőréfek, Jelen. 13dik rész. 10dik versf.

3.
A' re-
ménség-
ben.

Harmadszor, a' várakozásban. Itt az
igaz hit sem el nem fárad, sem meg nem-
szűnik várakozni, ama' Samariának királ-
lyával, 2 Királyi könyv. 6dik rész. 33dik
versf. és ezt mondani: Miért várnám to-
váb az Istent? Im hol a' veszedelem: Tud-
ván, hogy az Isten mindeneket el-rendelt
időben szokott tselekedni, és hogy ő nál-
la ideje legyen a' meg-adásnak, ideje a' meg-
halgatásnak. Kellemetes időben meg-hal-
gatlak, ugy-mond, tégedet, és az idvőtség-
nek napján jól tőttem te veled, Isa. 49dik
rész. E' szerint meg-halgattya ugyan az Ur
Isten a' kenyőrgést, de meg nem adgya a'
kérést; sőt nem keveffzer nagy meszfzére
halasztya. Mint az ő Fiának el-botsáttatá-
lát; Az Abrahám magvának az igirt föld-
nek meg-adását, Tseleked. 7dik rész. 8dik
versf. A' szeginy Isáknak-is magzatokkal
valo meg-ajándékoztatását, Teremt. 25dik
rész. 21dik versf. Így, fokkára kell azért
a' jo keresztyénnek-is nem keveffzer az Isten
után, az az, az ő lelki békefességét mondo
izeneti, és meg-szentelő kegyelmessége
után,

után, még pedig szelid alázatossággal, és
 áldhatatos hálá-adással várakozni, buzgo há-
 lákat adván azért a' kegyelemért, mellyel
 Isten jelen valo állapottyát tartya és igaz-
 gattya, melly által ha meg nem adta-is [még
 hármias könyörgésére-is mint szent Pálnak]
 a' mit kért, mindazáltal nem hadta még-is
 kegyeleni nélkül az ő lelkét, hanem nyujtot-
 ta ő hozzá annyi kegyelmességét, a' menyi
 neki mostan elégseges, annak-is kell lenni,
 mivel Istennek leg kissebb kegyelmessége-is,
 mivel érdem kívül vagyom, elégseges ke-
 gyelmesség, ama' mondása szerint Istennek:
 Elég néked az én kegyelmességem, mert
 az én erőm az erőtlenségben viterik vég-
 hez, 2 Corinth. 12dik rész. 9dik vers. A'
 reménységben azért és a' veszteg halgatás-
 ban vagyom a' hiveknek az ő erőiségek, ak-
 kor, mikor Isten úgy tartya őket, mint az
 aranyat, vagy drága követ a' földnek rej-
 tekiben, a' mellyet noha a' nap világával és
 melegével nem táplál, mindazáltal annak
 titkos erejével nevel és tartya őket a' föld-
 nek rejtekiben. Várjad azért az Urat ő sze-
 giny könyörgő lélek, mert a' mit meg-igirt
 az Ur tenéked, minden bizonynyal meg-
 lészen, Habac. 2dik rész. 4dik vers. Ar Ur
 maga-is ezt adgya tanátsul a' Propheta ál-
 tal,

tal, Isaiás 50dik rész. 10dik versben mond-
ván: Ha ki sötétségben jár, úgy hogy sem-
mi világossága nints, bizzék az Urnak ne-
vében (mint ha azt mondaná, várakoz-
zék) és támaszkodgyék az ő Istenéhez. A'
kik így tselekesznek, mit igir azoknak?
Azt, hogy kellemetes időben meg-halgat-
tya őket, és az idvőtségnek idején jól té-
szen ő vélek, 2 Cor. 6. v. 2.

Itt jegyezd-meg, mint különböztesse-
nek-meg egymástul: Az Őrdögök, az A-
theus emberek, a' Vakmerők, és végezet-
re az igaz Keresztyének. Az Atheusoknak
sem hitek, sem reménységek, sem félel-
mek nintsen. Az Őrdögöknek vagyon va-
lami hitek, de semmi reménységek nem lé-
vén meg-reszketnek. A' vak-merők, az az,
a' helytelen reménlőknek reménységek va-
gyon, de nintsen félelmek, azért bátorfá-
gok vagyon. De a' hivekben a' hit, a' re-
ménység, és a' félelem meg-egyelittervén
vadnak, és az ő reménységek soha félelem
nélkül nintsen ő benne. Minek-okaért
hittel, de azért félelemmel és rettegéssel-is
viszik véghez az ő idvősségeket, Philip. 2dik
rész. 12dik vers.

4.
A' sze-
reterben.

Negyedszer; A' szereterben. Mellyet
az igaz hivekben, soha a' nagy vizek, (ér-
tsed

ed a' nagy kereszteket) el nem boríthat-
 nak; mivel meg-tanulták azt a' hivek, hogy
 szép és jeles dologban, szép dolog min-
 denkor szeretni, Galat. 4dik rész. 18dik
 vers. Az ő hitek azért mindenkor szeret ő
 bbennek, és mindenkor szeretet által-is mun-
 kálkodik, Gal. 5dik rész. 6dik vers. Noha
 azért nem láthattya külső szemeivel azt a'
 kiben hiszen; de azért mindenkor szereti,
 és szeretne mindeneket (a' mi lehetséges) tsele-
 kszik, és abban bizván ki-mondhatatlan és
 ditsóságes örömmel örvendez, Szent Peter
 1 level. 1. rész. 8dik vers. Nem-is tsuda,
 mert mint a' tűz olyan a' Szeretet. A' tűz
 tüzet, a' melegség melegséget szerez: ugy a'
 szeretet-is szeretetet. Azért az Istennek sze-
 relme bé-öntetvén a' Szent Lélek által a' vá-
 sztottaknak szivekben, attul szorongat-
 tatnak, mint Jeremiás meg-szűnés nélkül, és
 unduntalan, fel-gerjesztetnek Isteneknek,
 és lelkeknek fő javának szeretetire, tud-
 va és hiven Isteneknek hozzájuk való
 nagy szeretetit. Szeretik őtet, mivel ő elő-
 szőr szeretne őket, Szent Ján. 1 lev. 4dik
 rész. 16. 19dik vers. Az Atyához azért, mint
 nekik jo akaro Attyokhoz: A' Christushoz,
 mint édeságes meg-váltojokhoz, Fejekhez,
 fő Vő-legényekhez: A' Szent Lélekhez,

Jer. 20.
v. 9.

M

mint

178 XVII. RESZ. A Hitnek külső jeleiről.
mint egygyetlen-egy meg-ízentelőjökhoz
& vigasztalójokhoz annyira ragaszkodnak,
hogy azok nélkül beteg az ő lelkek azok-
hoz való szerelem miatt; mivel kívánnak
annak árnyékában ülni, gyönyörűséges lé-
vén gyümöltse az ő inyeknek, Enekeknek-
ének. 2dik rész. 3dik vers. A' Dáviddal
azért a' jo keresztyén, nem szűnik-meg az
ő lelkének édesíteni az Urat az ő szerzési-
ben és parantsolatiban, és annak meg-ko-
stolására gyakorta illyenképpen ferkenget-
ni: Kostold-meg, oh én lelkem, és lásd-meg,
melly igen jo légyen az Ur, boldog az, a' ki
ő benne bizik, Solt. 34dik rész. 9dik vers.
Amaz igen régi gyönyörűséges, még a'
Dávid idejében-is, a' hivek szájában gya-
korta forgo ének-is, ő melly gyakorta meg-
fordul az ő Istenében gyönyörködő jo ke-
resztyénnek szájában: Ditsérjétek, ugy-
mond, az Urat, mert jo, és mind örökké-
valo az ő irgalmasága, Solt. 136dik. No-
ha azért itt csak reménység által tartatik, re-
ménység által-is él, és nem láthat külömben,
hanem csak tükör, és homályos beszéd ál-
tal, 1 Cor. 13dik rész. 12dik vers. Mind-
azonáltal Jobbal el-hiszi, tudgya, hogy az
ő meg-váltoja él, és hogy az utolsó ember
a' földből fel-támad, és ugyan e' testben
meg-

meg-lattya az Istent: ugyan ő maga láttya-
meg pedig az ő maga szemeivel, nem más.
Ez reménység szerint, noha most nem láthat-
tya, de még-is mintha jelen volna, szereti
ki-mondhatatlan és ditsőséges szeretettel,
Szent Pét. 1 lev. 1. rész. 8dik vers. el-igyekez-
ven venni az ő hitinek jutalmát, tudni-illik
az ő lelkének idvőséget, a' 9dik versben.

Ez szeretet 1. Munkalkodo és nyug-
hatatlan. 2. Gyorsalkodo vagy sielő, és
erős. Sielve, nem halogatva, és minden te-
hetségevel tselekeszi a' jot, p. o. Mikor ha-
talmában vagyon, hogy jól tesseen vala-
kivel a' Bólt's regulája szerint: nem mond-
gya hogy holnap jőj, Peld. 3dik rész. 27dik
vers. 3. Sokat tűrő Istenért és jó kerefz-
tyenségejért, mint Jákob Rachelért, és kész
mindenkor nem csak hinni Istenben,
hanem szenvedni-is érette. 4. A' jokban
gyönyörködő, a' gonoszokat gyűlölő; ama-
zokkal társalkodó, imezekről irtozó, és
iszonyodo, s' a. t. De ez illyekről ha az Ur
akarja többet szollok a' Hitről valo præ-
dikacioimban, mellyeket Isten által mások-
kal-is akarok közleni jövendőben. De
Uram légyen a' te szent akaratod.

Örödfőz: Az Alázatosságban. Itt a' ^{5.} Az alá-
tisztetség szerető Jösephek (az az, az igaz ^{zatof-}
ságban. ^{keresz-}

keresztyének) nem fuvalkodnak-fől *Ægyptomban*, a' Vice-királyságban, hanem ott-is jó magok viselésekkel az *Ægyptomi* véneket az igaz Isteni tiszteletre taníttják, Solt. 105. v. 22. Annál inkább nem adgya magát tisztátalanfagra az ő aszszonyával a' fris palotában, tudván hogy Isten adta volna néki a' jó állapotot, de meg-tiltotta tőle a' tisztátalanfagot, Teremt. 39dik rész. 9dik vers. Es hogy nem hivat volna Isten minket a' tisztátalanfagra, hanem a' szentségre, 1 Thessal. 4dik rész. 7dik vers. A' szelid természetű Moysesek-is, nem hogy el-hinnék magokat a' Király-fisággal, de még inkább nem-is akarnak annak hivattni, akarván választani magoknak, hogy az Isten népével egygyütt nyomorúsággal illetteffének, hogy nem mint a' bűnök ideig való hasznával élnének, Sid. 11dik rész. 25dik vers. A' buzgo Dávidok-is jól meg-fontolván a' dolgokat, jobbnak itilik Istenhez való közelgetéseket, mint e' világi ditsóségben való éléseket; tudván azt hogy igen sikos és veszedelmes legyen ennek az uttya, a' kiről nyakra főre haigaltatnak-le az istentelenek, Solt. 73. v. 18. 28. Es azt-is emlekezetben hozván, hogy a' gazdag az ő ditsóségét nem viheti-el magával

XVII. RESZ. A' Hitnek külső jeleiről. 181
 gával a' halálban, Solr. 49. v. 18. Sem pe-
 dig nem válthattya-meg az ő lelkét azon,
 mivel annak váltsága drágább volna min-
 den ő gazdaglágánál és világi ditsóségé-
 nél, a' 9dik versben. Es végezetre, hogy
 Idvőzitőnk tanítása szerint, haszontalan vol-
 na ha valaki e' világot mind meg-nyernéje-
 is, ha az ő lelke meg-bűntettetnék, Szent
 Máth. 16dik rész. 26dik versben. Alázatos
 azért az igaz keresztyén, mint Ezechiás,
 2 Chron. 32dik rész. 25. 26dik vers. azért,
 mert kevély, magának tetsző, és ditsekedő
 az ő természeti szerint; nem kevély azért,
 mert ő jobb keresztyén másoknál. Ez volt
 bezzeg a' Phariseusoknak régen bélyegek,
 a' kik egy-mástul kerestének magoknak di-
 tsóséget, Sz. Ján. 5dik rész. 44dik vers.
 és ma-is ugyan ez a' színes keresztyéneknek
 tulajdonlágok, a' kik azért kevélyek, ma-
 goknak tetszők, másoknak meg-utáloi,
 mert keresztyének; nem azért szelidek,
 mert kevélyek, és nem tőkélletes keresz-
 tyének. Az Epeminondas a' Thebanusok
 Kapitányok jobb keresztyén volt ezeknél,
 a' ki azért tsűggesztette volt le a' föld felé
 az ő fejét a' győzedelemnek második nap-
 ján, mert a' győzedelemnek napján igen
 tetszvéen magának a' győzedelemben, sokat

ditsekedett volt mások előtt az ő jó szerenysé-
 jében. Sokkal inkább azért az igaz keresz-
 tyéni hit, szelid alázatossággal jár egygyüt,
 mivel nem-is lehet annélkül. Oka ez: mert
 az igaz hit a' Christus Jesust az ember szí-
 vében bé-fogadgya, a' ki a' jó keresztyén-
 nek szívet alázatossággal bé-töltvén, nem
 lehet hogy ne láthassa az ő nyavalyás és
 méltatlan voltát. Így mikor Jobhoz közel-
 gete az Isten, azontul meg-báná tudatlan
 gorombaságát, és a' hamuban üle, Job.
 42dik rész. 6dik vers. Esaiás-is látván az
 Istennek ditsóségét, kőrös kőrnűl az An-
 gyaloknak-is udvarlo feregét, el-ámulván
 így kezde szollani: Jaj nekem, mert meg-
 ferteztetett ajaku ember vagyok, a' 6dik
 résznek 5dik versében. Szent Péter-is eszé-
 ben vévén, hogy Isten vagyon az ő halász-
 tsonakjában, azt kezdé mondani: Uram,
 távozzál-el én tőlem, mert én bűnös em-
 ber vagyok, Sz. Luk. 5dik rész. 8dik vers.
 Dávid-is soha nem volt kissébb az ő szemei
 előtt, mint mikor az Istennek hozzá valo
 kegyelmességét, és országának jóvendő ál-
 landóságáról kegyes igiretit halgatná, Sa-
 muel 2dik könyv. 7dik rész. 18dik vers. Így
 minden jó keresztyén, mellynél nagyobb
 az Isten előtt, és az Isten ajándékiban, an-
 nál

XVII. RESZ. A' Hitnek külö jeleiről. 183
nál kisebb az ő szemei előtt. Kitsinyévé
leszen azért minden igaz keresztyén az ő
szemei előtt, hogy leheessen nagy az Isten-
nek tekinteti előtt, Idvőzítőknak ama'
mondása szerint, Szent Máth. 18dik rész.
3dik vers. Bizony mondom tinéktek, ha-
ollyak nem leszte, mint egygyik a' kis
gyermekek között, semmiképpen nem me-
hettek-bé az Isteneek országában.

Többeket elő-számlálhatnak az igaz
hitnek ragyogo sugariban, mivel az igaz
hitnek ereje szintén olyan megszűze terjed-
ki, mint az igaz keresztyénség melly megszű-
ze terjed-ki: De ezekkel meg-elégsem
mostanában. A' többekről-is hasonlokép-
pen értsen a' kegyes Olvasó. En ezeket
csak példáért akarám elő-hozni, hogy ezek-
ből a' gyengébbek a' többekről-is itéletet
teheessenek.

XVIII. R E SZ.

Az

Hitnek különböző mérté-
keiről.

§ 1. S Enkiben-is e' jelen valo életben

a' Hit nem mehet tökéletességre,

M 4

ugy

Senki-
ben-is
nem tel-

lyes vagy
tökélletes
a' Hit
ez élet-
ben.

ugy hogy még tovább ne kellene nevekedeni, avagy nem lehetne, részeiben, erejében, munkáiban, és gyümölcsozásában öregbül-
ni: a' mi tökéletessége lehet is pedig valakiben a' hivek között, az is nem egy mértékű mindenkor és mindenekben; nemcsak külömb külömb személyekben pedig, hanem azon egy emberben is. Erre nézve a' Sz. Írásban vagyon emlekezet néhol erős és nagy hitről, mint Romában írott lev. 4dik rész. 18dik vers. Vagyon kitsiny és gyenge Hitről is, mint Sz. Máth. 8dik rész. 10dik vers. Ismét, 15dik rész. 28. vers. Szent Márk. 9dik rész. 24dik vers. Mert az Istennek házában az Ecclesiában szintén ugy vagyon a' dolog, mint valamely ias-fias tselédes gazda házában; a' hol, némelly kitsiny, s' némelly nagy; némelly erős, s' némelly erőtlen; némelly jár s' munkálodik, némelly nyög és fekszik; némelly bősőt renget, némelly rengettetik; némelly mást hordoz karján, s' némelly mástul hordoztatik. A' nagy és erős hitű keresztyén hasonló ama' meg-értégre jutott és meg-erősödött ifjú emberhez, ki sokkal többet viselhet el a' tereh hordozásban ugyan számos gyermekeknél is, a' kik még erőtelenek, sőt az Apostol parantsolattya szerint, fel-is kell ezeket

XVIII. RESZ. A' Hitnek különböz: mérték 185
ezeket venni amazoknak, mint erőtlene-
ket a' hitben, és ezeknek terheket kell nem
kevészter hordozniok, ha tudni-illik ugyan
valójában jo keresztyéniségeknek meg akar-
nak félelnie. Ide alkalmaztathattuk Idvő-
zitónknak ama' beszédét szent Péterhez, Sz.
Ján. 21dik rész. 18dik vers. Mig iffjabb va-
lál (ugy mond Idvőzitónk) bé-ővedzed
vala magadat, és oda még vala a' hová
akarod vala; de mikor meg-vénheszel, a' te
kezeidet ki-terjeszted, és más ővedez-bé
tégedet, és oda víszen a' hová nem akarnád.
Meg-történhetik ugyan az-is (mivel a' hit-
nek ereje nem függ az embertől) hogy a'
gyenge hit Isten ereje által némelly dolog-
ban többet bizhasson az erősb hitnél. Mert
Adám gyengébb lón a' Paraditsomban,
mint Job az ő fekélyes és bűdös kunnyots-
kájában, mivel amaz a' gyönyörűségben
Istenétől el-szakada, és a' Sátán részére haj-
la, Job pediglen az ő fok fekélyi között-is
meg-tartá Istenéhez valo hűségét, és jo lel-
ki-isméretit, mivel hogy Jobnak mondása
szerint, az igaz meg-tartya (az az, igyekezi)
az ő urát, azért inkább meg-erőssítetik, Job.
17dik rész. 8dik vers.

§ 2. Noha azért egy természetű az Egy ter-
idvőzitő Hit minden hivekben, de nem egy természetű

az idve- mértékű, sem mindenkor, sem pedig min-
 zító Hit denekben; Egyenlő ugyan ebben, hogy
 minde- egy aránt idvőtséget nyerjen az emberek-
 nekben, nek, és hogy a' nagyobb és erősb hit-is
 de nem nem nagyobb mértékét érdemelje a' bol-
 egy mér- doglagnak, mint a' kitsiny és gyenge: mint
 tékű sem a' Mannában a' ki többet széd vala-is, ugyan
 minden- annak-is csak annyi vala mint a' ki keveseb-
 kor sem bet széd vala, Ki-jövet. 16dik rész. 18dik
 minde- vers. és mindené csak annyi vala, a' menyi-
 nekben. vel meg-éri vala. Így vagyon a' hitnek-is
 az ő állapottya az idvőzülésnek dolgában.

Miért Hogy azért egynek több, másnak kevesebb
hogya mértékét adgya Isten a' hitnek, oka ez: mert
eg- az által Isten vagy több, vagy nagyobb
nek na- dolgot akar véghez vinni itt e' világon;
gyubb, ugy-mint másoknak a' hitre eszköz szerint
másnak valo meg-térítettését, abban fel-éppítetté-
kissebb sít, meg-erősítését, vigasztalását, s' több
mérté- efféle szent dolgokat. Ennek-okáért Moy-
két ad- seffel maga szemben beszélget a' hegyen,
gya Iste Josephnek Daniellel egygyütt az el-rejtetett
a' Hit- dolgokat-is meg-jelenti, Jeremiásnak az ő
nek? igéjét adgya a' szájában, hogy a' pogányok
 között gyomlállyon, rontson, veszeessen,
 törjen, eppitsen. Ugyan őtet részi erős vá-
 rofsá, vas oszloppá, erős bástyává a' Juda
 királyi ellen, Jerem. 1. rész. 10. 18dik rész.

XVIII. RESZ. A' Hitnek külömböz: mérték: 187

A' kis Dávidnak parittyát ad a' kezében, apro kőverskéekkel egygyütt, hogy a' nagy Goliáthot vele homlokban haitassa. Sz. Pál Chorintusban küldi kiváltképpen való lelki erővel, hogy az ő ott való fok választottit biztassa az örök életnek reménységével. Tselek. 18dik rész. 10dik vers. Nem hogy azért a' kitsiny és gyenge hitet kellene vádolni, vagy meg-vetni, mintha az nem elégleges volna az idvősségre; de inkább álmelkedással kell az Istennek titkos erején és bőltselegén tsudálkozni, hogy a' gyenge és erőtelen hittel, olly teremtetett állatnak erejét felül halado dolgot, mint az el-kárhozott bűnös embernek idvősségét véghez rendelte vinni, hogy, tudni-illik, az erőtelenségben végefztetnék-el az ő ditsősséges ereje, 2 Cor. 12dik rész. 9dik vers. De egy-szer s' mind igyekezni-is kell a' gyenge hitű keresztyénnek, hogy az ő gyenge hitit a' szent eszközök által, úgy-mint a' Sacramentumok, és istennek beszéde által naponként erőssítgeffe, és arra igyekezze nagy szorgalmatossággal, hogy a' Christus Jesusban ugyan meg-vastagodgyék, Phil. 3dik rész. 8. 9. 10dik vers. Mellyet úgy vihet a' hív keresztyén véghez, ha ama' szegény fia nyvalyáján kefergő atyával sűrjen, es ájératoson

188 XVIII. RESZ. A' Hitnek külömböz: mérték: tofion könyörög, hogy Isten légyen segíté-
gűl az ő hihetetlenségének, Szent Márk 9dik
része. 24dik vers.

A' Hit-
nek kü-
lömb kü-
lömb
mérté-
keinek
kivált-
képpen
valo
okai.

§ 3. Hogy pedig az idvőzítő Hit kü-
lömböző mértékű, nem tsak külömb-kü-
lömb személyekben, hanem ugyan azon
egy emberben-is: annak vadnak kiváltkép-
pen valo okai; de leg fővebb és elsőbb oka a'
hitet szerző és nevelő Sz. Léleknek szabados
tetfzése. Melly szerint néha a' hívő keresz-
tyént valami jobban akarván oktatni, ugy-
mint természetű vesztettségének és erőtelen-
ségének meg-ismérésében, és ellenben a' ma-
gában valo Isten kegyelmességének nagyra
bótsúllésben, kívánásában, s' a. t. Néha is-
még meg-akarván őtet dorgálni, és feddeni
kevélységéről, gondviseletlenségéről; hogy
tudni-illik, a' kegyelemnek nagy árronn-is
meg-vejendő alkalmatosságát tsak akar-
miért-is nem károllyá el-botsátani; mikor
ideje volna-is hozzá a' kegyelemnek eszkö-
zeivel szánt-szándékból nem akar élni, és
a. t. Ez, és több illy okokra nézve, néha
bőviti a' hívő keresztyénben az ő vigasztal-
lo kegyelmességét, s' néha ismég meg-szü-
kiti, főt ugy meg-vonja, hogy mint ha-
nem-is akarna jó szemmel rejá tekinteni,
mint Job beszéli az ő maga példájában,
Job

Job 16dik rész. 9dik vers. Az Ur haragja, nyomorgat úgy-mond engemet, mint-ha halálos képpen gyűlölné, tsikorgattya az ő fogait én ellenem mint az ellenség, és az ő szemeinek fényét reám szegezte; így azért, vagy ehez hasonlo-képpen, sokszor szokta a' bős zsáfár. Szent Lélek az ő vigasztalo kegyelmének különböz: mértéket ki-fárlani, a' mint, tudni-illik, tesszik az ő szabados kegyelmességének, és jobbnak látszik a' szegény keresztyénnek lelki épületinek ez életben, és idvőségére a' következendőben.

§ 4. Ugyan ezen dolognak az emberben-i okai kiváltképpen valo okai, úgy-mint:

I. A' vékony és gyenge tudomány, vagy értése a' mennyei dolgoknak. E' szerint a' gondviséletlen és Isten beszédét nem nagyra bősülló keresztyén, kinek idejéhez képest Doctornak kellene lennie, az idvőségre néző dolgoknak értelmében, és fejtegetésében, még-is restlége és gondviséletlensége miatt, tsak merő A-B-C-s gyermek; és nem hogy a' Sátán és egyéb idegen tévelygéseknek ellen-vetésire felelhetne-meg tiszti szerint, de még syllabicalnis alig tudgyák az Isten dolgainak szép és vilá-

Mitsoda
okai le-
gyenek
az em-
berben a'
hitnek
külöm-
böz: mérté-
keinek.

190 XVIII. RESZ. A' Hitnek különböz: mértéke
 világos betűkkel le-iratott regulait : de
 a' mi el-szenvedhetetlenebb a' rest keresz-
 tyénben, a' maga meg-váltatásának, idvősé-
 gének, és abban az Isten hivatallyának, ből-
 tsefégenek, minémű gazdagsági legyenek a'
 szentekben, ennek még kisebbik betűjé-
 is csak alig ísméri, nem hogy tudná nagy
 bátor nyelvel beszélgetni. Innét vagyon,
 hogy a' nyavalyás Ephraimitákkal, mikor
 szintén a' veszedelmet el akarnak kerülni,
 a' kételkedésnek Jordánnya mellett, ama' go-
 nosz révéfz a' Sátán elejekben veti a' Si-
 boletet, hogy mondgyák ha tudgyák: és
 minden igazán nem mondhatták, ugyan ott
 a' rév-helyen, a' hol kell vala által szaladni
 a' veszedelem előtt, meg-fogatnak és meg-
 öletnek, az az, Hymenæus és Alexanderrel
 a' hitben hajo törest szenvdnek, szent Pál
 1 Timoth. irt lev. 1 részében a' 20dik vers-
 ben. Illyenek valának ama' rosz tanítványi-
 is Idvőzítőnknek, a' kik halván Urunk ok-
 tato beszédit a' lelki kenyér felől, nem
 csak kemény beszédnek itilek lenni, ha-
 nem meg-is ütköztvén, hátra állának, és az
 után még csak járni is nem akarának Idvő-
 zítőnkkel egygyütt, Szent Ján. 6dik refz.
 66dik vers. Lásd-meg e' gyenge hit felől,
 Rom. 14dik refz. 1 vers. Ismeg, 15dik
 refz.

Eph. 1.
 v. 17. 18.

Birák
 könyv.
 12. refz.

XVIII. RESZ. A' Hitnek különböz: mérték: 191
rész. 1 vers. 1 Corinth. 8dik rész. 10dik v.
Sz. Máth. 10dik rész. 16dik vers. Sz. Luk. 6.
rész. 45dik vers. Sz. Márk. 9dik rész. 9dik
versben.

Rest és gondviseletlen keresztyén, ki
az idvőségnek álkalmatosságát még eddig
nem nagyra bősülted, tanuly innét serény-
séget, és hogy nemes erkölcsű lehess az id-
vőségnek dolgaiban kövesd a' Beroe-bélie-
ket, ez időtől fogva hogy ezt meg-olva-
sod, és el-hagyván a' keresztyéniségnek kez-
detinek betűit, a' tökéletes tudományra
igyekezzél, Sid. 6dik rész. 1 vers.

Tselek.

17. rész.

11. vers.

II. A' kétséggel egygyütt járó javallása
és bé-vétele az Isten dolgainak. E' szerint
az Isten beszédének hitelének, javallásának,
bé-vételének, erős fundamentoma nem lé-
vén, derekassan nem csak nem javalhattya,
vagy bősülheti, ez illyen hitű nem szintén
keresztyén az Istennek beszédét, de még
meg-is tsufolhattya, és csak valami haszon-
talan vagy jádзи, és üllő füllő dolognak-
is itélheti, mint az első világbéliek a' Noe
hajo tsinálását, Job. 21dik rész. 15dik vers.
Es ama' Százados ember házánál kürtölő
hőfek-is, Szent Máth. 9dik rész. 24dik vers.
kik Idvózitónket csak meg-neveték az ő
igasságos beszédéért. Illyetének fognak
lenni

192 XVIII. RESZ. A' Hitnek különböz: mérté-
lenni, szent Péter jóvendőlese szerint,
utolsó időbéli világ fiai-is, kik hogy
kább magok indulattyán járhasanak, és
vánlagoknak után tombolva járhasanak
azt fogják mondani: Hol vagyon az Urna
el-jöverele, mert miolta' miatyáink el-alu-
tanak, mindenek eleitől fogva ugyan azon
modon állanak? Szent Péter 2dik lev. 3dik
rész. 4dik vers. Egygyet értenek ezekkel a
mostani időbéli vakmerők-is, a' kik ugyan
Isten ugy segillyével mérészik állatni, hogy
nem olyan iszszonyu a' pokol mint a' Præ-
dikállók iszonyittyák. Oh tsak magok ká-
rokkal meg ne fognák tanulni, és látni,
amaz ő hozzájok hasonlo kevély, robzo-
do, és szemeit a' pokol gyötrelmi közzül
fel-emelő gazdaggal! Szent Lukács 16dik
részében. Ezeket tsak nem a' barmoknál-
is alább veti a' Judás Apostol irásának 12-
13dik verseiben, és nevezi őket az ő ha-
szontalanágok, és álhatatlanágokban te-
velygő tsillagoknak, viz nélkül való felle-
geknek, kik a' szélről ide's' oda hordoztat-
nak; mivel haszontalanok és álhatatlanok
minden ő utokban és tselekedetekben. E-
zeknek kételkedések vakmerő Isten ellen-
való, gonosz és kárhozatos, és egyenesen
Isten ki-adott parantsolattya ellen való,
melly-

XVIII. RESZ. A Hitnek külömböz: mérték: 193

mellyről olvashatsz Moyses ötödik könyvének 19dik részében, a' 19. 20dik versekben, ilyen igékkel: Ne legyen, ugy-mond, ti kőztetek méreg és üröm termő gyűkér; Es olyan a' ki mikor hallándgya az átoknak ígéjét, magát mindazonáltal boldognak állassa, azt mondván az ő sziveben: Békességem lesz ennékem, ha szintén az én szívemnek gondolattyában járandok-is, &c. Nem akar az Ur kedvezni ez illyetén embernek. De ez illyen kételkedés tulajdonok inkább a' hitetleneknek, kik vallyak az Istent de tselekedetekkel tagadgyák, Tit. 1. rész. 16dik vers. mivel utálatosok, hitetlenek, és minden jo tselekedetre restek. Külömböz ettől az igaz, de gyenge hitű; jo, de félelmes keresztyéneknek az ő kételkedések, kik nem keveszser, vagy nagy nyavalyájok, vagy nagy esetek, vagy egyéb nagy megháborodások miatt annyira el-rémülhetnek, mint szintén a' mély vizben bé-merült ember: és ugyan kételkedhetnek-is a' Gedeonnal, ha ugyan vélek vagyoné az Isten? és ha kedvet találhatnake még-is rőbször az Istennek előtte, Mich. 6dik rész. 6dik vers. Mivel az ő nagy bűnös voltokrul, és Istennek rettenetes igazságáról, szentlégeről, ellenben

Birák
könyv.
6. rész.

N

194 XVIII. RESZ. A' Hitnek különböz: mérték:
fokszor gondolkodnak, végre annyira jut-
nak, tsak nem meg-futamodnak Adámmal,
az Istennek menydörgéshez hasonlo szavát
meg-halván ő előle: de mint a' mély ha-
bok köziben le-ment terhes hajok hogy
ugyan fel-verik magokat a' fok habok köz-
zül végre, így ezek-is meg-szemlélvén
magokat, meg-fordulnak, és mint egy mély
viz fenekéről fejek rázásával fel-jőnek, és
így szólnak: Az Ur haragját hordozom,
mert vétkeztem ő ellene, de az Urra né-
zek, és várom az én meg-szabadításomnak
Istenét, és meg halgat az én Istenem, mi-
kor a' sötétségben ülők-is, az Ur léfzen az
én világosságom, Mich. 7dik rész. 7. 8.
9dik vers. Noha azért nagy nyavalyákat
és meg-bűszhött sebeket érzik, és ideig
majd kételkednek-is meg-gyógyittatások
felől, de végre végére menvén, hogy a'
Christus Jesus amaz igen tudos seb gyógyi-
to Orvos; ismét el-hitetik magokkal, hogy
ott nintsen nyavalya a' hol a' Christus az Or-
vos; és soha nintsen ott nagy és halálos
nyavalya, a' hol a' Christus vére az orvos-
ság. Erre nézve ismét lelki bátorságot vesz-
nek, és ha tsak fájos szemmel lehet-is, de
még-is az ertz kigyó Jesus Christusra egye-
nes szemmel néznek, mind addig míg lelki
sebek-

XVIII. RESZ. A' Hitnek különböz: mérték: 195
sebekből meg-ujjulást vehetnek. Akkor-
osztán az Istennek-is biztató követé biz-
tatván őket, meg-ujjul az ő lelkek inkább
mint az ő gyermekfégekben volt, és ugyan
meg-térnek az ő ifjúi erejekre, Job. 33dik
rész. 25dik vers. Nem különbben mint Id-
vózónk-is az imádkozásnak helyéről, Sz.
Luk. 22dik rész. 44dik vers.

III. Az Isten igiretiben való erőtelen
bizodalom; melly majd hasonló a' fájdal-
mas és reszkető kéznek fogásához: Mert
mint ez hogy gyengén, és szaladozva fog-
hattya-el, és tarthattya-is meg nálla a' jó té-
teményt; sőt ha nagy, el-is ejti: így ez il-
lyen bizodalom-is. Innét vagy on, hogy no-
ha Isten egyenesen nyujtja, és kezeit ki-
nyujtva tartván, a' jó téteményt, mint egy
ugyan várja-is, hogy a' gyenge és erőtelen
keresztyén ő tőle el-foghassa bizodalma-
nak reszkető kezével: mindazáltal, imez,
meg-is ugyan nem részesülhet a' jó téte-
ményben az ő nagy erőtlensége miatt, mind
addig-is, míg Isten mint valami könyörülő
Ur ember, szolgájától hazzá küldi, és ke-
belében, vagy előtte való tsészéjében vet-
teti. Vagy mint az Ur-vatsoráját osztogató
Prædikátor, a' ki látván az igen nyomor-
ultat, hogy nints ereje, hogy a' Pohárt el-

Példa.

*Más pél-
da.*

196 XVIII. RESZ. A' Hitnek különböz: mérték: foghassa és ihafsék belőle; azért maga szá- jához hajtya és itattya belőle. Így szokott Isten-is nem kevésszer az igen gyenge hittel tselekedni. Mint Illyésnek, és amaz ut-fél-
Király könyv. 19. rész. ről Idvőzitónk után kiálto szegény világtalannak példája meg-mutattya, Szent Lukás 1 8dik rész. 40dik vers.

IV. A' Hitnek erejének és gyümölsé- nek nem érzése. Mert mikor a' gyenge hi- tű keresztyén, hallja, vagy olvassa az igaz hitnek nagy és sok féle ercjét a' szentekben, úgy-mint kik közöttül Hit által némellyek országokat meg-győztenek; igaságot tse- lekedtenek; az igireteket el-vőtték; orosz- lánoknak szájokat bé-dugták; a' tűznek ere- jét meg-oltották; a' fegyvernek élit ki-von- ták; az erőtelenekből erőssék lőttének a' via- dalomban, a. t. (Lásd-meg Sid. 1 1dik részt egészen) azonban magában vagy igen ke- vesset, vagy semmit nem tapasztalván azok- ban a' dolgokban, mindgyárt hiti, és Isten- nek hozzá valo jó kedve felől kezd kételked- ni; annál-is inkább, mert tudja hogy Isten a' szent írásban, nem a' puszta és gyümöls- telen, hanem a' szeretet által munkálkodo hitnek igir mindeneket, Galat. 5dik rész. 6dik vers. Mint Jakab Apostol-is bizonyít- ta 2dik rész. 1 8dik vers. Ezekből, és ezek-

hez

XVIII. RESZ. A' Hitnek különböz: mérték: 197
 hez hasonlo elmélkedésiből végre, a' gyen-
 ge hitű keresztyén annyira juthat, hogy
 csak nem azt hirdeti maga felől, a' mit Dá-
 vid egykor, tudni-illik: hogy ő ki-vága-
 tatott az Ur szemei elől, Solt. 3 1 dik 2 3 dik
 vers. Innét még a' jobb keresztyénnek-is
 nem kevesse, nem kitsiny lelki próbái,
 buslakodási, és szivet szomorúsággal bé-
 töltő napjai következhetnek, főképpen ha
 a' Hitnek igaság szerző, és magát ki-mu-
 tato ereje között gondviseletlensége miatt
 illendő különbséget nem tud tenni, oda-
 fel a' 1 2 dik rész szerint. De mind ezek az ő
 feje felett őszve-ütköző kételkedésnek hab-
 jai között-is boldogabb lehet a' gyenge, de
 igaz Hitű keresztyén, a' vak-merő és testi-
 batorságban torkig úszó szines keresztyén-
 nel; Mert sokkal jobb ám az időrségnek
 szoros uttyán és a' hitnek keskeny paloján
 (mellynek alatta a' veszedelemnek mélysé-
 ge vagyon) csak aprókat lépni, ballagva,
 nagy elő-nézéssel elébb-elebb mendegelni;
 mint gyermeki vak-merőséggel futni, s'
 azonban nagy véletlenül a' veszedelemben
 be-esni. Noha azért nem jo Adámmal és
 Jonással Isten előtt el-futni vagy rejtezni:
 A' Sina mellett való Sidokkal tőle el-ízo-
 nyodni; annál inkább Judással kétségben

Teremt.

3. v. 8. 9.

Jon. 1. 3.

Törvény.

könyv. 5.

Matth. 27. v. 5. elni, az Isten igéreti és kegyelmessége felől
 Birák. 6. kételkedni: mindazáltal Gedeonnal jobban
 v. 36. meg-erősödni, a' Beroe-béliekkel a' dol-
 Ján. 4. goknak jól végére menni, a' Samaria-bé-
 Tsel. 17. liekkel Idvőzítőnket fel-keresni, véle szem-
 től-fzemben beszélgetni, ő belőle Hitünk-
 nek vedrével örökéletnek vizét meríteni,
 s' a. t. nem tsak nem jo és idvőlséges, hanem
 ugyan fziükséges-is, a' mint az Apostol-is
 kívánnya: Kétségtetek-meg, ha a' Hitben
 vadtoké, magatokat vegyetek elzetekben
 2 Cor. 13. v. 5.

Hogy a' § 5. De mivel a' gyenge, de azért igaz
 gyenge Hitnek ez az ő természeti, hogy a' neveke-
 hitű ke- dedésre igzekezzék: a' nevededésben pedig
 restyén- sok dolgok állanak eleiben, hogy ne neve-
 nek jo vi- kedhessek: meg-lehet, hogy valaha meg-is
 gaszta- tsüggedgyen; sőt némelly magán valo dol-
 kása le- gokban [nem az egész idvőlségre nézők-
 hesse hi- ben] meg-is győzettesék. A' honnét ki-
 ti felől: követhetnek, hogy az illyen gyenge hitű
 mitsoda jo keresztyénnek, nem tsak kételkedési, ha-
 regulák- nem elméjebéli buslakodási, és nagy meg-
 rol kel- háborodási-is lehetnek. Hogy azért itt,
 lyé gon- mint valami kö-fziklák között, hajo tőrést
 dalkod- ne szenvedgyen hitiben, sőt hogy gyenge
 ni? Hiti felől jo reménységben, és alharatos vi-
 gasztalásban leheffen: Imez követhetendő
 regu-

XVIII. RESZ. A' Hitnek különböz: mérték: 199
regulákra kelletik nagy szorgalmatossággal
vigyázni, és gyakorta azokról elmélkedni.

Elő Regula. Hogy a' leg gyengébb
Hit is igaz Hit, és az idvőiségre elégse-
ges. Es hogy gyümöltsi vagy jó tétémé-
nyi is jók és idvőiségeffek vadnak. Ezért;
1. Mert ez is szintén úgy egygyesíti a' hi-
vő keresztyént az ő Christussával mint fejé-
vel; azért ez által is övé lehet a' Christus
minden ő jó téteményivel, igazságával, fiu-
vá fogadásával, szentségével, a. t. Rom.
11dik rész. 2odik vers. Szent Ján. 14dik
rész. 17dik vers. Ephes. 3dik rész. 17dik
vers. Sz. Ján. 5dik rész. 2odik vers. Nem
külömben mint ha ki reszkető kézzel fog-
ná-el valamelly Fejedelem avagy Királytól
az ő szabadságaról való Donatios levelet.
2. Mert Isten bős gondviseléséből adatik
egy aránt, mint az erős Hit. Nem adná
pedig Isten, ha tudná hogy az idvőiségre
nem elégseges volna. Elég azért a' Sz. Pállal
a' gyenge hitű keresztyénhez akkor is az
Isten kegyelmessége hozzá, mikor mint Sz.
Pált a' fenyték, kétség, és keresztek kö-
zött tartya, 2 Corinth. 12dik rész. 8. 9dik
vers. Azért ez ilyen keresztyénnek ez az ő
tízti, hogy az ő erőteleniségében is nyu-
godgyék-meg az ő Christusában: mert mi-

1.
Regula

Példa.

200 XVIII. RESZ. A' Hitnek különböz. mérték-
kor erőtelen, ugyan akkor erős is lehet ő
benne, a' 10dik versben. 3. Mert a' na-
gyobb dolgokra rendeltetett tagoknak
szokra Isten a' Hitnek nagyobb mértékét
adni, mint a' természeti testben, a' válnak,
Példa. karnak, lábnak, a. t. A' mint azért hogy a'
testben nints olly gyenge és el-vettetett tag,
a' melly nem igaz tag volna; és az erős ta-
goknak-is a' nagyobb erő nem azért ada-
tik, hogy többig élnének amazoknál, ha-
nem inkább hogy a' gyengébbeknek gyá-
moli lennének; így itt-is. Az erőtelenekeket
a' hitben fel-vegyétek Ró. 14dik rész. 1 vers.

2.
Regula. Második Regula. A' melly hit erős egy
dologban, másban erőtelenebb lehet. Il-
mér; Egygyik ember hiti egy dologban,
másiké másokban lehet erős. Mint a' gyen-
ge tudományu ember, erős lehet abban a'
mit ő tud, és áthatatosabb, más nagy Phi-
losophus, vagy Pharisaus embernél. Nico-
demus erősebb lón Judásnál, a' ki Apostol
volt; A' szeginy Publicanus ama' kevély
Pharisausnál. Így Ráháb-is fok egyéb afz-
szonyi-állatoknál, Sid. 11dik rész. 31dik
vers. Az-is meg-lehet, hogy noha igen bi-
zonytalan, és kétséges valaki bűne botsá-
nattya felől, de azonban hiti ki-mutattya
nagy erejét gyakorta a' kétségek ellen való

től.

XVIII. RESZ. A' Hitnek különböz: mérték: 201
törekedésben, az Isten kegyelméhez valo
buzgo vágyakozásban, a' Hitnek meg-erős-
sítélére néző munkákban, a' Christus érde-
mének nagyra bősűllésében; e' világ, ma-
ga, és bűnei meg-utálásában, és végezet-
re a' bűnök ellen, (kik őtet meg-háborít-
hatnák) szorgalmatos vigyázásban. Lásd-
meg Hab. 2. v. 1.

Harmadik Regula. A' leg nagyobb és
erősb Hit-is itt e' világon nem tőkélletes,
noha az erőtelenebb és gyengébb hithez ké-
pest, tőkélletesnek-is mondathatik: De
azért a' leg nagyobb Hit-is késértetek, ese-
tek, és egyéb fogyatkozások alá vettettetett.
Mint a' Jobé, könyv. 3 dik rész. 3. 8 dik vers.
Moyfésé, Számlál. 20 dik rész. 10. 11. 12 dik
versekben. Illyésé, 1 Király. 19 dik rész.
4 dik vers. Abrahámé, Teremt. 15 dik rész.
2 dik vers. Az Apostoloké, és minden hi-
veké, kik közzül tsak egy-is nints, nem-is
volt, a' ki hitinek erőtelenségét minden na-
pon nem érzené, és különb különb vál-
tozását a' nevedezésben és fogyatkozásban,
és az ellenkező dolgokkal valo viaskodás-
ban, Solt 13. v. 1. 2. Ismeg, 30. v. 6. 7.
Erre nézve kell is könyörögnünk, mig é-
lünk, hogy nevedegyék mi bennünk,
2 Corinth. 10 dik rész. 15 dik vers. 2 Thess.

3.
Regula.

202 XVIII RESZ. A' Hitnek különböz: mérték:

1 rész. 3dik vers. Eph. 3dik rész. 17dik vers.

4. *Regula.* Negyedik Regula. Meg lehet az-is, hogy a' nagy Hit nagyot eshetik valami dologban, mikor a' kitsiny meg-ál az ő dolgaiban: mert a' Hit vigyázással állhat-meg; már a' hol nints a' vigyázás a' Hit mellett, könyű a' kéfértetben jutás, mint Noe, Loth, Péter, s' több példák meg-mutattyák. Joseph a' tomlóczeneken szörnyen könyörög, és bizik Istenben, mikor az ő bátyjai bátran vendégeskednek az örökségben: azonban ő meg-ál, meg-szabadul, uri méltóságra magasztaltatik, mikor amazok külfő és belő kéfértetben forognak. A' ki ál azért meg-lásia hogy el ne csek, 1 Corinth. 10dik rész. 12dik vers. Vigyázzon, és könyörögjön, hogy aluva ne találtafsek, Sz. Márk. 13dik rész. 37dik vers.

XIX. R E SZ.

Az

Egyszer adatott Hitről való gondviseleésről, annak meg-erősítéseről, és oltalmazásáról.

§ 1. **A'** Hit Isten ajándéka mi bennünk; nem mi erőnk, vagy tehetőségünk.

XX. RESZ. Az egyſzer adat: Hitnek gondvis. 103
günköl való, hogy ſenki közzülünk ne di-
tſekedgyék, Ephes. 2dik rēsz. 8. 9dik verſ.
Ditsireti vagyon Iſten előtt mindennek a'
kinek adatik: de nem adatik mindennek,
azért nem-is mindeneké, 2Theſſ. 3dik rēsz.
2dik verſ. Nagy ajándéka Iſtennek, és e'
világ felett való, valakinek már adatott
vagy fog adattatni. Nagy, ſzűklégére néz-
ve; mert a' Hit az *unum neceſſarium*, egy
ſzűkléges dolog, Szent Lukás 10dik rēsz.
42dik verſ. Nagy, másodſzor; Egyſégére
nézve; mert nints egy-is hozzá haſonlo.
E' kívül, és e' nélkül a' többek tsak merő
zengő rezek, és pengő czimbalmoknak ha-
ſzontalan pengéſi, ſőt ſemmik, 1 Cor. 13dik
rēsz. 1. 2. 3dik verſ. Es olly egy, kitől függ
minden tőb emberben való Iſten kegyelmef-
ségének méltóſága: ſőt olly, a' ki ſoha ma-
ga a' többek nélkül nem jár; hanem min-
den idvőſégre néző kegyelmefſégeit Iſten-
nek vagy magával hordoz, vagy maga után
vonſzon. Kut-fő, és életnek ere, a' kiből
az emberben minden jok ſzármaznak; mi-
vel a' meg-romlott természetű ember a'
Chriſtuſon külön ſemmi jot nem tſeleked-
hetik, Szent Ján. 15. rēsz. 5dik verſ. Azért
illy ſzűkléges, illy nagy és nemes ajándékát
az Iſtennek, ha kinek adatott, vagy adatik,
boldog

204 XX. RESZ. Az egyſzer adat: Hitnek gondvis: boldog ha meg-tartya, neveli, és őrizi mind végig. Boldog a' ki vigyáz, és őrizi az ő ruháit, hogy mezeitelen ne járjon, és meg ne láttassék az ő szemérme, Jelen. 16dik rész. 15dik versf.

§ 2. A' Hittel, dolog, és lelki szorgalmatosság: nem hivolkodás, haszontalan reménység, testi bátorfág, lágy puhaság, és több effélék, adattatik mindennek: Sáfárság, férfui erő, vitézség, viaskodás, strasálás kívántatik itt mindentől. Valaki mint vötte az ajándékot, ugy kell itt belőle sáfárkodni, mint az Isten ajándékinak jó sáfárának, Sz. Péter 1 lev. 4dik rész. 10dik versf. Kell itt mindennek viaskodni a' szenteknek egyſzer adattott Hitért, Jud. 3dik versf. Férfui erővel kell tselekedni, erősnek kell lenni, és mindeket szeretettel kell tselekedni annak, a' ki Hit jegyű zászlo alatt jó vitéznek kíván taláztatni és ismértetni, annál inkább jutalmat sőt Coronát vitézsége után el-nyerni, Jelen. 2dik rész. 7. 10. 17. 26dik versf. A' holott mindenütt a' győzőnek igírtetik a' jutalom.

§ 3. Három dolog vagyon azért itt minden ember előtt, hogy ez életben véghez vigye, ha a' más életben boldogul akar élni:

1. A' Hit szerzés. 2. A' Hit erőstítés.
3. A' Hit őrzés. Itt,

XX. RESZ. A' Hitnek szükséges leheőségér: 105

Itt, hogy az ide néző gond egészen-
szelönkben adassék, a' Hit szerzésről-is kell
beszélgetnünk.

Lássuk mindeniket külön külön ré-
szekben.

Elsőben-is azért szollyunk a' Hit szer-
zéséről.

XX. R E SZ.

Az

Hit szerzésnek szükséges és le-
heőségéről.

Ez 1. Szükséges. 2. Leheőség.

S Szükséges: Mert, a' ki Istenhez akar
közelgetni, annak hinni kell, hogy
vagyon Isten, a' ki jutalmat ad azoknak a'
kik őtet keresik, Sid. 11dik rész. 6dik vers.
Közelgetni kell pedig hozzá, mert igen-
melészére távoztunk ő tőle, ama' rékoszo
fiuval egygyütt, és ő-is ugy akar közelgetni
mi hozzánk, ha mi-is ő hozzá közlege-
tünk, Szent Jak. 4dik rész. 8dik vers. Ke-
relsük-meg azért őtet, mint maga mond-
gya, mig meg-találtatik, és hijuk segítségre
mig közel vagyunk. Hadgya-el a' gonosz
ember az ő útát, és az álnok férfi az ő gon-
dolatit, s' térjen az Urhoz, és könyörülvén
könyö-

206 XX. RESZ. A' Hitnek szükséges lehetősége:
könyörül ő rajta, mert hajlando a' meg-
bocsátásra, Ef. 55. v. 6. 7.

II. Lehetleges. 1. Az Isten szabados
kegyelmességére nézve. A' ki csak az Isten-
nek tsupa merő jo tetszésén, és szabados
szerelmén fundáltatik, a' mint maga bizo-
nyítja az Ur: En magamért (ugymond)
el-tórlóm a' te álnoklágidat, és a' te bűneid-
ről meg nem emlekezem, Ef. 43 dik rész.
25 dik vers. Ismét, Ezechiel. 36 dik rész.
32 dik vers. Nem ti érettetek tselekezem
én, azt mondgya az Ur Isten, tudtotokra
légyen tinétek; szégyenüllyetek és pirul-
lyatok-meg, óh Izrael háza, azt mondgya
az Ur. Ismét, Szent János 3 dik rész. 16 dik
vers. Es, Eph. 2 dik rész. 8. 9 dik vers. Bezzeg
ha Isten az Uj frigyet-is a' mi teherfégünkön
fundálta volna, mint a' régít, oda volna min-
den reménfégünk; mivel természetünk sze-
rint haragnak és gyűlölségnek fiai vagyunk;
főt meg-holtunk a' bűnben, azért nem csak
jol nem tselekedhetünk magunktól: de
még meg sem gondolhattuk: ha akarhat-
nok-is pedig, de el nem követhettyük; mi-
vel a' mi természetünkben vészünk eszünk-
ben olly törvényt, melly a' mi elménknek
törvényével ellenkezik, és rabul ad a' bűn-
nek törvényének, melly a' mi tagainkban

XX. RÉSZ. a' Hitnek szükséges lehetősége: 207
vagyon, Rom. 7dik rész. 23dik vers. Itt
azért nem lehetne minékünk semmi töké-
letes reménységünk: de hogy nem ezen, s'
nem-is a' régi, hanem az Új szövetség sze-
rint szerzett az Ur Isten szövetséget velünk,
Jerem. 31dik rész. 31dik vers. Sid. 8dik rész.
9dik vers. Innét tellyes, élő, és tökéletes
reménységünk vagyon: Azért mert Isten az
ő örökké való jó kedvén, örökké való fri-
gyet tőtt mi velünk, Jerem. 31dik rész. 3dik
vers. melly szerint immár meg-kegyelme-
zett minden mi álnokságinknak és bűne-
inknek, és a' mi álnokságinkrol többé meg
nem emlekezik, sem el nem távozik a' mi
velünk való jó teteménytől, hanem a' mi
szívünkben adván az ő felelmét azt tseleke-
szi, hogy mi el ne távozzunk ő tőle soha-
is többé, Jerem. 32dik rész. 40dik vers. Ebből
azért az ő szabados kegyelmeiségének tár-
házából Hittel akar minket meg-ajándékoz-
ni, kiker hitünk által osztán Isteni erővel őriz
az idvőségére. hogy meg-jelennyék mi ben-
nünk (érts tellyes mértékben) az utolsó ^{2Tím. 4.}
időben, Szent Péter 1 lev. 1 rész. 5dik vers. ^{v. 13.}
Innét meg-erősödünk mint a' Sion hegye,
s' meg nem mozdulunk, Solt. 125. Es mi-
vel közöttünk lakozik Isten, nem felünk,
Solt. 46. 6dik vers. Mert nem erővel s' nem-
is ha-

208 XX. RESZ. A' Hitnek szükséges lehetjégér:
is hatalómmal, hanem az ő Szent Lelkével
tészi-fel mi bennünk a' mi idvőségünknek
mind az első, s' mind az utolsó követ; azt
tselekedvén mi bennünk, hogy mind akar-
hassuk, s' véghez-is vihesük a' mi idvősé-
günket félelemmel és rettegéssel, munkál-
kodván abban az ő ingyen valo jó kedvé-
ből, hogy azt kiálthassuk nagy fel szoval:
Hála legyen Istennek. Hála legyen Isten-
nek. Ismét az Apostollal: Isten kegyelmé-
ből vagyok a' mi vagyok, Zach. 4dik rész.
6.7dik. 1 Cor. 1 5dik rész. 10dik vers. Erre
a' kegyelemre hi Isten minket, If. 5 5dik rész.
1. vers. Szent Mát. 1 1dik rész. 28dik vers.
2 Cor. 5dik rész. 20.21dik vers. Es mikor
nem mehetünk, vonszon, Szent Jan. 6dik
rész. 44dik vers. Tisztunk azért, hogy e-
pustta, és csak merő kegyelemnek ajánlását
előttünk viselvén, ahoz kíváncsozzunk, és
igyekezzünk menni pénz nélkül, az az,
minden érdemtől üres kézzel, magunkban
valo bizodalomtól üres szível, és bűnünk
miatt meg-törődött és meg-keseredett lélek-
kel, ő az, a' ki egygyet egy városból, ket-
tőt egy nemzetiségből, őszve-szedetet köz-
zülünk, és hozzá vévén meg-kegyelmez,
el-veszi haragját rolunk, meg-gyogyittya-
tőle valo el-izakadásunkat; és egykor bé-

iktat 20

XX. RESZ. A' Hitnek *szükséges lehetősége*: 209
iktat minket ama' felső Sionban az ő dicső-
séges országában, Jer. 3dik rész. 12. 13.
14dik vers.

Ez kegyelmessége Istennek, elsőben
bizonyos; mert az Isten könyörülő termé-
szetén fundáltatott, a' ki hűséges az ő igire-
tiben, Törvény könyv. 7dik rész. 9dik vers.
Es frigy kötés által adatik, melly Istennek
esküvésevel, és ahoz tartozó kegyelemnek
persétivel-is meg-erősítetett, Jer. 31dik
rész. 34dik vers. Sid. 1odik rész. 16dik vers.
2 Solt. 32 1odik vers. E' két meg-változha-
tatlan dolog által azért, mellyekben lehe-
tetlen dolog, hogy az Isten hazudgyon,
erős vigasztalásunk lehet minékünk, kik
e' végre futunk, hogy az előnkben adott
reménységet el-vegyük, Sid. 6dik. rész. 18dik
versében.

Másodszor közönséges: mert ki-terjed
mindenekre; minden fele rendekre és nem-
zetiségekre; kitsiny, nagy, titkos és nyilván-
való, és mindenféle bűnökre, mivel min-
den embereket akar Isten idvőziteni, és az
igaságnak ismérétiire jutatni, 1 Tim. 2dik
rész. 4dik vers. Esa. 55dik rész 7dik vers.
Malach. 3dik rész. 17dik vers. 1 Joh. 1 rész.
7dik vers. Ezech. 18dik rész. 21dik vers.
33dik rész. 11dik vers. Nem lehet azért itt
O senki-

210 XX. RESZ. A' Hitnek szükséges lehetősége:
senkinck-is kételkedni, mivel a' hűség
és mindenekre elégséges Isten, nem a' vál-
tozo és hazug ember tette az ígéretet. Íz-
onyu dolog-is az Isten beszédében kételked-
ni; mert a' ki kételkedik hazuggá téfzi Istent,
nem hívén az ő bizonylág-tételének, 1 Joh.
5dik rész 10dik vers.

Másodszor; Az elégséges Idvőzítőre
nézve. A' kinek elégsége lévén a' mi meg-
szabadításunkra, mivel mérték nélkül vőt-
te a' kegyelmet, és fel-is kenettetett igazság-
nak olajjával arra, hogy elégséges közben-
járo lehessen, azért e' világra jött, hogy a'
bűnösöket idvőzitse. Itt e' világon pedig
vetette az ő lelkét áldozatul a' bűnért, hogy
meg-lássa a' magot, meg-hosszszabbitsa
napjait, és az Urnak akarattya az ő keze
által jó szerentsés legyen, Isai. 53dik rész.
10dik vers. Ezt azért ön-kéjén, szabados
jó akarattyaiból meg-tselekedvén, a' sze-
giny bűnösökért lőtt az ő mennyei Attya
előtt igazulás, meg-szenteltetés, váltság, és
engesztelő áldozat, hogy az ő egyszer való
áldozattyával tökéletessé tehetné mind ő-
rökké azokat a' kik meg-szenteltetnek, Sid.
10dik rész. 14dik vers. az ő vére által.

Harmadszor; A' Szent Léleknek min-
deneket meg-tselekedhető erejére nézve.

A' ki il

XX. RESZ. A' Hitnek szükséges lehetősége: 211

A' ki hitet szerezvén a' szeginy bűnösnek szívében, mind azt tselekeszi hogy akarha-
sa, s' mind hogy véghez-is vihesse idvősé-
gére néző dolgait, Philip. 2dik rész. 13dik
vers. Sőt hogy mindeneket tselekedhessek
a' Christus Jelus által, a' ki őtet meg-erősí-
ti, Philip. 4dik rész. 13dik vers.

§ 4. Nagy szűkségben lévén azért sze-
giny lelkünk, mellyből Hit nélkül ki nem
menekedhetünk; és hogy egyedül a' Hittel,
és nem egyébbel valamivel, mivel hogy
lehetleges-is a' meg-szerzése, és meg-is
igittetett: Hogy a' kinek bűltselege
nintsen [az Istenben valo hitel pedig min-
den bűltség fölött valo bűltség,
1 Corinth. 2dik rész. 1. 2dik vers.] kérjen
Istentől, és meg-adatik szemre hányás nél-
kül, Szent Jakab 1 rész. 5dik vers. Sőt el-is
rendeltetett hogy hidgyenek azok, a' kik az
örök életre elől el-rendeltettenek, Apostol.
Tseleked. 13dik rész. 48dik vers. Tehát
tisztí minden lelkére gondot viselni kívá-
no, de szűkölködő, töredelmes, bűnnek
terhe alatt el-fáradott, siránkozó, éhező,
és szomjuhozó, a. t. lelki keresztyén em-
bernek, hogy jó idején hitet kérjen, ke-
ressen, és szerezzen magának, és Tamás
Apostollal ne legyen hihetetlen, hanem hű,

mert boldogok a' kik nem látnak, s' még-is hisznek, Szent Ján. 20dik rész. 29dik vers. Itt pedig nem kell sokat akadozni a' léleknek szeginy és érdemetlen voltán: mert a' gazdag kegyelmű Ur Jésus Christus, nem gazdag méltóságos szép szűzet (mint e' világban szokott lenni) akar magának a' Hitnek gyűrűjével el-jegyezni, hanem szeginyt, alázatot, érdemetlent; sőt olyaut, mint a' kiról vagyon irás Ezechiél profetiájában, a' tizen-hatodik résznek hatodik versében. Ez illyenre teriti-ki az ő ruháját, be-fedezi mezitelenységét, frigyét téfzen véle, vízzel meg-mosogattya, véréből kitisztittya, olajjal meg-keni, külbomb külbomb féle ruhákkal meg-ruházza s' meg-ékesíti, hogy azt tegye magának szenté és ditsőségessé; tudni-illik az ő lelki jegyessét az Anyaszentegyházat, és abban minden híveknek szükölködő lelkeket, hogy abban semmi macula, sümörgőzés, vagy valami afféle ne légyen: hanem hogy lenne szent és fegyhetetlen, Ephesusban irt levélnek 5dik rész. 26dik 27dik vers. A' 2dik Corinthusbéliekhez irt levélnek-is 11dik rész. 2dik vers. A' te lelkednek azért, oh te szeginy bűnös keresztyén! szüksege, érdemetlensége, a' jotol üressége, méltatlanfága,

If. 55.

v. 1.

Sz. Ján.

7. v. 77.

Szám. 1.

21. v. 9.

Sz. Mát.

11. v. 18.

8-dik.

9-dik.

10-dik.

XXI. RESZ. A' Hitben valo meg-erősödés: 213
töredelmessége, nyögése, a. t. eszköz legyen
inkább te benned a' gazdag Jesus Christus-
hoz valo menésre, mint lelkedet meg-aka-
dályoztató tőra' kétségben esésre.

XXI. R E S Z.

Az

Hitben valo meg-erősö- désről.

§ 1. **A**Z egyszer adatott Hit soha tel-
lyetlen és egészen az ő természe-
tire nézve meg nem fogyhat az emberben;
mivel Isten ajándéka meg-bánhatatlan, sőt
Isten erejétől őriztetik az utolsó napon va-
lo meg-jelenésre, Szent Péter 1 lev. 1 rész.
az 5dik vers. mint fellyebb-is meg-jelentet-
tük. Mindazáltal meg-kisfebbülhet az ő
erejében, gyümölsében, és tselekedetiben;
nem külömben mint a' kevés olaju lámpás-
nak világa: meg-hirvadhat mint a' nyerse-
ség nélkül valo fű vagy virág az aszszu föld-
ben: meg-hanyatolhatik mint a' gyenge fia-
tal a' nagy tereh alatt: meg-erőtelenedhe-
tik mint a' természet a' betegségben: és vé-
gezetre meg-homályosodhatik, mint a' tűz-
nek világa a' sok hamu között. Erre nézve
azért a' Hitnek minden napi uj olajjal, az az,

214 XXI. RESZ. A' Hitben való meg-erősödés
könyörgéssel, Isten beszede felől való iga-
zán elmélkedéssel; mint az ő Testamen-
tomi Oltár mellett való mindenkori tűz-
nek: *Ki. jöve-
relről 27.* úgy kell ujjítatni és tartatni a' jó keresz-
tyénben; mert a' könyörgés Isten. beszé-
de, úgy-mint lelki nyersége, sirossága, és
kövérsége a' mi száraz földhöz hasonló so-
vány természetünknek. Mint a' jó kertész
azért, a' ki valami szép virágot, vagy fat-
akar nevelni a' sovány földben, nedvesíti,
öntözi, és ganajozza. Avagy mint az egés-
ségében tsorbulást, vagy hibát meg-ismérő
ember orvosságot keres, hogy egészségét
helyére állassa, és természetiben való erő-
telenségét meg-erőssítse: úgy kell az ő Hi-
tinek fogyatkozásától felő embernek-is,
az ő gyenge és erőtelen Hitiről gondot vi-
selni, és így a' Hitben, és minden Isten ke-
gyelmében nevekedni, és meg-erősödni,
Szent Péter 2dik lev. 3dik részében. Azért
hogy sok gyümölcsöt teremthessen, Szent
János 15dik rész. 8dik vers. Ezt belső em-
ber szerint való nevekedésnek nevezi az
Apostol, Eph. 3dik rész. 16dik vers.

§ 2. Ez hiveknek lelki nevekedése-
ket, és a' Hitben való erősüléseket, a' Szent
Lélek a' szent írásban némelly virágoknak,
és nevezetes faknak hasonlatosságokban.
adgya

XXI. RESZ. A' Hitben valo meg-erősödés: 219
adgya előnkben, Hoseas irás. 14dik rész.
5. 6. s' a. t. vers. Ismég 92dik Solr. 13. 14-
dik versekben, A' meg-térő bűnösnek hir-
telen változát, hasonlittya a' liliomnak éj-
jeli hirtelen nevedéséhez, vagy inkább
szárban állásához; A' Hitben valo álhata-
toságát, a' meg-rothadhatatlan Cedrushoz;
A' hitbeli lelki erejét, mellyel a' keresztyéni
nehéz keresztek birja és hordozza, ha-
sonlittya a' tereh alatt egyenessen növő Pal-
mához. Es hogy minden részében valo
nevedését meg-mutassa, azt mondgya,
hogy meg-gyűkerezik mint a' Libanufon
valo élő fa, és ágai-is ki-terjednek széllyel,
és az ő ékessége olyan mint az olaj-fának
ékessége, és az ő szaga mint a' Libanus he-
gyének szaga, a. t. Ez leg gyümölsözőbb,
hasznosb, és méltóságos fának hasonla-
toságában adgya a' Sz. Lélek előnkben, az ő
Sion nevű lelki hegyének (az Ecclesiának)
leg hasznosb és gyümölsözőbb fáit, az
igaz hiveket mind természetekben, s' mind
nevedésekben. Hogy pedig valaki tsak
bizonyos időbeli gyümölsőkről ne gon-
dolkoznék a' hiveknek, Dávid által ezt-is
hozza adgya; hogy az ő vénsegekben-is
gyümölsőznek az Ur tornáczában, hogy az-
zal-is biztassa a' kételkedő lelkeket, hogy ha

216 XXI. RESZ. A Hitben való meg erősödés:
történnék valamelly zur-zavaros időben hi-
teknek gyümöltstelenése, jó reménységben
lehetnének jövendő, sőt mind koporsojo-
kig való illendő gyümölts termelésről az ő
igaz hiteknek. Minek okaért az igaz Hit-
nek sem gyengeségétől, sem el-fogyhatásától,
sem az igaz keresztyéni hitet terhelő sok
keresztektől és nyomorúságoktól (mellyek
itt e világon a keresztyéniséget sűrűséggel
szokták követni) nem kell meg-ijedni,
mert noha kezdetire nézve olyan mint
a mustár, és nevedezésre mint a li-
lium: de álhatatosságára nézve Cedár avagy
Cedrus, mellynek nem lehet meg-rothad-
ni; tereh viselhetésére nézve Pálma, melly
a tereh alatt szokott fellyebb fellyebb e-
melkedni. Végezetre, az ő hasznos gyü-
möltsozására nézve, olaj és lelki szőlő tö,
melly az Isten kegyelmességének minden-
napi tirkos harmatozásával ujjulton ujjul.
Mivel Isten az ő igireti szerint az Izraelnek
olyan mint a reggeli harmat, Hos. 14dik
rész. 6dik vers.

Ha ez Hit szerint a hiveknek lelki ne-
vedésekről, annak fundamentomáról,
modgyárol, szent írásból akar sz érteni, ol-
vasd meg Szent Pál Ephesusban írt levél.
4dik rész. 13. 15. 16dik versekben. Colos-
séban

XXI. RESZ. A' Hitben valo meg-erősödés: 217
seban irt lev. 2dik rész. 19dik vers. Szent
Peter 2dik lev. 1 rész. 5. 6. 7. 8dik versek.
Szent Ján. 15dik rész. 4. 5. 6. 8dik vers. és
többeket; s' gondolkodhatol felőle, és a'
szerint a' te magad állapottya felől is.

§ 3. A' Christusbán, mint főben, az
igaz hiveknek, mint tagoknak, lehetséges
nevekedniek, a' kitől a' lelki nevekedésre
titkos erő is vehetnek, a' Szent Léleknek-
is ehhez járulo hathato kegyelme által. A'
mint azért lehetséges, ugy szükséges is:

Mert;

1. A' Sátán minden mesterfégével a' hit
ellen törekedik, hogy annak fundamento-
mát föl-forgathassa.

2. A' meg-romlott természet is felette
igen hajlando, a' hittól és az Istenbéli bizo-
dalomtól valo el-szakadásra.

3. Egyébként a' Hitnek hajoja a' fok
ellenkező habok között elő nem vitethe-
tik, sőt hátra veretethetik; és mint a' fű
vagy virág nyersség nélkül; mint a' termé-
szeti erő táplálás nélkül meg-hirvadhat, és
fogyatkozhatik: Ugy lehet dolga a' hitnek-
is, a' hit felől gondviseletlen nem derekas
keresztyénben; mivel a' ki a' Christust min-
den napon az ő szivében nem viseli, őtet a'
szent irás szerint fel nem öltözi; annak szük-

218 XXII. RESZ. A' Hitnek óltalmáról.
ség lelki örömenek meg-bántodni ; lelki e-
réjének meg-fogyatkozni ; külső és belső
életének szomorúságra , mord és komor-
ságra, kedvetlenségre, és végezetre külömb-
külömb, féle veszélyre jutni ; mivel a' kik
Istentől el akarnak idegenülni, Isten-is mesz-
sze szokott azoktól távozni. Lás példát-
rejá a' 2dik Királ. könyv. 17dik rész. és a'
2dik Chronika könyv. 2dik rész.

XXII. R E SZ.

Az

Hitnek a' Sátán sok féle kísér-
teti ellen valo óltalmá-
ról.

§ 1. **M**Int tsak imént-is, és e' könyv-
nek-is leg elsőbb részébenn-is
említettük ; a' Sátán az ő derekas dandár ,
vagy stráláját egyenessen tsak a' keresztyén
ember Hiti ellen rendelte. Es nem külömb-
ben , sem könnyebben tufakodik ellene ,
mint régen Mihály angyallal a' Moyses teste
felett. Itt az ő ezer mestersege szerint, min-
den rendbéli emberek és személyek ellen
külön-külön annyi féle tűzes , éles , és szí-
gonyos nyilakat készített , hogy tsak egy
féle állapatu keresztyén ember-is nintsen ,
a' ki

a' ki ellen sok elő-készített mérges nyilai nem volnának készen, mint valami Ceit-házban a' fok féle tűzes szerzők. Nem lehet egygyenként mind elő-számlálnunk, mivel azt, nints olly emberi nyelv, ha szintén meg-tudhatná-is, hogy ki-beszélhetné; noha az Istent ferényebben szolgálni igyekező hivek, és a' bűnből fel-leikent vigyázó lelki-ismeretek-is, ezekben fokakat, éfizekben vehetnek, és vésznek-is naponként. En most tsak egynehányakat jelen-tek-meg azok közzül; és a' jó keresztyé-neknek-is, mint lelki vitézeknek azok el-len meg-élesített alkalmas lelki fegyve-reket, mint meg annyi Dávidoknak őt sima kőveit elő-készíték; és magammal egygyütt azokban mint valami Páncél, Pais, és Fegy-ver-derekakban minden jó keresztyént úgy fel-öltöztetek, hogy azokban minden lelki vitéz a' Sátánnak minden mestersege ellen, szintén a' törésen-is meg-álhat szabadossan. Szent Pálnak-is kívánsága szerint, ki e' fe-ől lől Ephesusban irt lev. 6dik rész. 13dik 14dik 15dik 16dik vers. illyen képpen ta-nit: Vegyétek-fel (ugy-mond) az Isten-nek minden fegyvereit, hogy ellene álhas-satok, és a' veszedelmes időkben meg-ál-hassatok mindeneket el-végezven. Ismég:

Allya-

Allyatok ágyéktokat fel-ővedzvéⁿ igaz mondással, &c. hogy ama' gonoszⁿak minden tüzes nyilait meg-olthalsátok.

§ 2. A' Sátánnak a' Hit ellen valo kéferteti im-ezek:

*Első o-
stroma
a' Sátán-
nak az
igaz hit
ellen.*

Első. Azt sugallya az embernek elméjében; hogy holott Isten igen szent, igen igaz, és fölöttre igen tiszta természetű, ki nek szemei-is nem nézhetnek a' gonoszra; és igazsága-is nem engédi, hogy a' bűnöst büntetetlen hadgya; és végezetre olly szent természetű, a' ki még a' külső rutfagot-is régen-is az ő táborában el nem szenvette. Innét azt veti eleiben a' szeginy bűnösnek: hogy ollyan rusnya, hamis, és tisztátalan bűnösnek mint ő, vakmerőség volna, ollyan szent, igaz, és tiszta természetű Istennek jó kedvével magát támo-
gatni és biztatni. Erre nem tsak egy feleleti lehet a' jó keresztyénnek.

1. Azt mondhattya: Hogy a' mi Istenben valo bizodal munknak, es Istennek-is hozzánk valo jó kedvének, nem a' mi méltóságunk, érdemünk, igazságunk, szentségünk, és a. t. hanem a' könyörülő Istennek erről valo szabados igireti, és a' Christus Jesus szentséges, és Isten előtt elégséges és kellemetes érdeme, az fundamentoma a' ki
lett

ellett minékünk igazságunk, váltóságunk, és
 Isten előtt való meg-igazulásunk, 1 Corinth.
 13. rész. 3. odik vers. Holott azért Isten a' ki
 minket meg-igazít, kitsoda a' ki kárhoz-
 tatna? Ha érdemünk volna-is azért, nem
 dicsőíthetnénk mi Istenünk előtt, mivel
 ingy-is csak adósságot fizetnénk, Szent Luk.
 7. rész. 1. odik vers. Ha nintsen-is nem
 lehet hogy kétségben esünk, mivel ingyen
 való a' kegyelmesség, Romáb. 4. rész.
 6. odik vers.

2. Abból inkább meg-teszik az Isten
 irgalmassága mi hozzánk, hogy ilyen igen
 múnnya bűnösökkel-is közli az ő irgalmassá-
 gát; mert a' ki tisztá, annak nints szűksé-
 ge a' meg-tisztulásra, mert mindenestül
 fogva tisztá: De a' tisztátalanból kitsoda
 lehet tisztát? tudni-illik, csak egyedül az
 Isten, Job. 14. rész. 5. odik vers.
 Olvasd-meg a' magad vigasztalásáért ha-
 sakarod, Isai. 1. rész. 16. 17. 18. odik vers. Is-
 m meg, 43. 25. Ismég, 55. v. 1. 2. Ezechiél-
 nek is 16. rész. 6. odik versől fogva mind-
 az utolsó versig. Es ezekhez add hozzá a'
 Szent Léleknek tanácsát Hoseáfnál a' 13. dik
 rész. 3. 4. 5. odik vers. meg-látod nem jársz
 jó válasz nélkül.

3. Ha rutak, tisztátalanok, és hamisak
 vol-

voltunk-is a' Christuson kívül, már ő benne szépek, tiszták, és igazak vagyunk, Sz. Pálnak im-ez bizonylág tetele szerint, 1 Corinth. 6dik rész. 11dik vers. Illyenek voltatok, úgy-mond, de meg-mosogattatok, meg-fzenteltettetek, meg-igazitattatok az Ur Jesus nevében a' mi Istenünknek Lelke által.

Második
ostroma
a' Sátán-
nak az
igaz hit
ellen.

Második. Tsak a' választottakra, és igaz hitű jó keresztyénekre néznek az Istennek minden szent írásbéli igireti és vigasztalási, tsak azok-is biztathatták azzal magokat: De te holott sem választásod felől, sem hited felől nem vagy bizonyos, sőt nem kevésszer fél, retteg a' szived, és idvőseged felől-is tsak nem mindenkor kételkedel; ezekből világossan ki-tetszik, hogy te nem választottja vagy az Istennek, és hogy hited-is nintsen: Minek-okáért semmi kö-zöd nintsen az Isten szent írásbéli igireti-hez és vigasztaláshoz.

Erre valo felelet: 1. Hogy választásom s' hitem felől nem lehetnék, avagy nem volnék én-is a' több hivekkel egygyűtt bizonyos, ennek egyenesen ellene ízol a' Szent Lélek, Szent János 1 lev. 3dik rész. 14dik vers. illyen-keppen: Mi tudgyuk hogy a' halálból ál-
-lov tal vi-iv

tal vitettünk az életre, mert szerettyük a' mi atyánkfiait, a. t. Szent Pál-is nyilván mondgya, hogy a' választottak meg-lelték a' mit kerestek. Ezeket én-is érzem magamban igaz hitem által. Minek-okaért semmi helyt nem adok, te Sátán, a' te beszédednek, mivel a' mint hogy jobb Istennek engedni, hogy nem mint embernek, azonképpen jobb Istenben hinni és az ő beszédben, hogy nem mint embernek; annál-is inkább mint tenéked hazugságnak atyának. Eva a' mi első anyánk ezzel vesztette vala magát, hogy a' te beszédedet az Isten beszéde ellen bé-vévé. Azért az ő kárából tanulván semmire, bősüllőm beszédedet.

2. Hogy pedig azt fordítod elő, hogy félek nem kevessezt, 1. Ebből jó állapotomat inkább mint boldogtalanságomat veszem eszemben; mert Salamon által a' mennyei bőltséfé boldogoknak nem a' bátorságban élőket mondgya, hanem a' kik szűnetlenül félnek, Példás könyv. 28dik rész. 14dik vers. Sőt Isten-is az ő beszédére meg-eső, nem az ő átká ellen magának békeiséget ígérő emberekre akar a' mennyegből tekintélni, Isai. 66dik rész. 2dik vers. 11. A' mint oda fel a' tizenhetedik

hetedik részben meg-értettük, nem űressék itt e' világon a' hivek-is a' félelem és kétségektől; mivel idegen helyen, nem hazájokban vadnak; és hogy az Isten kegyelmei-is, a' Hit, a' reménység, a' szeretet, itt nem tökéletesek ő benne, holott csak rész szerint vagyon ő benne az isméret, 1 Corinth. 13 dik rész. 12 dik vers. Azért nem tsuda ha én bennem-is ugyan azok fel-találtatnak.

3. Mert minden napon sokakban sokakat vétkeznek, mind gyarolások, s' mind gondviseletlenségek miatt. Ezekre nézve nagy méltán felthetik Istennek jelen való kegyelmességének tőlök való el-távozála:.

4. Végezetre jobbnak-is itilem én, a' mi az én magam állapottyát illeri, félelemmel és rettegéssel munkálkodni a' hívő keresztyénnek az ő idvőségét, az Apostolnak-is tanítása szerint, Philip. 2 dik rész. hogy nem mint testi bátorsággal. Mivel az Isten nem azért irgalmas, hogy ottan ottan vakmerő bűneinket büntetése, hanem inkább hogy félelemmel tiszteltessék, Solt. 130. v. 4.

5. Félelmes és kételkedő hitemből gyenge és kicsiny, nem semmi hitemet vehetem én elszemben. A' gyenge Hit felől

pedig

pedig azt tanultam-meg oda-fel, hogy csak
 ollegyen igaz, egy-aránt idvözithet engemet;
 mivel a' hitnek nem a' nagysága, hanem az
 igaz volta és vagyonfága idvöziti a' hívó ke-
 reszttyén embert. Ez azért az én gyenge hi-
 tem felől-is az én jó reménfégem.

Harmadik. Az igaz Hit soha nintsen, *Harma-*
 maga és gyümöltés nélkül, hanem minden- *dik o-*
 kkor a' maga természeteti szerint való gyü- *stroma*
 möltseiben ki-szokta magát mutatni, úgy *a' Sátán-*
 ahogy nem csak az ember a' kié a' Hit, de *nak az*
 még mások-is ezekben vehetik azt, a' mint *igaz hit*
 az Abrahámét-is. A' te hited, mellyet te hit- *ellen.*
 nek itélsz magadban, olly álhatatlan in-
 dulat te benned, hogy noha, néha-néha
 ki-üti magát mint a' teli verőfény, valami
 jó tselékedetetskéből; de azonban nagy
 hirtelenséggel annyira meg-homályosodik,
 hogy nem hogy más valaki vehetné észé-
 ben, de még magad-is nagy sokszor nem
 érzed, és nem tudod ha vagyoné hited,
 avagy egy tsepp-is nintsen.

FELELET. 1. Az alvo, és igen súlyos
 beteg embernek-is úgy vagyon dolga ér-
 zékenységevel, mint oda-fel-is meg-ertet-
 tük: De abból nem következik hogy ér-
 zékenysége nem volna.

2. Tagadhatatlan igazság, hogy az alvo

igaz keresztyénnek az ő alutrában-is igaz és idvősséges hiti vagyon, noha ő azt sem nem érzi, sem pediglen nem tudgya. Nem menten szűnik azért meg akkor a' hitnek vagyonfága, vagy állattya, mikor érzése meg-fogyatkozik.

3. Hogy pedig hitemnek álhatatlanságát, és fokszori változását hántorgatod, azzal is nem sokat gondolok: 1. Mert mi tsoda álhatatlanabb az égnek ábrázattjánál, de azért ugyan meg-áll az ő valósága.

2. Mert én az én idvősségemet nem az én hitemnek álhatatos voltán, hanem a' házudni nem tudo Istennek álhatatosságán fundál-tam.

4. Hogy olyan egy-mással ellenkező indulatokat találhatok én fel magamban: szintén abból vészem eszemben, hogy nékem igaz és valóságos hitem vagyon; mert ugy tanultam én a' szent írásból, a' jámbor tanitoktól, és szent Pálnak-is példájából a' Romában írott levélnek 7dik részéb. hogy az olyan tusakodások, az igaz Hitű jo keresztyénekben szoktak kiváltképpen fel-találtatni, a' kikben a' test a' lélek ellen, és a' lélek a' test ellen szokott tusakodni. Mert az istentelenekben az Istentől el-fajult természet az Istentől el-szakadt lélekkel öszve

Gal. 5.
v. 17.

fzo-

szokott czimborálni, és egygyező elmével (mint Adam-is Evával) ízokták a' megtiltott fának gyümölsét le-szakasztani, és Isten ellen párt-ítéssel vétkezni. Ugy vagy, ó benne-is találhatik valami ehez néminémű-képpen hasonló indulatoknak csufakodása: de az nem egyéb, hanem az ó bűnének büntetésétől felő természetnek irtozása. Nem illyen a' hiveke, hanem ők a' belső ember szerint gyönyörködnek az Isten törvényében; noha éreznek az ő természetben más Isten törvényével ellenkező törvényt, melly az ő elméjeknek törvényével ellenkezik, és sokszor rabul adgya őket a' bűnnek törvényének, noha az ellen nagy szorgalmatossáin törekednek, és igyekeznek, Romában irt lev. 7dik rész. 21. 22. 23dik vers. Ez azért én bennem-is fel-találhatik, de én ezt igaz Istenben valo Hitnemnek meg-tsalhatatlan bélyegének hiszem inkább lenni, mint hitetlenségemet ki-mutato czégéremnek.

Negyedik. Vélekedés inkább az a' te hited, mint igaz hit; mivel az igaz Hit mindenkor a' lelki-isméretnek az Isten törvényétől valo meg-sebesedése, meg-rettenése után szokott adattatni: Te pedig soha magadban olyan Isten törvényétől valo

Negyedik ostroma a' Sátánnak az igaz hit ellen.

meg-rettenést, vagy el-rémülést nem vőttél eszedben : Azért az a' te hited, mellyet te hitnek nevezsz, nem igat hit.

FELLET. I. Itt-is inkább ragaszkodom en az Istennek igazságos beszédéhez, hogy nem mint más valaki, és annál-is, a' te beszédedhez, te Sátán. Az Isten beszéde a' szent irás, az Isten kegyelmességét fok formájú, fok modu, és fok képpen valónak mondgya, Ephesusban irott lev. 4dik, és Sidokhoz irott lev. 1 rész. 1 vers. E' szerint azért nem egy módon tsak, hanem fok kiváltképpen való utakon és modokon szokta az Ur Isten a' Hitnek ajándékát a' szeginy bűnösöknek ki-osztogatni.

2. Bólt Orvos az Ur Isten. A' bólt Orvos gyakorta nem adgya azt egygyik betegnek, a' mit ad a' másiknak : mert tudgya, hogy a' mi egygyiknek orvosság, ugyan az másiknak halálos mérég lehet. Ugyan a' jó Orvos azt-is tselekefzi, hogy nem minden sebért furja-fel az embernek feje kaponyáját: hanem tsak azért a' melly másképpen meg nem gyógyulhat, és egyéb-ként bizonyos halál következhetnék belőle. Ugy tselekefzik az Ur Isten-is, a' törvény által való megremitéssel, és iszonyitással, azzal a' meg-átalkodott bűnösöket szokta inkább az Ur

Isten

Isten meg-ijeszteti, és azzal mint Manafest meg-bekozni; azt-is azért, hogy ha könnyen nem akar ő hozzá meg-térni a' vakmerő bűnös, az Evangeliomnak lágy beszéde által: tehát a' Törvénynek-is ki-vont és fel-huzott fegyverével meg-hodoltasfék; nem különben mint a' lator, a' ki nem különben, hanem a' darabantoknak verésével és rongálásokkal engedi magát meg-fogatni a' magistratusnak parantsolat-tyára.

3. Némelly sebek fájdalom nélkül-is meg-gyógyittatnak a' bölts Orvoslonak böltségéből: Ugy némelly bűnös lelkeknek-is lelki gyótródések nélkül meg lehet gyógyittatniok.

4. Bolondság és nagy tudatlanág volna tőlem, azért az Isten kegyelme felől kértelkednem, hogy én az én nagy és sok bűneimért soha eléggé nem szomorkodhatom, és azokat elégséges-képpen meg nem sirathatom. Jo volna, noha, és idvőséges, az én bűneimért mindenkor bánkodnom és sajnodnom, és a' Dáviddal azokat mindenkor szemem előtt viselnem: De ha azt szintén nem tselekedhetném-is, (maga tselekezem tehetésem szerint) mindazonáltal nem lehetne még-is kételkednem az Isten

idvőzítő kegyelmességében. Noha, úgy vagy, meg-lágyítja az Ur Isten azoknak sziveket, a' kiket az ő kegyelmességével meg akar örvendeztetni.

5. Inkább ennél em úgy tetszik, hogy ha valakinek az Ur Isten a' törvénynek terhe nélkül meg-botsáttya az ő bűneit, mint egy néminémű testebéli fizetés nélkül, annak inkább örülni és örvendezni kell az Istennek meg-szabadító kegyelmességében, mint bankodni; és Istenét tellyes élete-béli halá-
adással kell inkább tisztelni, mint Istennek bővölködő kegyelmessége felől kételkedni.

*Ötödik
ostroma
a' Sátán-
nak az
igaz hit
ellen.*

Ötödik. Tulajdonlaga az igaz Hitnek hogy nevedgyek; melly noha kezdetire nézve mustár maghoz hasonlittatik, de az után való nevedésre nézve, olly ki-terjedt águ zöld fahoz-is hasonlittatik, a' ki-
nek ágain még az égi madarak-is fészket-
rakhatnak, Sz. Márk. 4dik rész. 30dik vers.
Sz. Luk. 13dik rész. 18dik vers. A' te hited
nem illyen, mivel soha nem vehetted eszed-
ben még magad-is nevedését: Azért sem-
mit-is te a' te hitedhez nem bizhatol, mivel
nevedéséből nem veheted eszedben hited-
nek igaz voltát.

FELELET. Első: A' Hitnek egy állan-
do valósága és természeti vagyon, mellyre
nézve

nézve sem nem öregbülhet, sem pedig nem
 kisebbülhet; mint szintén az embernek é-
 lete vagy emberfége-is, a' melly valóságára
 nézve nem nagyobb az igen öreg emberben
 mint a' kitsinyded gyermekben, betegben
 vagy egészségesben: öregbülni azért mind
 a' kettő mondatik erejére, gyümölsére, és
 némelly részeire nézve. Így hitem-is ha
 szintén nem nevedett volna-is én bennem,
 de hála Istennek nevedett, még-is nem
 esnem kétségben hiremnek valósága felől,
 mivel vagyonfága a' Hitnek nem jár egy-
 gyütt mindenkor az ő nagyságával. A' mag
 a' föld kívül nem nevedhetik, de lehet
 a' nevedésre való erő benne: úgy lehet az
 igaz és valóságos Hitnek-is nem keveszer
 dolga, a' tudatlanfág, gondolatlanfág, vagy
 hamarkodás miatt. Lásd példát reja Dávid-
 ban, Solt. 31 v. 23. Ismét, Solt. 116, v. 11.
 Azt-is meg kell pedig gondolni,
 hogy a' Hitnek erejében való vastagulás,
 vagy nevedés-is felette igen titkos és tsu-
 dalatos, mellyre nézve Idvőzitőnk hasonlít-
 tya ennek nevedését a' földben vettett
 magnak hir, vagy eszben-vétel nélkül való
 nevedéséhez, Szent Márk 4dik rész. 27dik
 vers. mindazáltal ugyan e' felől azt mond-
 gya ugyan ott Idvőzitőnk, hogy ugyan szá-

rában kel a' felől és gyümölcstét terem. Sz. Pál ugyan ezen dolgot Eph. 4dik rész. 16dik rész. a' testbéli tagoknak, és inaknak nevekedsékeknek titkos és minden résznek tulajdon mértéke szerint való nevekedsében akarja meg-mutarni: mellyet kitsoda vehet elméjében? vagy kitsoda mondhat-ki nyelvével? Illyen, vagy még titkossabb a' keresztyéni hitnek-is a' keresztyénekben való nevekedséke, mellyre nézve Isten (az az Isteni) nevekedsékek-is neveztetik, Coloss. 2dik rész. 19dik vers. **3. A' nagygyá nevekedett Hitnek-is nints nagyobb jutalma Istennél mint a' kitsiny hitnek.** a' derekas idvőlségre nézve: mért noha kinek-kinek az ő tselekedeti szerint lészen fizetése, Szent Máth. 16dik rész. 27dik vers. mindazáltal nem hitnek mértéke, gráditsa, vagy nagyobbtsága szerint, mivel akar-melly kitsiny hit-is nagy az Isten előtt az ő választatott elközi természetit szerint, és a' Christus Jesus nagyságos, érdemes, és Isten előtt való kedves voltára nézve. Noha azért tisztí minden keresztyén embernek, hogy semmi alkalmatosságot-is el ne mulasson, mellyben gyenge Hitit öregbíteni nem igyekezné, még pedig minden erejével, hogy mind szentebb lehessen, mind

mind hogy meg-éppülhessem az Ur Jesus tökéletes ábrázattjára : mindazáltal kitsiny hitem felől-is nem esem kétségben, tudván azt, hogy ha nagy és tökéletes szentségem nintsen-is; de azért ugyan tökéletes és teljes igazságom, vagyon az én Istenemnek előtte; Kitsiny Hitem : minekokaért semmi kárhoztatásom-is nintsen, mivel Isten az a' ki engem meg-igazit, Rom. 8. Amazt-is pedig véghez viszi bennem én el-hiszem, az én bennem titkos erő által munkalkodo Istenem, melly szerint hatalmas dolgokat-selekeszik en bennem, Eph. 3. v. 20.

4. A' példából-is pedig, mellyet előfordítál több vigasztalásom, mint meg-háboríttatásom származik ennekem. Mert az első dolgon, tudni-illik a' mustár magnak kitsinylegében előnkben adatik az Isten beszédének az én szivemben valo titkos munkája, és viszont az Istennek beszédének, és az által az emberben valo Hitnek ereje gyümöltse szerint valo nevededésének bizonyos gráditsi, nem külömben mint a' magból elsőben fű, a' fű után szálkás buza fű, annak utánna buza szokott lenni. Melly három gráditsaiban a' buza termésnek, lelki értelem szerint, előnkben adatik az Isten beszédének az emberek szivében három

ritkos gyümöltse: A' Hit, tudni-illik, a' Reménység, és a' Szeretet. Mellyek nem külömböző időkben lesznek ugyan az Igének prädikállása által a' hívó keresztyének szívében, de azért ugyan megkülömböztetnek rendel és természettel: Mert a' szegény bánós ember az Istennek beszédéből eszében vévén lelki szükségét, és az Isten idvőtség felől való sűrű igiretiben eszében vévén az Isten kegyelmességének-is tellyességét az ő Fiában az Ur Jéhus Christusban, ahöz igaz Hiti által ragaszkodik elsőben, az után jó reménységben fog lenni a' meg-igirtetett örökös idvőssége felől, főc ugyan várja-is igaz Isten igiretiben való reménsege által annak bizonyos bé-teltyesedést, Rom. 8. v. 25. Es végezetre ugy indul-fel az ő Istenének, és az Istenes keresztyéneknek-is tellyes szível való szeretetire, im ez mondása szerint a' Szent Jánosnak: Mi, ugy-mond, ismérjük és el-hittük, az Istennek hozzánk való szerelmét; Minek-okaért szerettyük-is őtet, mert ő először szeretett minket, Szent János 1. v. 4. rész. 16. és 19. dik vers.

Hatodik
ostroma
a' Satan-
nak az

Hatodik. Igen nagy vak-merőség olly dolgot bizonyosan állatnod, és ollyal magadat biztatnod, (vagy inkább meg-tal-
nod)

nod) mellynek még magad-is soha dereka- ^{igaz hit}
 son, még mesterfészes szorgalmatosságod- ^{ellen.}
 dal-is végére nem mehettél. Eléggé voltál
 ugyan rajta hogy bizonyosan végére me-
 heis igaz hitednek: de mivel semmi nyilván
 valo gyümölcseit még eddig-is eszedben
 nem vehetted, és erejét magadban még mo-
 stan-is nem érezheted, azért most-is a' ké-
 telkedésnek habjai között veszekedel. Mi
 haszna tehát hogy még-is haszontalan dol-
 gon kapdosz, és hijában valo reménység-
 gel biztatsz magadat?

FELELET. Első: Nem vakmerőség-
 nekem mind nap-estig az Isten kegyel-
 mességének ajtaján békecséges tűréssel, és
 jó reménységgel várokoznom: mert maga
 mondgya az ő szent igéjében Isten, hogy
 várjam őtet, mert kétség nélkül meg leszen
 az igiret, Habacuk 2. d. 3. vers. Szűk-
 séges azért nekem a' békecséges tűrés, hogy
 minek-utánna az Istennek akarattját tsele-
 kszem, el-vehessem az igiretet, Sida 1. d. 10.
 vers. 36. d. 1. vers. Várom azért én az én Iste-
 nemet az ő kegyelmességével, mert tudom
 én hogy nem kékik, hanem el-jő, és békef-
 séget fog mondani az én szeginy lelkem-
 nek, Solt. 85. v. 9.

Második: Meg-vallom ugyan, hogy
 fok-

fokszor sokat szorgalmazkodtam abban, (mivel keresztyéniségem-is azt mutatta, Sz. Pál-is ugyan parantsolatban hadta, 2 Cor. 13. v. 5.) hogy hitemnek bizonyosan végére mehessek; és azt-is nem tagadhatom, hogy néha-néha meg nem tsalatkoztam volna: és mint a' lép vészszóvel meg-fogadtatott mardár, repdesésével inkább meg-kötelezi magát, én-is nem úgy jártam volna: Mindazáltal én annak magamban imillyen okaivalálam fel, melyekre nézve Istenemnek hozzám való jó kedve felől nem hogy gyanakodni, annál inkább kételkedni kezdettem volna: de inkább abban igen erőssen meg-erősödtem:

1. Azért történt az rajtam; Mert Isten is sokszor szolt az én lelkemnek, és ugyan utánnam járt az ő kegyelmességével, akkor én-is nem feleltem-meg ő-néki; hívott engemet hozzá, és én-is nem mentem; Példás könyv. 1 rész. 23 dik vers. If. 6 5 dik rész. 12 dik vers. Azért immár ő-is nem mindigárt felel-meg ennékem, sőt meg-is enged febefednem, mert tudgya hogy a' nyavalya rajtam lévén, meg-fogom őtet keresni, és az én lelkemmel egygyütt más bűnös lelkeknek-is azt mondani: Jertek-el térjünk vissza az Urhoz, mert ő szaggatott-meg, és ő

és ő meg-gyógyít minket; meg-vert, és bé-
 öti a' mi sebeinket. Meg-elevenít minket
 öt nap mulva, harmad nap fel-támaszt
 minket, és élünk az ő orczája előtt, Hof-
 dik és 6dik részekben.

2. Mert sokszor gorombájul és tsak nem
 aram modra (mint Dávid szol maga felől
 sz ilyen dologban, Solt. 73.) nyultam az
 dvólség dolgához, alkalmatlanfággal akar-
 ván el-végezni olyan nagy és méltóságos
 Holgot, nem tudván meg-gondolni, hogy
 jobb volt volna azt akkor egy kevesse félre
 ennem, hogy nem mint erőm fölött valo
 Holgban magamat elegyitenem. Mint Eli-
 eis javallya vala egykor Anna aszfszornynak,
 alitván őtet részegnek lenni. Es Aron-istse-
 lekedék, midőn háborodott elmével a' szent-
 égnek meg-ételét más időre halasztá, Moy-
 ses harmadik könyv. 1 odik rész. 19. 2 odik
 verf. Ezt azért én nem tselekedvén, nem
 tsuda ha meg-tsalatkozhattam.

3. Mert az én belső érzékenységgemen
 és a' külső meg-tapasztalásokon sokat tsüg-
 gedezvén, és azokat kelletemél inkább fon-
 tolgatván, és hántorgatván, gyakran többet
 fogtam magam ellen magamra, mint a' ki-
 ben voltam. Dáviddal sokszor Istennek ked-
 vében voltam, azonban azt állattam magam
 felől

felől félelmes sietőseggemben, és hirtelensé-
 gemben, hogy el-vettettem, vagy ki-vága-
 tam az én Istenemnek szemei elől, Solt. 31.
 v. 23. Es a' Sionnal: El-hagyott engemet az
 Ur, és az én Istenem el-feleltkezett én ro-
 lam, Isai. 49. Még tsak ezekben-is nem
 jutván az, hogy mint Dávid az ő Absolonnyát,
 hogy ideig szeme eleiben nem botsátá, de
 azért atyai szíve ugyan utánna szakadozna
 v. 39. úgy volna nékem-is az én édesféles men-
 nyei Atyámmal dolgom. Es azt-is hogy a'
 kegyelemnek munkái fölöttre igen titkosok,
 és érzékenység nélkül valók volnának, az
 az, olyak, mellyeket mi nem mindenkor
 érezhetnénk, vagy tudhatnánk-is meg mi
 magunkban; A' minémű vala az Istenfé-
 nek-is ereje a' meg-holt ember Jésus Chri-
 stusban. Az életnek ereje a' gutta-útótt, vagy
 nehéz betegségben valo emberben; A' nyer-
 seégnek ereje télben az élő fakban, mel-
 lyek meg nem éreztethetnek, sem meg nem
 tapasztaltathatnak, de azonban vadnak va-
 losággal, mint oda fel-is meg értettük: Ugy
 lehet az Istennek kegyelmelése-is azért a'
 hívó keresztyénben. Ugy hogy mint a' ki-
 tsinyded él ugyan az ő anyjának méhében,
 de azt ő nem tudja, sem arról ítéletet nem
 tehet: Ugy a' hívó jó keresztyén-is a' ben-
 ne valo

né valo Isten kegyelmességé felől. Így azért én-is a' külfő érzékenységeken, és meg-tapasztalásokon, inkább mint Istennek be-szédén, fundálván magam felől valo ítéletemet, meg-vallom hogy nem kevésszer nem kevés károkat tehettem, sőt tettem-is szegény lelkemnek, el-fosztván tőle az Istennek bennem valo kegyelmességének fő vigasztalását.

4. Hogy én a' bennem valo kegyelemnek menten az én kívánságom szerint végére nem mehetttem, azon én igen buszkodtam: azonban meg sem gondoltam, hogy még a' jobb szentekben-is a' gonosz bűnök nagy sokáig el-lappanghatnak, sőt uralkodhatnak-is minden bizonynyal; melynek ok mindazáltal nagy sokáig-is végére nem mehetnek, Példás könyv. 3odik rész. 12dik vers. Solt. 19. v. 12. En még-is az Isten titkos kegyelmének akartam volna, még pedig hamarlással, és az én tettségem szerint végére menni: Holott amaz a' természetben, és a' természet szerint vagyoni iméz pedig a' természet felett és nem a' természet szerint vagyoni az emberben. Hogy tudhatná-meg tehát azokat a' természet-szerint valo ember, a' minémük mi, még a' választottak-is nagyobb rész szerint vagyunk?

gyunk? SzentPál 1 Corinth. 3dik rész. 3dik vers. A' lelkes ember (mint szent Pál nyilván szol felőle) meg nem foghattya azokat a' mellyek az Istennek Lelkeje, mivel azok ő néki bolondlagnak tetszenek ; mert nem test szerint, hanem lélek szerint ítélthetnek-is meg, 1 Cor. 2dik rész. 14dik vers.

Hetedik
ostroma
a' Sátán-
nak az
igaz Hit
ellen.

Hetedik. Irásban vagyon , hogy Isten az istentelent meg nem igazittya , és hogy (érts a' vak-merőket) a' bűnősfőket meg nem halgattya : te pedig nem bűnös vagy tsak, de egyszer s' mind a' te bűneid nagyok-is, fokak-is, és iszonyu rutak-is, rutabbak talám minden emberekénél, mellyre nézve lehetetlen dolog , hogy az igaz ítélő Isten te neked kedvezzen.

FELELET. Ugy vagyon , ez ellen-vetésnek Sátán , nemelly részeiben immár oda-fellyebb eleget tóttunk ; mindazáltal, hogy meg-tudgyad, hogy fokkal bűvőlködőbb az Isten, hivekben valo kegyelmessége, a' te fok álnok mestersegidnél, még-is tovább a' te őszve-tsuportozott, és mesterfeggel őszve szőr-font ellen-vetésedre meg-felelek illyeu-képpen :

Elsőben ; Hogy bűneim igen nagyok legyenek meg-vallom ; mivel magam-is tudom, tsalárdfág-is volna kissebbitenem,

azokat,

azokat; holott a' minden istenek felett való
 nagy Isten ellen estenek : De még ettől én
 meg nem ijedek; főt inkább az én meg-vál-
 tatomhoz ragaszkodó Hitemben meg-erősü-
 öök; mert hogy az én bűneim nagyok vol-
 tak és olyak, a' mellyekért, sem az égben
 sz angyalok közzül, sem a' földön az em-
 berek közzül senki nem találkozhatott hogy
 eléget tegyen, szintén azért kellett az egy-
 dvőzítőnek az Ur Jesus Christusnak az I-
 stennek egy szülött Fiának az ő ditsősége-
 ööl le-jöni, Isteni formából le-verkezvén,
 szolgai formát fel-venni, és az ő saját vére-
 nek díját az én bűneimért fizetni, mivel az
 én bűneim, olly nagyok voltak, hogy
 uranyon ezúston, a. t. meg nem váltathat-
 tak : Es nem volt olly név, a' kiben né-
 sem idvőzűlnöm lehetett volna az egy Je-
 sus nevénél, Tselek. 4dik rész. 12dik vers.
 gllgyan-is ha én, az én bűneimért az Istennek
 aragját el-viselhettem volna, miért kellett
 volna azoknak a' Christus Jesusnak vállára
 akattatni? De hogy én azokat el nem vi-
 selhettem, mivel a' hegyek-is meg-szaka-
 doznának ollyan nagy tereh alatt, Job. 14.
 azért kellett ollyan nagy árzt az én édes
 Meg-váltomnak az én nagy bűneimért fizet-
 ni. Holott azért ő az én álnokságimat hor-
 dozta,

dozta, az én nagy adótságimat meg-fizette, azoktól már én semmit-is nem felek, mert Isten-is az egygyes bűnért nem kíván kettős fizetést, mivel igazsága nem engedi: a' Christus érdeme-is pedig elégséges arra az én bűneimért, és hathato orvosság az én nagy sebeimnek meg-orvoslására. Ha nagyok-is azért a' sebek, de még-is nagyobb az orvos-ság, mellyel az én lelkemnek páfztora az Ur János Christus meg-bűszhődt halálos sebekben fetrengő lelkemet bé-kötözte, Ezech. 34. v. 16. Ezért jo reménységben vagyok, álhatatos és tökélletes örök életem és idvőségem felől.

Másodszor. Hogy sokak nem volnának Istenem ellen valo gonosz tselekedetimi-is, azt sem tagadhatom: mert tudom hogy Istenemnek velem közlött sok formájú, és sok modu kegyelmessége ellen mind közönfegessen s' mind kivált-képpen vétkeztem. De az én bűneimnél, sőt mind e' világénál-is többek az Istennek irgalmasági, mert nem tsak egy áldási vadnak ő néki, azért meg-áldhat (mint hogy el-is hiszem hogy meg-áld) engemet-is. Az én bűneim sokak ugyan, de azért ugyan végesek, és meg-tudhatók az ő természetek szerint: de az Istennek irgalmaságát ha el-kezdgyük-is számlálni, nem m

Teremt.
27.v.38.

ni, nem tudhattuk meg-mondani, Solt. 40.
 v. 13. sem végére nem mehetünk annak
 szélességének, hosszúságának, mélysége-
 nek, és magasságának: mert az minden is-
 méreteknél fellyebb való, ki-beszélhetetlen,
 meg-gondolhatatlan, és végére mehetetlen.
 Itt-is azért sem sok bűneimről, sem többek-
 nek el-kárhoztatásoktól meg nem ijedek,
 mert noha többek fognak lenni, a' kik el-
 fognak kárhozni, az Istennek igazsága sze-
 rint, azoknál, kik idvőzülnek, az ő kegyel-
 mességének ki-látlála szerint: mind zá-
 lat ugyan fontosabb, bötsősőbb, és melto-
 sabb a' kevés választottaknak idvőségek,
 és azokban az Istennek kegyelmessége;
 amazoknak el-kárhozásoknál, és abban az
 Isten igazságának ki-mutatásánál. Nem kü-
 lömben mint egy arannyal, vagy drága kö-
 vetekkel teli erszény bötsősőbb és árrosb le-
 het több ezüsttel teli erszényeknél; mint
 szent Pál-is állattya, hogy az utolsó napon
 az Isten meg-szenteltetik az ő szenteiben és
 tsudálatos fog lenni az ő hiveiben, 2 Thess. I.
 v. 10. Nem-is lehet ezen tsudálkozni: 1.
 Mert a' kegyelmesség a' választottakban tel-
 lyessen és merőjül csak tsupa kegyelmesség,
 de az igazság nem tellyessen és egészen való
 igazság; mivel az el-kárhozandók soha az

*Justitia
 in repro-
 batione ex-
 tensior.
 Gratia
 in fide-
 bus in-
 tensior.
 Hason-
 latosság.*

Isten igaságának eleget nem tehetnek, sem ez életben, sem a' következendőben. Több azért, és fellyebb való még-is a' kegyelmesség a' kevés választottakban, mivel igasága volt volna rejá, hogy mindeneket el-kárhoztatott volna, és csak egygyet-is ne idvőzített volna; hogy azért már valakiket idvőzít, tisztán és merőjül csak ingyen való kegyelmességből tselekeszi. Oh Istennek bőltsefegenek és tudományának melyseges gazdaglága!

2. Mert az Istennek igasága a' hitetlenségben a' bűn szerint, és a' bűnért való: nem olyan a' kegyelmesség a' kevés választottakban, hanem minden Hit, reménység, szeretet, és jó tselekedeteket felül mulo, az az, ingyen való, tsak tsupa merő kegyelmesség, az Apostolnak imez mondása szerint; Nem a' futóké, nem-is az akaróké, hanem tsak a' könyörülő Istené, Rom. 9.

3. Mert a' bőtsi az Isten kegyelmességének mi hozzánk meg-bőtsülhetetlen, és végére mehetetlen, tudni-illik a' Christus Jélus érdeme.

4. Mert a' ditsősség az Isten kegyelmességének gyümöltse bőtsősebb és meltságoftabb mind Istenre nézve, s' mind mi rejánk nézve, azokban a' kik idvőzülnek; a' fok hi-

retle-

vetleneknek el-kárhozásoknál, és pokolbéli örökké való gyötrelmeknél. Istenre nézve bősőbb, mert az ő egygyetlen-egy fiának ki-öntött vérének jutalma. Mi rejánk nézve bősőbb, mert a' mi lelkünknek fő és tellyes meg-boldogulása, és olly álhatalos örökségünk, a' ki meg sem romolhat, el sem bomolhat, hanem meg-tartatik minélünk, és meg-adatik a' mi Urunk Jésus Christusnak ditsőséges meg-jelenésekor, Szent Péter 1. level. 1. rész. 4dik és 5dik vers.

Harmadszor. Az én bűneim a' tselekedetre nézve nem igen régiek, mivel magam-is csak tegnapi (hogy Bédáddal, a' Jób egygyik barátjával szollyak) vagyok: De ha iszonyu régiek volnának-is; az én Idvósztómnek (a' ki régi idejűnek neveztetik, Dan. 7. 9.) az ő világ fundamentoma előtt való érdeme, sokkal régiebb az én régi bűneimnél, melyet ő meg-fizetett az ő Atyjának, az én minden időbeli, minden bűneimért meg-határozás nélkül csak, egygyet-is ki nem rekesztvén azok közzül, Col. 2. 13.

Negyedszer. Hogy rutabbak csak nem minden emberek bűneinél az én bűneim, azt-is könnyen meg-engedhetem: mivel magamnak-is, midőn gondolkodom felőlök nagy részént, úgy tetstzenek: De hi-

szem nem jött az Istennek Fia az igazakért, a' tisztákért, hanem az Izrael házából eltévelyedett juhokért, a' vérben fertezett és lelki sebekben ugyan meg-bűszhódt szegény nyavalyás bűnösökért, a' minémű én-is szemelyem szerint vagyok. Ezeket hija magához, hogy meg-könnyebbitse őket az ő bűnöknek nehéz és el-viselhetetlen terhe alatt, hogy fel-keresse, vállára vegye, aklában bevigye. Es végezetre, hogy a' Jesus Christus vére mosogassa-meg őket minden ő bűneikből, 1 Joh. 1. v. 2.

Ötödször. Az irások mellyeket elő-for-dítál semmiben-is én rejám nem tartoznak. Az első azért, mert énnékem hitem által tökéletes igazságom vagyó az Istennek előtte, azért én immár nem hamisnak, hanem igaznak itiltetem az Istennek előtte. A' másik azért, mert bűnben való meg-átalkodásmat, a' kiért az Istennek haragjától félhetnék, magamban nem ismérem, hanem inkább a' Dáviddal bűneim minden napon előttem forognak, mellyeket én-is Sz. Péterrel nagy fokszor sürű köny-hullatással siratok és kefergek, s' el-hiszem, hogy az én könyörülő Christusom bizony meg-erőssíti az én hitemet, ugy hogy még a' pokolnak ajtaji-is én ellenem nem győzedelmeskedhetnek, Szent

Máthé

Máthé 16dik részének 18dik versében.

Nyolczadik. Isten az ő titkos kegyelmességét az ővéihez, nyilván sőt ugyan tapasztalható jelekben-is meg szokta mutatni, a' hol, és a' miben illik. Abrahámnak a' fűstől gő kemenczében erőssíté-meg ő vele való frigy-kötését. Isáknak szintén a' feje fölött fogá-meg a' fegyvert. Gedeonnak a' Gyapjunak harmatozásában jelenté-meg retszését. Josue mellett ki-voná fegyverét: Daniellel, és ama' három Iffjuval az ő nyomorúságokban egygyütt lőn: Szent Pált Corinthusban élő beszéddel biztatá, a. t. Te illyent soha magadon, vagy állapotodon tetzedben nem vehettél: sőt ellenben az Istennek haragját az ő külömb-külobb fele tsapásában, magadon és a' te rejád néző dolgaidon csak nem kézzel-is meg-tapasztaltad: Tsuda azért hogy még is az Istennek hozzád való jó kedvével magadat biztatod.

FELELET. Első. Igaz, s' ugy vagyom, hogy Isten nyilván való jelekből-is sokszor nyilván valová téfzi az ő jó akarattyát az ővéihez, mind közönségesen az ő népéhez, s' mind kiváltképpen némellyekhez. Ezt meg-tanultam, s' tudom, hálá Istennek. De tudtodra legyen az, Sátán, hogy Isten két

rendbéli jelekből szokta akarattját meg-erősíteni, és bizonyossabbá tenni az embeteknek. Az egygyik rend-kivől valo, a' másik rend-szerint. Hogy azért az Isten rend-kivől valo jelekből vagy tsudákból én hoz-zám valo jo akarattját még soha-is meg nem erősítette, azon én nem sokat busulhatok, sőt még nem-is kívánhatom; mivel azok által a' rend-kivől valo nagy dolgoknak végben vitelére szokta volt Isten a' szentek között a' kiket akart meg-erősíteni az ő Testamentumban; és az Ujnak-is kezdetiben, de immár midőn Isten rend-szerint valo uton és módon akar az ő Ecelesiájáról gondot viselni, azokat nem-is kívánhattuk, s' nem-is remenlhettyük idvőssé-geffen. A' Pharisæusok ilyen dolgot kíván-nak vala Idvőzítőnktől, Szent Mát. 16. v. 1. s' meg-feddettének érte. Az el-kárhozott gazdag pokolban fel-emelvén szemeit azt kívánnyá vala, hogy a' holtak között botsátatnék valaki az ő atyafiaihoz: de vékony válaszfala lőn; mert csak a' rend-szerint valo eszközökre igazittatek, tudni-illik, hogy va-gyon Moselek és Profetájok halgassák azo-kat, Luc. 16. Így azért nekem-is, nem le-her azokat kívánhatnom; elég nekem ha-rend-szerint nem hágy-el az én Istenem, ha-
nem

nem ha kéfértésim vadnak-is, azoknak el-
 szenvedhetéfére-is erőt ad, és idővel jo ki-
 mentelit-is adgya, 1 Cor. 10. v. 13. E' felől
 igireti-is nagyon hozzám, hogy hijam fe-
 gitfégül én, ötet az én nyomorúságimnak
 idején, ő engemet meg-szabadit, azért hogy
 én ötet ditsóitsem, Solt. 50. v. 15. Az Isten ke-
 gyelmességének azért, és meg-szabadításának
 jeleiért tsak ugy könyörgők én, mint amaz
 három iffjak, a' kik meg-vallák ugyan,
 hogy hatalmas az ő Istenek, hogy őket meg-
 szabadithattya, de ha nem-is, &c. Dan, 3.
 v. 17. 18.

Második. A' külső jelek, és egyéb min-
 den féle külső jok, az Isten beszédével, há-
 lá-adással, és azokkal való jo, és szentül élés-
 sel jok és idvősségeffek. Egyébként azok-
 bol nem tudhattya-meg, ha Isten szízereteti-
 ben vagyóné vagy gyűlölségében, Prædik. 9.
 Azért mert azok közönséges jok a' hitetlen-
 nekkel, és nem tulajdonok a' hiveknek, sőt
 olyak mellyekből sokszor, igaz itéletiből
 Isten többet ad, vagy osztogat a' hitetlenek-
 nek mint az Istenfélőknek, és a' mit az ő
 fiaitól leánytól meg-tagad, kegyes Atyai
 szerelméből, azt adgya amazoknak az ő
 igaz és bőls Biroi haragjából és tetszé-
 seből, azért, hogy el-vegyék javokat itt e'

vilagon ama' frissen öltözödő, és vigan vendégeskedő gazdaggal. A' Lázárok-is az ő gonoszokat: hogy osztán Idvőzítónk tanítása szerint, amazok a' kik itt örültek sirjának, imez pediglen örüllyön, Luc. 6. v. 25. Így Judásnak adaték a' több tanítványok fölött a' pénzes erszény nem azért, mint ha ő kedvessebb volt volna a' több Apostoloknál, vagy hivebbnek itilletett volna, hanem hogy az ő helyére készítették ez által, és a' szívében el-rejtetett gonofság meg-tet-szenék, sőt az-is meg-történhetik a' külfőjoknak ki-fárlálásában, hogy mint Joseph a' Benjamin fiákja ízájában azért tévé az arany kupát, hogy annak alkalmatósá-gával az ő bátyaival vetélkedhesék az ő régi bűnöknek meg-ismérésére, és szíveknék meg-keferítésére: Ugy Isten-is még az olyan szolgainak-is Talentomot szokott adni, a' kiket jól tud az ő bőltseége szerint, hogy véle nem kereskednek, hanem tsak el-ársák; azt alitván magokban, hogy meg-érik az ő Urokat azzal, ha azt elő-adhat-tyák, ha ízintén hasznót nem szereznek vé-le-is. Azért szokta pedig azt tselekedni, hogy annál inkább itilletben szállhasson vélek, és az ő igaz itiletit ő benne meg-mu-tathassa, Sz. Mát. 25dik rész 26. 27dik vers.

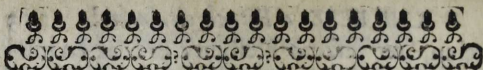
Solt. 18. v. 27. Így lévén azért a' dolog, sem szeginyféget nem kérek én az én Istenemtől, hogy meg-szeginyedvén ne lopjak, s' gonoszul ne éllyek az én Istenemnek nevével; sem gazdagfágot nem kívánok, hogy meg-gazdagulván fel ne fuvalkodgyam, s' azt ne mondgyam: Kitsoda az Ur? Példás könyv. 30. v. 8. 9. Ha azért vagyon a' mi-ből éllyek, és a' mivel ruházodgyam elég az énnékem e' jelen valo haszontalan életben, tudván hogy semmit-is nem hoztam e' világra, és semmit-is ki nem vihetek belőle, Szent Pál, 1 Timoth. irt lev. 6dik rész. 7dik vers. Es hogy a' gazdag nem viheti-el ő magával az ő ditsóségét a' halálban, sem az ő atyafiának lelkét azzal meg nem válthatya, Solt. 49. v. 8. és 18.

Harmadik. A' mi tovább az én meg-tapasztalásomat illeti, énnékem azokkal nem lehet ditsekednem; Mint szent Pálnak-is nem lehere ditsekedni a' nagy dolgoknak látásával és hallásával, 2 Cor. 12. Mindazáltal merem azt nagy bátorfággal mondani, hogy én sem voltam azok nélkül: mert én velem-is olly dolgokat tselekedett az én gondviselő Istenem nagy sokszor, a' mellyeket én nem hogy magamtól, az én erőm által véghez vihettem volna, de még tsak nem-is tud-

tudtam rola gondolkodni, annál-is inkább reménleni. Sok számtalan nyavalyáimból meg-fzabadított, az Orofzlánoknak, Medveknek, Scorpioknak szájokból (mint Dávid az ő attyának juhait) ki-vont. Ellenfé-gimnek nagy boszszuságokra fejemet fel-emelte, mint Josephet a' tömlőczből a' Királyi méltóságra; a' Christus Jesust a' Golgotháról a' mennyei ditsőségre; ugy engemet-is a' gyalázatok között gyakorta emelt-fel a' betsültre, és tisztetségre; és a' gyalázatoknak helyén gyakorta a' hol az én rejám török azt reménlették, hogy szemek majd megláttya kívánságok szerint való esetemet, lábaimnak utat irtott, a' tisztetségre ajtó nyitott, és meg nem engedte hogy ellenfé-gim hahotállyanak az én gyalázatomon, hanem inkább ártatlanágomat világra hozta, és ellenfé-gimnek szájokat bé-dugta, és mint Mardocheust Hámánnal, ugy engemet-is gyakorta még rejám törő ellenfé-gimmel-is tiszteltetett. Es most-is tanátsával vezérel az ő igazságában, és ő előtté igazgattyá az én utaimat az én ellenfé-gimért, hogy ne láthassák tántorodásomat. Aldom azért én-is az én Uramat, a' ki ennékem tanátsot adott, hogy még éjjel-is tanítsanak engemet az én belső részeim. Szüntelen

telen ötet téfzem eleiben , és ő az én job-
 bom felől vagyon ; kezén tart az ő győz-
 hetetlen erejével, hogy meg ne mozdittas-
 sam. Ő benne vetem azért még a' halálban-
 is az én reménységemet , a' ki az énnékem-
 le-tótt kintsemet , az örök életet meg-tart-
 hattya énnékem, és ez élet után az ő ditsós-
 ségében-is bé-fogad engemet. Ővé lé-
 gyen a' ditsótság, mind örökkön
 örökké, Amen.

RENDI E' KÖNYVBEN

foglaltatott Részeknek.

I.	Rész. A' Hitnek szűkségéről, és az ellen- a'	
	Sátánnak törekedéséről.	pag. 1
II.	A' Hitnek nehézségéről.	5
III.	A' Hitnek ritkaságáról.	9
IV.	A' Hitnek vagy hiteleknek nemeiről.	12
V.	Az Igazhitről és annak szerző okáról.	16
VI.	A' Hit szerzésnek rendiről és modgyáról.	23
VII.	A' Hitnek meg-tsalhatatlanságáról.	38
VIII.	A' Hitnek tellyeségéről és részeiről.	49
IX.	A' Hitnek néminéműlégi, vagy tulajdonsági-
ról.	64
X.	A' Hitnek közönséges fundamentomáról és
czellýáról.	73
XI.	Az Idvőzitő Hitnek kiváltképpen valo czél-
lýáról és fundamentomáról.	88
XII.	Az Igaz, és kiváltképpen valo Hitnek gyű-
möltseiről.	105
XIII.	Az Idvőzitő Hitnek első jeléről; melly vé-
tetik a' Hitnek az ő eleiben vettetett czélra valo
egyenestételéről.	112
XIV.	A' Hitnek második jeléről; melly vétetik a'
hitnek az ő előtte valo czélban meg-határozásá-
tól.	120
XV.	A' Hitnek harmadik jeléről; melly vétetik a'
hitnek vizfsza-térő ereje vagy munkájától.	128
XVI.	A' Híveknek minden-napi félelmek és ké-
telkedésekről; és ellenben a' világ fiainak békef-
séges, és örömmel folyó állapottyokról.	142
XVII.	A' Hitnek külső jeleiről, vagy maga ki-
mutatásáról, mellyel másoknak-is ki ízokta magát
mutat-	

- mutatni, a' szeretet által munkálkodván. 165
- XVIII. A' Hitnek különböző mértékeiről. 183
- XIX. Az egyszer adatott Hitről való gondviselésről, annak meg-erősítéséről, és oltalmazásáról. 202
- XX. A' Hit szerzésnek szükséges és lehetőségéről. 205
- XXI. A' Hitben való meg-erősödésről. 213
- XXII. A' Hitnek a' Sátán sok féle kísérteti ellen való oltalmáról. 218

V E G E.

Ismerem őtet téfzem eleiben, és ő az én job-
 bom fölől vagyok; kezén tart az ő győz-
 metelen erejével, hogy meg ne mozdítsa-
 m. Ő benne vetem azért még az halálban-
 is az én reménységemet, a' ki az ennékem-
 megtartott kintsemet, az örök életet meg-tart-
 hatnya ennékem, és ez élet után az ő ditsós-
 ségében-is befogad engemet. Ővé lé-
 gyen a' ditsótság, mind örökkön
 örökké, Amen.

MUTATO UJJA

E' Könyvetskében bé-foglaltatott, némelly leg-nevezeteseb és meg-tudásra szükségesebb dolgoknak.

Mellyek jobb értelemért, az Olvasók kedvéért, bizonyos kérdésekben foglalattanak.

A' kérdéseknek számok 55. szám szerint.

1. Mind egy volté a' rend-kivül valo szent emberekben az idvőzítő Hit, és a' tudás Hit, melly szerint tudákat tselekedtenek? Lev. 13 Darab 2
2. Az igaz Hit hogy-hogy mondatik csak igazító, es idvőzítő Hitnek, holott ezeknél többet tulajdonit annak a' szent irás? lev. 14 darab. 4
3. Az idvőzítő Hit, hogy-hogy rend szerint; és hogy-hogy rend kívül valo? lev. 15 darab 4
4. A' Hit hogy-hogy vagyoni Istentől; és hogy-hogy az embertől? lev. 17
5. Az Istennek magán valo ereje által, leheté hinni

MUTATO UJJA.

hinni valakinek? lev. 17 darab. 2

6. Hiheté, vagy a' hitelre el-készithetié az ember önnön magát, a' maga ereje által? 16
7. Holott a' Szent Lélek szerző oka a' Hitnek mindenekben: miért hogy a' Hit még-is nem mindenekben egyenlő? lev. 22 darab. 5
8. Hány dolgokat kell az okos keresztyénnek meg-gondolni, hogy okossan hihessen? 39
9. Hány uton és módon lehet bé-venni valamelly dolgot igazságul? 43
10. Mitsodások a' bé-vött igazságoknak tulajdonsági az embernek elméjében? 44
11. Erős leheté az ember az nem bizonyos dolgokban? 43
12. A' tetzés, szokás leheté olyan erős a' tudatlan emberben, mint a' Tudás a' tudós emberben? 46
12. A' könyörgés, Sacramentommal valo élés által, öregbithetié az ember az ő Hitit? 22
13. Mitsoda rendet tartson Isten a' bűnös embernek meg-térítésében? 25
14. A' Törvény hogy-hogy kegyelemnek-eszköze és eszköz a' meg-térőknek meg-térítettésében? 27
15. A' Törvényt mint, s' hol kell prædikálni? 35
16. Az okos keresztyénnek mitsodás prædikátort kell magának választani, és attol mit kell

K 2
kivánni,

MUTATO UJJA.

- kivánni, s' ötet miért kell leg-felgyebb bõrsûl-
leni? 37
17. Mitsoda dolgok kívántattassanak a' dere-
kas és tellyes Hithez? 53. 54
18. Az igaz Hitnek az erõs javallásé, szere-
teté, vagy az Istenben való bizodalom az õ leg
fõvebb és belsõbb ereje? 63
19. Hogy-hogy mondgya szent Pál 1 Corinth.
irt level 13-dik részében, hogy a' Szeretet na-
gyobb a' Hitnél? 64
20. Az igaz Hit lassu kezdetiben, és ideig va-
lo nevedezésében, de még-is elébb mégyei a'
hypocriták gyorsalkodo Hiteknél? 65 A' bir-
telen Hit mihez hasonlo? 65
21. Az igaz Hitnek mitsodás kezdeti, folyása
és munkája? 67. 68. 69
22. Mit tehet az igaz K. igaz Hiti által? 73
23. A' szent írásbéli dolgokat egyaránt kellé
mind binni? 74
24. Holott a' hiveknek minden bûnök meg-
botsáttatott Hitek által, félhetnek még-is a'
bûnõknek büntetésétõl? 83
25. Mitsoda az idvõzító Hitnek leg egyenesebb
czélya? 94 94
26. Hogy szent írásban nintsen iméz állatás; Te
Péter, Pál, János idvõzûlsz; azért a' kívált-
képpen való Hit nē a' sz. írás szerint valóé? 95
27. A' mi Isten elõtt való meg-igazulásunk bé-
kefse-

MUTATO UJJA.

- kefességünk, állandó idvőségünk; teheté minket hivalkodókká, restekké az idvőség dolgában. Es könyörgésünket, Sacramentommal való élésünket, teheti haszontalanná? 100 és 102
28. Ha a' meg-változhatatlan dologért, haszontalan a' könyörgés; hát az Ecclesiának fen állásáért, el nem fogyásáért, miért Ave Máriáznak a' Pápisták? 104
29. Magunkérté, vagy másokért kell inkább Hitünket jól meg-probálnunk, és végére mennünk? 106. 108
30. Mitsoda titulusokkal commendállya a' Sz. Lélek a' Hitet minékünk? 111
31. A' külső jó tselekedetek meg-tsalhatatlan jeleié az igaz és idvőztető Hitnek? Nem. Ennek okai. 113
32. Mitsodák tehát leg fővő jelei a' Hitnek? 114
33. Mitsoda az első jel? 115
34. Mitsoda a' második? 119
35. A' leg elsőbb jó téteménye vagy gyümöltse a' Hitnek mitsoda? 121. 122. Ez ellen színes ellenvetések a' Pápistáknak. 124
36. Mitsoda a' Fides Adhærentiæ, és a' Fides Evidentiæ, az az, a' Christus érdeméhez ragaszkodó, és mi előttünk bizonyos és meg-rapasztható Hit? 122
37. Mint különböztesék-meg a' mi bennünk való igazítása a' Hitnek, attul, mely volt az

MUTATO UJJA.

- Isten rendelésében , és melly lőtt Isten előtt Hi-
tünk által ? 125. 126
38. Mitsoda a' Hitnek harmadik jele ? 128
39. Hány képpen következik a' Szent Léleknek
bizonyosság tétele a' hívó keresztyénre az ő álla-
pottya felől ? 129
40. A' Szent Lélek bizonyosság tétele mivel kü-
lömböztesék-meg a' vélekedéstől, és egyéb erős
állatásoktól ? 133
41. A' tellyes , és meg-változhatatlan békefsé-
gű léleknek miért kell még-is Istennek könyör-
geni ? 136. 137
42. A' hívőknek állandó békefségekkel, öszve
téré az ő mindennapi félelmek, kétségek és ret-
tegések ? 145
43. Mik lehetnek ennek okai ? 146. 147. 148 153
44. A' hypocritáknak, hitetléneknek, világi bé-
kefségek valóságos békefségé ? 160
45. Mitsoda a' külömbség, a' hypocriták és hi-
vek Hitek között ? 166. 167. 168. 172. 174. 179
46. Meheté tőkélleteségre a' Hit itt e' vilá-
gon ? 184
47. A' kistsiny Hit egy aránt idvőzité mint a'
nagy ? 186
48. Mi okért nem osztogatta Isten a' Hitet
mindeneknek egy aránt ? Ennek okai. 188
191. 192. 193. 196
49. Mitsoda regulákhoz kell az embernek ra-
gasz-

MUTATO UJJA.

- gászkodni, hogy a' Hit-béli fogyatkozások ellen
erős vigasztalása lehessen? 199. 200. 202
50. Mitsodás ajándéka Istennek a' Hit? 203
51. Mitsodás fundamentomokra nézve lehetsé-
ges, a' választottaknak Hitet szerzeni magok-
nak? 208. 209. 210
52. El-fogyhaté a' Hit az ő természetiben; vagy
csak meg-lankadhat az ő erejében? 213
53. Mitsoda szép hasonlatosságokba adgya Isten
előnkben a' szent Írásban a' hiveknek Hitben
való nevedéseket? 215
54. Mint kell az egyszer adatott Hitről gon-
dot vifeini? 203
55. Mitsoda nevezetesebb dolgokkal ostromol-
lya a' Sátán az igaz Hitet? Azokra való fele-
letek. 218. 219. 220. 221. 223. 224. 225. A. t.
a' könyvnek végéig.

88(0)88

A' kevés fogyatkozásokat így kell helyekre állítani

Lev. 10. a' válogatnak-ért, olvas válogathatnak.

Lev. 12. add hozzá ez dologban, e' szo előtt *mint* eddig.

Lev. 14. az Es-ért, olvas Ez.

Lev. 20. az *ugy* után, add hozzá e' szot, *mint*.

Lev. 31. e' szoért békeféségben, olvas békeféséggel.

Lev. 64. a' Földön-ért, olvas Földf.

Lev. 67. e' szoért *szerint*, olvas *szerút*, a' bé-rekesztésben.

Lev. 71. e' szo után *sebessebben*, olvasd hozzá ezt-is, a' földhöz.

Lev. 88. e' szoért *hibát*, olvas *hihákat*.

Lev. 163. olvas *hogy meg győzte volna*.

Lev. 193. a' 19 számért, olvas 29-et.

Lev. 214. az *igazán* helyett, az első lineán, olvas *jozan*.

Istennek ditsóség, AMEN.

